

T.C.

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

DİN SOSYOLOJİSİ BİLİM DALI

ALEVİ GENÇLİĞİ VE ATEİZM

(İSTANBUL VE TUNCELİ ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Muzaffer TELİMEN

Danışman

Yrd. Doç. Dr. A. Yılmaz SOYYER

ISPARTA – 2012

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Tez Savunması 1

Tarih: 2/11/2012

Enstitü Yönetim Kurulunun 4/ 10/2012tarih ve 1714 s ayılı kararıyla oluşturulan jürimiz Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Din Sosyolojisi Bilim Dalı YÜKSEK LİSANS öğrencisi Muzaffer TELİMEN'nın "Alevi Gençliği ve Ateizm (İstanbul ve Tunceli Örnrği)" başlıklı tezini incelemek ve değerlendirmek üzere 2/11/2012tarihinde saat14.0'da toplanmış ve adayı tez savunmasına almıştır.

Lisansüstü Yönetmeliği Madde 25 uyarınca adaya90dakika süreyle teziyle ilgili Ek'te sunulan sorular yöneltilmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonunda adayın tezinin aşağıda belirtilen sebeplerle,

☒ **Tezin kabul edilmesine**
(Öğrenci, varsa jüri tarafından gerekli görülen düzeltmeleri yaparak, tezinin onaylı son şeklini bir (1) ay içinde Enstitü'ye teslim etmelidir.)

☐ **Tezde düzeltme verilmesine**
(Öğrenci, tezde gerekli görülen düzeltmeleri yaptıktan sonra üç (3) ay içinde savunmasını yineleyecektir.)

☐ **Tezin reddedilmesine**
(Öğrenci, yeni tez konusu belirlemelidir.)

*Tez adı değişikliği yapıldı/~~yapılmadı.~~

oy birliği/oy çokluğu ile karar verilmiştir.
Gereği için arz olunur.

Jüri	Adı Soyadı	İmza
Danışman	:Yrd. Doç. Dr. A. Yılmaz SOYYER	[signature]
Üye	:Prof. Dr. Kemaleddin TAŞ	[signature]
Üye	:Yrd. Doç. Dr. Ümit AKÇA	[signature]

Ek : Herbir jüriye ait tez değerlendirme jüri raporları

Enstitü Yönetim Kurulu Kararı	Tarih:	Karar No:

Bu form danışman tarafından düzenlenerek 3 gün içerisinde ilgili Anabilim Dalı aracılığı ile Enstitüye teslim edilir.

T.C.

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum **"Alevi Gençliği ve Ateizm (İstanbul ve Tunceli Örneği)"** adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadar ki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya'da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim.

Muzaffer TELİMEN

02/11/2012

ÖZET

ALEVİ GENÇLİĞİ VE ATEİZM

(İSTANBUL VE TUNCELİ ÖRNEĞİ)

Muzaffer TELİMEN

Süleyman Demirel Üniversitesi, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Kasım 2012

Danışman: Yrd. Doç. Dr. A.Yılmaz SOYYER

Bu araştırmanın temel varsayımı, Alevi gençlerinin çeşitli nedenlerden dolayı ateizm düşüncesine yöneldiğidir. Bu bağlamda çalışmanın hedef kitlesinin, metafiziksel konulara ilişkin sahip oldukları düşüncenin ne olduğu ve gençlerin bu husustaki fikirlerini belirleyen faktörlerin neler olduğu, sosyolojik olarak tahlil edilmeye çalışılmıştır. Ele alınan konunun birçok bilim dalı ile ilişkisi olduğundan dolayı, çalışma boyunca tarihsel gerçekliklere, sosyo-politik ve sosyo-ekonomik bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmanın saha aşamasında İstanbul ve Tunceli illerinde yaşayan Alevi kökenli gençlerden denekler seçilerek bir örneklem grubu oluşturulmuştur. Bu illerde seçilen denekler ile derinlemesine mülakat tekniği kullanılarak görüşmeler sağlanmıştır. Görüşmeler sırasında deneklerin istekleri doğrultusunda ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Ses kaydını kabul etmeyen kişilerin ifadeleri not alınarak çalışmaya dahil edilmiştir. Bu bağlamda literatür taraması ve alan deneyiminden elde edilen bilgiler sırasıyla verilerek, araştırmanın bulguları saptanmaya çalışılmıştır. Bu araştırmada Alevi gençliğinin ateizm ile ilişkisi, niteliksel veriler ışığında anlayıcı bir yaklaşım sergilenerek tespit edilmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgulardan en belirgin olanı; gençlerin tanrıtanımaz bir düşünceyi benimsediği ve bu yönelimi/benimseyişi belirleyen birçok öğenin var olduğudur. Ayrıca tarihsel ve politik/toplumsal süreçlerin ortaya çıkardığı sorunlar, çatışma teorisi çerçevesinde yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ateizm, Alevi gençliği, Materyalizm, Marksizm, Toplumsal Dışlanmışlık.

ABSTRACT

ALEV YOUTH AND ATHE SM

(İSTANBUL AND TUNCEL SAMPLE)

Muzaffer TELİMEN

Süleyman Demirel Universty. Philosophy and Religious Studies Depertment of Master Degree Tesis,

Novenber 2012

Counselor: Yrd. Doç. Dr. A. Yılmaz SOYYER

The basic assumption of this study, the Alevi youth tend to become due to various reasons the idea of atheism. In this context, the target group of the study, their idea of what is on metaphysical issues, and what are the factors that determine young people's ideas on this issue, tried to be analyzed sociologically. Many branches of science because it is the relationship between the subject dealt with during the study of historical realities, socio-political and socio-economic information given.

Field phase of the study subjects were young Alevi origin living in Istanbul and in the provinces of Tunceli, was created by selecting a sample. In these provinces with the selected subjects were interviewed by using in-depth interview technique. During the talks, according to the wishes of the subjects used in voice recorder. Taking note of the statements of people who do not accept audio recording has been included in the study. In this context, the information obtained from the literature and the experience of giving, respectively, the research findings have been determined. In this study, the relationship between the Alevi youth atheism, to illustrate an approach Apprehend tried to determine in the light of qualitative data. Most obvious from the findings of the young people adopted a philosophy and atheistic orientation / adoption of is that there are many elements that determine. In addition, the historical and political / social processes posed problems, interpreted in the framework of conflict theory.

Key Words: Atheism, Alevi youth, Materialism, Marxism, Social Exclusion.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL YAPI

İKİNCİ BÖLÜM

TARİHSEL ETKİ

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SİYASAL, İDEOLOJİK VE SOSYOLOJİK ETKİ: ARAŞTIRMA BULGULARI VE YORUMLAR

KISALTMALAR

AÜİF : Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

a.g.e : Adı geçen eser

a.g.m : Adı geçen makale

a.g.k : Adı geçen kuruluş

a.g.y : Adı geçen yazar

a.g.t : Adı geçen tez

Bkz. : Bakınız

BAP : Bilimsel Araştırma Projeleri

BDP : Barış ve Demokrasi Partisi

BAKMD – Y : Bielefeld Alevi Kültür Merkezi Yayınları

C. : Cilt

CHP : Cumhuriyet Halk Partisi

Çev. : Çeviren

Der. : Derleyen

DEUHYO ED : Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi

DÜSBED : Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi

Ed. : Editör

FÜSBD : Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi

Hzl. : Hazırlayan

MHP : Milliyetçi Hareket Partisi

MÜİFV : Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı

No. : Numara

OTAM : Osmanlı Tarihi Araştırma Merkezi

s. : Sayfa

S. : Sayı

ss. : Sayfa Sayısı

SDÜ : Süleyman Demirel Üniversitesi

TKP : Türkiye Komünist Partisi

Vd. : Ve Diğerleri

Vol. : Volume

Yay. : Yayınları

TABLOLAR

ÖNSÖZ

Sosyoloji, araştırdığı konular bakımından önemli ve geniş bir yelpaze sunmaktadır. Bu bağlamda insan ve bireyler topluluğu olan grubu veya toplumu ilgilendiren her bir konu, sosyoloji alanına dahil edilebilir. Bu noktadan hareketle toplumu ilgilendiren bütün öğeler arasında anlamlı bir bağ kurulabilir. Bireylerin dünya görüşleri ya da faaliyetleri, sosyal alanı doğrudan/dolaylı bir biçimde etkilediği için bu ikili arasında bir ayrım bulunmamaktadır. İnsan düşüncesinin ürünleri olan yaklaşımlar, kuramlar veya yorumlar, toplumsal yapının şekillenişi bakımından önemli bir yer edinmektedir. Bu nedenle toplumu etkileyebilecek düşünce formları ve yansımaları, toplumbilimin araştırma konusu olabilmektedir.

Sosyolojinin araştırma sahasına giren bir diğer konu olan 'dini gruplar' ya da inanç grupları insanlık tarihinin köklü bir kolu pozisyonundadır. Din ve inanç grupları, tarihin her döneminde var olan ve genellikle bireyin/bireylerin inanç ihtiyacını karşılayan özelliklere sahip olmuştur. Bu bağlamda inanç gruplarının aşkın bilgileri ve faaliyetleri doğrultusunda kişi kendi yaşamına şekil verir veya hangi duruma inanacağı konusunda tercihte bulunur.

Bu çalışma da sosyolojinin özel olarak din sosyolojisinin ilgilendiği dini gruplar kapsamında olup, araştırma yapılan inanç topluluğuna (Alevilik) ait genç bireylerin metafizik konulara ilişkin düşüncelerini saptamaya yöneliktir. Bu çalışmanın temel hipotezine göre; Alevi toplulukların günümüz genç kuşağı tarihsel, sosyo-politik ve ekonomik dinamiklerin etkisiyle tanrıtanımaz ya da ateist bir düşünce biçimine yönelmektedirler ve böylelikle metafizik olguları da reddeden bir tavır segilemektedirler. Bu temel varsayım çerçevesinde konuya ilişkin bulgular elde edilmeye çalışılmıştır.

Bu bağlamda çalışmanın başlangıç noktası olarak (birinci bölümde) bazı sosyolojik kavramların tanımlarına ve ateizm kavramına ilişkin bilgilere yer verilmiştir. İkinci bölümde ise Alevi topluluklarını yakından ilgilendiren tarihsel olaylar yer almıştır. Çalışmanın son bölümünde, Türkiye'de yaşanan ve Alevi gruplarını dolaylı/doğrudan etkileyen sosyolojik ve ideolojik-siyasal gelişmeler ve alan araştırmasında elde edilen bulgular yer almaktadır.

Şüphesiz bu çalışmanın içerisinde yer alan konuların çoğu başlı başına bir tez konusu olma özelliğini taşımaktadır. Ancak ele alınan dini grup ve bu grubun gençlerini ilgilendiren sosyolojik temalara yer vermek önem arz etmiştir. Söz konusu konular, birbirleriyle bağlantılı ve aralarında sebep – sonuç ilişkisi mevcuttur. Bu nedenle gençliğin düşünce dünyasını ve metafizik ile ilgili yaklaşımlarını belirleyebilecek her türlü verileri burada göstermek, anlamlı bir neticenin ortaya çıkmasını sağlamaktadır.

Araştırmanın bulguları çerçevesinde son bölüm içerisinde Alevi gençlerin yaklaşımları ve söylemleri birer başlık altında verilerek, çalışmanın hipotezleri (doğrulanabilirlik veya yanlışlanabilirlik bağlamında) değerlendirilmiştir. Özetle bu çalışmanın bulguları kapsamında Alevi kökenli gençlerin 'yeni bir söylem' ile konuya yaklaştıkları tespit edilmiştir. Bu anlamda 'Türkiye'de Yaşayan Alevi Gençliğinin Ateizm Yönelimi' araştırması ileriki süreçte -ele alınan sosyolojik tema üzerine- yeni bilgiler veya bilimsel tartışmaların ortaya çıkması adına önemli bir yere sahiptir.

Bu çalışma, Süleyman Demirel Üniversitesi, Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından (3015-YL-11 No'lu) desteklenmiştir. Bu anlamda çalışmanın maddi giderlerini karşılayan BAP kurumuna ve bu birimin çalışanlarına özellikle desteklerini esirgemeyen birim çalışanı Hayati GÖKSOY'a ve Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilgiler Enstitüsü çalışanı Meral SAĞLAM'a teşekkür ederim. Sadece bir anlık unutkanlık neticesinde ismini önsöze dahil etmeyi unuttuğum değerli hocam Yrd.Doç.Dr.Ümit AKÇA'dan özür diler, katkılarından dolayı teşekkürlerimi sunarım. Din Sosyolojisinin anlaşılması adına bilimsel bir emek ortaya koyan Prof. Dr. Kemaleddin TAŞ ve Doç. Dr. Ramazan UÇAR'a teşekkür ederim. Tez konusunun belirlenmesi sürecinden araştırmanın son haline kadar, bilimsel kimliğinden ödün vermeden çalışmaya en büyük katkıyı sağlayan ve aynı zamanda çalışmanın danışmanlığını da yapan Yrd. Doç. Dr. A.Yılmaz SOYYER'e en içten saygılarımı arz eder, sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Muzaffer TELİMEN

Kasım 2012

GİRİŞ

Bilim, olguları ve olayları incelemek ve nedensel ilişkiyi anlamak adına sistemli bir araştırmayı ifade etmektedir. Her bilim dalı, belli olguları inceleme nesnesi olarak belirler ve araştırma ile ilgili problemlerin çözümlerini bulmaya çalışır.[1]Bilim etkinliğinin konuları olan olgu ve olaylar, bilimsel disiplinler aracılığıyla ayrı ayrı incelenmektedir. Her olgu bir araştırma nesnesi olduğu için, bilim dalları da araştırmaya dahil ettiği nesneler bakımından farklılaşır.

Bu bakımdan bilimler, sosyal bilimler ve doğa bilimler olarak iki başlık altında toplanırlar. Doğa bilimleri, fiziksel ve biyolojik olguları konu edinir ve bu konular üzerinde incelemelerde bulunur.[2] Yani doğada var olan canlı ve cansız varlıkların kaynağına ilişkin yasalar keşfetmeye çalışır. Fizik, kimya, biyoloji, jeoloji, astronomi gibi disiplinler tabiat (doğa) bilimlerine örnektir. Sosyal bilimler ise, toplumsal olay ve olguların anlamını ve önemini açıklamaya çalışan, bununla birlikte insan ve toplum yaşamında pratik bir rol oynama amacını taşır.[3] Sosyal bilimler ya da insan bilimleri, bireyin zihinsel işleyişi ve bu işleyiş sonucunda ortaya çıkan ürünleri ele alan disiplinlerdir.[4] Tarih, psikoloji, toplumbilim, dilbilim, iktisat gibi bilimler sosyal disiplinlerdir.

Netice itibariyle sosyal bilimler; toplumun ortaya çıkışı, işlevi, değişimi ve etkilerini konu almaktadır. [5] Bu bilimlerin özel bir disiplini olan sosyoloji ise, toplum ve grup içinde gelişen bireysel ilişkilerin nasıl ve neden ortaya çıktığını incelemektedir.[6] Başka bir ifadeyle birey, grup ve toplumun ve bu oluşumlar arasındaki ilişkiyi araştırır. Bu anlamda sosyolojinin kapsamı oldukça geniştir, çünkü bireyin günlük yaşantısının

---

[1] Köksal Alver - Necmettin Doğan (edt.), **Kültür Sosyolojisi**, Hece Yayınları, Ankara, 2011, s.13.

[2] Sabri Çakır, **Toplumsal Bilimlerde Yeni Yöntem Anlayışı ve Temel Yaklaşımlar**, Fakülte Kitabevi, Isparta, 2006, s.5.

[3] Remzi Altunışık vd., **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri**, Sakarya Yayıncılık, Sakarya, 2007, s.9.

[4] H.P. Rickman, **Anlama ve İnsan Bilimleri**, Çev. Mehmet Dağ, Etüt Yayınları, Samsun, 2000, s.22.

[5] Emre Kongar, **Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1999, s.28.

[6] Kemaleddin Taş, **Sosyolojik Metodoloji**, Hondu Kitap, Isparta, 2011, s.17.

incelenmesinden küresel toplum düzenine kadar geniş bir çalışma alanı söz konusudur. [7] Sosyoloji terimini keşfeden Auguste Comte'dan[8] günümüze kadar, sosyal bilimler alanı olmak üzere, özelde sosyoloji disiplini içinde yöntem konusu sürekli tartışılmıştır. Bu anlamda birbirlerine zıt iki yöntem olan, *pozitivist* ve *yorumlayıcı* yaklaşımlar, sosyoloji alanında önemli bir konuma sahip olmuşlardır.

Tarihsel ve toplumsal olguların, doğa bilimsel olarak açıklanmasını savunan pozitivist metod ile aynı olguların doğa bilimsel yaklaşım dışında incelenmesini savunan yorumlayıcı kuram, sosyoloji biliminde süregelen tartışmaların odak noktaları haline gelmişlerdir. [9] Şüphesiz sosyoloji disiplini içerisinde her iki yaklaşımın farklı savunucuları olmuştur. Auguste Comte'un öncülüğünü yaptığı pozitivist anlayış, yıllarca sosyolojiyi etkisi altına almıştır. Daha sonra Max Weber'in (1864-1920) anlayıcı metodu ile toplumbilim içinde farklı yaklaşımların önemi artmıştır.

Her kuramcı kendine göre varsayımları ve kabulleri sistemli bir biçimde geliştirir ve toplumsal yaşamı açıklamaya çalışır.[10] Sosyoloji alanında birbirinden farklı anlayışların varlığı, bu disiplinin genç bir bilim olması ile doğrudan ilgilidir. Ancak modern sosyoloji temsilcilerinin ortaklaştığı bir nokta söz konusudur. Burada toplumbilimin belli bir kurala bağlı olmayan bir tarzla ele alınabilecek disiplin olduğu düşüncesi hakimdir.[11] Şüphesiz toplumbilimin araştırma sahası oldukça geniştir. Bu nedenle alt disiplinlere ihtiyaç duyulmaktadır. Her toplumsal olgu ve olay üzerine ayrı ayrı çalışan sosyoloji dalları mevcuttur; gençlik sosyolojisi, hukuk sosyolojisi, eğitim, din, kültür vs. bu liste uzatılabilir. Bu anlamda her kültür sahasının kendisine özgü bir sosyoloji dalı bulunmaktadır. Örneğin; iktisat sosyolojisi, insanların ekonomik faaliyetlerini ve bu faaliyetler sonucu oluşan iş topluluklarını, toplumsal etkilerini konu edinir. Bu bilim dalı gibi sanat sosyolojisi, edebiyat sosyolojisi ve sonuçta din sosyolojisi toplumbilimin

---

[7] Anthony Giddens, **Sosyoloji**, Çev. Hüseyin Özel - Cemal Güzel, Ayraç Yayınevi, Ankara, 2000, s.5.

[8] Anthony Giddens, **Sosyoloji (Eleştirel Bir Yaklaşım)**, Çev. Ruhi Esengün - İsmail Öğretir, Birey Yayıncılık, İstanbul, 1998, s.20.

[9] Taş, 2011, s.25.

[10] Ruth A.Wallace - Alison Wolf, **Çağdaş Sosyoloji Kuramları**, Çev. Leyla Elburuz - M. Rami Ayas, Punto Yayıncılık, İzmir, 2004, s.4.

[11] Hans Freyer, **Din Sosyolojisi**, Çev.Turgut Kalpsüz, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1964, s.3

özel alanlarını oluşturmaktadır.[12] Bu bağlamda araştırma konusu ile ilgili olarak din sosyolojisi hakkında şunlar ifade edilebilir:

En açık ifadeyle din, kutsal olanın tecrübesine dayanmaktadır. Bu nedenle dini tecrübelerin (deneyimler) tarafsız bir şekilde ele alınması ve öznel yargılardan bağımsız değerlendirilmesi gerekmektedir.[13] Din olgusu toplumların en önde gelen kurumu olarak bireyin düşüncesini, dünyaya bakış açısını doğrudan etkiler. Hem sosyal hayatın düzenlenmesine hem de insanın evren hakkındaki fikirlerini şekillendirmekte başat rol oynamaktadır. [14] Din toplumsal yaşamın ayrılmaz bir parçası olduğu için, sosyolojinin en önemli konuları arasında sayılmaktadır. Bu anlamda din sosyolojisi, inançlar ve ibadetler noktasından hareketle din kurumunun toplum yaşamındaki yeri, önemi ve sosyal görünümleri ile ilgilenmektedir. Din sosyolojisinin en önemli ismi olan Max Weber, toplumsal yapı içerisinde benimsenen inançları işaret ederken; Emile Durkheim (1858-1917) inançların etkisiyle ortaya çıkan toplumsal grupların özellikleri arasında bağlantı kurar. [15]

İlk olarak sistematik din sosyolojisini tasarlayan Max Weber'in[16] çalışmalarında din ve iktisat ilişkileri önemli bir yer tutmaktadır. Weber, dinin toplumsal yapıları belirleyen etkilere sahip olabileceğini savunmaktadır.[17] Max Weber, Emile Durkheim ve Karl Marx gibi düşünürlerin din olgusu hakkındaki yaklaşımlarına daha sonraki başlıklarda detaylı bir biçimde yer verilecektir.

1. Araştırmanın Konusu ve Problematiği

Aleviler, dünyanın birçok coğrafyasında yaşayan ve tarihsel geçmişi olan bir dini – kültürel topluluktur. Şüphesiz küresel anlamda yaşanan değişimler ve toplumsal,

---

[12] Freyer, a.g.e., s.3.

[13] Joachim Wach, **Din Sosyolojisi**, Marmara Ünversitesi İFAV Yayınları, Çev. Ünver Günay, İstanbul, 1995, s.37.

[14] Kemaleddin Taş, **Üniversite Gençliğinin Dindarlık Kriterleri**, Alter Yayıncılık, Ankara, 2005, s.17.

[15] Özlem Avcı, **"Bir Özneleşme Örneği Olarak İstanbul'da Dindar Üniversite Gençliği"**, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Doktora Tezi), İstanbul, 2010, s.43.

[16] J.Wach, a.g.e., s.25.

[17] Avcı, a.g.t., s.47.

ekonomik ve politik olaylar bu sosyal zümreyi de etkileyebilmektedir. Türkiye'de ise birçok şehirde yaşamlarını sürdüren Aleviler, inanç ve ibadet anlayışları, heterodoks - mistik boyutları ile ülke tarihinde önemli bir yer edinmişlerdir. Ancak sosyal değişme süreci, kırdan kente göç ve iktisadi ve ideolojik gelişmelerin bu topluluğu doğrudan etkilediği görülmektedir. Bunun yanı sıra modernleşme ile birlikte anılmaya başlayan kentleşme, bireyselleşme ve rasyonalleşme olguları da bu zümrenin değişim yaşamasına tesir edebilmiştir. Şüphesiz Türkiye'nin sosyal yapısında meydana gelen hızlı değişim ve bununla birlikte ortaya çıkan ideolojik, dinsel veya etnik sorunlar Alevi gençliğini doğrudan ilgilendirebilmiştir. Bu bakımdan yeni nesil Alevi gençliğinin düşünce dünyasını, ideolojik tavrını, dini tutumunu ve nihayetinde Tanrı inancını belirleyen birçok faktör ele alınmaktadır. Dolayısıyla "*Alevi Gençliği ve Ateizm (İstanbul ve Tunceli Örneği)*" başlıklı bu çalışmada din sosyolojisinin ve genel anlamda sosyolojinin kavramsal ve kuramsal çerçevesine bağlı olarak, Alevi gençliğinin ateizm düşüncesine yakınlıkları ve bu yakınlığı belirleyen sebepler tespit edilmeye çalışılacaktır. Bu anlamda konu ile ilgili olarak araştırma kapsamında cevaplandırmaya çalışılan problemler şunlardır;

1. Alevi topluluklarının tarihsel arka planında yaşananlar, gençliğin dini tutumları ve Tanrı inanışları üzerinde doğrudan bir etkiye sahip midir?

2. Alevi gençliğinin siyasal yaklaşımları, onların ateizme yönelmesinde etkili bir faktör müdür?

3. Sosyalist toplum düzeni kuramı, Alevi gençliğinin düşüncesini şekillendirmekte midir?

4. Göç olgusu, şehirleşme, modernleşme ve toplumsal değişme gibi temel sosyolojik durumların gençler üzerindeki etkisi nedir?

Bu temel sorular çerçevesinde hedef kitlenin metafizik konulara ilişkin düşüncelerinin ve dinsel pratiklerinin değişim geçirdiğini/geçirmediği ya da hangi tür değişim yönünde olduğu ve nasıl sonuçların meydana geldiği değerlendirilecektir. Esasında bu araştırma konusu birçok bilimsel uğraşın gerekliliğini de ortaya koymaktadır, çünkü genç bireylerin hem Alevilik gibi yüz yıllardır tartışılan inanç topluluğuna ait olmaları, hem siyasal - kültürel bir kimliğe sahip olmaları ve sonuç

itibariyle Tanrının varlığına ilişkin genel görüşün uzağında kalmaları araştırma açısından zorluk derecesine sahip olmaktadır. Bu çalışma felsefi, sosyolojik, tarihsel ve hatta psikolojik bilgilere-yaklaşımlara bağlı olarak incelenmeyi gerektirmektedir. Bu nedenle çalışma süreci boyunca bu bilimsel faaliyetlerin bilgileri göz önünde tutulacaktır.

2. Araştırmanın Önemi ve Amacı

Bu çalışmanın temel amacı, özellikle Alevi gençliğinin hangi sebeplerden dolayı ateizmi benimsedikleri ve düşünsel anlamda hangi sonuçlar doğurduğunu tespit etmek üzerine tasarlanmıştır. Araştırma boyunca tespit edilecek sebep ve sonuçlar, esasında birey düşüncesini etkileyen toplumsal öğeleri de belirgin bir hale getirecektir.

İnsanlık tarihi boyunca toplumsal yaşamın en önemli fonksiyonu haline gelen din ve özelde Tanrı inancı birey için hayati bir öneme sahip olmuştur. Dolayısıyla din, hem bireyi hem de toplumları doğrudan etkileyen bir role sahiptir[18]

Toplumlar, günümüze kadar çeşitli Tanrısal öğelere inanmışlardır, bu sayede bireyin inanç ihtiyacı karşılanmaya çalışılmıştır. Bir dine inanmamak dahası bir Tanrının var olmadığını düşünmek, birey için kuşkusuz zor bir süreci meydana getirmektedir. Bu nedenle gerekçesiz bir reddetme durumu pek alışılagelmiş bir durum olmadığı için, Tanrı inancına sahip olmayan bireylerin hangi süreçlerden geçtiği önemli bir noktadır. Dolayısıyla çalışmada Alevi gençliğinin Tanrı inancını ya da inançsızlığını belirleyen sebep veya sebepler araştırma için önemli bir noktadır.

Bu nedenle araştırmada elde edilecek bulgular, özelde din sosyolojisi açısından önemli bir kaynak oluşturacaktır. Bireyin psikolojik ve felsefi sorgulamaları dışında tarihsel ve toplumsal süreçlerden etkilenerek, düşüncesinin nasıl şekillendiği önemli bir tespit noktası oluşturmaktadır. Toplumsal olay ve olguların insan bilincine etki ettiği bir gerçektir, bu nedenle hem tarihsel arka planda yaşananlar hem de günümüzde meydana gelen küresel değişimler birbiriyle bağlantılı uzun bir takip sürecini ortaya koymaktadır. Alevi gençliğinin günümüz dünyasında yaşanan değişimlerden etkilendiği

---

[18] Mehmet Taplamacıoğlu, **Din Sosyolojisi**, A.Ü.İ.F Yayınları, 1975, s.92.

varsayımından tutalım tarihte yaşanmış olaylardan etkilendiklerine ilişkin ön deyiye kadar birçok unsurun mahiyeti söz konusudur. Bu nedenle araştırmanın önemi sadece sosyolojik çıkarımlarla ilişkili olmayıp, psikolojik ve tarihsel betimlemelere de sahip olacağı kuşkusuz bir gerçekliktir.

3. Hipotezler

Çalışmanın temel hipotezi şu şekilde formüle edilebilir: "Alevi toplulukların, İslamiyet'in ilk döneminden itibaren günümüze kadar farklı coğrafyalarda yaşadıkları dinsel ve toplumsal dışlanmışlık sorunu ve küresel çapta yaşanan değişimler, gelinen süreçte genç Alevi bireylerin sosyalist düşünce etrafında siyasallaşmasına ve netice itibariyle ateizm düşüncesini benimsemelerine neden olmuştur."

Temel hipotez çerçevesinde bazı alt hipotezler (bir paragrafta toplanacak olursa) şunlardır;

Alevi toplulukların tarihsel sorunları, baskı ve şiddet olayları ve mezhepsel dışlanmışlık onların dini tutumlarını zayıflatmıştır. Aleviler, tarihsel yaşanmışlıkları ezen – ezilen ilişkisi bağlamında değerlendirdiklerinden dolayı sol – sosyalist siyaset anlayışına ya da Marksist gruplara yakınlık göstermişlerdir. Materyalist felsefe anlayışı ve pozitivizmin bilim tapıcılığı düşüncesinden etkilenen Alevi gençleri ateizmi benimsemişlerdir. Kırdan kente göç, şehirleşme, bireyselleşme, küreselleşme gibi toplumsal ve düşünsel gerçeklikler-değişimler, Alevi gençlerinin ateizm yönelimini hızlandırmıştır.

Esasında çalışmanın temel ve alt hipotezleri, bir tarihsel süreç içerisinde birbirlerinin sebebi ya da sonucu olan öğelerden oluşmaktadır. Yani sosyolojik gerçeklikler, birbiri ardına Alevi topluluklarının ve özellikle onların genç kuşağının Tanrı inanışını şekillendirmekte belirleyici bir nitelik taşımaktadırlar.

4. Kapsam ve Sınırlılıklar

Saha araştırmasına dayalı yapılan bu çalışmada, belli kapsam ve sınırlılıklara bağlı olarak hareket edilmiştir. Araştırmanın kapsam ve sınırlılıkları şu şekildedir:

1. Araştırmada ulaşılacak sonuçlar, Tunceli ve İstanbul'daki örneklem grubuyla sınırlıdır.

2. Araştırmada elde edilen sonuçlar, saha çalışmasında deneklerin mülakat sorularına verdikleri yanıtların samimi ve doğru olduğu varsayımıyla sınırlıdır.

3. Araştırma, belli bir zaman dilimi (Kasım 2012'den Eylül 2012'ye kadar) içerisinde gerçekleştiği için, sonraki süreçlerde değişen düşünceler çalışmanın sorumluluğu dışında tutulacaktır.

5. Araştırmanın Yöntem ve Teknikleri

Bir araştırmanın yöntemi, çalışmanın başlangıç noktasından bitimine kadar yapılan ve yapılması planlanan bütün uygulamaların nasıl ve hangi teknikler ile gerçekleştirileceğinin detaylı bir biçimde belirtildiği süreçtir[19] Bu süreçte, araştırmanın hangi modele göre yapıldığı, evren ve örneklemin özellikleri, verilerin toplanma biçimi ve analizi yer almaktadır.

Bu çalışmanın saha araştırmasında mülakat tekniği kullanılmıştır. Araştırma konusu ile ilgili literatür taraması; konu hakkında detaylı bilgi edinme, yeni fikir ve yaklaşımlar geliştirme ve gereksiz tekrarların yapılmasını önlemek adına önemli bir noktayı temsil eder.[20]Dolayısıyla konu içerisinde var olan Alevilik inancı ve çeşitli sosyolojik kavramların ayrıntılı bir biçimde öğrenilmesi için kaynak taramasına ihtiyaç duyulmaktadır. Araştırma konusu için yapılan literatür incelemelerinden sonra, saha araştırması çalışmanın gidişatı adına önemli bir yer tutmaktadır. Bu nedenle deneklerin Tanrı algısını/inancını belirlemek açısından planlanan sahada yapılan görüşmeler katkı sağlayıcıdır.

Araştırmanın yöntem aşamasındaki bir diğer süreç ise, evren (ana kitle) ile örneklem grubunun detaylı özelliklerinin belirtilmesidir. Ana kitle, istatistiki yönden gözlenebilir durumda olan ve bir takım özelliklere sahip kişi veya nesnelerin toplamıdır. Örneklem

[19] Sabri Çakır, a.g.e., s.117.

[20] Birsen Gökçe, **Toplumsal Bilimlerde Yöntem**, Savaş Yayınları, Ankara, 1992, s.85.

ise, ana kitle içerisinde seçilen gruba verilen isimdir.[21] Toplumsal araştırmalarda örneklem grubunun önemi çok büyüktür; çünkü seçilen grubun evreni temsil edebilme gücü çalışmanın sonuçlarını doğrudan etkileyebilmektedir.

Bu anlamda araştırma konusu açısından belirlenen hedef kitlenin Türkiye'de yaşayan Alevi gençliğini temsil edebilmesi için, *İstanbul* ve *Tunceli* illerinde yaşayan kişiler rastgele seçilmiştir. İstanbul ilinin metropol olma özelliği ve Tunceli ilinin kırsal özelliklere sahip olması çalışmanın zenginliği açısından önemli bir durumdur. Araştırmanın saha kısmında, İstanbul ilinde (Gaziosmanpaşa, Ümraniye, Avcılar, Kadıköy, Kartal, Bahçelievler, Ataşehir, Beyoğlu, Okmeydanı, B. Çekmece, K. Çekmece, Bağcılar, Bağcılar) 45 denek seçilmiştir. Tunceli ilinde ise, 30 denek seçilerek toplamda 75 kişi ile (27 Kadın, 48 Erkek) görüşme yapılmıştır.[22] Çalışmanın öncesinde net bir denek sayısı belirlemekten kaçınılmıştır, çünkü saha araştırması sürecinde genel bir yaklaşıma ulaşılana kadar denekler ile görüşmeye devam edilmeye önem verilmiştir. Dolayısıyla İstanbul ve Tunceli illerinde görüşme yapılan deneklerin ortak yaklaşım sergilemeleri durumunda mülakatlar sonlandırılmıştır.

Yöntem aşamasının sonraki kısmı olan veri toplama süreci ise, araştırmanın modeline uygun olarak hangi tekniklerin (hazır bilgi, anket, görüşme test vs) kullanıldığına ilişkin bilgileri içerir.[23] Bu çalışmanın saha kısmında görüşme (mülakat) tekniği uygulanmıştır. Görüşme tekniği, araştırılan konuda sözlü olarak bilgi edinmeyi içerir. Görüşme ya da mülakat, önceden hazırlanmış sorular çerçevesinde yapılan karşılıklı konuşmadır.[24] Araştırma kapsamında İstanbul ve Tunceli illerinde denekler ile mülakat yapılmıştır. Önceden hazırlanan 15 soruluk görüşme soruları deneklere yöneltilmiştir. Görüşmeler sırasında ses kayıt cihazı kullanılmıştır. İstanbul'da 24 denek ile yapılan görüşme kayıt altına alınmıştır. Tunceli ilinde ise, 30 denekten sadece 9

---

[21] Sabri Çakır, a.g.e., s.118.

[22] Genç yaş aralığı 18 – 25'tir; ancak saha araştırmasında görüşülen kişilerin yaş aralığı 19 – 33 ile sınırlıdır. Bu durumun sebebi, gençlerin yaşına yakın yetişkin/olgun kişilerin düşünceleri çalışma açısından önemli sayılmasıdır. Dolayısıyla yaş aralığı bu araştırmada geniş tutulmuştur, ayrıca 46 yaşındaki bir Alevi dedesi ile de mülakat yapılmıştır.

[23] Sabri Çakır, a.g.e., s. 118.

[24] Birsen Gökçe, a.g.e., s.102.

kişinin ses kaydı alınabilmiştir. Görüşmelerde ses kayıt cihazının kullanılması tamamen deneklerin tercihine bırakılmıştır.

Görüşme formundaki sorular deneklere yöneltilerek ateizme yönelim dinamikleri anlaşılmaya çalışılmıştır. Görüşülen kişilerin verdikleri cevaplar not alınmıştır ya da ses kayıt cihazına alınmıştır. Dolayısıyla kişilerin sorulara verdikleri cevaplar değiştirilmeden çalışmaya dahil edilmiştir. Toplamda 75 kişi ile yapılan mülakatlara katılan deneklerin ayrıntılı bilgileri Ek:2 ve mülakat deşifreleri Ek:3'te verilmiştir. Ayrıca görüşme soruları da Ek:1 kısmında bulunmaktadır.

Araştırma çerçevesinde kaynak taraması sonucunda elde edilen bilgiler başlıklar halinde sunularak, başlangıç itibariyle önbilgi sağlanmaya çalışılmıştır. Görüşülen kişilerin sorulara verdikleri yanıtlara da konu başlığı ile ilgili olarak yer verilmiştir. Bu sayede deneklerin ifadeleri teorik bilgileri destekleyici özelliğe sahip olmuştur. İnanç konusu, özelde Tanrı inancına bağlı konular oldukça önemlidir, çünkü her birey Tanrı konusuyla ilgili fikirlerini açık bir biçimde ifade etmeyebilir. Dolayısıyla bu çalışmada deneklerin cevap vermekten uzak kaldığı durumlar yaşanmıştır, bu nedenle çalışma süreci boyunca deneklerin kendilerini rahat hissedebilecekleri bir konuşma ortamı yaratılmaya çalışılmıştır.

İstanbul ve Tunceli illerinde yaşayan Alevi bireylerinin sosyalleştikleri alan olarak tanımlayabileceğimiz çeşitli dernekler, sivil toplum kuruluşları, siyasal parti ve oluşumlar, kafe ve kültürel mekanlar, mahalleler gibi alanlarda derinlemesine görüşmeler ve gözlem tekniği uygulanarak bilgi sağlanmaya çalışılmıştır. Saha çalışması sürecinde kişilerin dinsel-Tanrısal içerikli konuşmaları, yaklaşımları ve günlük yaşamda ortaya koydukları uğraşlar gözlemlenmiştir. Bu durumda elde edilen bilgiler, çalışmanın bulguları, yorumları içerisinde belirtilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL YAPI

1. Modernlik-Geleneksellik, Sosyal Değişme, Postmodernizm ve Sekülerizm'in Birey Yaşamındaki Düşünsel ve İnançsal Etkisi

Toplum yaşamına doğrudan veya dolaylı etkileri olan bu durumların bireyi nasıl bir değişim sürecine soktuğu veya şekillendirdiği önemli bir husustur. Bu anlamda araştırmanın hedef kitlesi olan Alevi gençliğinin, hangi durumlardan etkilendiği ve böylelikle nasıl bir değişime girdiğini anlamak adına bu kavramların hem içeriğini hem de toplumsal yansımalarını anlamakta yarar vardır. Esasında bu durumların her biri ayrı ayrı değerlendirilir, ancak birbirlerini etkileyen ve değiştiren özelliklere sahip oldukların savunulabilir.

1.1. Modernlik-Geleneksellik; Kavramları genelde birbirlerine karşıt iki toplumsal durumu ifade etmektedir. Modernlik (modernizm, modernleşme), on dokuzuncu yüzyıl sonu ile ikinci Dünya Savaşı'nın başlangıcına kadar olan süreç içerisinde özellikle sanat ve bilim alanında yaşanan değişimler için kullanılan bir kavramdır. Esasında modernizmin belirlenmiş bir sınırı da bulunmamaktadır. Yani ne zaman biteceğine dair farklı yaklaşımlar söz konusudur. Ayrıca modernizmin özelliklerine ilişkin de çok az ortak görüş vardır. Genel anlamda dünyada var olan siyasal, toplumsal, ekonomik ve teknik anlamda yaşanan değişim ve ilerleme ile bağlantılı sayılır. [25]

Esasında modernleşme olgusu, Batılı sosyologlar tarafından geliştirilen ve bütün toplumların, Avrupa toplumlarına benzer aşamalardan geçeceği anlayışından hareketle oluşturulmuş bir kavramdır.[26] Modernleşme süreci ile birlikte, bütün az gelişmiş toplumlar, Avrupa toplumlarının geçirmiş olduğu aşamalardan kademeli bir şekilde

---

[25] Marshall, a.g.e, s.508.

[26] Emre Kongar, **Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği**, Bilgi Yayınları, İstanbul, 1979, s.247.

geçecekleri ve modern toplum seviyesine ulaşabileceklerine ilişkin düşünceler modernleşme kuramcılarının desteklediği görüştür.

Modernleşme ile ilgili yaygın kanaat Avrupa tarzı bir toplumsal yapının dünyanın bütün kesimlerinde yaşanacağıdır. Ancak bu sürecin tam olarak bu durumu ifade ettiğine ilişkin ortak bir görüş yoktur. Nitekim dünyada her alanda hızlı bir değişim yaşanmaktadır ve meydana gelen değişim toplumların özelde ise, bireyi doğrudan etkilemektedir, ama bu olgunun çıkış noktasına dair tartışmalar halen sürmektedir.

Geleneksellik veya geleneksel toplum, gelenekçi yaklaşım ise, endüstriyel, kentleşmiş veya kapitalist toplumlara karşı kullanılan bir kavramdır. Bu yaklaşım, toplumsal değerlerin, kültürlerin değişimine karşı bir tutum sergiler. Ancak toplumların korumaya çalıştığı kültür öğesi farklılaşabilmektedir. Bazı toplumlar iktisadi değerlerini korur, bazıları yaşam biçimlerini, nihayetinde her toplumun geleneksel tutumu farklı olabilmektedir. [27]

Esasında geleneksellik anlayışı, modernizm anlayışına bir tepki olarak ta görülebilmektedir. Çünkü modernizm ile birlikte toplumsal yaşamda meydana gelen köklü değişimler karşısında kendi geleneksel özelliklerini korumaya çalışan birçok anlayış mevcuttur. Özellikle Doğu toplumlarının önemsediği bir durum olan gelensellik, Batı'nın dünyadaki etkisini reddetmek üzerine kuruludur. Nihayetinde her iki anlayış ta dünya toplumlarının yaşadığı bir durumdur ve bu anlayışların toplum nezdinde etkileri de değişebilmektedir.

1.2. Sosyal Değişme; Toplumların doğası gereği kaçınılmaz bir gerçekliktir.[28] Toplumlar tarihi boyunca hiç durağan olmamışlardır, çünkü değişim yaşamın bir gereğidir. Dolayısıyla her toplumun kendine özgü bir değişim süreci ve dinamizmi vardır; kimi toplumlar az kimi toplumlar ise, çok fazla değişim yaşarlar. Değişimin zamanı, yoğunluğu, etkisi, yönü gibi durumlar da farklılık gösterebilmektedir.

---

[27] Marshall, 1999, s.259.

[28] Barlas Tolan, **Toplum Bilimlerine Giriş**, Adım Yayınları, Ankara, 1991, s.279.

Nihayetinde değişim zorunlu ve farklılaştırıcı olarak, toplumların tarihinde her zaman var olan bir olgudur.[29]

Sosyal değişim, toplumbilimin temel problemlerinden biridir. On dokuzuncu yüzyılın ortalarında Avrupa'yı sarsan iki büyük değişim (sanayileşme, demokrasi-insan hakları) sonucu bu kavramın açıklanması gereğini doğurmuştur.[30] Bu yüzyılda Avrupa toplumlarının yaşadığı değişim sosyal, ekonomik ve politik faktörler ile gerçekleşmiştir. Ancak değişim her yönüyle ele alındığı zaman toplumdaki en küçük birimde meydana gelen olaydan, büyük sosyal değişimlere kadar geniş bir yelpazeye sahip olduğu savunulabilir.

1.3. Postmodernizm; Avrupa'da 17. yüzyılda meydana gelen teknik gelişmeler ile, ekonomik büyüme adına modernleşme denilen kurumsal ve kültürel bir değişim sürecine geçildi. Bu değişim, dünya çapında kısa sürede küresel bir etki yaratarak yeni yaşam biçimi ve örgütlenme durumunu meydana getirmiştir. Ancak modernizmin bilimsel bilgi tekeline ve değişimin tek yönlü sonucuna karşı çoğulculuğu, yerelliği ve özgür toplum anlayışını savunan postmodern tez ortaya çıkmıştır. Esasında postmodern yaklaşım, modernliğin sorunlarına karşı açılan bir savaş niteliğindedir. Bu anlayışa göre, Batılı toplumlarının, günümüzde içinde bulunduğu durumun modern ötesi bir yaşam olduğunu savunmuşlardır. [31]

Postmodern anlayış, özellikle kapitalist sistem ve bu sistemin sonuçlarına karşı bir eleştiri niteliğini taşımaktadır. Sermayeye dayalı sistemlerin, derinlikten yoksun, kültürel ürünlerden uzak ve sadece tüketen birey sonucunu meydana getirdiği için sorgulanması gerektiğini savunur. Bir başka ifade ile modern toplum düzeninin tarihsiz olduğu, sadece anlık yaşananları dikkate aldığı, insan deneyimlerinin ve mücadelesinin

---

[29] Hulusi Yılmaz, "**Sosyal Değişme Sürecinde Alevilik**", İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Malatya, 2008, s.16.

[30] Marshall, 1999, s.136.

[31] Seyfettin Aslan, Abdullah Yılmaz, "**Modernizme Bir Başkaldırı Projesi Olarak Postmodernizm**", *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, C.2, S.2., s.93.

hesaba katılmadığını ileri sürer ve bu var olan düzenin, toplumsal bunalımları meydana getirdiğini savunur.[32]

1.4. Sekülerizm (sekülerleşme, dünyevileşme); Özellikle çağdaş toplumlarda yaşanan, dinsel inancın ve kurumların önemini yitirdiğine ilişkin öne sürülen bir anlayıştır. Bir toplumdaki seküler durumun anlaşılabilmesi için, o toplumun dinsel kurumlarına olan ilginin, dini tören veya etkinliklerdeki toplumsal önemin bilinmesi gerekmektedir. Sekülerleşme kuramı, sanayi toplumlarının kaçınılmaz bir sonucu olarak, bireyin dinsel tutumundaki aktivitesinin azaldığını ileri sürer. Bu yaklaşıma karşı yapılan eleştirilerin temelinde, bu durumun abartıldığı ve Hıristiyan dünyasına bağlı olarak değerlendirildiği öne sürülmüştür. Bryan Wilson gibi sekülerleşme yaklaşımının temsilcileri, gençliğin kültürel değişim yaşadığı, kültürlerin çeşitlilik arz ettiği ve yeni dinsel tutumların ortaya çıktığını, bu yüzden kilise etkisinin ortadan kalktığını ileri sürmüşlerdir.[33]

Sekülerleşme (dünyevileşme), metafizik olgulardan veya kutsal sayılan durumlardan uzaklaşmak yönünde gerçekleşen bir eğilimi ifade eder. Max Weber'in dünyanın büyüsünden arınması ve toplumun rasyonelleşmesi kavramıyla açıklamaya çalıştığı durum ile doğrudan ilişkili olan sekülerleşme, toplumsal olarak ele alındığında dinsel gücün her geçen gün etkisizleştiği ve önemini kaybettiği buna karşın bilim ve aklın egemen olduğu bir süreci ifade eder.[34]

Sekülerleşme olgusu kuşkusuz önemli bir durumdur, nitekim birey ve toplumun değişen dünyada kutsal değerlerden uzak kaldığı veya bu öğelere ihtiyaç duymadığı önemli bir iddiadır. Bu bakımdan dünyada var olan küreselleşme olgusu, toplumsal yapıların değişim yaşaması ve birçok yaşamsal dönüşüm muhakkak birey üzerinde etkili olmaktadır. Dolayısıyla seküler tutumun bireyi nasıl bir yaşam biçimine

---

[32] Malcolm Waters, **Modern Sosyoloji Kuramları**, Çev. Zuhal Çiçek, Gündoğan Yayınları, İstanbul, 2008, s.310.

[33] Gordon Marshall, **Sosyoloji Sözlüğü**, Çev. Osman Akınhay - Derya Kömürcü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 1999, s.645-646.

[34] M. Ali Kirman, **Din Sosyolojisi Terimler Sözlüğü**, Rağbet Yayınları, İstanbul, 2004, s.167.

sürüklediği ve ne tür değişiklikler yaşattırdığı, araştırma konusu açısından önemli bir durumdur.

Buraya kadar tanımlanmaya çalışılan bu kavramların toplumsal yansımaları, günümüzde belirgin bir durumdadır. Çünkü her kavramın birey ve toplum yaşamında belli bir etkisi var olmak ile beraber, bu sosyal gerçeklikler arasında bir diyalektik sürecin olduğu da savunulabilir. Nihayetinde Türkiye toplumu da dünyanın değişen sürecine dahil olan ve yaşanan gelişmelere tanıklık eden, ayrıca olan biten bütün küresel süreçlerden de etkilenmektedir. Dolayısıyla araştırma kapsamında incelenmeye çalışılan konunun bu toplumsal olgulardan bağımsız olmadığının belirtilmesi gerekir. Çünkü her bireyin yaşadığı bu süreci, mutlaka Alevi gençliğinin de yaşadığı savunulabilir.

Ateist düşünceye sahip olmak veya Tanrı inanışını reddetmek gibi durumların yaşanmasında sekülerleşmenin getirdiği sonuçlar olsun modernizmin tek biçimli yapısı olsun ve değişimin sonuçları gibi birçok toplumsal faktör, bireyin düşünsel gelişimini doğrudan etkileyebilmektedir. Toplumların geleneksel yapıdan modern bir konuma geçişi bir sosyal değişim sonucudur, nitekim bir yapıdan diğer bir yapıya geçmek değişimin özelliğini de ortaya koymaktadır. Modernizmin tamamlayıcısı konumunda olan postmodern anlayış ise, değişimin ürünü olarak belirmektedir. Yine aynı şekilde seküler toplum iddiası da toplumların geçirdiği değişim süreci ile bağlantılı olarak tartışılmaktadır. Dolayısıyla ele aldığımız sosyolojik kavramların önemi son derece büyüktür. Her biri kendi içinde geniş tartışmalara sahip ve her birinin toplumsal yansıması mutlaktır. Bu bakımdan teorik anlamda sosyolojik olguların bilgisine başvurmak çalışmanın anlaşılması adına önemli bir konudur

2. Ateizm ve Ateist Yaklaşımlar

Ateizm kavramı, kaynağını felsefi tartışmalardan almaktadır. Antik Yunan filozofları tarafından başlatılan bu sorgulama durumu günümüze kadar süregelmiştir. Özellikle din felsefesinin temel konularından biri olan Tanrıtanımazlık meselesi, birçok bilim dalının da (felsefe, psikoloji, antropoloji, biyoloji gibi) temel sorunsalı haline gelmiştir.

Felsefe ve din felsefesi gibi alanlarda Tanrı kavramına bağlı olarak yapılan tartışmalar kapsamında, Yunanca '*teos*' ile '*deus*' terimlerinden türemiş olan ateizm-deizm terimleri kullanılır. Deizm (theist, theizm) kavramına karşıt ateizm (atheist) tezi öne sürülmüştür. Deizm, bir Tanrının varlığını kabul etmek veya Tanrı inancına sahip olmak anlamına gelir. Ateizm ise, bir Tanrının varlığını reddetmek veya Tanrı varlığına inanmamak olarak tanımlanır. Türkçede ateizm terimini tam olarak karşılayacak bir kelime bulunmamakla birlikte, sözlüklerde 'Tanrıtanımaz, Tanrıtanımazlık' olarak yer almaktadır.[35]

Ateizmin anlaşılması için öncelikle Tanrı inancına dayalı dinlerin bilinmesi gerekmektedir. Çünkü ilahi (Tanrısal) olmayan (putperestlik, totemizm, paganizm vb.) bir inancı reddetmek başlı başına ateizm değildir. Bunların dışında peygamberlik ve ahiret inancı da ateist düşüncenin reddettiği konulardır. Tanrıtanımazlığın var olabilmesi için ilahi dinlerin olması gerekir, nitekim ateizm bu tür inançlara karşı antitez oluşturmaktadır.[36]

Ateizm temelde Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslamiyet gibi önemli dinlerin ve bu inançların sahip olduğu Tanrı anlayışlarını reddetmektedir. Düşünce tarihi boyunca bütün felsefi, sosyolojik yaklaşımların tarihsel arka planı ve çıkış noktası bulunmaktadır. Şüphesiz ateizmin de bir kaynağı ve buna dayalı olarak geçirdiği merhaleler söz konusudur. Bu bakımdan ateizm konusu üç farklı dönem içerisinde değerlendirilebilir. Bunlar: *Antik dönem*, *Yeniçağ* ve *Modern* dönemlerde var olan ateist akımlardır.

Felsefenin varlık, var oluş ve şeyler-olaylar hakkında mantıksal bir düşünme çabası ya da zihinsel bir araştırmanın başlangıcı Antik dönemde (Grek felsefesi ya da M.Ö.700'lü yıllarda başlayıp M.S. 500'lü yıllara yani Orta Çağ'a kadar uzanan tarihsel süreç) yaşanmıştır. O dönemde tam olarak bir ateist yaklaşım söz konusu değildi. Yani Tanrının varlığına dair belirgin bir görüş bulunmamakla birlikte bir tür inançsızlık hali

---

[35] Necip Taylan, **Düşünce Tarihinde Tanrı Sorunu**, Ay Işığı Kitapları, İstanbul, 1998, s.110-111.

[36] Aydın Topaloğlu, **Ateizm ve Eleştirisi**, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2002, s.2.

mevcuttu.[37] Antik dönem felsefi tartışmalarında daha çok geleneksel, mitolojik inançlara karşı bir tür eleştiri yapılmıştır.[38] Her ne kadar ateizm kavramı belirmemişse de yapılan sorgulamalar veya tartışmalar, bu düşüncenin doğmasında bir tür giriş mahiyetinde olmuştur.

Yeniçağ'da (1453-1789) ise, ateist yaklaşımların güçlenmesi adına bir süreç yaşanmıştır. O dönemde başlayan aydınlanma hareketleri, Ortaçağın dini kurumlarına karşı başarılı olmuştur. Dolayısıyla dini kurumlara olan güvenin azaldığı bir dönemdir ve bu durum ateizmin savunucuları açısından bir fırsat niteliği taşımıştır. Ortaçağın ifadesi olan *skolastisizme*[39] karşı rönesans ve reformasyon hareketlerinin yaşanması ayrıca doğa bilimlerinin materyalist bir yaklaşım ile -ateist düşünceyi destekler nitelikte- yorumlanması durumu, Tanrıtanımazlığın alt yapısını oluşturmuştur. Yeniçağ döneminde kilisenin baskısı azalırken, çok yönlü felsefelerin (teist, panteist, agnostik ve ateist vb.) doğmasına imkan sağlanmıştır.[40]

Yeniçağ'ın materyalist felsefe yorumundan hareketle ateizmi en açık şekliyle savunanların başında Baron D'Holbach[41] (1723-1789) gelmiştir. D'Holbach, bir yandan Tanrının varlığı hakkında Yeniçağ'a kadar geliştirilmiş teorik iddialara, öte yandan dinin insanla ilgili pratik yönüne karşı çıkmıştır. O'na göre, zihnin Tanrı varlığını kanıtlamak için ortaya koyduğu kanıtlar zayıf ve belirsiz skolastik kılıflardan ibarettir. Çünkü madde ve hareket her şeyi özetler, dolayısıyla bilimin düşmanı olan teizm ve her türlü Tanrı inancı, insan dünyasından uzaklaştırılmalıdır. Nitekim din ve Tanrı inancı, insanın her türden bozulmasına neden olmaktadır.[42]

O dönemde Baron D'Holbach'ın yanı sıra Tanrı inancına ve dinsel kurumlara karşı çıkan bazı isimler ise, Anthony Collins, Thomas Paine, Denis Diderot, Le Mattrie, P.B Shelley ve Devid Hume olarak sayılabilir. Yeniçağ sürecinde salt bir ateizm

---

[37] Etionne Gilson, **Tanrı ve Felsefe**, Çev. Mehmet Aydın, Dokuz Eylül Yayınları, İzmir, 1986, s.15.

[38] Necip Taylan, a.g.e., s.119.

[39] Hırıstiyan dünyasının Orta Çağ'daki teoloji esaslı anlayışıdır.

[40] Thomas Hobbes, **Leviathan**, Çev. Semih Lim, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1993, s.82.

[41] Alman kökenli Fransız filozof ve yazar.

[42] Alfred Weber, **Felsefe Tarihi**, Çev. H.Vehbi Eralp, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1964, s.290.

düşüncesinden ziyade, Hıristiyan teolojisine karşı eleştiri söz konusu olmuştur. Ancak o dönemde ortaya koyulan eleştirel ve rasyonel tavır hem ateizmin temelini oluşturmak anlamında önemli bir nokta olmuş hem de dünyevileşme sürecini de başlatmıştır.[43]

Modern dönemde ise, teorik anlamda ateizm, bütün dinleri ve her türlü Tanrı inanışını özellikle Hıristiyanlığı reddetmiştir. Ateizm aynı zamanda sadece bir dünya görüşü olmaktan öte dünyayı değiştirmeyi hedefleyen bir yaşam biçimi olarak sunulmuştur. Immanuel Kant ve Auguste Comte'a dayanan modern dönem ateizmi, 19. yüzyılda farklı yaklaşımlar ile geliştirilmiştir. Örneğin; Alman materyalizminin önde gelen ismi Ludwing Buchner (1824-1899) gücün maddeye bağlı olduğunu, evrenden bağımsız bir yaratıcının bulunmadığını savunmuştur. Öte yandan Ludwing Feuerbach (1804-1872) ise, kesin olanın Tanrı olmadığı, insanın her durumda merkez konumda olduğunu savunmuştur. O'na göre bir dine veya Tanrıya inanmak yabancılaşmak ile eşdeğerdir. 19 ve 20. yüzyılda ateizmin bir ideoloji olarak ortaya çıkışı ise, Feuerbach'ın etkisinde kalan Karl Marx'ın (1818-1883) sosyal ve politik sistemindeki kuramı ile başlamaktadır. Karl Marx'a göre birey içinde yaşadığı toplumda anlaşılır, dolayısıyla bireyin din bilincinin oluşmasında toplum belirleyici rol oynamaktadır. Bu sebeple toplum içerisinde insanın dikkati, din yoluyla başka tarafa çekilerek aktivitesinin kırıldığını savunmuştur. Bu nedenle Marx, dinin bir afyon görevinde bulunduğunu ileri sürmüştür.[44] Bu yüzden sosyal, ekonomik ve politik özgürlük için, din karşıtı pratik tedbirlerin alınmasıyla din-Tanrı inancının ortadan kalkacağını ileri sürmüştür.

Sigmund Freud (1856-1939) ise, Tanrı inancını bireyin psişik yapısının incelenmesinden hareketle yorumlayıp reddetmiştir. O'na göre, bütün dinler insanın yanılsaması olarak ortaya çıkar.[45] Modern dönemin bir başka akımı ise, *Varoluşçu* yaklaşımdır. Bu akımın önde gelen ismi olan J.P. Sartre (1905-1980) göre, varoluş sadece insanda 'öz' den önce gelir. Yani insan özgürdür, bu olanağı ile kendi özünü

---

[43] Mehmet Latif Bakış, "**Felsefi Bir Problem Olarak Ateizm**", Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Van, 2008, s.18.

[44] Taylan, 1998, s.128.

[45] Taylan, 1998, s.128.

kendisi seçer. İnsanın varlığı dünyada oluşur. Sartre, hakikati insanın bilinç ve bedeninin bütünlüğünde görür. Dolayısıyla insan varoluşunu belirleyen etmenin kendisi olduğunu savunmuştur.[46]

Auguste Comte'un pozitivist yaklaşımı da ateist ekoller arasında sayılmaktadır. Çünkü pozitivizm, bilim dünyasında metafiziksel olanın reddine dayanmaktadır. Bilimsel faaliyetlerin sadece bilimsel yöntemler ile yapılması ve tüm inançsal değerlerden uzak tutulması gerektiği ileri sürülmüştür.[47] Yine aynı dönemde ateizm düşüncesini farklı ekoller ile temsil eden Friedrich Nietzsche (1844-1900), Alfred Ayer (1910-1989), Bertrand Russell (1872-1970), Arthur Schopenhauer (1788-1860) gibi isimler bu düşüncenin ilerlemesini sağlamışlardır.

Konu açısından ateist yaklaşımlara yer vermekte yarar vardır. Çünkü ateizm başlı başına *reddetmek* ile açıklanamayacağı için hem tarihsel hem de düşünsel arka planı önemli bir durumdur. Ateist olan bir bireyin hangi sebeplerden dolayı bu düşünceyi benimsediği noktası, çalışmanın önemini teşkil etmektedir. İnsanlık tarihi boyunca ateizmin pratiğe geçtiği bir dönem yaşanmamıştır. Ancak Marksist eksenli toplumsal eylemler veya başkaldırıların düşünsel arka planında dinsel, aşkın değerleri reddetme olgusu yatmaktadır. Bu bağlamda Marksist kuramın desteklediği ateist yaklaşım -çalışmanın denek kitlesi açısından- diğerlerinden biraz daha önemli görülmektedir.

Ateizm konusunda farklı sınıflamalar yapılsa da en fazla kabul gören yaklaşımlar şunlardır:

2.1. Felsefeye Dayalı Ateist Yaklaşım

Bilimin ve bilimsel üretimlerin mutlak olduğunu dolayısıyla bilimden hareketle dini ve Tanrısal inancı eleştiren, reddeden ateist kuramcılar, bilim dışı olan her türlü aşkın yaklaşımların terk edilmesi gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Dünyada olup biten her

---

[46] J.P.Sartre, **Varoluşçuluk**, Çev. Asım Bezirci, Say Yayınları, İstanbul, 1993, s.8.

[47] Taş, 2011, s.67.

şeyin pozitif bilim ile açıklanması gerektiğini savunan bu kuramcıların yaşayan en önemli savunucusu İngiliz biyolog Richard Dawkins'tir.[48] Modern dönemde bilimi esas alarak ateizm düşüncesini temellediren en önemli kişi Auguste Comte'un yanı sıra Ayer, Feuerbach, Marx, Nietzsche, Darwin, Freud ve Sartre gibi bilim insanları bu düşüncenin önemli savunucularıdır.[49]

Felsefe tarihinde ilk bilim kaynaklı ateizm denemesi olarak materyalist düşünceyi verebiliriz. Eski Yunan filozofları Epikuros, Lucretios ve Demokritos'un öncülüğünü yaptığı bu ekol, doğadan hareketle doğayı açıklama girişiminde bulunmuş ve doğaüstü, metafizik bir otoriteyi kabul etmemiştir. Materyalist felsefe, modern dönemde en fazla Marksist teoriyi şekillendirmiştir. Materyalist anlayışa göre, madde yaratılmamıştır, dolayısıyla maddenin yok oluşu söz konusu değildir. Madde atomlardan oluşmuştur ve sonsuz sayıda atom vardır, hareket halindedirler nihayetinde başlangıçları yoktur. Dolayısıyla düşüncenin kendisi de bir tür atom hareketidir.[50]

Pozitivist düşünce de bu ateist yaklaşımın savunuculuğunu üstlenmiştir. 19. yüzyıl felsefesinin önemli akımı olan pozitivist felsefe[51] bilimsel yasaları keşfetmek ve metafizik, teolojik bilgiden bağımsız hareket etmeyi hedeflemiştir. Bu ateist ekol içerisinde değerlendirilen materyalist ve pozitivist yaklaşımlar, çağdaş bilim dünyasında önemli bir konuma sahip olmuşlardır. Özellikle Karl Marx'ın materyalist anlayışı – maddenin mutlak olduğuna dayalı olması- maddeci bir ateizm düşüncesini meydana getirir.

2.2. Antropolojik Yoruma Dayalı Ateist Yaklaşım

Bazı filozoflar insanın doğasından ve psikolojik yapısından hareketle, kişinin Tanrı inancının nasıl ortaya çıktığına ilişkin farklı düşünceler ileri sürmüşlerdir. Bir kısım filozof bu metod ile Tanrı inancını savunmuştur, bir kısmı ise doğuştan geldiğini

---

[48] Topaloğlu, 2002, s.44.

[49] Caner Taslaman, **Evrim Teorisi, Felsefe ve Tanrı**, İstanbul Yayınevi, İstanbul, 2007, s.11.

[50] Topaloğlu, 2002, s.48.

[51] Macit Gökberk, **Felsefe Tarihi**, Remzi Kitabevi, İstabul, 1999, s.412.

savunmuştur. Bunların dışında bir de, insanın doğasından hareketle Tanrı inancını çürütmeye çalışan ve bu inancın yapay olduğunu savunan düşünürler de mevcut olmuştur.

Rene Descartes'e göre, insanın özünde Tanrıya inanışın bulunduğu ve bu inanışın Tanrı tarafından verildiğini savunmuştur. İnsanın içinde var olan bu inanışın, Tanrının varlığına ilişkin en önemli kanıt olduğunu ileri sürmüştür. Feuerbach ise, Tanrı inanışının insan zihni tarafından yaratıldığı ve bu yüzden yapay bir durum oluşturduğunu ileri sürmüştür.[52] Antropolojik kurama göre, insan kendisinde görmek istediği ancak bir türlü göremediği nitelikleri hayali bir varlığa yansıtmaktadır, dolayısıyla bunu yaparak kendine yabancılaşmaktadır.[53]

2.3. Sosyo-Politik Analizlere Dayalı Ateist Yaklaşım

Ateizm, bazı dönemlerde toplumun yapısından hareketle temellendirilmeye çalışılmıştır. Bu ateist kuram, toplumun yapısı, kültürel özellikleri ve bireyin konumlarına dayanarak dinin bir engel teşkil ettiğini ileri sürmüştür. Tanrı inanışının ve dini kurumların, toplumsal gelişimi olumsuz yönde etkilediğini ve gerilettiğini, dolayısıyla bu durumların ortadan kaldırılması tezi üzerine temellendirilmiştir.[54]

Bu ateist ekolün en önde gelen düşünürü Fransız sosyolog Emile Durkheim'dir. O'na göre Tanrı, toplumun (fertlerin düşünce ve davranışlarını kontrol altında tutmak için) farkına varmadan uydurduğu hayal ürünü bir kavramdır.[55] Karl Marx'a göre ise, toplum içerisinde bireyin dikkati -dinin gücü kullanılarak- başka taraflara çekilir ve dolayısıyla insan aktivitesinin kırılmasına dönük bir takım yanılgılar ile uyutulmaya çalışılır.[56] Bu ateist kuram göre, toplumsal yapının kontrolü dinsel kurumlar ve Tanrı

---

[52] Taylan, 1998, s.125.

[53] Mehmet Aydın, **Din Felsefesi**, İFAV Yayınları, İzmir, 1999, s.223.

[54] Topaloğlu, 2002, s.54.

[55] Aydın, 1999, s.220.

[56] Taylan, 1998, s.128.

inanışına bağlı olarak sağlanır. Böylelikle hem birey hem de toplumun kendi faaliyetlerini özgürce sergileyebilmesinde din ve Tanrı inanışı engel sayılmaktadır.

2.4. Psikoanalitik Çözümlemelere Dayalı Ateist Yaklaşım

Çağdaş bilim dünyasında başta Sigmund Freud olmak üzere birçok ruhbilimci, insanın psikolojik yapısından hareketle Tanrı inanışını değerlendirmek istemişlerdir. Freud'a göre Tanrı fikri, kişinin çocukluk evresinde baba imajının bir yanılsaması olarak ortaya çıkar. O'na göre Tanrı fikrinin kaynağı, insanların çocukluk evrelerinde karşı karşıya kaldıkları zor durumlarda geliştirdikleri zihinsel bir savunma mekanizmasına dayanmaktadır. Dolayısıyla Tanrı inanışının, bilişsel bir kalıntı olduğu ileri sürülmüştür.[57] Bu ateist kuram, indirgemeci[58] bir metod uygulayarak din-Tanrı inancını reddetmeye çalışmıştır.

2.5. Varoluşçu Teoriye Dayalı Ateist Yaklaşım

Varoluşçuluk, çağdaş dönemde ateist düşüncenin en aktif bir biçimde savunulduğu bir ekoldür. Bu yaklaşımın temsilcileri arasında Kierkegaard ve Gabriel Marcel gibi teistler ayrıca Martin Heidegger ve J.P.Sartre gibi önemli ateist düşünürler bulunmaktadır. Sartre'nin ateizmi şöyle formüle etmek mümkündür: " a- eğer Tanrı varsa, o her şeyi belirleyeceği için ben özgür olamam. b- ama ben özgürüm. c- öyleyse, Tanrı yoktur."[59]Bu yaklaşım ile bireyin özünde özgür olduğu ve bu nedenle özgürlüğünü kısıtlayacak bir yaratıcı söz konusu değildir.

Ateizmin tarihsel gelişimi ve düşünsel arka planında var olan ekoller (kuramlar, yaklaşımlar) gibi bazı bilgilerin yer verilmesi çalışmanın teorik yapısını şekillendirmek

---

[57] Aydın, 1999, s.221.

[58] İndirgemeci yaklaşım, bir sistemi yani bir bütünü parçalarına bölerek inceler.

[59] Taylan, 1998, s.132.

açısından önemli bir durumdur. Bu bilgiler ışığında bireyin ateist düşünceyi savunmasındaki sebeplerin, kuramlar ile bağlantısı tespit edilmeye çalışılacaktır. Bu anlamda yukarıdaki bilgiler, hem konunun aydınlatılması hem de ön bilgi açısından önem arz etmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

TARİHSEL ETKİ

1. İslamiyet'in Gelişim Sürecinde Alevilik

İslam dininin gelişim sürecinde Aleviliği tanımlamak için, öncelikli olarak İslamiyet tarihinde yaşanan mezhepsel ayrımları, siyasal çatışmaları ve bu hususta aktör olan önemli isimlerin faaliyetlerini anlamak gerekir. O dönemde, Peygamber Muhammed'in sağlık durumunun kötüleşmesi ile başlayan siyasal çekişmeler, giderek büyüyen ve savaşlara neden olan bir mücadeleye sahne olmuştur.

Ancak her şeyden önce, "*İslamiyet'in gelişim sürecinde Alevilik*" kavramına açıklık getirmek durumundayız. Bu başlıkta Alevilikten kasıt, sahabe Ali bin Ebu Talip'in soyundan gelenler veya O'na taraftarlık edenlerin genel adıdır.[60] Aslında ilk başta "*Şia*" hareketi ile adlandırılan bu taraf olma durumu, daha sonraları değişik isimlerle veya kavramlarla ortaya çıkmıştır.

"*Şia*", Peygamber Muhammed'den sonra devlet başkanlığının, Ali bin Ebu Talip ve çocuklarına ait olduğunu savunan ve İslamiyet tarihini bu *hak talebine* göre yorumlayanların genel adıdır. Ş-Y-A kökünden gelip, peşinden gitmek, taraf olma, ayrılma veya farklılaşmak gibi anlamlara gelmektedir.[61] Şia hareketi, Ali bin Ebu Talip'in savunuculuğunu yapan ilk örgütlenmedir. Halifelik meselesi sebebiyle, farklı bir zümre oluşturan Şia hareketinin, ne derecede Hıristiyan-Yahudi veya ne derecede eski İran etkisiyle meydana geldiğini açıklamak kolay olmamıştır. Ancak bu hareketin, dönemin Emevi iktidarına veya yönetimine muhalif oldukları tarihsel bir gerçekliktir.[62] Müslümanlar arasında yaşanan ilk ayrılmaların bir zümresini oluşturan Şia harketi, daha

---

[60] Saffet Sarıkaya, **İslam Düşünce Tarihinde Mezhepler**, Rağbet Yayınları, İstanbul, 2009, s.282.

[61] Sarıkaya, a.g.e., 148.

[62] Philip K. Hitti, **İslam Tarihi**, Çev. Salih Tuğ, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı, İstanbul, 1980, s.390.

sonra kendi içinde de dallara ayrılarak, "*Caferi'ler, İsmaili'ler, Karmati'ler, Dürzi'ler, Nusayri'ler*" ve benzer gruplara ayrılarak devam etmiştir.

Yukarıda belirtildiği gibi, İslamiyet döneminde "*Şia*" hareketi ile başlayan *Ali bin Ebu Talip* taraftarlığı "*Alevi*" terimi ile değişik isimlendirmelere doğru evrilmiştir. Alevilik, sözlük anlamı Ali bin Ebu Talip'e mensup, İslam kültür tarihinde Ali'nin soyundan gelenler anlamına gelmektedir. Alevilik terimi 19. yüzyılda kullanılmaya başlanmış ve zamanla "Bektaşiler, Kızılbaşlar, Ocakzadeliler, Tahtacılar, Sıraçlar" vb. grupları içine alan genel bir terim olmuştur.[63] Alevilik terimi, günümüze daha yakın bir tarihte kullanılmaya başlandığı için (Türkiye'de daha çok bu isim ile bilindikleri için) İslamiyet'in ilk döneminde yaşanan Şia hareketini veya Ali taraftarlığını, bu isimde açıklamak uygun görülmektedir. Öyle ki, çağdaş Alevi yazarlar[64] kendi köklerini bu döneme dayandırma gayreti içerisindedirler. Konu başlığındaki *Alevilik* terimine açıklık getirdikten sonra, Müslümanlar arasında yaşanan ihtilafların Aleviler açısından önemine geçebilir.

Müslümanlar arasında meydana gelen ihtilafların birçok sebebi vardır. Bunların konuyla ilgili olanı ise, Peygamber Muhammed'in vefatından sonra oluşan yönetim boşluğunun birçok kişi tarafından doldurulmak istenmesidir. Bu durumla birlikte süregelen çatışmalar ve sonrasında önemli isimlerin öldürülmesi, ayrışmanın en başat faktörünü oluşturmuştur.

Peygamber Muhammed'in ölümünden sonra, hilafet (temsil) hakkı tartışmaları yaşanmıştır. Bu süreçte *Ensar*'ı[65] oluşturan kabileler, İslam devletinin başına kendi kabilelerinden birinin geçmesi için, bir toplantı -Beni Saide Hadisesi- düzenlediler. Bu toplantıda halifeliğin Medineliler'in hakkı olduğu belirtilmiştir. Ensar'ın güçlü adayı "*Sa'd bin Ubade*", hilafet hakkı ile ilgili kendi kabilesi lehine konuşma yapmıştır. Ancak, toplantıya Muhacirler'in de katılım göstermesiyle siyasal çekişme başlanmıştır.

---

[63] Sarıkaya, 2009, 282.

[64] Örneğin; Erdoğan Aydın. Bkz. Erdoğan Aydın, **Kimlik Mücadelesinde Alevilik**, Kırmızı Yayınları, İstanbul, Kasım, 2008, s. 15-112.

[65] İslam tarihinde Mekke'den Medine'ye göç eden muhacirlere yardım eden, Medineli Müslümanlara Ensar denmiştir.

Sahabe *Ebu Bekir*, toplantı esnasında hilafet hakkının Muhacirler'e ait olduğunu belirterek, Ensar'a göre daha fazla emek sarf ettiklerini iddia etmiştir. Ensar içindeki grupların kendi aralarındaki çekişmeden dolayı, bu toplantıdan sonra Sahabe Ebu Bekir'e biat edilmiştir.[66] Böylelikle Peygamber Muhammed'i temsilen Ebu Bekir halife seçilmiştir. Ancak sahabeler arasındaki siyasi çekişme sona ermemiştir. Birinci halife Ebu Bekir'e karşı olan gruplar vardır. Bunlar; Ensar ve Ali bin Ebu Talip ve O'nun taraftarları, bunların dışında bir de Ebu Bekir'i halife olarak tanımadıkları için, kendisine biat etmeyen isyancı grubu bulunmaktaydı. Bütün bu bölünmüşlüğe rağmen Ebu Bekir'in halifeliği 634'te biterek yerine sahabe *Ömer bin Hattab* geçmiştir.

Birinci halife Ebu Bekir, geçirdiği hastalığın ölüm ile sonuçlanacağını hissettiği zaman, Müslüman halkının siyasi kargaşa yaşamaması için, kendisinden sonra halife olacak adayın ismini sunmuştur. Ebu Bekir'in sahabelere sunduğu isim, Ömer bin Hattab idi. Bu durumda halife Ebu Bekir ile diğer sahabeler arasında yapılan görüşmelerden sonra, Ömer bin Hattab 634 tarihinde ikinci halife olarak kabul edilmiştir.[67]

İkinci halife Ömer bin Hattab, sabah namazı kıldırmak için gittiği camide, Hıristiyan *Ebu Lü'lü* tarafından bıçaklanır ve 3 Kasım 644 tarihinde yaşamını yitirir. Ömer bin Hattab öldükten sonra, hilafet konusu tartışılmak üzere sahabeler bir araya gelmiştir. Yapılan görüşmelerde hilafet, Ali bin Ebu Talip ve Osman bin Affan arasında kalmıştır. Üç gün süren görüşmeler sonucunda kesin bir karara varılamamıştır. Sahabe Abdurrahman bin Avf'in Osman'a biat etmesinden sonra herkes biat etmeye başlamıştır. Dolayısıyla Ömer bin Hattab'ın ölümünden dört gün sonra Osman bin Affan halife olarak seçilmiştir.[68]

Osman bin Affan idaresinin ilk altı yılı sorunsuz geçmiştir; ancak ikinci altı yılı gayr-ı meşru olarak nitelendirilmiştir ve 656 yılında O'na karşı girişilen bir isyan

---

[66] Ahmet Akbulut, **Sahabe Döneminde İktidar Kavgası**, Pozitif Matbaacılık, Ankara, 2001, s.42.

[67] Reinhart Pıeter Anne Dozy, **İslam Tarihi**, Çev. Abdullah Cevdet, Gri Yayınevi, İstanbul, 2006, s.121.

[68] Murat Sarıcak, **Bütün Yönleriyle Dört Halife Dönemi**, Nesil Yayınları, İstanbul, 2010, 276.

hareketi neticesinde yaşamına son verilmiştir.[69] Osman bin Affan'ın ölümünden sonra, İslam devleti beş gün boyunca halifeden yoksun kalmıştır. Aradan geçen bu süreç içerisinde yine siyasi gerginlikler yaşanmasına rağmen Ali bin Ebu Talip, 23 Haziran 656 tarihinde halifelik unvanını almıştır.[70]

Ali bin Ebu Talip, kendi halifeliği döneminde karşılaştığı ilk sorun, *Cemel Vak'ası*'dır. 656 yılının Aralık ayında sahabe *Talha* ve *Zübeyir* önderliğindeki askeri ordu ile Halife Ali bin Ebu Talip'in ordusu karşı karşıya gelmişlerdir. Bu savaşta Ebu Bekir'in kızı olan sahabe Aişe bin Ebu Bekir de Ali'ye karşı saf tutmuştur. Cemel Vak'ası (harbi) sonucunda, sahabe Aişe, Talha ve Zübeyir yenilgiye uğramıştır, savaş sırasında toplam on bin kişi ölmüştür. Cemel harbi sonrasında ilginç yorumlar yapılmıştır. Talha, Zübeyir ve Aişe'yi bu durumdan dolayı kınayanlar olduğu gibi her iki tarafı da haklı bulan görüşler öne sürülmüştür. Tarihçi *İbn Haldun* gibi her iki grubu günahsız sayanlar olmuştur. Bir başka görüş ise, savaşın siyasal amaçlar uğruna Müslüman toplumuna zarar verdiği yönünde olmuştur.[71]

Cemel Olayı'ndan sonra, devlet merkezini Küfe'ye çeken Ali, Şam valisi Muaviye'ye elçi göndererek kendisini tanımasını istemiştir. Muaviye, verdiği kararda ısrarlı davranarak yeni bir savaşın habercisi olmuştur. Muaviye'nin bu tavrından dolayı, savaş hazırlıkları başlamıştır. Ali bin Ebu Talip'in ordusu ile Muaviye ordusu *Sıffin* ovasında karşı karşıya gelmişlerdir. Bu savaşta ilginç bir olay yaşanmıştır. Muaviye ordusu, mızrakların ucuna kutsal kitap Kur'an'nın sayfalarını yerleştirmiştir ve bu durumda Ali bin Ebu Talip'in ordusu savaşı bırakmayı tercih etmişler. İki ordunun bu savaştaki kaybı yaklaşık olarak yetmiş ile doksan bin arasında olduğu düşünülmektedir.[72]

Savaş sonrasında iki tarafın sorununu çözmek için, hakem tayin edilmiştir. Yaşanan hakem olayında Muaviye haklı görülerek, halife kabul edilmiştir. Ancak Ali bin Ebu

---

[69] Sarıkaya, 2009, s.55.

[70] Ramazan Hurç, "**Siyaset Bilincinin Oluşumu Bağlamında Dört Halifenin Seçim Sistemi**", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (FÜSBD), 2003, c.13, S.1, s.413.

[71] Akbulut, 2001, s.197.

[72] Sarıkaya, 2009, s.61.

Talip bu seçime karşı çıkmıştır ve Muaviye'nin halifeliğini tanımamıştır. Ancak daha sonra, hakem kararına razı olmuştur. Bu durumdan dolayı Ali'nin bazı taraftarları kendisini eleştirmiştir. Hakem olayından sonra, alınan karardan memnun olmayan ve bu yüzden Ali bin Ebu Talip'in tekrar savaşmasını isteyen bir grup ortaya çıkmıştır. Savaş teklifini geri çeviren Ali bin Ebu Talip, bu durumda İslam tarihine damgasını vuracak yeni bir örgütlenmenin önünü açmıştır. Halife Ali'nin himayesinden ayrılan bu grup kendilerine '*Hariciler*' adında yeni bir oluşum kurmuşlardır. Hariciler, bir isyan hareketi olarak doğdular ve süreç içerisinde halife Ali'ye karşı düşman konumuna düşmüşlerdir. Ali bin Ebu Talip, Haricilere karşı savaşmıştır ve kendilerine büyük bir zarar vermiştir. Hariciler ise, kendilerine büyük zararlar veren halife Ali'yi öldürme kararı almıştır ve böylelikle kendisine suikast hazırlığında bulunmuşlardır. Hicretin 40. yılı Ramazan ayında Halife Ali, bir harici mensubu olan *Abdurrahman bin Mülcem* tarafından öldürülmüştür.[73]

Ali bin Ebu Talip'in ölümünden sonra, Şam valisi Muaviye'ye karşı herhangi bir müdahale yapılmamıştır, üstelik aynı yıl içerisinde Muaviye halife ilan edilmiştir. O'nun hilafeti sırasında Şam şehri, İslam devletinin merkezi haline gelmiştir. Bu durumda yine de tam anlamıyla biat sağlanmamıştır; çünkü bugünkü Irak bölgesinde yaşayan Müslümanlar hilafet için, Ali'nin oğlu Hasan bin Ali bin Ebu Talip'i meşru temsilci saymışlardır. Dördüncü halife Ali'nin temsiliyetini üstlenen Hasan, Muaviye'ye muhalif bir tutum sergilemiştir ve aralarında uzun bir süre mücadele yaşanmıştır. Ancak daha sonra ikili arasında anlaşma sağlanmıştır. Hasan bin Ali bin Ebu Talip, zehirlenme sonucu 669 yılında yaşamına son verilmiştir. Şia grupları bu ölümden Muaviye'yi sorumlu tutmuşlardır ve bu durumda Hasan bin Ali'yi şehit mertebesine çıkarmışlardır.[74]

Buraya kadar yaşanan siyasal çekişmeler, İslamiyet tarihinde bir tahribat dönemini tanımlamaktadır. Mezhepsel gruplar ve kabileler arasındaki çekişme, İslam inancına zarar verdiği gibi, Müslümanların arasında da husumetlerin ve ayrılıkların giderek keskin bir hal almasına neden olmuştur. Din sosyolojisi açısından bu durum ana

---

[73] Akbulut, 2001, s.212.

[74] P.K. Hitti, 1980, s.302.

kütleden kopuş olarak değerlendirilebilir. Ana kütleden kopan ve aralarındaki çekişme babadan oğla geçen, Emevi ve Şia taraftarları arasındaki en trajik olay *Hüseyin bin Ali* döneminde yaşanmıştır. Ali bin Ebu Talip'in bir diğer oğlu olan Hüseyin, Muaviye'den sonra temsil görevini alan Yezid'e biat etmemiştir. Şia tarafından halifeliği meşru sayılan Hüseyin, Muaviye'nin oğlu Yezid'e karşı savaşma kararı almıştır. 10 Ekim 680 tarihinde, Küfe'nin kırk kilometre kadar kuzey doğusuna düşen *Kerbela*'da iki ordu karşı karşıya gelmiştir. Burada yapılan savaşta Hüseyin bin Ali mağlup edilmiş ve kafası kesilmiştir. Hüseyin'in kesilen kafası Şam'da bulunan Yezide gönderilmiştir ve bu olay tarih kaynaklarında, "*Kerbela Olayı*" olarak nitelendirilmiştir. Hüseyin bin Ali'nin trajik bir şekilde öldürülmesi sebebiyle, Şia grupları, 10 Ekim gününü matem günü olarak kabul etmişlerdir. Kerbela Olayı, Şiiler tarafından çok büyük bir öneme sahiptir; çünkü bu olayla birlikte Şia fırkası (hareketi) ortaya çıkmıştır. Bu olaydan sonra Emevi iktidarı da son bulmuştur; ancak Sünni hareket, Yezidin liderliğini fiilen kabul etmesiyle, iki mezhep arasında yüzyıllarca sürecek çatışmayı da beraberinde getirmiştir.[75]

İşte bu siyasal kutuplaşmanın sonucu olarak ana kütleden ayrılan topluluklar, İslam inancını kendi düşüncelerine uygun bir şekilde yorumlamışlardır. Bu gruplardan biri de, Şia'dır. Genel görüş, Şia mensubu olan dervişlerin, bilginlerin Orta Asya'daki faaliyetlerinden itibaren Ali taraftarlığı o bölgedeki Türkmen boylarına yayılmıştır. Böylelikle sahabe Ali ve oğullarının siyasi mücadelesi, şahsiyetleri kutsallaştırılmıştır, bir isyan hareketi olarak görülmüştür.

Orta Asya'daki Türkmenler ile Müslüman Araplar arasındaki ilişki Emeviler döneminde askeri mücadeleler ile kurulmuştur. İslamiyet'in Orta Asya coğrafyasına yayılma sürecinde Emevilerin aksine Abbasiler, bölgede yaşayan Türkmenler ile daha dostane ilişkiler kurmuştur. Bu durumda Müslüman Araplar ile Türkler dostane ilişkilerinin yanında, ticari faaliyetlerde de bulunmuşlardır ve bu doğrultuda İslamiyet'in Türkler arasında yayılması kolaylaşmıştır. Orta Asya'daki Türkmenler, o dönemde yerleşik, göçebe ve yarı göçebe biçiminde yaşamışlardır. Değişik yaşam biçimine sahip Türkmen boylarının, İslamiyet inancını benimsemeleri de bu durumda

---

[75] P.K. Hitti, 1980, s.303.

farklılaşmıştır. Türkmen boylarının İslamiyet'i benimseme süreci 8.yy'da başlayıp, göçebe grupların da katılımıyla 15.yy'a kadar sürmüştür. Sünnilik, Şiilik ve Tasavvufi akımlar, İslamlaştırma sürecinde etkin rol üstlenmişlerdir. Konuyla ilgili olarak, Şii gruplar ve Tasavvuf geleneğinin önemli dervişleri, Orta Asya'da bulunan Türkmen boylarının Şii mezhebinden etkilenmesinde önemli faaliyetlerde bulunmuşlardır.[76]

İslam tarihinde yaşanan iktidar kavgaları yıllardır tartışıla gelen ve günümüzde de hala tartışma konusu olan bir sorunu yaratmıştır; çünkü gelinen noktada mezheplerin birbirlerine karşı tavır almaları ve kendi İslam yorumlarını kabul ettirmek gibi çabaları söz konusudur. Ayrıca her topluluk ya da mezhepsel oluşum, belli bir kişiyi lider olarak belirlemektedir. İşte bu lider görülen kişilerden biri de İslamiyet tarihinde çok önemli bir isim olan Ali bin Ebu Talip'tir. Peygamber'in soyundan olması, yakın akrabalık ilişkilerinin olması ve komutanlık görevleri gibi birçok yönüyle tarihi bir kişilik olmuştur. Ancak Ali bin Ebu Talip ve oğulları Hasan ve Hüseyin'in aynı inanca sahip gruplar tarafından öldürülmeleri, onların tarihi kişiliklerinin daha çok benimsenmesini sağlamıştır. Öyle ki, günümüzde bile bu üç tarihi ve dini kişiliğin önemi hatırlanmakta ve aynı zamanda onların yaşadığı sorunların acısı da yaşanmaktadır.

2. Osmanlı Devleti Döneminde Alevilik

İslamiyet tarihinde, Ali bin Ebu Talip ve oğullarının mücadelesi ve özellikle Kerbela'da yaşanan trajedi, Arap coğrafyası, İran ve Horasan bölgelerinde geniş yankı uyandırmıştır. Bununla birlikte giderek büyüyen Şiilik mezhebi, Ali bin Ebu Talip'in taraftarlığının da genişlemesine olanak sağlamıştır.

Osmanlı döneminden önce, Orta Asya'dan Anadolu'ya doğru göç eden Türkmen boylarında yoğun bir Sünni inancı mevcut değildi. Türkmenler, Anadolu topraklarına göç etmeden önce, bulundukları bölgelerde Sufi dervişlerin etkisi altında kalmışlardır. Bu durumda doğrudan bir İslam aktarımı yaşanmamıştır; çünkü sufilerin dine yaklaşımı daha esnek bir durumdaydı ve Türkmenler önceki inançlarının da etkisinde kalmışlardır. Bu durumda Türkmen boyları Sünni-İslam anlayışından uzak kalmışlardır. Göçebe halinde yaşayan Türkmen boyları, yerleşik yaşama geçmeme, vergi ödememe gibi

---

[76] Sarıkaya, 2009, s.13.

özelliklere sahiplerdi. Bu tür özelliklere sahip olan Türkmen boyları, Büyük Selçuklu devleti için sorun teşkil etmişlerdir. Türkmenlerin Anadolu'ya göçe yönlendirilmelerindeki temel faktörler de, sahip oldukları göçebe yaşamları olmuştur.[77]

Göçebe yaşam şeklinde hayatlarını sürdürmeye çalışan Türkmen boylarının dinsel tutumları, ileriki zamanlarda yaşanacak sorunların da ana kaynağını oluşturmuştur. Anadolu coğrafyasında kendilerine yer edinen Türkmenler, önceki yaşam tarzlarını Anadolu'nun dağlık bölgelerinde sürdürmüşlerdir. Göçebe Türkmenlerin dinsel ve kültürel yaşamlarında da herhangi bir değişme yaşanmamıştır, dolayısıyla Sünni anlayışla uyum sağlayamamıştır.

Anadolu topraklarına gelen Türkmenlerin ilk önemli isyanı *Babai İsyanı*'dır. 1240 yılında Baba İshak ve Baba İlyas isimli dervişler tarafından başlatılan isyanın, dinsel sebep başta olmak üzere ekonomik, siyasal ve sosyal gibi nedenleri vardı. Büyük Selçuklu devletinin bir kolu olan Anadolu Selçuklular yönetimi tarafından bastırılan isyan sonucunda, Anadolu toprakları büyük bir kaosun içine sürüklenmiştir. Yerleşik yaşamı sürdüren insanlar ile göçebe yaşamı sürdüren insanlar arasındaki çatışma ve uyumsuzluk keskin boyutlara ulaşmıştır. Babai isyanı aynı zamanda, Anadolu Selçukluların tarih sahnesinden ayrılmasında büyük bir etkiye sahip olmuştur.[78]

Türkmen Alevi topluluklarının Anadolu'da yaşadıkları ilk olay Babai İsyanı olmuştur. Daha sonra kendi bölgelerinde yaşamaya devam eden göçebe topluluklar, Osmanlı devleti döneminde de benzer olaylar yaşamışlardır. Yaşanan olaylar, hem Sünni-Alevi ayrılığının giderek belirginleşmesine hem de kanlı olayların da gerçekleşmesine neden olmuştur.

İslamiyet döneminde Ali bin Ebu Talip mücadelesi ile beliren Şia hareketi, Şiilik ismiyle yer etmiştir. Osmanlı İmparatorluğu döneminde ise, *Kızılbaş* olarak isimlendirilmiştir. Kızılbaş terimi, kırsal alanda yaşayan ve "*Safeviyye*" yandaşları olan Türkmen savaşçıları için kullanılmıştır. Safeviyye tarikatının yandaşları, Anadolu'nun

---

[77] Cemal Canpolat, **Osmanlı Belgelerinde Aleviler Hakkında İdam ve Sürgün Fermanları**, Markiz Yayınları, İstanbul, 2010, s.11.

[78] Canpolat, 2010, s.13.

kırsal bölgeleri olan, İç ve Güney Anadolu'da göçebe yaşamı sürdürmüşlerdir. Tarikatın lider İsmail, 1501 yılında İran şahı olurken en büyük desteği de Anadolu'da yaşayan göçebe Türkmen Kızılbaş topluluklarından almıştır. Bu durumda Osmanlı İmparatorluğu, kırsal alanda yaşayan toplulukları kendine tehdit saymıştır.[79]

Şah İsmail'in Safevi devletinin başına geçtiği sırada, Osmanlı devleti içinde Sultan ikinci Beyazıt'ın oğulları arasında tahta kavgaları yaşanmıştır. Bu iki devlet arasında kalan göçebe Türkmenlerin ilgisi Şah İsmail'e doğru yönelmiştir. Öyle ki, Osmanlı devletinin bünyesindeki bazı Anadolu birlikleri, Safevi devletinden yana saf tutabilmişlerdir. Şah İsmail'in tahta geçmesinden hemen sonra, *"On İki İmamcı Şiiliği"* devletin dini olarak ilan etmesi, Osmanlı devletinin Sünni inanışı açısından tezatlık oluşturmuştur. İki devlet arasındaki siyasal çekişmeye bir de mezhepsel farklılık damgasını vurmuştur. Bu durumda iki devlet arasında kalan Türkmen Kızılbaşların Şah İsmail'e yakınlık göstermesi, düşmanlığı daha çok tetiklemiştir. Osmanlı devleti, Safevilere ve onlara bağlı olan tarikatlara karşı Sünniliği ön planda tutarken aynı zamanda Kızılbaşlara karşı da katı bir tutum içerisinde bulunmuştur. Bu gerilimli ortamda iki devlet 1514 yılında karşı karşıya gelmişlerdir. Yavuz Sultan Selim'in önderliğindeki Osmanlı devleti, Kürt beyleri tarafından da destek alarak savaşa hazır duruma gelmiştir. İki ordu Van yakınındaki Çaldıranda karşılaşırlar ve Şah İsmail savaşı kaybeder. Bu savaştan sonra Safevi devleti Anadolu'daki topraklarını kaybeder. Çaldıran savaşı, Kızılbaşlar açısından önemli bir olaydır; çünkü bu savaşta Şah İsmail'e destek veren binlerce Türkmen Kızılbaş öldürülmüştür. Bu sebeple Osmanlı bünyesindeki Kızılbaş topluluklar, kendi bölgelerine çekilmiş ve uzun bir süre isyan etmemişlerdir.[80]

Özetle, Osmanlı İmparatorluğu döneminde şeriat sisteminin de uygulanması ile başlayan süreç, Alevi grupların arka planda kalması ve merkez-çevre zıtlığının da alevlenmesine neden olmuştur. Bu nedenle giderek artan tansiyon Alevi liderlerinin isyanları ile somutlaşmıştır.

---

[79]Elise Massicard, **Türkiye'den Avrupa'ya Alevi Hareketinin Siyasallaşması**, Çev. Ali Berktay, İletişim Yayınları, İstanbul, 2007, s.31.

[80] Massicard, 2007, s.33.

Anadolu Selçuklu devleti döneminde meydan gelen merkez-çevre zıtlığı, askeri-bürokratik sistemin merkeziyetçi bir yapı ile yönetildiği Osmanlı devletinde de varlığını korumuştur. Söz konusu merkez yapısı içerisinde yer almayan Alevi önderleri, politik ve ekonomik sebeplerden ötürü zaman zaman yönetime karşı gelmişlerdir.[81] Osmanlı yönetimine karşı girişilen isyanlar, Alevi dedelerin önderliğiyle gelişerek bir köylü ayaklanması, kırsalın başkaldırısı olarak gerçekleşmiştir. *Babai İsyanı, Şah Kulu, Bozoklu Celal, Sülünoğlu, Begçe Bey, Veli Halife, Kalender Çelebi isyanları, Pir Sultan Olayı ve Şeyh Bedreddin isyanı* vb. isyanlar yaşanmıştır. İsyanların hem toplumsal haksızlığa -merkez-çevre çelişkisi- karşı hem de siyasal egemenliğe karşı olduğu bilinmektedir.[82]

Osmanlı döneminde yaşanan bu sorunlar, aslında geriden gelen sorunların bir sonucu olarak görülebilir. Çünkü Ali bin Ebu Talip taraftarlığına dayalı Alevi/Şii inanışı zaman içinde farklılaşsa bile, Ali sembolüne dayalı bir tutum sergiledikleri için, daha çok yapıcı, esnek bir inanış biçimiyle belirmiştir. Anadolu'da Aleviler ile Sünniler arasındaki bu karşıtlığın tarihsel bir niteliğe dayalı olup, Alevilerin yaşadığı yerlerin kırsal olması ve bu yerlerde devletin izole politikasını benimsemesi, sosyo-ekonomik koşulların elverişsizliği, tarihsel sorun üzerine başka sorunların eklemlenmesine yol açmıştır.

3. Cumhuriyet ve Sonrası Dönemde Alevilik

Osmanlı döneminde Alevi/Kızılbaş göçebelerinin yaşadığı sorunlar sebebiyle merkezden uzak bir yaşam sürdürmüşler ve cumhuriyet kurulana kadar, adeta kendi içlerine kapanmışlardır. Mustafa Kemal Atatürk önderliğindeki yeni yönetim, Kurtuluş savaşı için Anadolu'daki Alevi grupların desteğini almak istemiştir. Aleviler ise, 700 yıla yakın Osmanlı yönetim karşıtlığının etkisiyle yeni yönetimin önderi olan Mustafa Kemal Atatürk'e destek vermişlerdir.

---

[81] Nur Vergin, **Din, Toplum ve Siyasal Sistem,** Bağlam Yayınları, Ankara, 2000, s.69.

[82] Cemal Şener, **Alevilik Olayı: Bir Toplumsal Başkaldırının Kısa Tarihçesi,** Etik Yayınarı, İstanbul, 2004, s.115.

İslam İmparatorluğu döneminde dışlanan ve gayri meşru sayılan Alevilik, Kemalist cumhuriyet döneminde sahiplenilmeye çalışılmıştır. Bu dönemde Aleviliğin bazı kültürel boyutları meşru sayılarak, dinsel özellikleri de modern bir şekilde değerlendirilmiştir. Cumhuriyet döneminin değişim rüzgarlarını çabucak kabullenen Aleviler, yönetim tarafından ulusal kimlik ile bütünleştirilmeye çalışılmıştır. Bu dönemde yapılan reformlar, özellikle din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılmasına dayalı laikliğin benimsenmesi, ulusal kimliğin yeniden inşa edilmesi gibi yeni düzenlemeler yapılmıştır. Aslında bu reformlar, toplumdaki bütün kesimlerin memnuniyetini sağlamak amacını taşımıştır. Genç cumhuriyet, bu durumda Alevi toplulukları da memnun etmek ve ulusal kimlik ile bütünleştirmek istemiştir.[83]

Türkiye Cumhuriyeti tarihinde Aleviler, cumhuriyetin ilk döneminde kendi yapılarını koruyarak dışa açılmamışlardır. Sonraki süreçlerde özellikle ekonomik gelişimin sağlanması ile birlikte işçi göçü, kırdan kente göç ile merkezde yer almayı tercih etmişler. Ancak bu döneme kadar ve bu dönemden sonraki zamanlarda bile sorunlar bitmemiştir. Cumhuriyet döneminin başlangıcında, 1937 yılında *"Dersim Olayları"* yaşanmıştır. Bu olaylarda yönetimin müdahalesi ile yüzlerce insan katledilmiştir. Anadolu'da yaşayan Aleviler, yeni yönetimin bu müdahalesinden etkilendiği açıktır ki, çok partili döneme kadar bulundukları bölgelerden dışarıya çıkmamışlardır.

Alevi topluluklar, cumhuriyet dönemine kadar Anadolu'nun en uzak ve kırsal bölgelerinde yaşamışlardır. Bu nedenle dışarıya dönük bir açılımları olmamıştır ve az seçeneği olan ekonomik çabalarda bulunmuşlardır. Ancak cumhuriyet yönetiminin merkeze geçmesi ile çevreden merkeze geçmek yerine, çevrede kalmayı tercih eden ve geleneksel yaşamlarına devam etmek isteyen Aleviler, bu durumdan faydalanmak istemediler. Alevilerin siyasal yönetimden beklentileri varlığını korurken, tek partili yönetim sisteminin devamlılığı kendilerini tedirgin etmiştir ve 1950-60 dönemine kadar kendi bölgelerinde yaşamaya devam etmişlerdir. 27 Mayıs 1960 ihtilalinden sonra yeni bir anayasanın oluşturulması, serbest piyasa ekonomisinin gelişmesiyle birlikte Alevi topluluklarda, bir değişim –hareketlilik- meydana gelmiştir. Ülkedeki genel yapı

[83] Massicard, 2007, s.46.

değişimi, Alevilerin şehirlere göç etmesini sağlamıştır, köylerde yaşayanlar ise, dışa açık pazar ekonomisinden faydalanmaya çalışmışlardır. Ülke genelinde yaşanan bu ilerleme ile birlikte Aleviler de bulundukları yerlerde ya da göç ettikleri yerlerde kendi sermayelerini kurmaya başlamışlardır.[84]

Türkiye'de 1950'lerden itibaren başlayan göç hareketlerinden payını alan kırsal kökenli Aleviler, hem ketsel alanlara hem de yurtdışına kitlesel olarak göç ederler. Alevi burjuvazisi ve zanaatkarları olmadığı için, göç edilen yerlerde ücretli işçilik yapmışlardır. Aynı zamanda Alevi aileleri, çocukları için eğitim olanaklarını sağlayarak ileriki zamanlarda değişik mesleklerde yer alacak yeni nesile ön ayak olmuşlardır. Çok partili yaşama geçiş, ekonomi alanındaki değişimler, eğitim öğretime artan önem gibi ülkedeki bazı değişimlerden etkilenen Aleviler, kendilerine yeni bir yaşam alanı yaratmaya çalışmışlardır. Kent yaşamında yavaş yavaş yer edinen bu topluluk, çok partili siyasal zemin sayesinde, politikaya da ilgi duymuşlardır. Aynı zamanda siyasal örgütlenmeye doğru yönelen Aleviler, 1966 yılında Türkiye Birlik Partisi adında Alevi eğilimli bir parti bile kurdular. Ancak ülkenin normalleşen sosyal ve ekonomik durumu, 1970'li yıllarda bozulmaya başlamıştır. Bu yıllarda yaşanan ekonomik kriz, Kıbrıs işgali gibi olaylar sebebiyle, Türkiye'nin hem içerde hem de uluslararası alanda sorunları baş göstermiştir.[85]

70'li yılların Türkiye'sinde meydana gelen ekonomik ve siyasal kriz, toplumsal alanda da kendini göstererek, çatışmalı bir zemini oluşturmuştur. Ekonomik krizden sonra ülke yönetimindeki başarısızlık, radikal sol ve sağ grupların çatışması ve bununla beraber gelişen etnik, dinsel çatışmalar ülkeyi tam bir buhranlı döneme sürüklemiştir. Bu döneme Aleviler açısından bakıldığı zaman, kendileri için de hiç iyi olmayan bir dönem niteliği taşımıştır. Türkiye'de 70'li yıllarda Alevilere karşı yapılan saldırılar sonucu, Alevi-Sünni inanç ayrılığının dışında bir de yoğun ideolojik ayrışmalar yaşanmıştır. Çorum, K.Maraş olayları, öğrenci hareketleri gibi toplumsal çatışmaların yaşandığı ortamda askeri müdahale gerçekleşmiştir. 1980 askeri darbesi ile yüzlerce insan yaşamını yitirmiş ya da cezaevine kapatılmıştır... Türkiye'de 1980 askeri

---

[84] Şener, 2004, s.123-124.

[85] Massicard, 2007, s.58.

darbesinden sonra başlayan yeni dönemde de yukarıda yaşanan benzer olaylar kaldığı yerden devam etmiştir. 1990 sonrasında Alevi örgütlenmelerin güçlendiği bir zeminde yine Alevilere karşı saldırılar planlanmıştır. Bu saldırılardan biri de *"Sivas Olayları"*'dır. 2 Temmuz 1993'te Sivas'ta toplanan gruplar, öncelikle Pir Sultan Abdal Derneği ve Atatürk heykeli gibi yerlere saldırdılar, daha sonra Madımak öteli karşısında toplanarak cumhuriyet karşıtı sloganlar atmışlardır. 400 polisin yetersiz kalması üzerine olaylar kontrolden çıkmış ve Madımak oteli ateşe verilmiştir. Bu yangında kamuoyunda bilinen 37 kişi (yazar, sanatçı, gazeteci) yaşamını yitirmişlerdir. 12 Mart 1995 yılında ise, İstanbul Gazi mahallesinde bir kahvenin silahlarla taranması üzerine, binlerce Alevi saldırıyı protesto etmek amacıyla bir araya geldi. Yapılan eyleme müdahale eden güvenlik güçleri 20'den fazla insanın ölümüne yol açmıştır. Uluslararası medyada geniş yankı uyandıran Gazi Mahallesi olayı, Türkiye'nin uluslararası arenada imajını zedelemiştir. Ayrıca olayın gerçek sebepleri de bir türlü aydınlatılamadı ya da aydınlatılamamıştır.[86]

Şia hareketi ile başlayan Ali bin Ebu Talip taraftarlığı, yüzyıllar boyu sürecek bir başkaldırı ve bunun yanı sıra çeşitli problemleri beraberinde getirmiştir. Ali ve Kerbela sembolü ile bütünleşen Şia anlayışı, Orta Asya'ya ve buradan da Anadolu'ya farklı yorumlar ve isimler eklenerek (Kızılbaş, Alevi, Bektaşi) ile günümüze kadar devam etmiştir. Alevi zümreleri, bulundukları her yerde, merkezde bulunan yönetici kesimlerin dinsel, siyasal ve toplumsal tavırlarına karşı gelmişler ve bunun sonucunda da gerilimli zamanlar ile karşı karşıya kalmışlardır.

Tarihte yaşanmış bir takım durumlar gelecekteki siyasal, sosyal ve ekonomik şartları belirleyebilmektedir. Bu bağlamda Aleviliğin ve bu anlayışa sahip olan grupların, geçmişe dönük -kutsiyet atfettikleri- kişileri ve onların mücadelelerini önemsemesi, tarihsel bir gelenek halini almıştır. Bu gelenek günümüzde bile devam edilmeye çalışılmaktadır, nitekim Türk ya da Kürt kökenli Alevi bireylerin Ali figürü üzerine bir yaşam tarzı ve anlayışı benimsemeleri bu gerçekliği bariz kılmaktadır.

---

[86] Ali Yaman, **Alevilik ve Kızılbaşlık Tarihi**, Nokta Kitap, İstanbul, 2007, s.134-140.

Arap coğrafyasında ve Anadolu topraklarında yaşananlar kuşkusuz günümüz Alevi zümreleri için önem derecesine sahiptir. Çünkü genel görüş, kendi tarihlerinin Ali ile başlayan bir mücadeleye dayandığı yönündedir. Dolayısıyla çalışmanın bu teorik-tarihi kısımların, Alevi gençleri için ne derece önem arz ettiği ve bu mücadele anlayışının kendileri için nasıl bir anlam ifade ettiği tespit edilmeye değer bir noktadır. Alevi gençlerin tarihsel yaşanmışlıklar hakkında yorumları ve bakış açıları esasında kendilerini ne derece etkilediğini de belirlemektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SİYASAL, İDEOLOJİK VE SOSYOLOJİK ETKİ: ARAŞTIRMA BULGULARI VE YORUMLAR

1. Sosyalizm ve Alevilik

Sosyalist düşünce akımı ve siyasallaşan Alevi gençliği arasındaki bağıntıyı açıklamak için, öncelikle bazı kavramları tanımlamak gerekir. Bu kavramlar; *kapitalizm, sınıf mücadelesi, toplumsal eşitsizlik* gibi sosyalist yaklaşımın açıklamaya çalıştığı durumlardır.

Sosyalist yaklaşıma göre kapitalizm; meta üretimi ve bu metanın değişimine dayalı bir sistemdir. Kapitalist sistem içerisinde işçi, üretim araçları üzerinde hakimiyet sahibi değildir, ancak ücret karşılığında emeği ile üretim sağlayan bireyler topluluğudur. Kapitalizmde temel aktör, üretim araçlarına sahip sermayedarlardır, yani işverenlerdir. Bu sistem içerisinde işçi, emeğinin karşısında sermayedarın belirlediği ücreti alır.[87]

Sosyalist akımın üzerinde durduğu bir diğer kavram ise, sınıf mücadelesi ve bu mücadelenin sonucunda ortaya çıkan toplumsal eşitsizliklerdir. Sınıf mücadelesi, kapitalist toplumlarda üretim araçlarına sahip olanlar ile işçi sınıfı (proleterya) arasındaki zıtlığı ifade etmektedir.[88] Yani iki sınıfın çıkarları doğal olarak birbiriyle bağdaşmaz ve bunun sonucunda, sınıflar arasında mücadele yaşanır. Sınıflı toplumlarda yaşanan mücadele, toplumsal eşitsizliğin yani ücret dağılımındaki eşitsizliğin ortadan kaldırılması üzerine kuruludur.

Sınıf mücadelesine ilişkin teorinin öncüsü sayılan *Karl Marx*'a göre toplumların tarihi, temel olarak sınıf savaşımlarına dayanan bir olgudur ve tarih içerisinde sürekli

---

[87] Leo Huberman, **Sosyalizmin Alfabesi**, Çev. Hasan İlhan, Alter Yayıncılık, Ankara, 2010, s.9.

[88] Leo Huberman, 2010, s.18.

olarak ezen ile ezilen arasında savaş yaşanmıştır.[89] Sınıfların var olma süreci ise, mülkiyet anlayışına dayanmaktadır. İnsanların mülk edinme yolları, siyasal girişim veya kuvvet kullanılarak sağlanmıştır. Toplumların iki kutuplu yapılara doğru evrilmesi aslında iktisadi koşullar ile ilgilidir. Yani üretim biçimindeki tarihsel dönüşüm aynı zamanda sınıfların da daha çok kutuplaşmasına sebep olmuştur. Dolayısıyla modern tarihte yaşanan sınıf mücadelesi, temelinde iktisadi olmasıyla birlikte siyasal gücü de beraberinde getirmiştir.[90]

Karl Marx'ın öncülüğünü yaptığı sınıf kuramı, toplumların hangi tür evrelerden geçmesi gerektiğini de içermektedir. Bu kuram aynı zamanda hem bir toplumsal yapı kuramı hem de bir değişim kuramı niteliğindedir.[91] Marx'ın öne sürdüğü toplumların değişimi veya evrimi, sınıf mücadelesi sonucuna bağlıdır. Karl Marx'a göre; sınıf farkı ortadan kalktığı zaman ve üretimin geniş halk kitlelerinin eline geçmesi sonucunda, sermaye sistemi varlığını yitirecektir. Yani proleterya (işçi sınıfı) ve burjuvazi (sermaye sınıfı) mücadelesinden sonra işçilerin elde edeceği zafer ile sosyalizm ve daha sonra komünizm yaşanacaktır.[92]

Karl Marx, toplumların tarihine ilişkin teorisini belirlemeden önce, "İnsanlar kendi tarihlerinin yapıcısıdırlar ama insanları ve özellikle yığınları harekete geçiren itici güçleri belirleyen nedir? Çelişik düşünce ve özlemler arasındaki uzlaşmazlığın nedeni nedir? İnsan toplumlarının tümüne özgü bu çatışmaların özü nedir? İnsanların tüm tarihsel faaliyetlerinin dayandığı maddi yaşama ilişkin üretimin objektif koşulları nelerdir? Bu koşulların evrimini yöneten yasa nedir?"[93] Bu sorular üzerine eğilmiş ve bütün çelişik durumlara rağmen, bilimsel bir inceleme başlatmıştır.

Karl Marx, toplum içerisinde var olan birey, grup ve kurum gibi öznelerin birbirleriyle çatışmasının temel nedenleri ve sonuçları üzerinde durmuştur. Savaş ve

---

[89] Karl Marx - Friedrich Engels, **Komünist Manifesto**, Çev. Hasan İlhan, Alter Yayıncılık, Ankara, 2008, s.23.

[90] Karl Marx - Friedrich Engels, **Felsefe Üzerine**, Der. Mehmet Türdeş, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul, 2004, s.4.

[91] Ruth A. Wallace - Allison Wolf, 2004, s.97.

[92] Karl Marx - Friedrich Engels, a.g.e., s.45.

[93] V.İ.Lenin, **Karl Marx ve Doktrini**, Çev. Şiar Yalçın, Bilim ve Sosyalizm Yay., Ankara, 1995, s.21.

barış, kentli ve köylü, zenginlik ve fakirlik vs sosyal yaşamdaki çelişkilerin sebepleri üzerinde yoğunlaşan Marx, toplumların tarihini açıklamaya çalışmıştır. Marx'ın oluşturmak istediği yaklaşım, toplumlar arasında ve toplum içerisinde yaşanan kaos ve çatışmalara rağmen bilimsel yasalar keşfetmek üzerine temellenmiştir. O'na göre toplum, bir bütün olarak incelendiği zaman, bilimsel yasalara ulaşılabilinir. Ancak Marx, toplumların çelişik durumlarının temeli "sınıf savaşımı" olduğunu saptamıştır. Çelişik durumlar ise, sınıfların birbirlerinden ayrılan durum ve koşullarının varlığından meydana gelmektedir.[94]

Toplumların tarihsel evrimine ilişkin geliştirilen formülasyon ise, "*tarihsel materyalizm*"dir. Marx'ın öne sürdüğü bu kuram içerisinde sosyalizm ve komünizm gibi toplumsal düzenler söz konusudur. O'nun tarihsel materyalizmine ilişkin detaylı bilgiler, sonraki başlıklar içerisinde verilecektir; ancak buraya kadar sağlanan bilgiler çerçevesinde *sosyalizm* düzenini tanımlamakta fayda vardır.

Marksist kurama göre kapitalist toplum, zorunlu bir şekilde sosyalist topluma dönüşecektir. Bu yargının temeli ise, modern toplumun ekonomik hareketleridir. Yani kapitalist toplum içerisinde büyük sanayilerin genişlemesi, tekellerin yoğunlaşması ve aynı zamanda mali sermaye boyutlarının artması gibi gelişmeler, işçi sınıfının daha çok sömürülmesini meydana getirecektir. Buna karşın proleteryanın entelektüel ve manevi gücü, kapitalistlere karşı harekete geçer[95] Kapitalist sistemin olumsuz sonuçları karşısında emeğin zaferini isteyen proleterler, sosyalist bir toplum düzeni için siyasallaşmak veya siyasal güce sahip olmak isteyecektir. Dolayısıyla sosyalist toplumun temelleri esasında işçilerin devlet yönetimini elde etmesi ile sağlanacaktır. Yani kapitalizmden sosyalizme geçiş, devlet aracılığıyla yaşanacaktır.[96]

Sosyalist toplumun kurulabilmesi için;

"-*Üretim araçlarının mülkiyeti sosyal olması* (topluma ait olması)

---

[94] V.İ.Lenin, a.g.e., s.21.

[95] V.İ.Lenin, a.g.e., s.35.

[96] Georges Bourgin - Pierre Rimbert, **Sosyalizm**, Çev. Samih Tiryakioğlu, Varlık Yayınevi, Ankara, 1974, s.100.

-Üretimin amacının, toplumun gereksinimlerini karşılaması

-Üretim ve dağıtımın yönetimi, topluluğun kendisine sağlanması gerekir."[97]

Proleteryanın, kapitalist sisteme karşı vereceği siyasal ve sosyal mücadele, sosyalist toplumun inşasında devrimsel bir başkaldırı olacaktır. Yukarıdaki öncüllerde de belirtildiği gibi, sosyalizm veya sosyalist toplum kuramı; mülkiyetin sosyal yani toplumun tümüne ait olduğu ve üretimin insanların ihtiyaçları için yapılmasını savunan toplumsal ve siyasal bir düzendir.

Sosyalist toplum düzeni hakkında, buraya kadar verilen bilgiler ışığında, araştırmanın bu başlığı açıklanmaya çalışılacaktır. Türkiye'de Alevi gençliğinin hem siyasallaşması hem de sosyalist toplum düzenine ilgi duymasının esasında birçok nedeni vardır. Ancak çalışmanın amacı, Alevi gençliğinin ateizme yönelmesindeki temel sebepleri incelemek olduğu için, öncelikli sebepler olacaktır. Bu nedenle Alevi gençliğinin siyasallaşması ve bu doğrultuda sosyalizmi benimsemesinin belli başlı sebepleri açıklanacaktır. Ayrıca çalışmanın bu başlığı içerisinde denekler ile yapılan görüşmelerden alıntılara yer verilecektir. Dolayısıyla görüşülen kişilerin, ateizmi benimsemelerinde savundukları ideolojik tutumun etkisi tespit edilmeye çalışılacaktır.

Alevi gençliğinin Marksist düşünce ile tanışmasının belli başlı sebepleri vardır. Bunlardan biri, *"göç"* unsurudur. Bu anlamda cumhuriyet tarihinde, Alevi bireylerin hem ülke içindeki bazı kentlere hem de farklı ülkelere göçleri sonucunda değişim yaşanmıştır. Özellikle kırsal bölgelerde yaşayan ve uzun yıllar boyunca metropol yaşamından uzak kalmış Aleviler, kentsel alanlara göç süreci ile ekonomik anlamda önemli bir sermaye edinmişlerdir. Değişimin bir örneği eğitim alanında yaşanmıştır. Kentlerdeki yaşam koşullarına uygun olarak eğitime de önem veren Aleviler, bu alanda önemli imkanlara sahip olmuşlardır.

Özellikle Anadolu'nun değişik yerlerinde yaşayan Aleviler, sanayileşme faktörü ile cazibe merkezleri haline gelen kent alanlarına göç ederek yıllarca yaşadıkları kır yaşamından, sosyal marjinallikten (kapalılık) çıkmaya başlamışlardır. Aleviler, göç

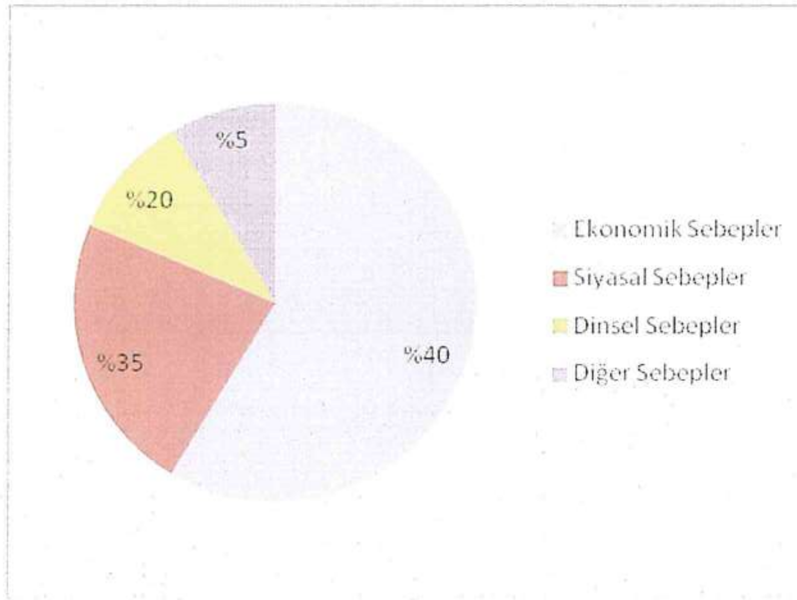
---

[97] Georges Bourgin, Pierre Rimbert, 1974, s.100.

ettikleri merkezlerde kamu sektöründe yer almaya başlamışlardır. Alevi aileleri, çocuklarının eğitimine son derece önem vererek, onları desteklemişlerdir. Doktor, mühendis, avukat, öğretim görevlisi ve siyasetçi gibi mesleklere yönelen Aleviler, sonraki dönemlerde kamusal alanda birbirlerini desteklemişlerdir.[98]

Cumhuriyet tarihinde en önemli göç hareketleri, 1950'li yıllarda başlamıştır. Bu yıllarda yapılan göçler, hem ülke içindeki kentlere hem de yurtdışına doğru gerçekleşmiştir. Göçün etkileri, olumlu ve olumsuz bir şekilde yaşanmıştır, öyle ki günümüzde bile hissedilebilmektedir.[99]Ancak, Anadolu'nun dağlık kesimlerinde yaşayan Alevi topluluklarının göçü, sadece ekonomik sebeplerden kaynaklanmamıştır. Ekonomik sebepler dışında, siyasal ve sosyal sorunlar Alevi göçünü hızlandırmıştır.

Araştırma kapsamında İstanbul ilinde yapılan görüşmeler sırasında deneklere göç ile ilgili sorular sorulmuştur. 45 kişi ile yapılan mülakatlar sonucunda, göçün sebeplerine ilişkin elde edilen tespitler şu şekildedir;

Tablo 1: Göç sebeplerine ilişkin görüşler.

---

[98] Massicard, 2007, s.53.

[99] Cemal Yalçın, **Göç Sosyolojisi**, Anı Yayıncılık, Ankara, 2000, s.109.

İstanbul ilinde görüşülen kişilerin, 18'i ekonomik sorunlardan dolayı, 15'i siyasal sorunlardan, 11'i dinsel sebeplerden geriye kalan 1 kişi ise, farklı sebeplerden kente göç ettiklerini belirtmiştir.

Çalışma kapsamında mülakat yapılan kişilerin göç ile ilgili ifadeleri şu şekilde olmuştur;

" *Ailem ibadetlerini yerine getirmezler. Ayrıca Aleviliğe ne kadar bağlı olduklarını da bilmiyorum. Yani bunun sebebi kırsaldan kente göç ettikten sonra ekonomik kaygıların sonucudur. Özellikle 80'den sonra Alevilerin politikleşerek, Aleviliği sahiplendiğini görebiliyorum.*" (Deniz – İstanbul, Yaş: 27)

" *Şehirleşme düşüncemizi, hayatımızı etkiliyor. Gazi mahallesinde rahat hissetmiyorum kendimi, yani burada kendi kültürünü geliştiremiyorsun, düşünceni geliştiremiyorsun. Burası göç alan bir bölge olduğu için herkes kendine göre bir yaşam tarzı istiyor. Buradaki durumlar hiç iyi değil, eğer çocuğum olursa buradan göç etmeyi düşünüyorum.* " (Hıdır – İstanbul, Yaş: 30)

" *Şehirleşme, bireycilik gibi durumlar insanları inancından soğutmaktadır. Babam ve annem şehre geldikten sonra cem evine gitmemeye başladı. Bu durum aslında kapitalist sistemin getirdiği sıkıntılardan kaynaklanıyor. Şehir yaşamının dezavantajları çok fazladır.*" (Fırat – İstanbul, Yaş: 32).

" *1938 Dersim katliamından sonra Erzincan'a daha sonra buraya geldik. Şehrin etkisini kesinlikle hissediyorum. Bazen burayı bırakıp kırsala gitmek istiyorum. Çünkü burada var olan insan ilişkileri çok yüzeyseldir ve doğallıktan uzaktır. Bu da kapitalizmin bir sonucudur. Doğayı katlediyoruz, ormanları yakıyoruz bunun yerine binalar dikiyoruz.* " (Özgür – İstanbul, Yaş: 22)

" *Aslında şehir yaşamı da ateizme yönelmemde etkili oldu diyebilirim. Kırsal ile kentte yaşayan Aleviler arasında farklılık vardır. Çünkü kent yaşamında insan yalnız kalıyor. Kırsalda da daha fazla devlet baskısı söz konusudur. Bu baskılar yüzünden kırsal alanda kültürel kopuşlar meydana gelmektedir.* " (Semra – İstanbul, Yaş: 28)

Çoğunlukla ekonomik sebeplerden dolayı kentlere göç eden Alevi bireyleri, daha sonraları toplumsal bir hareket haline gelerek, siyasal yaşama dahil olmuşlardır. Yani Aleviler, göç ettikleri kentlerde yaşadıkları sorunlardan dolayı birlikte hareket etme ihtiyacını duymuşlardır. Bu nedenle çeşitli dernekler, federasyon ve hatta siyasal parti bile kurmuşlardır. 1960'lı yıllardan itibaren başlayan Alevi örgütlenmeleri, giderek siyasal bir kitle haline gelmiştir.

Aleviler 1980'li yıllarda, toplumdan soyut bir biçimde yaşamışlardır. Çünkü o dönemde devlet doktrini (öğretisi), Türklük ve Sünnilik anlayışını ön plana çıkarmıştır. Türk-İslam sentezli devlet yaklaşımı, sosyalizme karşı koymak ve ülkede yaşayan farklılıkları aynı çatı altında toplamak gibi hedeflere odaklanmıştı. Ancak resmi devlet ideolojisi, Kürtler'i ve Aleviler'i dışlayan bir öğretiye sahipti. Devlet mekanizması hem milliyetçi gruplara hem de Sünni mezhebine yakın durmuştur. Bu durum, çoğu Alevi çevrenin *sol* ideolojiye veya sol partilere yakınlaşmasına sebep olmuştur.[100]

Yani devlet yönetimi, inanç ve kimlik unsurlarını baskı altında tutmaya çalışmıştır. Tarihin ilk devlet yönetimlerinden günümüze kadar yöneticiler, dinsel gücü elinde tutmuşlardır. Batı'daki burjuvazi devrimine kadar din ile devlet bir ortak güç oluşturmuşlardır. Türkiye'de ise, Kemalist devrime kadar aynı durum yaşanmıştır ve laik düzene geçildikten sonra devlet yöneticileri ile dinsel güç arasında bir ayrım yaşanmıştır. Ancak Kemalist rejimde benimsenen laik anlayış, ülkede yaşayan bütün inanç gruplarına aynı oranda mesafe koymamıştır... Tarihte var olan yönetim anlayışları, çoğu zaman dinsel gücü politik amaçları doğrultusunda kullanmıştır. Devletin politik gücü ile resmiyet kazanan inançlar, tutucu bir özellik kazanmışlardır. Türkiye'de de yönetim tarafında olan inanç grupları tutucu olurken geriye kalan gruplar ise, özgürlükçü davranmışlardır. Ülkemizde "Diyanet İşleri" devletin resmi organı konumunda olması –laik devlet konusunda- çeşitli tartışmaları da beraberinde getirmektedir.[101]

---

[100] Elisa Massicard, a.g.e., s.71.

[101] Niyazi Öktem, **Laiklik, Din ve Alevilik Yazıları**, Der Yayınları, İstanbul, 1995, s.175-181.

Devlet yönetiminin tutucu politikasına karşı özgürlükçü bir siyasal eğilim –Marksist teoriden esinlenerek- içerisine giren ve Türkiye'de 1980 dönemine kadar kendilerini kent koşullarına uydurmaya çalışan ve bu süreç içerisinde ekonomik faaliyetlerde bulunan Alevi topluluklar, 1980'lerden itibaren askeri darbenin olumsuz sonuçlarını yaşamışlardır. Bu yüzden toplumsal ve siyasal yaşamda aktif olmak için, eğitim yoluyla yükselmek istemişlerdir... Politik baskıların kendilerini arka planda bıraktığını düşünen birçok Alevi, devletin benimsediği ideolojiye karşı sol ideolojiyi benimsemiş ve Aleviliği bir kültür olarak kabul etmişlerdir. O dönemde, özellikle sol ideolojiye bağlanan Aleviler, Aleviliğin bir isyan kültürü olduğunu savunmuşlardır. Dolayısıyla iç göçün ikinci kuşağını oluşturan bireylerin, eğitim düzeyi oldukça iyi olmuştur. Çoğu yüksek okul mezunu olup, aldıkları eğitim sayesinde önemli toplumsal statülere sahip olmuşlardır.[102]

Sosyalist toplum düşüncesi ve siyasallaşan Alevi toplulukları arasındaki bağlantıyı kurabilmek için, Türkiye'de cumhuriyet tarihi boyunca yaşanan siyasal, sosyal ve ekonomik durumların önemini değerlendirmek gerekir. Cumhuriyet tarihinde yaşanan askeri darbeler, ekonomik krizler ve sol-sağ mücadelesi, Aleviler'in özellikle kırsal kökenli Alevi çevrelerin sol ideolojiye ilgi duymasına sebep olmuştur. Araştırma kapsamında görüşülen gençlerin, sosyalizme ilişkin değerlendirmeleri ise, yukarıdaki yargıyı doğrulayacak biçimdedir.

" *Eşit yurttaşlığın sosyalizm ile sağlanacağını düşünüyorum. Eğer Aleviler ezilen halkaların yanında olamasaydı ve büyük sermayelerin peşinde olsalardı, dünyadaki yoksulluğu görmeselerdi bu sistem içinde istedikleri gibi yaşarlardı. Ama bu düzeni reddettikleri için Maraş'ta katledildiler.*" (Deniz – İstanbul, Yaş: 27)

" *Eğer bizler, bu devletin birer vatandaşı sayılıyorsak, o zaman bizlere Sünnilik inancını dayatmamalılar. Aleviler, biz varız demektedirler. Kimisi bir inanç olarak görür, kimisi yaşam şekli olarak görür ama var olduğunu biliyorlar ve bu yüzden Aleviliğin tanınmasını talep ediyorlar. Ancak Aleviler'in kendi kültürü hasır altına alınmaya çalışılıyor. Ancak örgütlü olan Aleviler, bu duruma karşı itiraz ediyorlar.*

---

[102] Massicard, a.g.e., s.73-74-80.

Bizler de bu haksızlıklara karşı tepkimizi gösteriyoruz. Aleviler'in talepleri cami değildir, cem evidir. Bu nedenle devletin cem evini ibadethane statüsü olarak kabul etmesi gerekmektedir." (Engin – İstanbul, Yaş: 28)

" *Aleviler, Türkiye'de muhalif bir konumda kalmışlardır. Onların yaşadığı sıkıntılar ve katliamlar aşikardır, bu nedenle haklı talepleri vardır. Ancak eleştirel baktığım noktalar da vardır. Örneğin Aleviliğin kurumsallaşması kötü sonuçlar doğurdu. Bana göre sadece Aleviler değil toplumun geneli politikadan uzak duruyor. Çünkü politik mücadele alanında bir duruş yoktur. Alevilerin yaşadığı bölgelerde yaşanan baskılar onları sol görüşe doğru itmiştir. Ancak tam olarak politik olduklarına inanmıyorum.* " (Elçin – Tunceli, Yaş: 22)

" *Ben şahsen konuya maddesel bakıyorum. Yaşanan katliamlar Alevilerin aydınlanmacı bir özelliğe sahip olmasını sağlamıştır. Yaşananlar Alevileri politikleştirmiştir.* " (Tunç – İstanbul, Yaş: 22)

Görüşülen kişilerin çoğu politik olarak sol ideolojiye yakın olduklarını ifade etmiştir. Politik olmayan kişiler bile sol ideolojiye pasif bir biçimde ilgi duymuşlardır. Dolayısıyla devlet mekanizmasına karşı tepkileri de, birbirine yakın olmuştur. Aleviliğin aslında bir isyan kültürü ve ezilmişliğe karşı bir hareket olduğunu savunmuşlardır. Hem göçün sonuçları hem de tarihin belli dönemlerinde yaşanan sorunlar nedeniyle Aleviler, daha çok muhalif bir topluluk olarak örgütlenmiş ve sosyalist düşünceye veya sosyalist olduklarını iddia eden politik oluşumlara yakınlık göstermişlerdir.

Görüşme yapılan kişilerin çoğu, kendilerini Marksist olarak tanımlamıştır. Bu nedenle Marksist bakış açısıyla toplumun dinamiklerini sorgulamaktadırlar. Karl Marx'ın tarih, din ve ekonomi gibi kuramları üçüncü kuşak sayabileceğimiz, günümüz politik Alevi gençliği üzerinde etkisi olduğu savunulabilir.

" *Ben metafizik gücün var olduğunu kabul etmiyorum. Daha çok insan emeği üzerine kurguluyorum bakış açımı. Çünkü insanın yapıp ettikleri, tarihi belirliyor. Aleviler de insan emeğine bağlı bir öğretiye sahiptir, dolayısıyla var olan egemen ideoloji karşısında kendi kimliklerini koruyacak bir sisteme ihtiyaç duymuşlardır. Bu nedenle eşit yurttaşlığın sağlanması adına sosyalizm düşüncesi bizlere yakın*

gelmektedir. Çünkü biz sahip olduğumuz kimlik ile ancak ve ancak sosyalist bir düzen içerisinde yaşayabiliriz." (Öyküm – İstanbul, Yaş: 19)

" *Materyalist düşündüğüm için Alevilerin kendi içindeki bütünlemesinin sebebi tamam anlamıyla ezilen bir yapıları olduğundan kaynaklı olduğunu düşünüyorum. Ateistlik konusunda Alevilerin sola yakın olmak ile alakalı olduğunu düşünüyorum. Aleviler evet sola yakındırlar, çünkü ezilen bir kesim olmuşlar ve kendilerini solda bulmuşlardır. Solun da belli düşünce yapıları vardır. Bu nedenle Tanrıtanımaz ya da ateist olduklarını düşünüyorum.*" (Gözde – İstanbul, Yaş: 20)

" *Zorunlu göçten sonra Dersim (Tunceli) Aleviler'i arasında kuşak çatışması yaşanmaktadır. Şimdiki gençler ile yaşlılar tam anlamıyla birbirinden farklı düşünmektedir. Bunun sebebi hem toplumsal koşullar hem de inanç aktarımının olmamasıdır. Biz Dersim Aleviler'i doğaya, insana çok önem veririz. Bu nedenle her şeyden önce insan, bizim önceliğimizdir. Tanrısal bir varlığa yakınlık veya ihtiyaç duymayabiliyoruz.*" (Soner – İstanbul, Yaş: 27)

İstanbul ilinde yapılan görüşmeler, genellikle sol siyaset ile hareket eden gençlerin katılımıyla sağlanmıştır. Dolayısıyla deneklerin ifadeleri genellikle politik içerikli olmuştur. İstanbul ilinde yaşayan Aleviler'in tamamı hakkında belli bir sonuca ulaşmak, araştırma açısından ihtimali düşük olduğu için, belirli mahalleler, dernekler ve sivil toplum kuruluşları vs. yerlerde kişilerin görüşleri alınmıştır. Görüşülen kişilerin, İstanbul'un varoş mahallelerinde yaşadıkları ve buna rağmen eğitim düzeyleri üniversite seviyesinde olduğu tespit edilmiştir. Gençlerin sosyalizm düşüncesini savunmalarında elbette ki birçok faktör vardır. Ancak bu faktörlerin belirgin olanları, göç sonrası yaşanan değişimler, sol çevreler tarafından desteklenmeleri aynı zamanda yıllarca süregelen Alevi marjinalliğinin (sosyal kapalılığı) sonuçları olarak sayılabilir.

Özellikle etnik ve dini zümrelerin yaşam sürdüğü Türkiye'de, toplumsal hareketler bu çokkültürlü yapıdan ayırt edilmemektedir. Söz konusu topluluklardan biri de nüfusun

%25'ini oluşturduğu düşünülen (kendileri tarafından iddia edilen) Alevilerdir[103] Dolayısıyla ele alınan kuşağın, ülkenin politik, sosyal ve ekonomik eksenli toplumsal değişimlerinden haberdar olması ve bu konuda faaliyet sahibi olması beklenir. Post 80 dönemi kuşağı sayılan bu gençlik, önceki dönemlerin gerilimli siyasi koşulları içerisinde yaşamamışlardır; ancak etkileri belirgin bir şekilde hissedilmektedir. Çünkü günümüzde sol tabanlı oluşumlar içerisinde siyaset yapan ve bu anlamda geçmişteki öğrenci hareketleri ve toplumsal devrimleri kendilerine rehber edinen bir kuşak söz konusudur.

Bu özellikleri ile bilinen şimdiki gençlik, değişen toplumsal koşullara rağmen politik olarak rol sahibi olabilmektedirler. Değer yargılarını sosyalist anlayış ile belirleyen ve ona göre hareket eden bu kuşak, metafizik konulara karşı sorgulayıcı, bilimsel bir tavır gösterme çabası içindedirler. Kuşkusuz şimdiki kuşağı oluşturan bütün bireylerin aynı görüş içerisinde olduğunu saptamak zor bir durumdur, ancak görüşme fırsatı bulunan kişilerin bu niteliklere sahip olduğu savunulabilir. Dünyadaki toplumsal eşitsizliklerin sınıfsal ayrılıklardan oluştuğunu savunan görüşmeciler, varolan bu ayrılığın toplumsal huzursuzluk ve adaletsizlere sebep olduğunu bu nedenle sosyalist devrim mücadelesi adına faaliyet yürütmek gerektiğini belirtmişlerdir.

Esasında sosyalist akım ile Aleviler'in yakınlığı, ülkenin yakın tarihinde yaşanan sorunlar ile doğrudan ilişkilidir. Denekler tarafından sıkça dile getirilen "eşitsiz yaşam" söyleminin somutlaştığı durumlar Türkiye'de belli dönemlerde varolduğu savunulabilir. Dolayısıyla ülkenin yakın tarihi, Alevi zümrelerin kendilerini öteki bir konumda görmelerine neden olacak birçok sorunu barındırmaktadır. Bu durumu savunan çoğu Alevi, sol anlayışın kendileri için bir çözüm ve kurtuluş yolu olduğunu düşünmektedir, nitekim politik olarak sosyalizm anlayışını günümüzde bile savunan bir pozisyonda olmaları bu gerçekliği destekleyebilmektedir.

Özellikle 1980 askeri darbesi sonrasında toplumun apolitik bir sürece girmesi Alevi gençliğini de etkilemiştir. Ancak bu etki, kısa sürebilmiştir, nitekim varoş alanların siyasi havası kendileri için bir yenilenme imkanını sunmuştur. Bu bağlamda İstanbul

---

[103] Fazilet Ahu Özmen, "**Politik Bir Gençlik Kuşağı: Post 80 Alevi Gençliği**", *Yeditepe Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 2011, c. 3, No: 11, s.11.

ilindeki gençlerin siyasal faaliyetlerini özellikle kentin soyutladığı mekanlarda gerçekleştirmeleri bu duruma bir kanıt olarak gösterilebilir. Gençlerin algısını şekillendiren sosyalist anlayış, haliyle sınıfsız bir toplum anlayışına sahip olmalarını beraberinde getirmiştir. Dolayısıyla özellikle inanç noktasında Marksist teoriye bağlı hareket ettikleri de görülmektedir.

2. Türkiye'de İdeolojik Hareketlerin Aleviler Üzerindeki Etkisi

Türkiye'de süregelen ideolojik hareketleri anlamak için, ideoloji kavramını tanımlamakta yarar vardır; çünkü ideoloji, toplumsal kitlelerin hareketini etkileyen veya eylemlerin hangi şekillerde olabileceğini belirleyen bir rehber niteliğindedir.

İdeoloji; dünyada var olan durumları sorgulayan, yorumlayan ve belli bir biçimde değerlendiren anlatım örgülerinden oluşmaktadır. İdeoloji, aynı zamanda belli bir eylem tarzını belirleyen; ancak diğer eylemleri uygunsuz olarak kabul eden bir şekilde tasarlanmıştır. İkinci dünya savaşı sonrasında en önde gelen ideolojik yaklaşım, Marksizm sayılmaktadır. Bunun sebebi ise, genel anlamda faşist haereket ve rejimlere yönelik olumsuz yaklaşımların yayılmasıdır. Bu açıdan bakıldığı zaman esasında ideolojiler değer yargıları, olaylara bakış açıları itibariyle birbirlerine karşıt durumdalardır.[104]

Karl Mannheim göre ideoloji, bireylerin ya da toplumsal grupların dünyaya ilişkin görüşleri yani düşüncelerinin bütünüdür. İdeolojiler, *kısmi* ve *bütünlükçü* olarak iki gruba ayrılmaktadır. Kısmi ideoloji, bir grubun sahip olduğu anlayışın bazı fikirlerini ifade etmektedir. Bütünlükçü ideoloji ise, sadece tekil bireyleri kapsamayıp grubun bütün fikirlerini kapsayan yaklaşımdır... Mannheim'e göre, kısmi ideoloji ile bütünlükçü ideoloji arasındaki kaynaşmayı sağlayan kuram Marksizm'dir.[105] Marksizm, başlangıç itibariyle tekil bir ideoloji olarak ortaya çıkmıştır. Daha sonraları toplumların politik, ekonomik koşullarını etkileyerek bütünün ideolojisi haline gelebilmiştir.

---

[104] David Miller, **Blackwell'in Siyasal Düşünce Ansiklopedisi**, Çev. Bülent Peker - Nevzat Kıraç, Ümit Yayıncılık, Ankara, 1994, s.393.

[105] Karl Mannheim, **İdeoloji ve Ütopya**, Çev. Mehmet Okyayuz, Epos Yayınları, Ankara, 2002, s.21-22.

Bu tanımlar çerçevesinde ideoloji, esasında belli bir birlikteliğin amacı ile doğrudan ilgilidir. Çağdaş toplumlarda ön plana çıkan milliyetçi ideolojiler, liberal politikalar ile beslenen kapitalizm ve sol-sosyalist ideolojiler yakın tarih ve günümüzün karşıt anlayışları olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye'de çokpartili dönemden itibaren ekonomik alanda serbest piyasa anlayışının benimsenmesi, toplumsal alanda değişimlerin yaşanmasını sağlamıştır ve dolayısıyla karşı fikirlerin doğmasına da sebep olmuştur. Ülkedeki iktisadi politikalar, göç, şehirleşme ve siyasallaşma sonucunda belli gruplar arasında rekabet, çatışma veya muhalefet meydana gelmiştir.

İdeoloji, inanç, düşünce, sosyal ve ekonomik statü farklılığı vs. toplumsal değişim ile ilgili olarak, çatışmayı meydana getirebilmektedir. Max Weber'e göre, bu unsurlar sonucu çatışma veya bütünleşme durumu ortaya çıkabilir. Dolayısıyla sınıflar arasında yaşanan farklılığın salt ekonomi kaynaklı olmadığını, statü ve güç gibi ilişkilerin de ayrışma sırasında etkili olduğunu belirtir. İnsanlığın her döneminde sınıf oluşumunu etkileyen faktörler farklılık arz ettiği için, sınıflar arasındaki çatışmanın veya bütünleşmenin derecesi de değişiklik göstermektedir.[106]

İdeolojik farklılaşma, toplumsal dengeyi etkileyebildiği gibi toplum içerisinde var olan karizmatik şahsiyetler de bu anlamda etkin olabilmektedir. Karizmatik bireylerin beslendiği kaynaklar muhtelif olabilir. Din, siyaset, kültür ve ekonomi vs. kaynaklarından beslenen liderler, toplumsal yaşamda bir otorite sahibi olup aynı zamanda normal bireylerden çok farklı olabilirler.[107] İdeoloji unsuru da karizmatik şahsiyetleri belirgin hale getirebilir, dolayısıyla bu bireylerin siyasal alanda faaliyetleri, sosyal hareketleri doğrudan etkileyebilmektedir. Bu bağlamda Türkiye'de aktif siyasal hareket içerisinde yer alan Aleviler, birçok sebepten etkilendiği gibi, karizmatik bireylerin ideolojik özelliğinden de etkilenebilmişlerdir.

Siyasal yaşamda aktif olan çoğu Alevi zümreyi, ideolojik olarak tanımlayabilmek için iki yaklaşım üzerine odaklanmak gerekmektedir. Bunlardan birincisi; Aleviler'in, Marksist-Leninist ideolojiye bağlı olarak hareket ettiğini öne süren yaklaşımdır.

---

[106] Max Weber, **Sosyoloji Yazıları**, Çev. Taha Parla, İletişim Yayınları, İstanbul, 1998, s.274-275.

[107] Joachim Wach, **Din Sosyolojisi**, Çev. Ünver Günay, İFAV Yayınları, İstanbul, 1995, s.412.

İkincisi ise; etnik (sosyal etnitise) bir kimlik mücadelesine bağlı olarak hareket ettiğini öne süren yaklaşımdır. Birinci yaklaşıma göre Türkiye'deki Aleviler'in, siyasal ve ekonomik imkanlardan yoksun kalmaları, Sünni mezhebine bağlı gruplar tarafından dışlanması ve saldırılara maruz kalmaları gibi etmenler, Aleviler ile sol arasında bir ittifakı meydana getirmiştir.[108] Bu ittifak sonucu oluşan algı; Aleviliğin aslında sınıf mücadelesi içerisinde ortaya çıkan halk hareketi veya Marksist hareket olarak nitelendirilmiştir. Örneğin; Pir Sultan Abdal Derneği, Aleviliği Marksist kuram çerçevesinde değerlendirir.

Aleviler'i etnik bir unsur olarak savunan yaklaşım ise, Kürt siyasal hareketidir. Bu anlayışa göre, Alevilik, Kürt etnitisesine bağlı inanç biçimidir. Aynı zamanda İslam öncesi Kürt toplumunun sahip olduğu kültür özelliklerini taşıdığı savunulmaktadır.[109] Ancak etnik kimlik bağlamında Aleviler'in Türk olduğunu savunan yaklaşımlar da mevcuttur. Cemal Şener'e göre; Türkiye'deki Aleviler, etnik olarak Kürt değildirler. Ancak Kürtçe veya Zazaca konuşan Aleviler, sonradan Kürtleşmiştirler.[110]

Esasında her iki yaklaşım da, Marksist ideolojiye bağlı özellikler taşımaktadır. Ayrıca bu iki oluşumun varlığı, geleneksel Alevilik'ten daha çok ideolojik-siyasal Alevilik ile örtüşmektedir. İdeoloji tanımlamasını ve ideolojik hareketleri tetikleyen önemli unsurlar belirtildikten sonra, Türkiye'de yaşanan siyasal hareketlerin Aleviler üzerindeki etkisini değerlendirilebilir.

Türkiye Cumhuriyeti, kuruluş itibariyle tepeden aşağıya doğru inşa edilen ve ulus-devlet paradigmasına uygun bir biçimde var olmuştur. Bu ifade, öncelikle devletin daha sonra ulusun inşa sürecini işaret etmektedir. Devletin oluşumunda benimsenen anlayış, daha sonra ülkede yaşanan birçok sorunun kaynağı haline gelmiştir.[111]

Türkiye'de 1960'lı yıllardan itibaren başlayan ideolojik hareketler, esasında devletin kuruluş felsefesi ile yakından ilgilidir. Bir taraftan sağ ideoloji etrafında toplanan öte

---

[108]Sabır Güler, **Aleviliğin Siyasal Örgütlenmesi**, Dipnot Yayınları, Ankara, 2008, s.127.

[109]Kamil Fırat, "**Ankara'da Bir Alan Araştırması: Aleviliğin ve Dinsel Kimliğin Alevilerce Algılanması**", *Kırkbudak Dergisi*, Ankara, 2005, S:1, s.54.

[110] Şener, 2004, s.125.

[111] Ahmet Özer, **Kürtler ve Türkler**, Hemen Kitap Yayınları, İstanbul, Aralık, 2009, s.319.

yandan sosyalist-komünist toplum düzenini amaçlayan sol–sosyalist ideolojiye sahip gruplar zaman zaman birbirlerine karş şiddet içerikli davranışlar sergilemişlerdir.

Aleviler, çokpartili dönemden sonra daha önce sahip olmadıkları olanakları elde etmek için, göçler sonucunda kentsel alanlarda iktisadi olarak aktif olmaya başlamışlardır. Bu durumda Alevi çevreler ile Sünni kesimler arasında bir rekabet ve farklılaşma meydana gelmiştir, bunun sonucunda iki grup siyasallaşma sürecine de dahil olmuşlardır. Aleviler, 1957 seçimlerine yaklaşılırken sol partilerin ilgisini çekmeye başlamıştır; çünkü sağcı kuruluşlar/partiler, Sünni yanlısı söylem içerisinde bulunmuşlardı. O dönemde Aleviler, birer siyasal kitle haline gelmişlerdir. 1966 yılında kurulan *Türkiye Birlik Partisi* Aleviler'in partisi olma amacını taşımıştır. TBP daha sonra başarısız sonuçlar alır ve parti içerisinde bulunan çoğu üyeler Cumhuriyet Halk Partisi'ne geçer. 1970'li yılların başında yaşanan şiddetli ekonomik krizin etkisiyle sol ve sağ gruplar, iktidarı ele geçirmek için daha çok radikalleşme eğiliminde bulunmuşlardır. Dolayısıyla toplumdaki siyasallaşma ve siyasal kutuplaşma iyice artmıştır. O dönemde sol ve sağ gruplar kitlesel olarak hareket eder ve aralarında şiddetli çatışmalar yaşanır. Öyle ki, 1975-1980 yılları arasında binlerce kişi yaşamlarını yitirir. Kentlerdeki militan gruplar, genellikle kırsal alanlardan göçle gelen ve Alevi-Sünni, Kürt-Türk, göçebe-yerleşik karşıtlığının sık sık yaşandığı bölgelerden çıkmışlardır. 1960 ile 1970 yılları arasında, sol ile Aleviler arasında bir dayanışma yaşanır. Buna karşın milliyetçi kanattan olan *Milliyetçi Hareket Partisi* (MHP), siyaset alanında dini söylemleri kullanırken Sünni çevrelerden destek almıştır.[112]

O dönemde Aleviler'in hem kırsal yerlerden gelmesi hem de ekonomik anlamda geri kalmışlığı yaşaması, bunların dışında bir de kapalı (marjinal) bir grup olarak ortaya çıkmaları, Marksist ideolojiye sıcak bakmalarına neden olmuştur.[113] Bu durum merkez – çevre teorisi ile açıklanabilir. Osmanlı devleti döneminden beri çevre halk olarak göçebe yaşam tarzı ile yaşamlarını sürdüren Aleviler, Cumhuriyet dönemi ile birlikte yaşanan toplumsal yapı değişimine ve laiklik sistemine bağlı olarak bütünleşme çabası

---

[112] Elisa Massıcard, a.g.e., s.59-62.

[113] Fazilet Ahu Özmen, "**Alevi Gençliğinin Siyasi ve Sosyo-Kültürel Kimlik Mücadelesi 1**", *Alternatif Politika Dergisi*, c.3, S.1, Mayıs, 2011, s.20.

içerisine girmişlerdir... Dolayısıyla uzun yıllar boyunca yaşadıkları göçebe yaşam biçimini bırakarak kentlileşmeye doğru hareket etmişlerdir. Böylelikle Alevi toplulukları, küresel değişimlere bağlı olarak köy yerleşimlerinden Anadolu'nun çeşitli şehirlerine yerleşmişlerdir.[114] Aleviler'in hem yurt içindeki göçü, hem de yurtdışına göçlerinde bu göç teorilerinin geçerliliği bulunmaktadır. İşçi-köylü sınıf teorisine bağlı olarak, Marksist hareket ile kırsal kökenli Aleviler arasında doğal bir bağ kurulabilir.

Aleviler, sol ideolojiye yakınlaştıkça sol hareket de onlarla bütünleşme eğiliminde bulunmuştur. 1960'ların ortalarından itibaren, ateist ve yabancı bir ideoloji olarak algılanan sosyalizm-komünizm, toplum içinde bir korku haline gelmiştir. Aleviler ile sol-sosyalist grupların yakınlığı ise, kamuoyunda ikilinin aynı şey olduğu kanaatine dönüşmüştür. Ancak Alevlier'in dini önderleri, genç kuşağın sol ideolojiye yönelmesine karşı üzüntü duymuşlardır; çünkü sol ideolojiyi benimseyen genç kuşak aynı zamanda din olgusunu bir sömürü mekanizması olarak görmüşlerdir ve bu durumda dedelere karşı isyan etme seviyesine bile gelmişlerdir. Aleviler içinde başlayan sol yakınlık sürecinde gençler, çeşitli Marksist oluşumlarla birlikte harket etmiş buna karşın yaşlı kuşak ise, CHP'yi desteklemişlerdir. O dönemde İç Anadolu'nun gergin ve çatışmalı ortamlarından metropollere doğru göç eden Aleviler, kentlerin varoş yerlerine sığınmışlardır. (ör: Gazi Mahallesi, 1 Mayıs Mahallesi vs.)[115]

Alevi toplulukları kentsel alanlara göç ettikten sonra, siyasal bir destek bulma ihtiyacını da taşımışlardır. O dönemde de var olan heterodoks yapı (etnik, dinsel farklılık) doğasına uygun bir şekilde ortaya çıkan politik ayrışmalar, gergin ve uzlaşıdan uzak ilişkilere neden olabilmiştir. Dolayısıyla bireylerin veya toplumsal kitlelerin yaşam alanları, siyasal tercihleri ve ekonomik uğraşları gibi öğeler içerisinde de ayrışmalar yaşanabilmiştir.

O dönemde Aleviler'in birlikteliği ve kültürel anlamda canlılık göstermesi aynı zamanda gerilimleri de artırmıştır. Ülkenin iç ve doğu bölgelerinde büyüyen milliyetçi-sağ hareket ile Alevi toplulukları arasında gerilimli zamanlar yaşanır. Bu sebeple 1978

---

[114] Nur Vergin, a.g.e., s.80-83.

[115] Massıcard, a.g.e., s.61.

yılında taşra kentlerinin içerisinde birçok çatışma meydana gelir. 17 Nisan 1978 tarihinde, sağcı partilerin destek verdiği Malatya belediye başkanı, bombalı bir paketle öldürülür. Ölüm haberi duyulduktan sonra solcu gruplar hedef haline getirilir. Bu durumda sağcı gruplar CHP ve çeşitli sol derneklerine saldırır, Aleviler'in yoğun yaşadıkları mahallelerde ayrıca saldırılarda bulunurlar. Orada yaşanan çatışmalar sonucu on kişi ölür, yüzlerce kişi yaralanır. Bu olaylardan sonra 3 eylül 1978'de Sivas ilinde bulunan bir Alevi mahallesinde çıkan çatışmalar sonucu dokuz kişi öldürülür. Bir çok ev ve işyeri yakılır. O dönemdeki en şiddetli olay ise, 1978'in Aralık ayında yaşanmıştır. Kahramanmaraş'ta sağcı gruplara ait olan bir sinemada bomba patlar ve olay sonrası sol görüşlü bireyler hedef haline gelir. Bu olayın hemen ardından, 21 Aralık tarihinde iki sol görüşlü öğretmen öldürülür. Daha sonra Aleviler'in bulunduğu mahalleler saldırıya uğrar ve iki gün süren olaylarda resmi bilgilere göre 150 kişi öldürülür. Bu dönemde yaşanan olaylar sonrasında ülkede tam anlamıyla bir infial oluşur. 27 Mayıs 1980 tarihinde ise, Çorum ilinde bazı sağ görüşlü gruplar ile sol görüşlü bireyler arasında çatışma yaşanır. Dolayısıyla olaylar tekrar başlar ve tarihler 7 Haziran 1980'ni gösterdiğinde ölen kişi sayısı 50'yi bulur. Bu olaydan sonra orada bulunan Aleviler hızlıca kenti terk ederler.[116]

Cumhuriyet tarihinde yaşanan bu olaylar tek sebep ile açıklanamaz. Çünkü yaşanan olaylara ideolojik, ekonomik ve sınıfsal hatta etnik derecede unsurlar etkili olmuştur. Türkiye'de 1960'lı yıllardan başlayan 80'li yıllara kadar yaşanan siyasal ve ekonomik gelişmeler, Aleviler ile solun dayanışmasını meydana getirmiştir. O dönemde yaşanan olayların etkisi günümüzde bile hissedilmektedir. Yıllar önce yaşanmış bu sorunların yargı yoluyla aydınlatılması için çalışmalar söz konusudur. Konuyla ilgili politik girişimler, hak arayışları veya tartışmalar devam etmektedir. Günümüz Alevi gençliği bu girişimlere destek vererek, yaşanan durumlar ile ilgili düşüncelerini de belirtmektedirler.

Bu anlamda araştırmanın saha kısmında, İstanbul ve Tunceli (Dersim) ilinde yaşayan genç Alevi bireylerin ideolojik hareketlere ilişkin düşünceleri sorulmuştur. Görüşülen kişilerin hemen hemen tümü kendilerini Marksist yaklaşım ile açıklama

---

[116] Massıcard, a.g.e., s.63-64.

çabasında bulunmuşlardır, bu yaklaşımın kendileri için önemli ve devrimsel bir durum olduğunu belirtmişlerdir.

" *Kendimi bugüne kadar materyalist olarak tanımladım. Bu sebeple Marksizmi örnek aldım. Marks'ın tarihsel materyalizm teorisinden yola çıkarak Tanrı olgusunu eleştirdim. Dolayısıyla Tanrıyı bu yönde sorguladım.*" (Mertcan – Tunceli, Yaş: 22)

" *Kendimi sosyalist olarak ifade edebilirim. Ben şimdiye kadar hiç oy kullanmadım. Bu ülkede Alevi toplumu her zaman politikti; çünkü Aleviliğin kendine rehber edindiği değerler belli bir politik yaklaşıma yakın değerlerdir. Yani toplumsallığın, eşitliğin, kolektif yaşamı kendi içinde güçlü bir biçimde vurgulayan politik görüşler Alevilik ile yakından ilgilidir. Yani Alevilik değerleri sol-sosyalist fikirlere yakındır. Bir taraftan bu nedenle bir taraftan da sürekli baskı altında tutulan bir toplum olduğu için, Aleviler her zaman politik olmuşlardır.* " (Ali Haydar – İstanbul, Yaş: 31)

"*Ben Marksist-Leninist'im. Türkiye Komünist Partisi'ni destekliyorum. Savunduğum siyasal ideoloji ateizme yönelmemde doğrudan etkili oldu. Ayrıca okuduğum kitaplar, Tanrı konusunda yaptığım sorgulamalar sonucu da bu düşünceyi benimsemeye başladım. İdeolojik olarak örgütlenme sürecinde öğrendiğim şeyler düşüncemi etkiledi*" (Fırat – İstanbul, Yaş: 26)

" *Aleviler, toplum içerisinde baskı yaşadığı için bazı Alevi liderler tarafında siyaset kurumları açılarak Aleviler siyasal hayatta aktif olmaya başlamışlardır. Bu siyasal konumda sol ideolojidir. Alevilikte inanç baskısı olmadığı için insanlar özgür bir şekilde hareket edebiliyorlar.*" (Soner – İstanbul, Yaş: 27)

" *Tarihte yaşanan olaylar ateizme yönelmeme neden oluyor. Aslında Tanrı tanımaz bir düşünceye sahip olmamın temel neden ailemdir. Annem Sünni babam ise Alevidir. Ancak ikisi de bana Allah inancını dayatmadılar. Çocuk yaşlardan beri Tanrı konusunda somut cevaplar aradım, bu gelişmeler bir bütün olarak beni etkiledi. Ancak bunların dışında ezilmişliğin getirdiği bir de isyan vardı. Yani eğer Tanrı ezilmişliği engelleyemiyorsa o Tanrı benim Tanrın değildir. Okuduğum kitaplar, benimsediğim ideoloji ateizme yönelmemi sağladı. Ben kendimi daha çok devrimci olarak tanımlıyorum. Devrimcilikte kaderciliğin yeri yoktur, kaderci*

olursan isyan edemezsin. Eğer bir Tanrıya inanırsan şükretmek zorunda kalırsın. Ama ben bunu kabul etmiyorum." (Ceylan – Tunceli, Yaş: 26)

Esasında Türkiye'de 70'li yılların genç Alevi kuşağının birikimleri, verili bir biçimde son dönem Alevi kuşağına aktarılmıştır. Görüşülen kişilerin aile bireylerinden ve bulundukları varoş alanların bireylerinden etkilendiği tespit edilmiştir. Hemen hemen hepsi siyasal yaşamda belli bir sosyalist kuruluşa üye olmakla birlikte, çoğu Tanrıtanımaz bir düşünce yapısına sahiptirler. Mülakata giren gençlerin Tanrı algısı, ateizm ile doğrudan ilgili olmasa bile *deizme* yakın olmuştur. Son dönem Alevi gençliğinin verili olarak aldıkları bilimsel düşüncelerin temeli, yıllar öncesinde yaşanan olaylar ile bağlantılı olduğu da görülmüştür. Okuyan, sorgulayan, eşit ve özgür yaşamdan yana olduğunu savunan bu genç kitle, kendilerini her fırsatta ideolojik olarak tanımlamaktadırlar.

Kişinin algısını etkileyen birçok faktör vardır, nitekim herhangi bir birey, çevre ile iletişim sağladığı zaman sosyalleşir ve bu anlamda düşünce yapısını şekillendirir. Bu bakımdan yeni nesil Alevi gençliğinin sosyalleştiği alanlar genel olarak varoş özelliklere sahip olup, ilişki kurduğu insanlar ise, sol anlayışa yakın kişilerdir. Böylesine bir sosyal gerçeklik karşısında gençlerin politik eylemlerde bulunması doğal bir sürecin ürünü olarak ortaya çıkar.

Türkiye'de özellikle 1980 öncesi ideolojik hareketlerin etkisi altında kalan ve o dönemin sıkıntılarını doğrudan yaşayan Aleviler, sonraki süreçlerde sol görüşlü örgütler aracılığıyla sahip oldukları kimliği dışa yansıtarak sosyal mobilizasyonlarını gerçekleştirme eğiliminde olmuşlardır.[117] Bu nedenle Aleviler, birçok dernek ve sivil toplum kuruşları açarak ait oldukları kimliği koruma ve sonraki nesillere aktarma çabası içerisine girmişlerdir. İşte bu politik ve sosyal örgütlenmenin ardından yeni neslin siyasal hayattaki konumları hızlanmıştır. Kimi gençler ailenin görüşleri etkisi altında kalmıştır, kimileri ise var olan kuruşlar vasıtasıyla siyasallaşmışlardır.

Geçmişte yaşanan olayların etkisiyle ideolojik olarak sol anlayışa yakınlaşma durumu görüşmecilerin çoğunda var olan bir durumdur. Ancak yine geçmişten

---

[117] Özmen, a.g.m., 2011, s.16.

etkilenerek Tanrıtanımaz bir düşünceye yönelme süreci hakkında tam bir ortak görüş oluşmamıştır. Yani bu konuda farklı görüşler sunulmuştur, nitekim gençler, ailesinden etkilenen, çevresinden etkilenen ya da çocukluk yıllarından bu yana Tanrı konusunu sorgulayan bir konumdadırlar. Ancak Türkiye'de yaşanmış ideolojik hareketlerin doğrudan etkisini yaşamamış bir kuşak olmalarına rağmen, bu tür konulara karşı hassasiyet sergiledikleri gözlemlenmiştir.

İdeolojik farklılıklardan dolayı ülkede var olan düşünsel ayrışmaların araştırma açısından önemi büyüktür. Nitekim geçmişte hem siyasal yönetimlerden hem de çeşitli topluluklar tarafından zarar gördüğünü savunan Alevi kökenli kişiler, sosyalist oluşumlarda yer alarak burada politik bir özne olma çabasında bulunmuşlardır. Bu yönelim beraberinde Tanrıtanımazlığı da getirebilmektedir, çünkü savunulan politik ve sosyal ideolojinin materyalist bir tarzda olduğu bilinmektedir. Öyle ki, araştırmaya katılan görüşmecilerin bu tavrı sergiledikleri de görülmüştür.

3. Pozitivizm'in ve Materyalizm'in Aleviler Üzerindeki Etkisi

Pozitivizm ve materyalizm, bilim tarihinde seçkin bir konumda olup, günümüzde de tartışılan önemli konulardır. Bu anlayışların, Türkiye'deki Aleviler üzerine kısmen de olsa etkileri mevcuttur. Pozitivizmin bilim tapıcılığı, materyalizmin ise, madde tapıcılığı dünya toplumlarında nasıl bir etki yaratmışsa, Türkiye toplumu üzerinde de belli bir yansıması vardır.

Pozitivizm, bilimin ve bilimsel düşüncenin bütün metafizik, Tanrısal ve inanca dayalı bilgilerden, problemlerden uzak tutulması gerekliliğine dayanan bir yaklaşımdır. Bu yaklaşıma göre; bilimsel yöntemler ile elde edilen bilgiler, evrensel niteliktedir ve doğaya ilişkin yasaların hakimiyeti meşru sayılmaktadır. Daha açık bir ifadeyle, her şeyin temelinde bilimsel deney ve gözlem ile ulaşılan yasalar vardır. Bütün bilimlerin yöntemi ve amacı, deney ve gözleme dayalı genellemeler ve yasalar üretmektir.[118]

Pozitivizm düşüncesi, *Auguste Comte* tarafından öne sürülmüştür. Esasında doğa bilimlerinin önemi hızlı bir gelişme gösterdiği 19.yy'da artmıştır. Doğa bilimlerinin

---

[118] Taş, 2011, s.67-69.

savunuculuğunu üstlenen pozitivizm de, 20.yy'da bilim dünyasında egemenlik kurmuştur. Auguste Comte, *Fransız Devrimi*'nden sonra oluşan toplumsal sorunların çözümüne ilişkin, pozitivist düşünceyi savunmuştur. Toplumun yeniden inşa edilme sürecinde ise, kullanılacak yöntemin deney ve gözlem olduğunu belirtmiştir. Comte, bilimin yöntemleri sayesinde toplumun kurtuluşu sağlanacağı ve bu anlamda pozitivizmin başat rol alacağını savunmuştur. Comte, ayrıca yaşadığımız çağın bilim çağı olduğunu ve insanlığın evrimi bilimin evrimsel dönüşümüyle ilgili olduğunu da öne sürmüştür.[119]

Pozitivist anlayışa göre, toplum canlı bir organizmaya benzer. Toplumlar tarihsel olarak, üç evre geçirmiştir. İnsanlığın ilk evresi, teokrasiye dayalı idare sistemi, militarizme dayalı egemenlik sistemi ve teolojiye dayalı düşünce sisteminin oluşturduğu aşamadır. İkinci evre, insan ve toplum yaşamını metafizik varlığın yönettiğine inanılan dönemdir. Son evre ise, bilim düşüncesinin egemen olduğu, yönetimin cumhuriyet ve toplumsal kalkınma gücünün endüstriye dayalı olduğu son aşamadır. Pozitivist dönem, insanlığın son evresi ve dönemidir. Egemen inanç, düşünce ve yaşam biçimi pozitivist argümanlar ile örülüdür.[120]

Osmanlı devletinin son dönemlerinde pozitivist hareket, edebiyat akımlarıyla, fen bilimleri alanında, Fransızca eğitim uygulamalarıyla, çeviri faaliyetlerinin yapılması sonucu başlamıştır. Ayrıca *Jön Türkler* ile *İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin* bazı üyeleri pozitivist anlayışı benimseyerek, Osmanlı'daki pozitivist hareketin gelişimini sağlamışlardır. O dönemde, aydınların başlattığı ve toplumun batılı modellere göre yeniden şekillendirilmesinin savunulduğu pozitivist hareket, ülkedeki gündemi doğrudan etkilemiştir. Ancak Osmanlı'nın son dönemlerindeki bu hareketler, aydınlar tarafında sıkça tartışılmış ve başarısız olmuştur. Osmanlıcılık, Türkçülük, İslamcılık ve

---

[119]Veysel Sönmez, "**Pozitivizm (Olguculuk)**", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi (DEUHYO ED)*, S.3, İzmir, 2010, s.161.

[120]İsmail Engin, "**1860- 1908 Yılları Arasında Osmanlı Devletindeki Pozitivist ve Materyalist Akımlardaki "Kültürel Değişim" Olgusu**", *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi (OTAM)*, S:3, Ankara, 1992, s.181.

batıcılığın birlikteliği fikri, çok geçmeden işlevini yitirmiştir. Sonuç itibariyle bu işlevsizlik sonrası devlet, yerini laik cumhuriyete bırakmıştır.[121]

Cumhuriyet döneminde ise, batılılaşma, laiklik ve Türkçülük ön plana çıkan unsurlardır. Bu dönem, toplumsal yapının yeniden şekillendiği bir dönemdir. Cumhuriyet'in önemli ismi *Ziya Gökalp* hem bir pozitivist hem de Türk milliyetçiliğinin önde gelen ideologlarından idi. Ziya Gökalp'ın düşüncesi yeni toplum inşasında önemli bir yere sahiptir. O dönemde üniversite reformuyla birlikte, teolojik ve metafizik eğitime son verilmiş, neo-pozitivizmin en önemli isimlerinden biri olan H.Reichenbach İstanbul Üniversitesi Felsefe bölümüne getirilerek, genç cumhuriyetin ideolojik ve düşünsel alt yapısı kurulmak istenmiştir. Genel anlamda Tanzimat döneminden başlayarak cumhuriyetin ilk yıllarına kadar siyasal-kültürel alanda pozitivist anlayış yerleştirilmeye çalışılmıştır. Buna karşılık, pozitivizm birçok yönüyle de eleştirilmiştir.[122] Türkiye'de yaşayan Aleviler, hem pozitivist anlayışın olmsuz yönlerine maruz kalmışlardır hem de bazı Aleviler pozitivist yaklaşımı benimsemişlerdir. Cumhuriyet felsefesindeki pozitivist sistem, birçok grubun geleneksel değerlerini engellemiştir.

Reha Çamuroğlu'na göre Aleviler, Türkiye'ye yerleşen veya yerleştirilen pozitivist anlayışın büyük zararlarını görmüşlerdir ve siyasi nedenlerden dolayı, pozitivist siyasi gruplarla birlikte hareket etmişler, dolayısıyla Aleviliğin inanç boyutu unutulmaya yüz tutmuştur. Pozitivist gelenek, Aleviler'in tarihsel birikimlerini tahrip etmiştir.[123] Bu yargı, araştırma kapsamında görüşme yapılan siyasal Alevi gençliği için kısmen geçerli bir durum oluşturmaktadır. Nitekim araştırmaya katılan bir çok kişi, Aleviliği sadece bir kültür olarak gördükleri ve bilimin üstünlüğünü savundukları görülmüştür. Esasında görüşülen kişilerin materyalist anlayış hakkında öne sürdükleri ifadeler, bilimselliğin ne kadar önemsendiğini de göstermiştir. Materyalizm konusu da en az pozitivist anlayış

---

[121] İsmail Engin, a.g.m., s.180-190.

[122]Emel Koç, "**Klasik Materyalizm ve Poztivizmin Türkiye'ye Girişi ve İlk Yansımaları**", *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (DÜSBED)*, Diyarbakır, Kasım, 2009, c.1, S.2, s.94.

[123] Dem Dergi, İstanbul, Y.2, S.6, s.42.

kadar önemlidir. Materyalizm, hem çok eleştirilen hem de savunulan bir düşünce olarak belirmektedir.

Materyalizm, evrenin oluşumu ve insan varlığını, teolojik ifadeler yerine bilimsel yöntemlerle saptanabileceğini savunan bir anlayıştır. Materyalizm'e göre, gerçek olan maddedir. Dolayısıyla maddenin dönüşüm serüveni, bilim yoluyla açıklanabilir.[124] Materyalist düşünce ilk defa, eski Yunan'da atomcu filozoflar *Leukippos* ve *Demokritos* (M.Ö.460-371) tarafından felsefi bir konu olarak ortaya çıkmıştır. Onlara göre, doğada var olan her şey madde tarafından meydana gelmiştir. Klasik materyalist anlayış, 21.yy'ın son çeyreğinden itibaren Türkiye'ye girmiştir. Diyalektik materyalizm ise, 1919'dan sonra siyasal sebeplerden dolayı ülkede yerini almıştır. Materyalizm, Avrupa'nın birçok ülkesinde felsefi bir öğreti ve siyasal bir anlayış olarak değerlendirilmektedir. Aynı zamanda eğitim ve bilim alanında sıkça ön plana çıkmaktadır. Dolayısıyla batılılaşma eğilimi içerisine giren ülkelerin çoğunda materyalizmin etkisi kaçınılmaz bir durum oluşturmaktadır.[125]

Osmanlı ve Cumhuriyet döneminde yaşanan batılılaşma hareketine bağlı olarak, Türkiye'de materyalizmin etkileri yaşanmıştır. Türkiye'de daha çok ideolojik materyalist anlayış yaygın olmuştur. Bu anlayış Marksizmin öğretisine bağlı olarak benimsenmiştir. Klasik materyalizm dışında bir de Karl Marx'ın materyalist yaklaşımı ise şöyledir;

Marx'ın materyalist anlayışı, klasik anlayışı tutarsız, tek biçimli ve eksik olarak değerlendirir. O'nun materyalist anlayışı, insan toplumlarına ve tarihine bağlı olarak geliştirilmiştir. Marx'a göre, varlıkların sosyal üretiminde insanlar belirleyici bir rol üstlenmektedir. Üretim ilişkileri, toplumun ekonomik, hukuki, politik yapısını belirlemektedir.[126] İnsan toplumlarının tarihsel gelişimini, maddi üretim araçlarının egemenliği teorisiyle ifade eden Karl Marx, klasik materyalizmin eksik yönlerine karşı tarihsel materyalizmi ortaya koyar.

---

[124] İsmail Engin, a.g.m., s.184.

[125] Emel Koç, a.g.m., s.77.

[126] V.İ.Lenin, a.g.e., s.19.

Tarihsel materyalizm, insanlık tarihinin ve sosyo-ekonomik üretimin diyalektik süreç ile ilerleme kaydettiğini savunan bir anlayıştır. Toplumsal kurumlar (kültür, siyaset, hukuk vs.) üretim tarzının belirlediği ekonomik sistemler ile doğrudan ilgilidir. Bu anlayışa göre, insanlık tarihi, sınıflar arasındaki savaşımın tarihidir. Marksizmin diyalektik teorisi ise, bir yöntem olarak siyasal hareketlerin hangi şekillerde geliştiğini göstermektedir.[127]

Marksist materyalizm, evrenin maddi bir gerçek olduğunu, insanın bilimler yoluyla maddi gerçekliği saptayabileceğini öne sürmektedir. Marksist yaklaşıma göre tarihsel materyalizm, diyalektik materyalizmin gereklerini uygular. Dolayısıyla tarihsel ve diyalektik materyalizm, bilimsel sosyalizmin belirleyici kaynağı konumundadır. Komünist toplum düzeninin yaşanabilmesi, bu teorik kaynaklara dayanmaktadır.[128]

Aleviliği materyalist bir anlayış ile değerlendiren İsmail Kaygusuz, Aleviliğin temelleri hakkında şunlar ifade etmektedir; *"Alevilik yaşamla bütünleşmiş, madde'nin dinidir, maddeye ilişkin bir sistemdir ve Felsefi Materyalizm temeli üzerinde yükselmiştir. İnsan canlı maddedir, hem de evrendeki en gelişmiş maddedir. Alevilik inanç sistemi insanı ve insani değerleri doruğa çıkartır. İnsan ve insan sevgisinin üstünde hiçbir değer tanımaz. İnsan sevgisinin üstün sayıldığı yerde, insan emeği öne geçer ve emeğin yarattığı işe saygı duyulur. Bu güzel değerler, felsefi materyalizm olan, Diyalektik materyalizm üstüne kurulmuş siyasi ve ekonomik sistem Bilimsel Sosylalizm, Komünizmin yüceltiği en öne koyduğu değerlerdir."*[129]

Şüphesiz bu yaklaşım Aleviliğin temel kaynaklarına ilişkin farklı bir ekol konumundadır. Aleviliğin İslam öncesi bir yaşam biçimi olduğunu savunanlardan tutalım, Aleviliğin başlı başına bir din veya bir siyasi ideoloji ve kimlik olduğunu savunan birçok anlayış mevcuttur. Ancak bu çalışmada temel yaklaşım, Alevi gençliğinin sosyolojik durum değerlendirmesidir ve bu yüzden Türkiye'de yaşanan siyasal ve düşünsel olaylar veya gelişmeler ile ilgili, gençlerin algısına bağlı olarak

---

[127] Arslan Topakkaya, "**Tarihsel Materyalizm Bağlamında Marx'ı Yeniden Okumak**", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2008, Volume 1/3 Spring, s.378.

[128] Georges Politzer, **Felsefenin Temel İlkeleri**, Çev. Erol Esençay, İlya yayınevi, İzmir, 2008, s.36.

[129] İsmail Kaygusuz, **Görmediğim Tanrıya Tapmam**, Su yayınları, İstanbul, 2009, s.12.

sonuçlar elde etmek öncelikli amaçlardan biridir. Materyalizm veya pozitivizme bağlı olarak Aleviliğin inanç-kültür değerlendirmesinden ziyade Türkiye'nin konjöktürel durumlarına göre gençlerin kendilerini nasıl ifade ettikleri ön planda tutulmuştur. Bu bakımdan Alevi gençliğine ideolojik düşünceleri sorulmuştur ve yapılan görüşmelerin çoğunda 'materyalist' anlayışın benimsendiği görülmüştür.

" *Ben sadece Darwinizmi inceledim. Bu araştırmaları çok donanımlı bir biçimde yapmadım. Sonuçta kendi içimde reddettiğim bir durumdur. Ben bazen eğer Tanrı varsa bir şeyler göstersin diye düşünüyorum. Gördüğüm şeyler gerçektir. Görmediğim bir şeye kafa yormam.*" (Tunç – İstanbul, Yaş: 22)

" *Gelişen siyasi bilinçle beraber daha çok materyalizmi benimsemeye başladım. Okuduğum kitaplardan etkilendim, zaten düşüncem bu anlayışa göre şekillendi.*" (Fırat – İstanbul, Yaş: 26)

" *İnanç noktasında Marksizmi benimsemekle beraber diyalektik materyalizme inanıyorum. İnanç konularına bakış açımı da bu anlayış ile değerlendiriyorum.*" (Devrim – İstanbul, Yaş: 21)

" *Ben materyalizme inanıyorum. Ancak Alevi kimliğimi de koruyorum. Alevilik, bana göre bir yaşam tarzıdır. Aleviliğin köken olarak dini referansı var ama günümüzde Alevi gençliğinin bunu bir yaşam biçimi olarak gördüklerini düşünüyorum.*" (Emre can – İstanbul, Yaş: 21)

" *Öncelikli olarak maddi gerçekliğe inanıyorum. İdeolojik görüşümden de kaynaklı olarak maddenin dönüşüm geçirerek bugünkü yaşamın var olduğuna inanıyorum. Yani esasında diyalektik bir duruma inanıyorum.*" (Mertcan – Tunceli, Yaş: 22)

Pozitivist ve materyalist anlayış, temel itibariyle bilimi veya bilimsel üretimi en önemli unsur olarak kabul etmektedir. Buna karşılık teolojiye dayalı bilgileri reddeden ve bilim dünyasının içine dahil etmeyen bir tepkiyi de içerisinde barındırmaktadır. Türkiye'de siyasallaşan Alevi gençliğinin, ideolojik olarak marksist düşünceyi benimsemeleri sonucunda dünyayı algılayış biçimi, bilim ve teolojiye, toplumsal olaylara bakış açıları bu anlamda değişim göstermektedir. Dolayısıyla görüşülen kişilerin bir biçimde siyaset ile tanıştığı ve daha sonraları Tanrısal sorgulamalarda

bulundukları görülmüştür. İnsanın psikolojik olarak 'inanma' ihtiyacına bile alternatif olarak, bilime inanmayı tercih eden bir gençlik tespit edilmiştir.

Bilim dünyasındaki düşünsel akımlar, dinsel değerlere karşı tutumun gelişmesine etki eder, nitekim pozitivist ve materyalist anlayışlarda Tanrısal konularda bireyleri etkileyebilmektedir. Ancak bu anlayışların kişiye hangi koşullarda benimsendiği de önemlidir. Çalışmanın hedef kitlesi olan Alevi gençliğinin bu bilimsel teorileri çeşitli sosyal faktörlerden dolayı benimsedikleri görülmektedir. Nitekim çoğu görüşmeci dinsel kimliklerinden dolayı dışlanmış olduklarını savunmuştur, dolayısıyla yaşanan sıkıntılardan sonra sol ideolojiye ilgi duyduklarını ifade etmişlerdir.

Çeşitli sosyal yaşanmışlıklardan sonra benimsenen Marksist teori, haliyle bu kişilerin arzu ettikleri toplum düzenini de belirlemiştir. Buna göre denekler, eşit yurttaşlığın sağlandığı, kimsenin bir başka kimseye kendi inancını dikte etmediği, insan haklarına ve bilimsel gerçekliklere uygun bir yönetimi savunmaktadırlar. Bu amaçları sıralayan denekler, geçmişte yaşanan bir takım sorunlardan ders alınması gerektiğinin altını çizmektedirler.

Özetle, temelinde özgür birey-özgür toplum sloganıyla bütünleşen yeni kuşak Alevi gençliğinin benimsediği bilimsel yaklaşımlar, kendilerini doğrudan etkileyebilmektedir. Gençlerin hem kendi aile ortamlarındaki esnek inanç anlayışı hem de siyasal olarak içinde örgütlendikleri topluluklar, onların dünyaya bakış açılarını, Tanrısal konulardaki görüşlerini ve davranışlarını şekillendirmektedir. Kişinin Tanrıtanımaz bir görüşe sahip olmasındaki en büyük faktörlerden biri olan ideolojik yaklaşım ve yakın çevre etkileri, bu çalışmada ele alınan hedef kitleyi etkilediği savunulabilir. Nitekim deneklerin, doğada gerçekleşen olayları maddeci bir takım söylemler ile yorumladıkları ve bunun yanı sıra arkadaş ortamlarındaki bilgi paylaşımını-tartışmalarını bu anlayış ile gerçekleştirdikleri, yapılan gözlemlere dayanılarak savunulabilir.

4. Nefret Söylemi (Suçları) ve Damgalama İçerikli Sosyal Gerçekliklerin Politik ve Toplumsal Etkileri

Bu araştırma açısından Alevi bireyini ya da topluluğunu etkileyebilecek olguların önemi büyüktür. Tarihte yaşanmış durumlar ve bunların sonucunda ortaya çıkan sembolleştirmeler kadar politik gelişmeler de Alevi topluluğuna bir biçimde yansımıştır.

Aynı şekilde toplum içerisindeki grupların -dinsel, etnik vb.- birbirlerine karşı geliştirdikleri psiko-sosyal algılar da konumuz açısından değerlendirilmeye müsait bir husustur. Bu nedenle Türkiye toplumunda Alevilere karşı oluşturulan algının somut biçimlerine yer vermek ve bu manada gruplar arası ilişkiyi çözümlemek faydalı olacaktır.

Konu başlığında da belirtildiği gibi bazı psiko-sosyal davranışların, durumların (nefret söylemi, damgalama) bireyi veya zümreyi ötekileştirebildiği gibi toplumdan da izole edebilmektedir. Bu noktadan hareketle, araştırmaya katılan görüşmecilerin büyük çoğunluğu, kendisini toplumdan soyutlayan olayların yaşanmasına tepki gösterebilmiştir. Dolayısıyla toplumsal dışlanmışlığın ortamını oluşturan bazı sosyolojik olguların tanımlarını yapmakta fayda vardır.

Öncelikle güncel bir konu olarak, günümüz dünyasında tartışılan ve ciddi sonuçlara neden olan *Nefret söylemi* (suçları) ve *Damgalama* teorisini tanımlamakla başlanabilir;

Nefret söylemi, kavram olarak sık sık kullanılmasına rağmen dünyanın kabul ettiği bir tanımı bulunmamaktadır. Ancak "*Avrupa Konseyi'nin Bakanlar Komitesi tarafından yayımlanan "nefret söylemi" konulu 97 (20) sayılı tavsiye kararında bu kavram şu şekilde tanımlanır:*

Nefret söylemi kavramı, ırkçı nefreti, yabancı düşmanlığını veya azınlıklara, göçmenlere ve göçmen kökenli insanlara yönelik saldırgan ulusalcılık ve etnik merkezcilik, ayrımcılık ve düşmanlık şeklinde ifadesini bulan, dinsel hoşgörüsüzlük dahil olmak üzere hoşgörüsüzlüğe dayalı başka nefret biçimlerini yayan, kışkırtan, teşvik eden veya meşrulaştıran her türlü ifade biçimini kapsayacak şekilde anlaşılacaktır. Bu anlamda nefret söylemi muhakkak belirli kişiye veya gruba yönlendirilmiş yorumları kapsamaktadır."[130]

---

[130] Anne Weber, **Nefret Söylemi El Kitabı**, Çev. Metin Çulhaoğlu, Avrupa Konseyi Yayını, Eylül, 2009, s.3.

Bir başka tanımlamaya göre ise, nefret söylemi-suçları, azınlıkta olan grupların hedef haline alınıp, anti-ayrımcı yasalara karşı oluşan ırkçı, dinsel veya cinsel yorumlarla işlenen suçlardır.[131]

Özetle bireylerin inançları, etnik kökenleri veya cinsel tercihleri sebebiyle hakarete veya saldırıya maruz kalmalarını ifade eden nefret suçu kavramı dünyada 1980'lerin sonlarında kullanılmaya başlanmıştır. Bu söylem bazı Avrupa ülkelerinde bir suç olarak ceza hukuku alanına dahil edilmiştir. Türkiye'de ise bu kavram, sosyal bilimler alanında henüz önemli bir yerde bulunmamaktadır.[132]

Belli bir toplumda nefret suçlarının anlaşılması için, bu durumu meydan getiren unsurlar değerlendirilmelidir. Bir kişi statüsünden, sahip olduğu kimliğinden veya günlük yaşam içerisindeki davranışlarından dolayı nefret içeren tepkiler ile karşılaşabilir. Bu anlamda nefretin derecesi de önem taşımaktadır. Yani bazı durumlarda hakaret ve aşağılama gibi tepkiler yerine fiziksel saldırı da yaşanabilmektedir.

Herhangi bir toplum içerisinde meydana gelen nefret söyleminin temelinde ön yargılar, ırkçı yaklaşımlar, kendisinden olmayana karşı düşmanlık veya korku, ayrımcılık, cinsiyetçi bakış açısı ve homofobi gibi durumlar vardır. Herhangi bir bireyin veya grubun kültürel özellikleri ve kimlikleri gibi unsurlar, nefret söyleminin yaşanmasını etkiler. Yükselen milliyetçilik, farklılığa karşı tahammülsüzlük gibi durumlarda nefret dili yükselebilir.[133]

Türkiye, tarihi boyunca farklı toplulukların yaşadığı coğrafyaya ev sahipliği yapmıştır. Etnik ve dinsel gibi farklı kimliklere sahip grupların birlikteliği, her zaman uyum içerisinde olmamıştır. Günümüzde çok kültürlü yapısını koruyan Türkiye, bu duruma rağmen birçok sorunu barındıran bir ülke konumundadır. Bireylerin veya grupların birbirlerine karşı sergiledikleri nefret içerikli söylemler ya da davranışların yükselmesinde bazı kurumların etkisi büyüktür. Bu konuda medya kuruluşları, zaman

---

[131] Marshall, a.g.e., s.527.

[132] Kenan Çayır, "**Nefret Söylemi Nefret Suçlarının Sosyolojik Arka Planı**", *Güncel Hukuk Dergisi*, Haziran, no.6, s.36.

[133] Uluslar arası Hrant Dink Vakfı, "**Medyada Nefret Söylemi**", Mayıs-Ağustos, 2011, s.3.

zaman nefret söylemini tetikleyen haberler, yayınlar yaparak toplumsal algı üzerinde etkili olabilmektedir.

Dördüncü kuvvet olarak da isimlendirilen basın-yayın organları, en aktif kültürel iletkenlerden biri konumundadır. Dolayısıyla toplumun algısını belirleme konusunda son derece önemli bir güce sahiptir. Medya kuruluşları, toplumun hassasiyetlerini gözetmeden, sorumsuz veya dikkatsizce yayın yaptığı zamanlarda kişilerin birbirlerine karşı nefret duyguları üretmesine sebep olabilmektedir.[134] Basın-yayın kuruluşları dışında devlet yetkilileri, siyasal parti yöneticileri ve kamu görevlilerinin zaman zaman kullandıkları ifadeler toplum içinde sorunların doğmasına ve nefret algısının artmasına neden olabilmektedir.

Türkiye gibi çok kültürlü toplumlarda bireylerin karşılıklı hoşgörü içinde yaşamalar her zaman mümkün olmamaktadır. Dolayısıyla bir arada yaşamanın zorluğu içerisinde bazı toplumsal sorunlar meydana ortaya çıkmaktadır. Çok kültürlü toplumların birlikteliğini engelleyen en büyük etmenlerden biri, nefret suçları veya ön yargılar sonucunda meydana gelen şiddet ortamıdır.[135]

Özetle toplum içerisinde yaşanabilecek herhangi bir nefret söylemi ve davranışını etkileyen birçok faktör söz konusudur. Bu bağlamda bazı dönemlerde Alevi topluluklara karşı yapılan somut nefret içerikli davranışlar veya şiddet örnekleri araştırma konusuyla yakından ilgilidir. Çünkü deneklerin çoğunlukla etkilendiği durumlardan biri de, toplumsal ilişkilerde maruz kaldıkları nefret söylemleri ve davranışlarıdır. Bu bağlamda bir gruba ve o grubun kimliğine karşı geliştirilen algının sonuçları ve bununla beraber ortaya çıkan etkiler önemli bir noktayı işaret etmektedir. Dolayısıyla Türkiye'deki Alevilerin yaşadıkları temel sorunlardan bir olan nefret içerikli yaklaşımların somut örnekleri yakın tarihte var olabilmiştir.

Türkiye'de cumhuriyet kurulduğu yıllarda Alevilerin ülke içindeki nüfusları toplam nüfusun yaklaşık dörtte birini oluşturmuştur. O döneme kadar daha çok kırsal

---

[134] **Medyada Nefret Söylemi,** a.g.k., 2011, s.3.

[135]Gizem Yardımcı, "**Manevi Şiddet Temelinde Nefret Söylemi ve Nefret Suçları**", *2.Hukukun Gençleri Sempozyumu: Şiddet Döngüsünü Kırmada Hukukun Rolü*, Ankara, Kasım, 2011, s.2.

kesimlerde yaşamlarını sürdüren Alevi zümreleri, sonraki yıllarda özellikle ülkedeki kapitalist gelişime paralel olarak, büyük şehirlere veya Anadolu'nun bazı kentlerine göç etmişlerdir. Göç ile birlikte sosyal değişim de yaşayan bu topluluk, hem ticaret alanında hem de eğitim alanın önemli adımlar atmışlardır. O dönemde kent yaşamına uyum sağlamaya çalışan Aleviler, özellikle 1970'li yıllardan itibaren Anadolu'nun bazı kentlerinde saldırılara maruz kalmışlardır. Sivas, Çorum, Tokat, Amasya, Yozgat, Kars, Malatya, Erzincan, Elazığ, K. Maraş, G. Antep gibi illerde yaşayan bu topluluk, zaman zaman bazı gruplar ile karşı karşıya gelmişlerdir.[136]

1978 yılında K.Maraş ve 1978'de Çorum ilinde başlayan gerilimler sonucu, Alevilerin yoğunlukta yaşadığı mahallelerde saldırılar gerçekleşmiştir. Bu olaylar sonucu birçok insan yaşamını yitirmiştir. Bu gerilimli durumlara takiben Sivas ve İstanbul'da yaşanan olaylar cumhuriyet tarihi açısından önemli bir meseleyi meydana getirmiştir. O dönemde gerçekleşen saldırıların nefret söylemi ve davranışı ile bağlantısı kuşkusuz belirgin bir konumda olmuştur. Çünkü yaşananlar nefret algısının şiddete dönüşmüş somut örneklerini temsil etmektedir. Bu bağlamda o dönemde şiddetli ortamı yaşayan tanıkların ifadelerine burada yer verilmesi, konunun anlaşılması bakımından önemli bir katkı sağlayacaktır. Öncelikle K.Maraş'ta yaşanan saldırılar ile ilgili belgeselden edinilen bazı ifadeler şu şekildedir:

> " *Akşam üzeriydi, Kahramanmaraş Belediyesi hoparlörlerinden sürekli yankılanan bir anons vardı. Dikkat, dikkat Kahramanmaraşlılar! Kızıllar şehrimizi bastı! Kızıllara geçit vermemek için hat boyunda buluşalım.*" [137]
> (Ramazan Burhan – Öğretmen – Olayın Tanığı)
>
> [Buradaki 'Kızıllar' sözcüğüne, saldırıyı gerçekleştiren kişiler veya gruplar tarafından olumsuz bir anlam yüklenerek, belli bir topluluğu etiketleme amacı taşımıştır.]

---

[136] Şener, a.g.e., 122-124.

[137] Linz Alevi Kültür Birliği, **Maraş Katliamı Belgeseli 1978**, http://www.lakb.at, Ayrıca Bkz. www.youtube.com/watch?v=JZ7b9J-Q5jM, (0:31:14 – 0:31:36)

" *Oradaki yakın komşularımız o kalabalığın içerisindeydiler. Ve onlar evleri gösteriyorlardı. İşte bu evde Alevi var bu evde solcu var!.*"[138] (Hüseyin Ün-Tanık)

['Alevi' ve 'solcu' sözcükleri, bir ötekileştirme örneği olarak burada kullanılmıştır.]

" *Ölülerin başında bir -imam olduğunu tahmin ettiğim- adam vardı. Dedim yav arkadaş sende hiç mi haya yok, erkek erkek ama bu kadınların namahrem yerlerini kapatmayı düşünmedin mi! Bana dedi ki adam, yav dedi komutanım bunların din imanı namusu yok ki kapatayım! Dedi.*"[139] (Emekli Astsubay Ali Usta – Tanık)

[Burada bir din adamının 'namus yok ki!' söyleminde bulunması, meydana gelen saldırının din temelinde de bir etiketlemenin olduğunu göstermektedir.]

K.Maraş'ta yaşanan saldırılardan birkaç yıl sonra, Çorum ilinde de benzer sorunlar yaşanmıştır. Burada da ortaya çıkan kanlı saldırılara ilişkin, elde dilen belgesel içerisinde, tanık sıfatında konuşan kişilerin ifadeleri şu şekilde olmuştur;

" *Şimdi ben açıkça şunu söyleyebilirim ki yani Alevi kesim dediğimiz insanların bir camiyi yakacak kadar cahilce cehalet içerisinde olduğunu düşünmüyorum. Provakatörlerin haricinde kimse bir camiyi, mabedi yakmaz. Ayrıca Aladdin Camisi yanmadı, orada sadece bir çatışma yaşandı.* "[140] (Kazım Aras – Ülkücü Gençlik Der. Başkanı – Tanık)

[Çorum'da ortaya çıkan sorunların bazı kişiler veya gruplar tarafından, Alevi kesimleri karalamaya ve dışlamaya dönük söylemleri nedeniyle vuku bulduğu belirtilmiştir.]

" *1980 öncesinde Maraş'ta, Malatya'da Sivas'ta, sahnelenen oyunun son perdesi Çorum'daydı. Sünnilere gidip, Aleviler Aladdin Camisi'ni bombaladı*

---

[138] www.youtube.com/watch?v=JZ7b9J-Q5jM, a.g.b., (0:39:00 – 0:39:09)

[139] www.youtube.com/watch?v=JZ7b9J-Q5jM, a.g.b., (1:00:53 – 1:01:16)

[140] *www.youtube.com/watch?v=ybelylMDDy4&featura=related*, a.g.b., (11:33 – 12:10)

diyenler ile Alevilere gidip Sünniler baskına gelecek, hazırlanın diyenler aynı şahıslardı."[141] (Belgesel Spikeri)

[Orada yaşananların sorumlusu olarak, derin ve karanlık ilişkiler/kişiler görülmüştür.]

1978 yılında Çorum'da meydana gelen olayların esasında bir takım kişilerin, bölge halkını Alevi kesimlere karşı kışkırtmasıyla başlamıştır. Burada da oluşan algı şiddet ve nefret içerikli olmuştur. Sonraki olay ise, 2 Temmuz 1993'te Sivas'ta meydana gelen ve yakın tarihimizin en trajik hadisesi olan Madımak oteli yangınına ilişkin, gazeteci Can Dündar'ın[142] hazırladığı belgeselden bazı alıntılar şu şekildedir;

" *İçim dolu dolu! Şimdi namaza gideceğim ben, bir tarafta Allah-u Ekber sesi, bir taraftan Ezan-i Muhammediye okunurken bir taraftan da ateistliğin, dinsizliğin propagandası! kanımca ne olur, bilemiyorum!*"[143] (Madımak oteli saldırısından saatler önce bir yurttaşın sözleri)

[Sivas'ta yaşananlardan hemen önce bir yurttaşın sözler, esasında iki kutuplu bir durumun varlığını göstermiştir.]

Cumhuriyet tarihinin en önemli olayları olan bu saldırıların kuşkusuz birçok nedeni vardır. Yaşanan her hadiseye tanıklık eden kişilerin, saldırıları başlatan gizli oluşumlardan söz etmesi dikkat çekici bir durum oluşturmuştur. Bu anlamda yıllarca bir arada yaşamış ve yaşamaya devam eden toplulukların, bir anda karşı karşıya gelip, ilişkilerinin bozulması manidar olmakla beraber, dikkat çekilen gizli oluşumların da varlığı hakkındaki söylentileri doğrulamaktadır.

Konu ile ilgili dikkat çekmek istenilen nokta; genel itibariyle yaşanan saldırılara bakıldığı zaman ortada bir dışlayıcı söylem ve nefret suçu ön plana çıkmaktadır. Her ne sebeple olsun meydana gelen hadiselerin Alevi topluluklarına zarar verdiği aşikardır. Her üç ildeki kitlesel müdahalelerin, Alevi ve sol görüşlü bireylerin bulunduğu

---

[141] *www.youtube.com/watch?v=ybelylMDDy4&featura=related*, a.g.b., (23:18 – 24:39)

[142] Can Dündar, araştırmacı, gazeteci ve belgesel yapımcısı.

[143] Bkz., www.youtube.com/watch?v=hT0H_peflEw, (06:40 – 06:52)

mekanlara yönelik olması ve bu durumlarda güvenlik önlemlerinin sağlanamaması büyük tahribatlara ve çok sayıda ölümlere neden olmuştur.

Bu trajik olaylar sonucunda birçok Alevi yurttaşlar, yaşadıkları bölgeleri terk etmek zorunda kalmışlardır. Ancak yaşanan hadiselerin unutulması kendileri açısından çok zor bir durum oluşturmuştur, nitekim orada insanların ölmesi ve nefret içeren bir algının oluşması sonraki süreçleri de etkilemiştir. Çünkü yaşananlardan sonra Alevi bireylerinin sosyal kapalılık, güvensizlik ve korku gibi sorunları ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla bu çalışmada öncelikli yaklaşım, yakın tarihte var olan hadiselerin bu topluluklar içinde nasıl bir etki bıraktığı ve düşüncelerini hangi yönde değiştirdiği yönündedir.

Alevilere karşı geliştirilen nefret söylemlerinin toplumsal örnekleri dışında, basın-yayın organları tarafından da yanlış ifadeler kullanılmaktadır. Bunlardan bir kaçı ise şunlardır;

Örneğin; 26.08.2009 tarihinde ulusal düzeyde yayın yapan bir televizyon kanalında yayınlanan izdivaç -evlilik- programında, Alevi topluluklarını öteleyici bir durum yaşanmıştır. Yaşanan duruma tepki olarak, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'na 1187 şikayet iletilmiştir. Program sırasında 82 yaşındaki bir katılımcının "Ben Kızılbaş mıyım, Tövbe tövbe!" sözleri üzerine Üst Kurulun raporuna göre, program uyarı cezası almıştır.[144]

06.10.2010 tarihinde (17:43:30) ulusal düzeyde yayın yapan bir televizyon kanalında yayınlanan yarışma programında sunucunun "Onlar mum söndü mü oynuyorlar, ne yapıyorlar! Sözlerine karşılık Üst Kurulu tarafından uyarı cezası verilmiştir.[145]

Türkiye'de medyanın taraflı, dışlayıcı ve ön yargılı bir dil kullandığına sık sık rastlanabilir. Televizyon programlarından, gazetelerin haber başlıklarına kadar kitle iletişimin birçok alanında nefret içerikli ifadelere başvurulmaktadır. Kullanılan ayrımcı dil, toplumsal huzursuzluk ve hedef alınan kişilerin, kesimlerin tedirginliğine sebep

---

[144] Mustafa Özgür Yücel, "**Televizyonlarda Terör, Irkçılık ve Nefret İçerikli Yayınlar**", Türkiye Cumhuriyeti Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, (Uzmanlık Tezi), Ankara, Ekim, 2011, s.107.

[145] Yücel, a.g.t., s.108.

olabilmektedir.[146]Dolayısıyla bireylerin duygu ve düşüncelerini önemli ölçüde etkileyebilecek güce sahip olan basın-yayın kuruluşları da, bu bağlamda nefret suçlarının önünü açabilmektedir.

Alevi zümrelere karşı birçok alanda geliştirilen ayrımcı söylem ve buna benzer eylemler, olumsuz sonuçlar meydana getirmektedir. Cumhuriyet tarihi boyunca yaşanan acı olaylar, Alevi yurttaşların öz güven kaybını ve bu duruma paralel olarak yaşama dair endişe duymalarını meydana getirmiştir. Ayrıca meydana gelen her türlü dışlayıcı söylem/fiil, toplum içerisindeki grupların birbirlerine karşı köklü ön yargılar edinmelerine neden olmaktadır.[147]

Türkiye toplumu içinde gruplar ve hatta bireyler arasında yaygın bir biçimde ön yargı mevcuttur. Bu soruna neden olan birçok etmen vardır. Toplumu tanımlayan her organın bu konuda etkisi bulunmaktadır. Ancak var olan ön yargı, sadece kalıplaşmış bir düşünce ile bitmemektedir. Bunun dışında ön yargıların sonuçlarına bağlı olarak *damgalama/etiketleme* sorunu da meydana gelebilmektedir. Kişilerin zihinlerine yerleşen bir takım düşünceler, bir başka kişiyi konumlandırmak için yeterli bir sebep olmaktadır. Bu bağlamda Türkiye'de yaşayan Alevilere karşı geliştirilen nefret söylemi ve suçları dışında bir de damgalama sorunu bulunmaktadır.

Damgalama kavramı, ilk defa 1938 yılında Frank Tannenbaum'un[148] "Kötülüğün Tiyatrosu" adlı makalesi ile sosyal bilimlerde yer almaya başlamıştır. Ayrıca bir teori olarak suç sosyolojisinin önemli konuları arasında yer almaktadır. Damgalama teorisi, Tannenbaum'un etkisiyle "suç" olgusu ile tanımlanmaya çalışılmıştır. Tannenbaum'a göre, bir kişinin işlediği bir suçtan dolayı tutuklanması bir kamusal tanıma işlemidir ve tutuklanan kişiye bir etiket yapıştırılması, toplum tarafından suçlu olduğunu göstermeye yeterli bir durum oluşturmaktadır. Dolayısıyla burada suç ve suçludan ziyade, toplumun edindiği algı ve buna göre verdiği tepki temel hareket noktasıdır. Suçun hangi sebepten işlendiği bir kenara bırakılarak, toplumsal gücün ne zaman ve nasıl bir tepki göstereceği

---

[146] **Medyada Nefret Söylemi**, a.g.k., s.3.

[147] Bilal Sambur, "**Alevi Sorununda Paradigma Değişimi: Özgürlük ve Çoğulculuk**", *Liberal Düşünce Dergisi*, Liberte Yayınları, Ankara, 2010, s.1-2.

[148] Sosyolog ve suç bilimcisi.

sorunu karşımıza çıkmaktadır. Bu teoriye göre, suç işleyen kişi, normal olandan soyutlanır ve işlediği suçun sıfatına göre markalanır.[149]

Damgalama teorisi, toplumların algısını tanımlayabilmek açısından önemli tespitlere sahiptir. Bu durumda Türkiye'de yaşayan Aleviler, çeşitli sebepler gösterilerek - örneğin; camiye, bayrağa saldırdılar gibi- adeta bir suç işlemiş gibi damgalanmaya maruz kalabilmişlerdir. Çünkü herhangi bir bireye veya zümreye karşı geliştirilen nefret söylemleri ile o kişiyi veya grubu damgalama arasında bir bağ söz konusudur.

Damgalanan kişi, sapma davranış gösterdiği düşünülerekten ötekileştirilir. Böylesine bir toplumsal tepkiye maruz kalabilmenin sınıf, meslek, cinsiyet, dinsel ve etnik sebepleri olabilmektedir. Ötekileştirilen kişi veya grup, temel ve ikinci dereceden sapma yüzünden toplumun tepkisi ile karşı karşıya kalabilmektedir. Temel ve ikincil dereceden sapmaları belirleyen, toplumsal kurallardır. Bu durumda bir toplumda din temel kural olabilirken başka bir toplumda cinsiyet temel ya da ikincil konumda olabilmektedir.[150]

Toplumsal tepkinin sonuçları bazen kişinin veya topluluğun temel haklarına karşı olabilmektedir. Söz konusu bir kişinin sahip olduğu özellikler, bir başka kişi tarafından onaylanmayabilir. İşte bu durumda insan hakları ile ilgili bir takım engeller ortaya çıkmaktadır. Bireyin cinsel, dinsel vs. tercihlerine yönelik fiziki veya sözel müdahalede bulunulması, o kişinin bireysel haklarını engelleme sorununu meydana getirmektedir.

> *"Kişinin, grubun veya toplumun kendini tanımlaması, diğer-başka-karşı bir kişi, grup, topluluk ya da toplum tarafından kabul görmeyebilir ve o ya da onlar da ona farklı ölçütlerde bambaşka kimlik verebilir-yakıştırabilir ki bu durumda imaj/imge ile karşılaşılır. İmaj, ilgili kültürel varlığın dışarıdan algılanmasıdır. Kimlik ve imaj kavramları birbirinin nedeni-sonucu olabilir; birbirinden*

---

[149] Hasan Dursun, "**Damgalama Teorisi ve Suç**", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 3-4/1997, s.309.

[150] Hasan Dursun, a.g.m., s.310.

bağımsız değildir, ancak bağımsız olarak değişebilir. Kimlik ve imajın birbirinden bağımsız değişmesi, çatışmalara yol açabilir."[151]

Yukarıdaki paragraftan anlaşılacağı üzere bireyler, ötekinin algısı sonucu ortaya çıkan imaj ile karşı karşıya kalır. Birini ilk defa gördüğümüz zaman zihnimizde beliren algının o kişiye bir imaj yakıştırdığını fark edebiliriz. Bu durumda kişinin, yakıştırılan imaja karşı tepkisi veya tepkileri sonucu, bireyler arasında çatışma yaşanabilmektedir.

Kişinin kimlik edinimi veya kendini tanımlaması rastgele olmamaktadır, dolayısıyla birey bunu yaparken, ötekinin görüş ve kanaatlerini hesaba katar. Çünkü sosyal aktörlerin etkileşim içerisinde bulunmaları için, birbirleri hakkındaki fikirleri önemlidir. İnsanlar, kendiler için geliştirdikleri benlik veya kimliği, bir başkasına kabul ettirebilmek için çaba sarf eder, nitekim sosyal etkileşimin ortaya çıkması için meydana gelen tepkileri minumum seviyeye indirgemek gerekebilir.[152]

Sosyal düzenin sağlanabilmesi için, bireyler arasında çatışmasız etkileşimin önemi ne kadar büyükse yine aynı aktörler arasındaki düşmanca imajın, sosyal dışlamanın ve ön yargının da yaşanmaması gerekmektedir. Biz ve öteki arasındaki kolektif paylaşımın engellendiği durumlar olan, düşman imajı ve ön yargı, sosyal çatışmaların/tepkilerin en geçerli sebebi konumundadır. Sosyal aktörler arasında ortaya çıkan düşman imajı ve ön yargılar, ötekiyi damgalama veya markalaştırma sorununu tetiklemektedir. İnsanlar arasındaki ilişkiyi ketleyen bu algılar neticesinde, birbirine bağlı olumsuz sonuçlar meydana gelir. Dolayısıyla buraya kadar tanımlanmaya çalışılan nefret söylemi/davranışı ve damgalama kavramlarının sosyal yaşamdan önekleri mevcuttur.

Türkiye toplumundaki örnekleri ise, Alevi topluluklara karşı var olan ön yargılar ve bunun sonucunda meydana gelen olumsuz yakıştırmalardır. Nefret söylemi/suçu, düşman imajları ve etiketleme gibi sosyal gerçekliklerin birbiriyle bağlantısı vardır. Her biri diğerinin nedeni veya sonucu olabilmektedir. Toplumsal ötekileştirmenin sözel olsa da birkaç örneğini verilecek olursa bunlar;

---

[151] İlhan Başgöz vd., **Alevi Tarih ve Kültürü**, Hzl. İbrahim Bahadır, *Bielefeld Alevi Kültür Merkezi Yayınları (BAKMD-Y)*, 2002, s.278.

[152] Tony Bilton vd., **Sosyoloji**, Çev. Kemal İnal, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2008, s.17.

"-Kızılbaşlara kız verilmez! -Kızılbaş komünist! -Bunlar mum söndürürler! - Kızılbaşların köyünden geçen sudan her kim ki arazisini sularsa, onun mahsülü mekruhtur!"[153]

Buna benzer ön yargılar sonucu Alevi zümreleri, kendilerini tehdit-tehlike altında hissetmektedirler ve bu durumdan kurtulmak için politik ve ideolojik motiflere sarılmaktadır.[154] Çünkü toplumsal tepkiyi yaşayan birey ya da topluluklar yalnızlığın ve yabancılaşmanın verdiği bunalımdan çıkış yolu aramaya başlar. Bu nedenle politik gücün arkasına sığınırlar. Şüphesiz ki, tarih boyunca Alevilerin maruz kaldığı ötekileştirilmenin beraberinde ortaya çıkan etiketlenme durumu kendileri için birçok sorunu meydana getirmiştir. Bu sorunlardan biri de, toplumsal bölünmelerdir.

Sosyal grupların üyeleri hem bireysel hem de ortak farklılıkları sebebiyle birbirlerinden ayrılmaktadır. Bu ayrılık (bölünme) maddi karakterli olduğu gibi kültürel bir nitelik de taşıyabilmektedir. Kişinin günlük yaşamındaki davranışlarından, giyim tarzından, ten renginden ve güzellik algısından tutalım din, cinsiyet, etnitise ve dil gibi birçok farklılık, sosyal grupların başka topluluklardan ayrı görülmesine yeterli sebep olabilmektedir. İşte bu durum birer sınıf oluşumuna dönüşerek bölünmelere neden olmaktadır. Dolayısıyla belli bir niteliğe sahip her sınıf, bir başka sınıfı denetim altına alma ve kendini hükmünü devam ettirme gibi sosyal hareketlerde bulunabilmektedir.[155]

Başka bir grubu denetim altına almaya çalışan oluşumlar, aynı zamanda diğer grup için açık olan fırsatları kapatır ve kendi özelliklerini dayatmaya çalışır.[156] İşte bu durum esasında asimilasyon baskısını da oraya çıkarmaktadır. Yani zümrelerin farklılıklara karşı tahammülsüz davranışı sonucu, birçok olumsuz sonuçlar meydana gelebilmektedir.

İnsanlık tarihi boyunca dünyanın her coğrafyasında toplumsal ayrılıklar, dışlanmalar, baskı ve denetim güdüsü her toplumda düşük bir derecede bile olsa

---

[153] İlhan Başgöz vd., a.g.e., s.280.

[154] İlhan Başgöz vd., a.g.e., s.281.

[155] Tony Bilton vd., a.g.e., s.69.

[156] Anthony Gıddens, **Sosyoloji,** Hzl. Hüseyin Özel – Cemal Güzel, Ayraç Yayınları, Ankara, 2000, s.227.

yaşanabilmiştir. Kuşkusuz bu sorunu tetikleyen -önünü açan- birçok faktör sayılabilir. Aynı zamanda Türkiye'deki Alevi grupların yaşadığı sorunların da iç ve dış eksenli nedenleri vardır. Bunların en başında siyasal yönetimlerin (hükümetlerin) yanlış sayılabilecek uygulamalarıdır. Siyasal aktörlerin ve aktivitelerin dışında toplum var olan çeşitli özelliklere sahip grupların hoşgörüsüz ve sekter anlayış -davranış- göstermeleri söz konusu sorunları daha çok derinleştirebilmektedir.

Araştırmanın en önemli ve güncel konu başlığını oluşturan "*Nefret Söylemi ve Damgalama*", çoğu Alevi yurttaşı etkilediği gibi genç kuşak üzerinde de kaçınılmaz bir tesiri bulunmaktadır. Bu bağlamda toplumsal dışlanmaya neden olan nefret ve damgalama sorunu, Alevi gençliğinin daha özgürlükçü siyaset anlayışını savunan sol-sosyalist oluşumlara yönelimini hızlandırdığı savunulabilir. Ancak nefret ve etiketleme sorunsalı, genç kuşağın ateizmi benimsemelerinde tek başına etkin olmamıştır. Çünkü bireyi metafizik konulardan soyutlayan faktörler değişkenlik arz etmektedir.

Din ve Tanrı konusundaki inançsızlığı meydana getiren *İç Faktörler* (Zihin, Duygu, İrade vs.) ve *Dış Faktörler* (Aile, Bağlı olunan grup, Toplumsal değerler, Kitle iletişim araçları, Dünyada yaşanan kötülükler, Dindarların olumsuz tutum ve davranışları vs.),[157] her biri ayrı derecede önem teşkil eder. Ancak konu başlığımızla ilgili olan 'dış faktör' kategorisindeki 'bağlı olunan grup' ve 'dindarların olumsuz tutum ve davranışları' Alevi gençliğinin hem siyasallaşmasında hem de Tanrı inancını reddetme hususunda diğer faktörlerden daha etkili olmaktadır.

Toplum içerisinde bulunan zümrelerin sahip olduğu dünya görüşü ve değerler, bireyin tutumlarını ve düşüncelerini yönlendirmektedir. Dolayısıyla kendisini sosyalist veya komünist politik çizgide gören görüşmeciler, kuşkusuz bu siyasal anlayışların ve grupların dünya görüşlerini benimsemişlerdir. Materyalist akımı savunan sol-sosyalist anlayış, haliyle gençlerin Tanrı konusunda inançsız bir tutum sergilemelerini meydana getirmiştir. Çalışmaya katılan deneklerin, siyasal örgütlülük bilincine sahip olduktan sonra ateizme yönelmeleri sonucu, 'birey, ait olduğu grubun düşüncesini benimsemiştir' varsayımını doğrulamaktadır.

---

[157]Ali Rıza Aydın, "**Dini İnkarın Psiko-Sosyal Nedenleri**", Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Samsun, 1995, s.27.

Bir diğer faktör olan, 'dindar bireylerin olumsuz tutum ve davranışları' özellikle konu başlığımızla doğrudan ilişkilidir. Dindarların veya kendisini dindar gören kişilerin, din adına yanlış hükümler vermeleri,[158] insan haklarını gasp ederek onların duygu ve düşüncelerini baskı ve şiddet yoluyla değiştirmeyi amaçlamaları, olumsuz sonuçlar meydana getirmektedir. Bu yanlış ve haksız uygulamalara maruz kalan bireyler, din ve Tanrı konusunda güven eksikliği ve hatta reddetme durumunu yaşayabilmektedir.

Bu bağlamda Türkiye toplumunda Alevi yurttaşlara karşı zaman zaman ortaya çıkan ön yargılı ve dışlayıcı söylemler, çoğu zaman kendini 'dindar' olarak gösteren kişi veya topluluklar tarafından yapılabilmektedir. Aynı zamanda yakın tarihte K.Maraş, Sivas, Malatya ve Çorum gibi illerde yaşananlar, nefret söyleminin dinsel sloganlar ile birlikte gerçekleştirildiğine birer örnek olarak sayılabilir. Söz konusu olaylarda Alevi grupları 'mundar, kafir ve İslam dışı' görüp, onlara yönelik saldırılarda bulunan kişiler, dinin hoşgörü özelliğinin dışında kalan bir tutum sergilemişlerdir.

70'li yıllarda başlayan toplumsal gerilimleri yaşamayan ama kendi dönemindeki sorunlara şahit olan yeni nesil Alevi gençliği, var olan etiketlenmenin doğurduğu sonuçların farkındalığını yaşamaktadırlar. Araştırmaya katılan görüşmeciler, Alevilere karşı geliştirilen her türlü nefret suçlarını bildikleri ve tarihsel olarak yaşanan acıların ağırlığını taşıdıklarını ifade etmişlerdir.

5. Yeni Nesil Alevi Gençliğinin Söylem Arayışı ve Postmodern Yaklaşımları

Bu başlık altında görüşmecilerin Tanrı inancı, Alevilik - Aleviler konusu ve siyasal tutum ile ilgili yeni söylemleri değerlendirilmektedir. Bu bağlamda gençlerin sahip oldukları dünya görüşü, hadiselere bakış açıları belirli başlıklar halinde tartışılmaktadır. Görüşmeye katılan deneklerin hem Tanrı inancı hem Alevilik tartışmalarına ilişkin yeni bir düşünce tarzını sahiplendikleri savunulabilir. Esasında konu ile ilgili varsayımları doğrulayabilecek ifadelerde bulunan görüşmeciler, postmoderm[159]bir yaklaşım

---

[158] Ali Rıza Aydın, a.g.t., s.49.

[159] 'Modern' terimi hepimizin bildiği ve rahatça kullandığı bir terimdir. O, içinde yaşadığımız dünyayı, günümüz toplumunun hayat tarzını ve bugünkü hayatı geçmişteki toplumlardan ayırdığını düşündüğümüz farklılık ve değişmeleri anlatır. Post-modern ifadesi, gelecekteki hayatı ve toplumu, modern toplumdan sonraki dönemi, günümüzde ve gelecekteki yaşam biçimlerinin II.Dünya

sergileyerek sosyal bilimler alanında ve özellik din sosyolojisi/psikolojisi gibi birimlerde yeni bir tartışmayı başlatmaktadırlar. Çünkü hem bir dinsel-kültürel grubu savunmak hem de Tanrıyı reddetmek fikirlerini ortaya koyan bu genç kuşak, yeni bir söylem içeren düşünceyi benimseyerek post-modern tutum sergilemektedirler.

Araştırmaya katılan deneklerin konu ile ilgili düşüncelerinin birer başlık altında toplanması, tespit edilen hususların anlaşılması açısından katkı sağlayıcı bir durumdur. Bu bağlamda yeni nesil Alevi gençliğinin çalışma dahilinde öne sürdükleri ifadeler şunlardır;

5.1. Tanrı Yok, Alevilik Var!

Bu başlık, araştırmada elde edilen bulgular arasında önemli bir konumdadır. Nitekim görüşülen deneklerin çoğunda bu anlayışın var olduğu gözlemlenebilmiştir. Buna göre, Alevi gençleri, kendilerini tanrı inancından uzak olarak tanımlamalarına karşın Alevilik inancını savundukları tespit edilebilmiştir.

" *Herhangi bir dine veya Tanrıya inancım yoktur. Alevilik bana göre, dinden ziyade bir felsefedir. İslamiyet bir dindir, Sünnilik bir mezheptir, ancak Alevilik yaşam biçimi olarak bunlardan ayrılmaktadır.*" (Ceylan – Tunceli, Yaş: 26)

[Ceylan'nın ifadesine göre, Alevilik olgusu dinsel öğelerden bağımsız sadece yaşam biçimidir. Dolayısıyla dini bir mezhep olarak bilinen bir topluluğun aşkın yönünü reddeden bir tavır söz konusudur.]

" *Öncelikli olarak maddi gerçekliğe inanıyorum. İdeolojik görüşümden de kaynaklı olarak maddenin dönüşüm geçirerek bugünkü yaşamın var olduğunu savunuyorum. Yani aslında diyalektik bir duruma inanıyorum. Aleviliğin inançsal kökenleri üzerine çok fazla araştırma yapmadım. Ama birçok Alevi*

Savaşı'ndan sonraki Batı toplumlarındakilerden tamamen farklı olduğunu anlatmak için kullanılır. Post-modernizm ve bu nedenle post-modern toplum terimleri, 1980'ler ve 90'ların özellikle yeni binyılın toplumları hakkında geleneksel ve hatta modern sosyolojide sunulanlardan çok farklı ve tamamen radikal bir görüş ortaya koymaya çalışan bir dizi düşünür ve yazarı kapsayacak biçimde kullanılmıştır. Onlar, post-modern dünyanın çok farklı bir yerde olacağına, kavramın hem yirminci yüzyılın sanayi toplumlarından hem de savaş-sonrası dönemin modern toplumlarından köklü bir farklılığı anlattığına inanırlar. Bkz. Martin Slattery, **Sosyolojide Temel Fikirler**, Çev. Özlem Balkız vd., Sentez Yayıncılık, İstanbul, 2010, s.447.

kurumsal örgütlülük içerisinde bulundum. Bana göre Alevilik, daha çok kültürel bir yaşamdan ibarettir." (Mert can – Tunceli, Yaş: 22)

[Mert can, Aleviliğin özü itibariyle kültürel unsurlar taşıdığını belirtmiştir. Evrenin Tanrı tarafından yaratılmadığını düşündüğü için Aleviliği de maddeci bir yaklaşım ile açıklamaktadır.]

" *Aleviliği kültürel değerler olarak tanımlıyorum. Tanrı inancı olsun din kavramı olsun ya da inanca bakış açısı olsun ve doğayı tanımlaması gibi özellikler ile kültürel ve dini öğeyi barındıran inanç olarak kabul ediyorum. Anarşist felsefeye yakın hissediyorum kendimi. Tanrısal konulara bilimsel bakıyorum.*" (Elçin – Tunceli, Yaş: 22)

[Elçin, Alevilik olgusunu kabul etmektedir; ancak tanrısal konulara bilimsel gerçeklikler yoluyla değerlendirmektedir. Bu nedenle salt bir inanış tavrı sergilemekten uzak durmaktadır.]

" *Ruhani, metafiziksel olarak herhangi bir inancım yoktur. Alevilik dini bir inanıştır. Ancak diğer dinlerden farklı olarak kültürel özellikleri bağlamında öne çıkar.*" (Ali Haydar – İstanbul, Yaş: 31)

[Ali Haydar'ın konuya ilişkin yaklaşımı ateist bir değerlendirmeden uzaktır. Çünkü inançsız olduğunu savunan bir kişinin esasında bütün inançları reddetmesi gerekirken, burada aynı durum söz konusu değildir.]

" *Kendimi hiçbir inanca ait hissetmiyorum. Ateist olarak tanımlıyorum kendimi. Alevilik bana göre, doğa ve insan sevgisine bağlı bir yaşam biçimidir.*" (Cengiz – İstanbul, Yaş: 27)

[Cengiz, Aleviliği bir yaşam tarzı olarak isimlendirirken aynı zamanda ateist olduğunu savunmaktadır. Burada yine bir dinsel topluluğu kabul eden bir yaklaşım vardır.]

" *Kendimi materyalist olarak ifade ediyorum ve maddeye inanıyorum. Alevilik, hem aileden hem de yazılı kaynaklardan öğrendiğimiz kadarıyla İslam dininden kopan bir mezheptir. Yani aslında Ali'ye inananların Anadolu'daki*

yansımasıdır. Aleviyim veya ateistim bu tür şeyler benim için önemli değildir. İnsanın doğadan gelen bir varlık olduğunu savunuyorum." (Deniz – İstanbul, Yaş: 27)

[Deniz, Aleviliğin İslam inancıyla doğrudan bir bağlantısı olduğunu kabul etmektedir. Ancak aynı zamanda kendini maddeci olarak tanımlayarak inançsız olduğunu da savunmuştur.]

" *İnanç noktasında Marksizmi benimsemekle beraber diyalektik materyalizme inanıyorum. İnanç konularına bakış açımı da bu anlayış ile değerlendiriyorum. Alevilik bana göre, yıllarca geçirdiği dezenformasyonlarla beraber belli dini ritüelleri, belli kültürel koşulları olan bir yaşam biçimidir. Yani Aleviliğin özü itibariyle bir kültür olduğunu düşünüyorum.*" (Devrim – İstanbul, Yaş: 21)

[Burada aynı şekilde Alevilik kabul edilmektedir; ancak materyalist bir tavır da sergilenmektedir.]

" *Tanrıya inanmıyorum diyebilirim. Alevilik din kaynaklı olduğu için dini boyutunu önemsemiyorum. Daha çok kültürel bir yaşam biçimi olarak görüyorum.*" (Eda – İstanbul, Yaş: 20)

[Eda, tanrı inancının olmadığını savunmuştur; ancak Aleviliği de sadece kültürel değerleriyle değerlendirmiştir.]

" *Ben materyalizme inanıyorum. Ancak Alevi kimliğimi de koruyorum. Alevilik bana göre, bir yaşam tarzıdır. Aleviliğin köken olarak dini referansları var; ama günümüzde Alevi gençliğinin bunu bir yaşam biçimi olarak gördüklerini düşünüyorum.*" (Emre can – İstanbul, Yaş: 21)

[Emre can, maddeci bir yaklaşım ile konuyu değerlendirmesine karşı Aleviliği bir kimlik olarak kabul etmektedir.]

Görüşmecilerin tümüne Tanrı inancına ilişkin sorular ve Alevilik için neler düşündükleri sorulmuştur. Burada yer verilen kişiler, özellikle ifadeleri kayıt altına alınan ve bu doğrultuda yanlış, değiştirilmiş bir özelliğe sahip olmayan, gerekli görüldüğü takdirde kanıtlanabilir özelliktedirler.

Araştırma kapsamında deneklerin hemen hemen tümü, Aleviliği bir yaşam biçimi olarak gördüklerini ve bu anlamda o yaşayışa bağlı olduklarını ifade etmişlerdir. Dolayısıyla Alevilik gerçeğine sadık bir gençlik söz konusudur, ancak hem Aleviliğin var olduğunu savunan/destekleyen hem de Tanrıtanımaz bir dünya görüşüne sahip olan yeni bir nesil gerçeği bulunmaktadır.

Esasında Tanrıtanımaz bir bireyin, dinsel referansları olan her türlü inancı reddeden nitelikte olması gerekmektedir, çünkü ateizmin temel hareket noktası buradan başlamaktadır. Dolayısıyla burada önemli bir durum söz konusudur, çünkü görüşmeciler yeni bir söylem üretmektedirler. Gözlem tekniğine dayanarak, gençlerin kendilerini ne Alevilikten ne de Alevilerden soyutladığı savunulamaz. Ancak onların düşüncelerinde var olan Alevilik kavramı, başka anlamlar taşıyan ve doğa – insan sevgisine dayalı bir kültür olduğu yönündedir.

Deneklerin duygusal bile olsa Aleviliğe ait olduklarını kanıtlayan söylem ve davranışlarından dolayı bu inançtan-kültürden uzak durmadıkları savunulabilir. Ancak ibadet noktasında pasif bir tavır sergiledikleri ve sadece düşünsel manada bu inanca destek verdikleri ve savunmaya çalıştıkları görülmektedir.

Kuşkusuz görüşmecilerin benimsedikleri düşünce biçimi ve yaklaşım tarzları, tartışmaya açık bir konu olabilmektedir. Çünkü ateizmi tam anlamıyla yaşadıkları söylenemez. Dolayısıyla ortada olan gerçeklik, gençlerin post-modern bir tarz ile bu konuları yorumladıklarıdır. Bu başlık araştırmada elde edilen bulgulardan en tartışmalı olanıdır, nitekim gençler, materyalist ve maddeye inandıklarını savunmalarına rağmen Alevilik konusunda duygusal bağlılıklarını sürdürmektedirler.

5.2. Ateizmin Bilimsel Dayanaklarına İlişkin Görüşler

Saha araştırması sürecinde, deneklere ateizm hakkında hangi bilgilere sahip oldukları sorulmuştur. Bunun sebebi, görüşülenlerin savundukları düşüncenin içeriğine dair ne derece bilgi sahibi olduklarını tespit etmek olmuştur. Çalışmanın yine önemli verileri arasında sayılan bu konuda, görüşülen çoğu kişinin, ateizm hakkında bilgisi olmadığı görülmüştür. Denekler, daha çok materyalist felsefe hakkında bilgiye sahip olduklarını belirtmişlerdir.

" *Ateizmi araştırmadım, çünkü Tanrıyı kavramlar yoluyla sorgulamadım.*" (Elçin – Tunceli, Yaş: 22)

" *Ben bu konuda (ateizm) pek fazla araştırmaya gerek duymadım.*" (Simge – Tunceli, Yaş: 22)

" *Son beş yıldır deistim diyebiliyorum. Benimsediğim siyasal ideoloji, eğitim durumum deizmi benimsemeye sebep oldu. Deizm hakkında bilimsel bilgiye sahip değilim.*" (Behzat – Tunceli, Yaş: 19)

" *İnsanın doğadan gelen bir varlık olduğunu savunuyorum. Eğer bu durum ateizm ile açıklanıyorsa önemli değil. Ama ben kendimi materyalist olarak kabul ediyorum.*" (Deniz – İstanbul, Yaş: 27)

" *Ateizmin türleri var mı yok mu bilmiyorum. Bildiğim şey dini, Tanrısı olmayan kişiye ateist denir. O yüzden herkesin ateist olmasını istiyorum.*" (Engin – İstanbul, Yaş: 28)

" *Ben ateizmi sorgulamadım.*" (Fırat – İstanbul, Yaş: 26)

" *Ben bir aydınlanmacı olarak her şeyin bilim ve akıl yoluyla kavranabileceğini düşünüyorum. Bu bilinç beni ateizme yönlendirdi. Ben ateizmi araştırmadım.*" (Öyküm – İstanbul, Yaş: 19)

" *Ateizmi araştırmadım, daha çok Marksizme dayalı kitaplar okudum.*" (Özlem – İstanbul, Yaş: 30)

Araştırmaya katılan görüşmecilere sorulan 'ateizm' kavramı ve teorisi çerçevesinde verilen yanıtlara göre, gençlerin ateizm hakkında bilimsel bilgiye sahip olmadıkları ve bu kavramı araştırmamış, yüzeysel araştırmış ya da ateizmi öğrenmeye ihtiyaç duymamış durumda oldukları görülmektedir. Ancak Tanrıtanımazlık konusunu farklı kaynaklar ile açıklamaya çalıştıkları belirgindir. Bu kaynaklar ise, Marksist teorinin önemli başlıkları olan materyalizm ve diyalektik gibi kavramlardır.

Ateizm ve ateizmin türlerine ilişkin temel bilgilere sahip olmayan denekler, konuya ilişkin öne sürdükleri düşünceler itibariyle 'bilimsel ateizmi' benimsedikleri savunulabilir. Tanrıtanımaz olduğunu iddia eden bir kişinin, ateizm konusuyla ilgili

çeşitli bilgilere sahip olması beklenir, çünkü birey hangi dünya görüşüne sahip ise, savunduğu düşüncenin teorik alt yapısını bilmesi önemlidir. Bu anlamda kişinin, kendini ifade etme zorluğu yaşamaması için savunduğu düşünceyi açıklayabilmesi durumunda, olumlu toplumsal tepkiler alır. Ancak araştırma kapsamında Tanrıtanımaz veya ateist olduğunu iddia eden deneklerin, konu hakkında detaylı bilgiye sahip olmaması çalışmanın bulguları açısından önemli bir husustur.

Bilinçli bir şekilde veya ilgi duyarak ateizm konusunu araştırmayan denekler, büyük oranda duygusal tepkiler sonucu Tanrısal konuları değerlendirmektedir. Görüşmecilerin aile yapısı, sahip oldukları statü ve geçmişte yaşadıkları -yaşanmış- bir takım hadiseler gibi faktörler, onların Tanrıtanımaz bir düşünceye yönelmelerini dolaylı veya doğrudan etkileyebilmiştir. Özetle kişinin duygusal tepkileri ve yaşanmışlıkları, düşünce yapısını belirleyebilmektedir, ayrıca araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda bu hususların önemli bir payı olduğu görülmüştür.

5.3. Kuşak Farkı

Kuşak farkı başlığı esasında her toplumda var olan bir gerçekliktir. Yani genç kuşak ile yaşlı kuşak arasında doğal olarak ayrı özellikler olabilmektedir. Bu bakımdan aynı farklılığın hedef kitlenin ait olduğu topluluk içerisinde de var olduğu tespit edilmiştir. Görüşülen kişilerin, hem Alevilik inancına uzak bir tutum sergilediği hem de Aleviliği yaşlı kuşaktan farklı bir biçimde yorumladıkları görülmüştür.

> " *Biz gençler ibadet etmiyoruz ama yaşlılar yapıyor. Alevi gençliği yine de her zaman Aleviliği savunuyor. Aleviler, genellikle sol gruplarda yer alıyor ve Dersimli gençlerin politik olduğunu düşünüyorum. Bu bakımdan inanç konusunda muhalif bir tutum içerisindedirler.* " (Perihan – Tunceli, Yaş: 24)
>
> [Perihan, özellikle Tunceli yöresinde yaşayan gençlerin politikleştiği bununla birlikte tanrısal konular ile ilgilenmediği ve dolayısıyla yaşlı kuşak ile aralarında fark olduğunu ifade etmiştir.]
>
> " *Dersim'deki yaşlılar günün her anında doğanın bütün güzelliklerine dua ederler. Güneşe, toprağa, suya vs. doğa için bir söz ederler. Ancak gençlerde bu durum söz konusu değildir, çünkü gençler, kendi toprağına ve kültürüne*

yabancılaşıyor. Özellikle üniversiteye giden gençler politikleşiyor ve Tanrı konusunda sorgulamalar yapıyor. Ancak burada ciddi hatalar vardır. Örneğin, Aleviliği hiçbir değer unsuru taşımadığı kabulü, başlı başına bir sorundur. Bununla beraber yanılgılar söz konusudur. Bunun temel sebebi kendi kültüründen kopuştur. Ayrıca bu durum siyasallaşmanın getirdiği bir takım sorunlardır." (Ali Rıza – Tunceli, Yaş: 23)

[Ali Rıza, Tunceli dışına çeşitli amaçlarla çıkan gençlerin kendi kültürlerinden uzak kaldığını ifade ederek, yaşlı kesim ile gençler arasındaki farklılığa bu noktadan değerlendirmiştir.]

" *Yaşlı kuşak ile yeni nesil arasında çok fark vardır. Çünkü yaşlılar Aleviliğe daha çok bağlıdırlar. Ayrıca bu toplum içerisinde bir baskı olduğu için Alevilik yaşanmıyor. Kırsal kesimlerde farklı bir Alevilik, kente ise farklı bir Alevilik yaşanıyor.*" (Tunç – İstanbul, Yaş: 22)

[Tunç, Aleviliği yaşama yoğunluğunun her bölgede ayrı olduğunu ifade etmiştir.]

" *Yaşlılar daha çok bağlıdır inanca, ama bu durum her Alevi bölgesinde aynı değildir. Yaşlılar Dersim'in inanç kültürüyle yetişmişlerdir ama gençler orada pek fazla durmadıkları için, bu inancı sadece yüzeysel bir şekilde öğreniyorlar. İki kuşak arasında din aktarımı da yaşanmamaktadır.*" (Soner – İstanbul, Yaş: 27)

[Soner, bölgesel farklılığa dikkat çekerek, gençlerin kendi kültürlerinden uzak kaldığını savunmaktadır, ayrıca kuşaklar arası iletişimsizlik sorununa değinmiştir.]

" *Zaten genç olan Alevilerin çoğunluğu ateizme yönelmiştir. Yaşlıların bir kısmında da bu vardır. Ama bazı yaşlı kesim Aleviliği yoz bir şekilde yaşamaktadırlar. Yaşlı kuşak içerisinde daha çok Alevi kültürüne dönük bir yaşayış tarzı vardır. Ama bizim kuşakta siyasi öğeler daha çok ön plana çıkmaktadır.*" (Semra – İstanbul, Yaş: 28)

[Semra, iki kuşak arasında farklılığın olduğunu savunarak, gençlerde daha çok ateistleşme durumunun olduğunu belirtmiştir.]

" *Gençlik kesinlikle ateizme yöneliyor. Kendi çevremde bu durumu net bir şekilde görüyorum. Eski kuşak ile şimdiki gençler arasında çok fark vardır.*" (Hıdır – İstanbul, Yaş: 30)

[Hıdır, inanç noktasında gençlerin ateist bir tavır sergilediğini düşünmektedir. Bu bağlamda gençler ile yaşlılar arasındaki en belirgin farklılığın inanç konusunda olduğu savunulabilir.]

" *Yaşlılar ile gençler arasında iletişim sorunu vardır. Yaşlılar daha inançlıdır ama gençler inançtan uzaklaşıyorlar. Aslında toplum da aynısını yapıyor, yani inanç ile uğraşmıyor ve giderek inançsızlaşıyor. Eskiden insanlar inançlarına daha bağlı bir durumdalardı.*" (Gizem – İstanbul, Yaş: 21)

[Gizem'in belirttiği gibi iki kuşak arasındaki iletişim problemi neticesinde gençler, Aleviliğin temel dinamiklerini öğrenmede eksikliğe düşmektedir.]

Kuşak farkı yani eski ile yeni nesil arasındaki farklar, bütün toplumlarda var olan bir gerçekliktir. Çünkü toplumlar giderek değişim yaşamaktadırlar ve bu değişim doğal olarak bireylerin yaşam biçimini, düşünce yapılarını da etkilemektedir. Toplumsal değişimin bir sonucu olarak kuşak farkı, Alevi grupları içerisinde de yaşanan bir durumdur.

Alevilerin yeni kuşağını temsil eden gençler ile eski kuşağın temsilcileri arasındaki en belirgin fark, 'inanç' unsurudur. Çünkü gençlerin inanç tutumu, yaşlılardan farklı olmaktadır. Araştırmaya katılan görüşmecilerin ifadelerine göre söz konusu kuşak, Aleviliğin inanç yapısından ve bazı kültürel değerlerinden uzaklaşmaktadırlar. Yaşlılar ise, kendi geleneklerini sürdürme çabası içindedirler.

Şüphesiz iki kuşak arasında var ola nüansların birçok sebebi bulunmaktadır. Bu bağlamda öne çıkan en önemli neden, küresel anlamda toplumların geçirdiği değişimlerdir. Bu değişimler neticesinde bireylerin yaşam standartları, aile yapıları ve dünya görüşleri gibi özellikler, bir önceki zamana göre farklılaşabilmektedir. Ancak

kuşak farkı unsuru, daha lokal bir boyutta değerlendirildiği zaman, yaşanmışlıkların payı daha büyük bir düzeydedir.

Gençlerin doğdukları toprakları terk etmesi ile başlayan süreç, yeni bir düzenin dolayısıyla yeni bir yaşam ve düşünce biçiminin önünü açmıştır. Örneğin, çeşitli sorunlardan kaynaklı olarak kırsal bölgelerden büyük şehirlere göç eden kişilerin veya eğitim durumlarına bağlı olarak şehir değiştirmek zorunda kalan kişilerin, kendi geleneklerine yabancılaşması değişimin doğal bir sonucu olarak ortaya çıkar.

Deneklerin düşüncelerine bağlı olarak elde edilen bir diğer sebep ise, kuşaklar arası iletişimsizlik sorunudur. Yani yaşlılar Aleviliğin esas niteliklerini yeni nesile aktarma konusunda başarısız olmaktadırlar. Ayrıca toplumsal baskı sebep gösterilerek, Aleviliği gizleme ihtiyacı duymaktadırlar. Kuşak farkı olgusu, esasında gençlerin inanç tutumlarını saptamak için önemli bir konudur. Yaşlıların gençlere oranla daha inançlı olması ve gençlerin de buna karşı Tanrıtanımaz, devrimci düşüncelere sahip olması araştırmanın önemli bulgularından birini oluşturmaktadır.

5.4. Komün Yaşam Arayışı

Burada deneklerin komünal bir toplum düzenini savundukları/amaçladıkları görülmüştür. Nitekim görüşülen çoğu Alevi genci kendini komünist olarak tanımlamaktadır. Bu bakımdan hedef kitlenin benimsediği ideolojik tutumun dünya görüşlerini belirlediği savunulabilir.

> " *İdeolojik düşüncem inanç konusuna bakış açımı değiştirmiştir. Sosyalist düşüncede olan insanlar, her şeye açıktır. İstediğin dine mensup olabilirsin bu ideolojide. Eğer insanların dil, din ve ırk eşitliğini istiyorsan sosyalist düşünceyi savunman gerekir.*" (Okan - Tunceli, Yaş: 24)
>
> [Okan, tanrısal konulara ideolojik bakış açısıyla yaklaşarak, sosyalist toplum düzeninde dinlerin eşit bir biçimde yaşanabileceğini savunmaktadır. Bu durumda kişinin ideolojik görüşü diğer konulara bakışını etkileyebilmektedir.]
>
> " *Ben kendimi sosyalist olarak tanımlıyorum. Diyalektik materyalizmde var olan her şeyin bir kanıtı vardır ve var olan her şey bir sentezin ürünü olarak*

karşımıza çıkmaktadır. Diyalektik materyalizm felsefesini hayatın her alanında görebilirsiniz. Hayattaki her şeyi açıklamak için bir rehber niteliğindedir. Yaşadığımız düzen, sınıf çelişkileri üzerine kuruludur, ancak bu durum belli bir mücadele ile yıkılacaktır. Komünist toplum düzeni ortadan kalkabilir, ancak komünist topluma geçildiğinde bile çelişkiler bitmeyecektir. Bu defa insanın doğa ile mücadelesi devam edecektir. Yani çelişki kendine özgüdür, doğanın temel kanunudur." (Devrim – İstanbul, Yaş: 21)

[Devrim, materyalist anlayıştan yola çıkarak toplumların komünizm evresinden geçeceğini vurgulamaktadır. Dolayısıyla istenen toplum düzenin zorunlu bir şekilde yaşanacağı savunulmaktadır.]

" *Ben kendimi komünist olarak tanımlıyorum. Bu düzenin kurumlarının ortadan kalkacağı proleter devrimi savunuyorum. Bu nedenle ezilen tüm kesimlerin yanında duruyorum.*" (Engin – İstanbul, Yaş: 28)

[Engin, politik bir değerlendirme yaparak, komünist toplum düzenini savunmaktadır. Yine burada vurgulanan konu, siyasal ve sosyal eşitliktir.]

" *Ben sosyalistim, komünistim. Kişisel düşüncem üzerinde politik görüşüm etkili oldu. Ancak daha küçük yaşlarda Tanrı konusunu sorguladım. Çünkü bizlere inanmak zorunda olmadığımız bir inanç dayatıldı. Sosyalizm bilimsel temelli bir ideolojidir, dolayısıyla bilime önem verir, somut olana bakar ve bana göre gerçeklik budur.*" (Erçin – İstanbul, Yaş: 22)

[Erçin'in savunduğu ideolojik görüş, diğer fikirlerini doğrudan etkilemektedir. Dolayısıyla komünist anlayışın benimsenmesiyle bilimsel faaliyetlere olan güven arasında ilişki kurulabilir.]

" *Ben Marksizmi benimsiyorum. Günümüzdeki sınıfsal ayrımlar ve katliamların yaşanması Tanrının adaletsizliğini gösteriyor. Tanrı olsaydı bunu engellerdi.*" (Fırat – İstanbul, Yaş: 26)

[Fırat ise, aynı şekilde diğer birçok görüşmeci gibi tanrı konusunda ideolojik bir tavır sergilemektedir. Bu bağlamda ideolojinin belirleyici özelliği ön plana çıkmaktadır.]

" *Ben sosyalistim. Günümüz dünyasında yoksulluğun giderilmesi için sosyalizme ihtiyaç vardır.*" (Özgür – İstanbul, Yaş: 22)

[Özgür, kendi politik anlayışı doğrultusunda toplumsal beklentisini belirtmektedir.]

" *Ben ortak yaşama, paylaşıma ve komünizme inanıyorum. Din, dünyada insanları daha rahat sömürmek için kullanılan bir araçtır. Kapitalizm de bu sistemin içerisinde din kurumunu kullanmaktadır.*" (Serdal – İstanbul, Yaş: 27)

[Serdal, dini kurumların fonksiyonlarına yönelik ideolojik olarak eleştiri sunmaktadır.]

Yapılan görüşmelerde gençlerin, Marksist teorinin en çok tartışılan toplum düzenini (komünizm) savundukları görülmüştür. Bu sosyal ve politik düşüncenin denekleri etkilediği ifade edilebilir. Saha çalışmasında yapılan gözlem ve görüşmeler sonucunda gençlerin, kendilerini komünist olarak tanımladıkları ve yaşamın gerçekliğini de müşterek ilişkilere dayandırdıkları tespit edilen bir durumdur.

Denek grubunun politik ve sosyal realiteye bakış açıları, onların Tanrı algısını belirlemiştir. Esasında kişinin metafizik olgular hakkındaki fikirlerini iç ve dış etmenler belirlemektedir. Dolayısıyla bu çalışmada bireyin ruhsal ve düşünsel durumu, sosyal ilişkileri gibi birçok unsurun kişinin Tanrı algısını değiştirdiği görülmüştür. Bu bakımdan politik bakış, insanların dünyayı yorumlama tarzlarını belirleyebilmektedir ve bu durumun görüşme yapılan kişilerde var olduğu ayrıca gözlemlenmiştir.

Toplumsal ve ekonomik sorunların kaynağını eşitsiz, paylaşımdan uzak ilişkilerde gören Alevi gençliği, bu olumsuzlukların komünist toplum düzeni ile biteceğini savunmaktadırlar. Dolayısıyla burada idealize edilmiş bir toplumsal düzen söz konusudur. Ortak yaşamın, komünizm sayesinde gerçekleşebileceğine inanan gençler, bu düşünceye karşı olan her türlü anlayışı da reddetme eğilimi içerisindedirler. Bu sebeple metafizik konulara karşı pasif bir yaklaşım sergilemektedirler.

Komünist toplum düzeni için politik örgütlenmeyi ve bu manada mücadele vermeyi amaçlayan denekler, çoğu Marksist gruplar içerisinde hareket etmektedirler.

Kuşkusuz bu sol-sosyalist grupların ilişkileri ve yaşam tarzları gibi birçok faktör Alevi gençlerin yaklaşımları üzerinde belirleyici rol oynamaktadır. Dolayısıyla genç kuşağın her fırsatta kendilerini sosyalist veya komünist anlayış tarzı ile tanımlamaya çalıştıkları ve bu konuda çalışmalarda bulundukları görülmüştür.

5.5. Protest Gençlik

Bu başlık içerisinde deneklerin var olan toplumsal, siyasal ve iktisadi düzene ya da sisteme karşı benimsedikleri tutum ve davranışlar veya fikirler, ön plana çıkmaktadır. Dolayısıyla hedef kitlenin bazı konulara karşı tepkisel durdukları görülmüştür. Gençlerin, tarihsel manada yaşanan sorunlardan baskı ve şiddet problemlerine kadar birçok konuda isyan etmeyi savundukları tespit edilmiştir.

> " *Ben kendimi daha çok devrimci olarak tanımlıyorum. Devrimcilikte kaderciliğin yeri yoktur, kaderci oluşan isyan edemezsin. Eğer bir Tanrıya inanırsan şükretmek zorunda kalırsın. Ama ben bunu kabul etmiyorum.*" (Ceylan – Tunceli, Yaş: 26)
>
> [Ceylan, Tanrısal anlamda inanışın bireyi pasifize ederek, başkaldırıda bulunmasına müsaade etmediğini savunmaktadır. Bu sebeple Tanrıya inanmayarak buna karşın var olan düzene karşı isyan etmeyi tercih eden bir ifade bulunmaktadır.]
>
> " *Evet! Dersim gençliği siyasallaşıyor. Özellikle son otuz yıldır bir politikleşme vardır. Dersim'de doğa devletin baskısı altındadır, dolayısıyla insanlar politikleşerek isyan ediyorlar bu durumlara. Yani kendi sorunlarına çözüm bulabilecek politik sığınak arıyorlar.*" (Okan – Tunceli, Yaş: 24)
>
> [Okan, siyasal yönetim ile yurttaşlar arasındaki ilişkiden yola çıkarak, baskının politik direnişi meydana getirdiğini savunmaktadır. Bu nedenle insanların yönetime karşı isyancı bir tavır sergilediğini belirtmektedir.]
>
> " *Sivas'ta yaşanan olaylar, Ya Allah diye insanları öldürmeleri ve sadece Sünnilerin Allah'ı varmış gibi durumların yaşanması bizleri giderek isyankar ediyor.*" (Perihan – Tunceli, Yaş: 24)

[Perihan, toplumsal dışlanma ve şiddet sonucunda oluşan başkaldırıya dikkat çekmektedir. Görüşmecilerin protest tavır segilemelerindeki temel sebepler arasında değişkenlik söz konusudur. Din, devlet veya toplumsal gruplar, meydana gelen isyanın sebebi olarak gösterilmektedir.]

" *Yaşadığımız baskılar ciddi etkilere sebep oluyor. Olumlu ya da olumsuz, biz bir şekilde etkileniyoruz. Bu düzen içinde ya isyan edersiniz ya da asimile olursunuz. Aleviler üzerindeki baskıyı görünce, öğrenince her şeye anlam verebildim. Yaşanan her şeyi sorgulayabildim.*" (Özlem – İstanbul, Yaş: 30)

[Özlem ise, aynı şekilde yaşanan baskıların kendilerini etkilediğini ve bu anlamda isyanın kaçınılmaz bir sonuç olarak ortaya çıktığını ileri sürmektedir.]

" *Ben komünistim ve siyasal mücadeleye katıldıktan sonra inanca karşı bakışım netleşti. Hayatta bazı şeyleri yaşayınca, dinin insan üzerindeki korkunç etkisini görebildim. Tanrıya inanan insanlar kolaycılığa çok fazla başvuruyorlar. O kadar sığınmacı bir durum var ki her şekilde kadercilik kendini belli ettiriyor.*" (Yaprak – İstanbul, Yaş: 24)

[Yaprak, dinin insanları teslimiyetçi bir durum ile karşı karşıya bıraktığını ifade ederek, Tanrı inancını kabul etmemektedir.]

" *Din adına işlenen cinayetler ve yaşanan katliamlar dine ve Tanrıya bakışımı değiştirdi. Öldürmeyi emretmeyen bir dinin mensupları insan öldürdüğü zaman, siz o dine karşı güvensiz olursunuz. Bu durum daha sonra sizi inançsızlığa kadar götürebiliyor. Ancak ateizme yönelmemde komünist olmamım etkisi çok vardır. Çünkü ben kulluk anlayışına karşıyım.*" (Fırat – İstanbul, Yaş: 26)

[Fırat'ın konu hakkındaki yaklaşımı da diğer görüşmeciler ile paralellik göstermektedir. Şükretmek ve sığınmak gibi durumların din yüzünden meydana geldiğini ileri sürerek, ateist olduğunu savunmaktadır.]

Protest[160] bir duruşa sahip olmak var olan düzeni, ezilmişliği ve adaletsizliği sorgulamak ve buna karşı ayaklanmak gibi sonuçlar doğurmaktadır. Kuşkusuz bu genç kuşağın hayata karşı isyankar bakışını belirleyen birçok faktör bulunmaktadır. Araştırma boyunca görüşmelerden edindiğimiz bilgilere göre, var olan karşı çıkış durumunun tarihsel, siyasal ve sosyal kaynakları bulunmaktadır.

İslamiyet'in ilk dönemlerinde yaşamış olan sahabe Ali bin Ebu Talip karakterini bir isyancı olarak gören bu gençlik, Alevileri de var olan düzenin muhalif kitlesi olarak görmektedirler. Ali'yi bir muhalif, haksızlığa uğramış bir kişi olarak benimseyen çoğu Alevi, bu durumu bir kültür haline getirmişlerdir. Bunun dışında Anadolu coğrafyasının politik ve sosyal geçmişi, isyan bilincinin doğmasına zemin hazırladığı savunulan düşüncelerden biridir.

Esasında, söz konusu kuşak içinde protest düşüncenin ortaya çıkmasında her alanın bir katkısı olabilmektedir. Bu durumu salt bir alana (örneğin; tarihsel olaylar) yığmak, tek yönlü bir sonuç doğuracağı için bu tutumdan olabildiğince uzak kalınmıştır. Dolayısıyla yeni nesil gençliğin dünyayı yorumlama biçimini, ideolojisini, tutum ve davranışlarını farklı bilimsel birimlere başvurarak değerlendirmek, sağlıklı sonuçlar elde etmek anlamında önemli bir aşamadır.

Kuşkusuz Türkiye'nin yakın tarihinde yaşanmış olan saldırılar, hoşgörüsüzlük ve ötekileştirmelerin meydana gelen isyancı bilinci üzerine ne kadar etkisi varsa, diğer unsurların da bir o kadar yansıması mevcuttur. Protest bir düşünceye sahip olma durumu, sadece sosyalist kişilerde veya gruplarda bulunmamaktadır. Toplum içerisinde farklı ideolojilere sahip olan başka zümrelerde de mevcut düzeni reddetme eğilimi olabilmektedir. Dolayısıyla Alevi gençliğinin bilincine etki eden unsurun sadece sosyalist akımın olmadığı bir gerçektir.

Özetle bir bireyin veya grubun hareket noktasını birçok faktör belirleyebilmektedir. Araştırmaya katılan denekler, sahip oldukları protest bilinci siyasal örgütlenmeye bağlamaktadırlar. Ancak onları sol anlayışa götüren sebeplerin, sosyal ve tarihsel geçmişi bulunmaktadır. Yani bir fikri belirleyen öğeler birbirlerine

---

[160] İtiraz etmek, karşı çıkmak, reddetmek vs.

bağlı, diyalektik bir sürecin ürünleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla görüşülen kişilerin ileri sürdükleri felsefi anlayışlar, muhalif tutumlar ve diğer unsurlar, onların ateizme yönelmelerini veya benimsemelerini etkilemektedir. Örneğin; komünizmi benimseyen kişi, aynı zamanda metafizik olguları da reddetme eğilimi içerisinde bulunmaktadır ya da var olan sisteme karşı isyan etme gayesini taşıyan biri, aynı zamanda dinsel kurumlara karşı da isyan etme amacını taşımaktadır. Bu bakımdan deneklerin benimsedikleri siyasal anlayış, kendilerini metafizik konularda sorgulayıcı davranmaya veya düşünmeye sevk edebilmektedir.

6. Sosyolojik Tahlil ve Araştırmanın Özeleştirisi

Toplumsal düzen ve değişimin temelinde yatan unsurun 'uzlaşı' ya da 'çatışma' olduğuna dair düşünceler sosyoloji ilminde önemli bir yer tutmaktadır. Bu konu hakkında farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi de Ralf Dahrendorf'un[161] çatışma teorisidir. Bu yaklaşıma göre, sınıf çatışmaların temelinde güç ve otorite bulunmaktadır. Otoriteye sahip olanlar ile bu özellikten yoksun olan sınıfların çatışması, toplumsal düzen ve değişmeyi belirlemektedir. Ayrıca çatışma farklı derecelerde olabilir ve bunun sonucunda toplumsal bütünleşme veya şiddetli devrimler meydana gelebilmektedir.[162]

Kuşkusuz bu toplumbilimsel yaklaşıma benzer ya da karşı birçok teori bulunmaktadır. Bunlarda biri de İşlevselci[163] akımın önemli temsilcisi Talcott Parsons'un sistem yaklaşımıdır. Buna göre, tüm toplumlar birbirinden farklı alt-sistemlerden oluşur ve bütün öğeler karşılıklı ilişki ve bağımlılık içindedir. Emile Durkheim'in etkisinde kalan Parsons, toplumun temel değerler (adaptasyon – amaca ulaşma – bütünleşme – varlığını sürdürme) sistemi uygun bir biçimde kurulduğu zaman

---

[161] Alman sosyolog.

[162] Martin Slattery, **Sosyolojide Temel Fikirler**, Çev. Özlem Balkız vd., Sentez Yayıncılık, İstanbul, 2010, s.182.

[163] İşlev ve işlevselcilik kavramları modern sosyolojide genellikle Talcott Parsons'ın çalışmalarıyla birlikte kullanılmasına rağmen, toplumların incelenmesinde işlevsel temelde bir açıklama yapılması hayli uzun bir geleneğe dayanır. Bkz. Marshall, a.g.e., s.363.

bütün toplumsal kurumların uyum içinde olacağını ve sistemi düzgün olarak işleyeceğini öne sürer.[164]

Toplumsal sistem yaklaşımına göre, toplumsal yapının bütün parçaları birbirlerine bağlıdır. Söz konusu öğelerden birinde meydana gelebilecek bir değişim diğer parçaları da etkileyecektir. Kimi değişimler, sistemi olumsuz etkiler, ancak süreç içerisinde sistem düzeni yeniden dengelenir.[165] Bu iki sosyolojik yaklaşım farklı tezlere sahiptirler. Biri toplum doğasının çatışmalardan oluştuğunu öne sürer, diğeri ise sosyal yapıyı bir canlı organizmaya benzeterek, işlevsel bir anlayış sergilemektedir. Esasında her iki yaklaşımın da (çatışma ve sistem yaklaşımları) toplumsal gerçekliği anlamaya dönük olduğu şüphesizdir. Ayrıca öne sürülen tezlerin de toplumsal kanıtları mevcuttur. Bu nedenle her iki toplumbilimsel bakış, toplumu anlayabilmek açısından katkı verici niteliktedirler.

Sosyologlar toplumları değerlendirirken, çoğu zaman belli bir varsayımdan veya fikirden yola çıkarlar. Onların sosyolojik bilgileri bizlere, toplumların farklı şekillerde yapılandırılmış olabileceğini ve değişimin-dönüşümün birey hayatının ayrılmaz bir parçası olduğunu gösterir.[166] Toplum içerisinde var olan bireyi, grubu, kültürel öğeleri ve bu özneler arasındaki ilişkiyi anlamak, açıklamak ve yorumlamak isteyen bir kişi, felsefe, sanat ve inançlar gibi geleneksel dokulardan bilimsel yapılara kadar geniş bir dünya ile karşılaşır.[167] Dolayısıyla bu geniş dünyanın içerisinde var olan toplumsallığı anlayabilmek için sosyoloji ilmine ve sosyologların yaklaşımlarına ihtiyaç duyulur.

Bu anlamda araştırmada toplumsal gerçeklikleri saptamak ve yorumlamak adına, toplumbilimsel kuramlar rehberlik görevi sunmaktadır. Bu nedenle *sosyolojik tahlil* başlığı altında *çatışmacı* kuramın esas varsayımı kapsamında ele alından hedef kitlenin düşüncelerini yorumlamak önemli tespitler sunacaktır.

---

164 Martin Slattery, a.g.e., s.376.

165 Malcolm Waters, a.g.e., s.218.

166 Tony Bilton vd., a.g.e., s.5.

167 Taş, 2011., s.36.

Çatışma kuramı, temel itibariyle toplumbilimsel analizlerin merkezinde yer alan bir konu olmasıyla birlikte özellikle ikinci Dünya Savaşı'ndan sonraki yirmi yılda yapısal işlevselciliğin hakimiyetine karşı çıkan anlayışlara atfen kullanılan bir adlandırmadır. Bu kuramın savunucuları, argümanlarını kurarken Max Weber'den ve az bir ölçüte Karl Marx'tan faydalanırlar. Marx'ın ekonomik çatışması ve Weber'in iktidar çatışmaları bu kuram için önemli bir yere sahiptir... Çatışma kuramcıları, genel bir toplum teorisi ortaya attıklarını savunmuyorlar, sadece toplumsal yapının-düzenin meydana gelme sebeplerinin 'konsensüsten' ibaret olmadığını, baskı ve çatışmanın da önemini vurgulamaktadırlar.[168]

Bilhassa araştırmada ele alınan topluluğun tarihsel geçmişinden, yakın tarihine ve günümüzdeki duruma genel olarak bakıldığında siyasal, ekonomik ve dinsel faktörlerin belirleyici olduğu görülmektedir. Ayrıca bu unsurların güç veya otorite ile anlamlı bir bağ içinde oldukları belirgindir. Bu bağlamda Weber'in ve Marx'ın sınıf-güç ile ilgili yaklaşımları, işaret edilen unsurların (ekonomik – siyaset) anlaşılması için önemli bir yer tutmaktadır.

Max Weber'e göre sınıf, ekonomik pazar ilişkilerine bağlı olarak kümeleşen bir gruptur. O'na göre rasyonellik, iktisadi gücün sağlanmasında en önemli unsurdur. Söz konusu ilişkilerde ortaya çıkan rasyonelleşme, hayatın her alanında hakimiyetini gösterir. Ekonomik pazar münasebetlerinde var olan rasyonel bilinç, çağdaş kapitalizmin ve çağdaş siyasetin belirleyici noktası olmuştur.[169]

Karl Marx'ın çalışmaları ise, tabakalaşma ve toplumsal sınıf üzerine kuruludur... O'na göre sınıf, üretim araçları ile müşterek bir ilişki içerisinde bulunan bireylerin meydana getirdiği topluluktur. Sınıflar arasındaki ilişkiler, sömürüye dayalıdır. Bu sömürü mekanizmasını oluşturanlar ise, tarihte değişik varyanslarda ortaya çıkan güç veya otorite sahibi olarak üretim araçlarına sahip olan kimselerdir.[170]

---

[168] Marshall, a.g.e., s.111-112.

[169] Şerif Mardin, **Siyasal ve Sosyal Bilimler**, İletişim Yayınları, İstanbul, 1997, s.125.

[170] Anthony Giddens, 2000, s.260-261.

Çatışma kuramcılarının kaynak olarak aldıkları bu iki teorinin otorite ile ilişkisi doğrudan mevcuttur. Bu bağlamda Weber ve Marx'ın uzlaştıkları noktanın güç realitesi olduğu açıktır. İşte bu gücün tarihsel gerçekliğine dayanarak her alanda baskının kurulduğu/kurulabildiği fikri savunulabilir. Çünkü güç veya otorite herhangi bir grup veya toplum içerisinde belirdiği vakit, baskı unsuru ortaya çıkar. Dolayısıyla meydana gelen hakimiyet unsuru, çatışmayı ve giderek toplumsal değişmeyi kaçınılmaz kılar. Bu düşünceden yola çıkıldığı zaman, işlevselci sistem anlayışının doğruluğu tartışılmaya açık bir hale gelir.

Buraya kadar oluşturulan algı, ekonomik ilişkilerden kaynaklı olarak ortaya çıkan çatışmalı durumlardır. Ancak otoritenin sağlanması için kullanılan araçların, değişken olduğu bir gerçektir. Burada ekonomi, siyaset, din ve hukuk gibi değişkenler gücün sağlanması açısından araçsallaşabilmektedir. İşte bu noktadan hareketle araştırmada Alevi toplulukların tarihsel olarak yaşadıkları değişimler, meydana gelen gerilimli ilişkiler ve bilhassa son dönem genç kuşağın içinde bulunduğu düşünsel algı, çatışmanın bir ürünü olarak ortaya çıkmaktadır.

Öyle ki, İslamiyet'in ilk dönemlerinde dinsel otoriteyi (halifelik) elde etmek için sahabeler arasında ayrılıklar meydana gelmiştir. Otorite unsurunun neden olduğu bu kopuşlar, zaman içerisinde mezhepsel ayrılıkları yani ana kütleden uzak düşme durumunu meydana getirmiştir. Dolayısıyla ortaya çıkan mezhepsel oluşumlar, İslamiyet'e ilişkin farklı yorumlara sahip olmuşlardır ve bu durum, İslam tarihi boyunca yaşanmıştır.

Yüzlerce yıl öncesine dayanan bu hadiselerin, günümüzde bile etkisi sürmektedir. Bu bağlamda sahabe Ali ve oğullarının tarafından/soyundan olduğunu iddia eden gruplar, söz konusu kopuşun birer parçasını oluşturmaktadırlar. Anadolu'ya da yansıyan Ali, Hasan ve Hüseyin gerçeği bir otorite mücadelesinin isyancı aktörleri olarak kabul edilmektedir. Bu bakımdan Anadolu Aleviliği geçmişin mirası üzerinde yükselen[171] bir inanç-kültür dizgesi olarak belirmektedir.

---

[171] Hasan Kaya, **Alevilik-Kızılbaşlık**, Senfoni Yayınları, İstanbul, 2003, s.30.

Anadolu Selçuklu devleti ve Osmanlı dönemlerinde göçebe yaşam tarzına sahip olan Alevi zümreleri, şehir – kırsal (merkez – çevre) kültürü arasındaki çatışmayı yaşamışlardır. O dönemin otoritelerine karşı gelip, kendi yaşam biçimlerini sürdüren ve şehirde yaşayan topluluklar ile çatışma halinde olan Aleviler, cumhuriyet kurulduktan sonra kırsal bölgeleri terk etmişlerdir. Bu topluluğun şehirlere olan göçü dinsel faktörden bağımsız daha çok ekonomik temelli olmuştur, çünkü iktisadi pazar piyasasının giderek geliştiği kentlere doğru göç etmişlerdir.

O dönemde Aleviler, göç ettikleri yerlerde zamanla sahip oldukları sermaye ile ekonomik güç veya Alevi burjuvazisi denilen bir durum meydana getirmişlerdir. 1970'li yılların sonlarında ise, bir önceki başlıklarda belirtilen olaylar yaşanmıştır. Kuşkusuz Sivas, K.Maraş gibi şehirlerde yaşanan saldırıların ekonomik, siyasal, dinsel ve sosyal nedenleri üzerine birçok tez öne sürülmüştür. Ancak nihayetinde o dönemdeki gerilimlerin 'Alevilik inancı, Alevi burjuvazisi ve onların benimsediği siyasal ideoloji' ile yakından ilgisi (dolaylı veya doğrudan) vardır.

Her ne sebeple olursa olsun Alevilerin yaşadığı tarihsel sorunlar, bir çatışmanın ürünlerini işaret edebilmektedir. Bu çatışma sonucunda söz konusu topluluğun değişim yaşadığı görülmektedir. Bu değişmelerden biri de sol-sosyalist argümanlardan beslenen oluşumlar ile özellikle genç kuşak arasında bir bağın yaşanmasıdır. Toplumsal çatışmalar veya sorunlardan dolayı hem sosyal kapalılık içerisine giren hem de siyasal dayanak arayan bu topluluk, aynı zamanda metafizik veya Tanrısal konulardan da kendilerini soyutlamışlardır.

Bu durumu formüle etmek gerekirse, şu şekilde açıklanabilir; baskı, güç veya otorite çatışmayı meydana getirir, çatışma sonucunda grup ya da toplum değişim yaşar. İşte bu değişimlerden en önemli olanı, araştırmaya katılan gençlerin *ateizme* yönelmesidir. Çünkü yaşanan baskılar, bu inanç-kültür topluluğun siyasal dayanak bulma ihtiyacını meydana getirmiştir. Daha sonrasında onların politik tercihi, sol anlayışa sahip oluşumlar, partiler vs. lehinde olabilmiştir. Yıllarca benimsenen sosyalist düşünce, topluluk üzerinde ve haliyle topluluğun genç kuşağı üzerinde etkili olmuştur. Dolayısıyla Alevilerin -özellikle siyasallaşan kesimi-, sol ideolojinin öne sürdüğü tezleri benimsemiştir. Bu tezlerden biri de 'materyalist' anlayıştır. Söz konusu anlayış, evrenin

maddi gerçekliğini savunan ve Tanrısal ifadeleri reddeden bir temele sahip olduğu için, siyasallaşan Alevilerin metafizik konulara bakışını değiştirmiş veya yönlendirebilmiştir.

Araştırmada elde edilen bulgulardan biri, deneklerin çoğunun siyasallaşmış ya da politikaya eğilimli olduklarıdır. Dolayısıyla onların kullandıkları ifadelerin içerisinde, genellikle Marksist teoriden beslenen kavramların olduğu tespit edilmiştir. Gençler, bu yolla 1980'de oluşan depolitizasyon sonrası yeni bir kimlik arayışı içerisine girmişlerdir. Söz konusu siyasallaşma eğilimi, ülkede politik bir dayanak edinme ile doğrudan ilgili bir noktadır.

Kuşkusuz bu politik eğilim ile amaçlanan kimlik arayışı Eric Hobsbawn'un da belirttiği gibi, kimlik hareketlerinin meydana gelmesinde, bir grubun veya toplumsal sınıfın geleneklerinin bastırılmışlığı ya da yok edilmeye çalışılmışlığı belirleyici olmaktadır.[172] İşte bu durum çatışmanın sonucunda oluşan durumlardır. Baskı ve otoritenin neden olduğu çatışma ortamı, yerini sosyal değişmelere veya devrimlere bırakmaktadır.

Özetle; araştırma kapsamındaki hedef kitlenin güncel düşünsel tavrını belirleyen faktörlerin (tarihsel, sosyal, ekonomik ve dinsel) meydana getirdiği çatışmalar sonucu sol anlayış ve ateizm yönelimi başlamıştır. Ancak Alevi toplulukların yaşadığı birçok soruna rağmen, günümüzde diğer etnik, dinsel vs. gruplar ile bir arada yaşamaya devam etmeleri ve radikal bir kopuşun oluşmaması gerçeği, sistem teorisinin tezini doğrulamaktadır. Dolayısıyla çatışmalar bir topluluğu belli derecede değiştirir, ancak bu değişim köklü olmayabilir ve toplumsal uzlaşı sayesinde gruplar bir arada yaşamaya devam ederler. Bu bağlamda her iki teorinin de tezlerinin savunulabildiği bir gerçeklik söz konusu olmaktadır.

Bu başlık altında vurgulanması gereken bir diğer konu ise, araştırma ile ilgili özeleştiri kısmıdır. Araştırma, İstanbul ve Tunceli illerinde yaşayan bazı Alevi gençlerin, örneklem grubu seçilmesiyle başlanmıştır. Kuşkusuz Türkiye'nin hemen hemen her ilinde Alevi veya Kızılbaş olarak bilinen topluluklar yaşamaktadır. Bu zümrelerin yaşam biçimleri, Aleviliğe bakış açıları, ibadetleri ve düşünsel durumları

---

[172] Özmen, a.g.m., s.15.

gibi söz konusu grubu tanımlayabilecek unsurlar, her bölgede aynı oranda benzerlik taşımayabilmektedir. Örneğin, kimi Alevi köylerinde veya bölgelerinde ibadetler çok sık yaşanırken, başka bir köyde veya yerleşkede aynı derecede inanç bağlılığı olmayabilir. Bu nedenle çalışmanın, sadece iki ilde bulunan örneklem grubu ile yapılması, evreni temsil etme gücünden yoksun olabilir ve bu konuda haklı eleştiriler yapılabilir.

Bir diğer husus ise, Türkiye'de yaşayan bütün Alevi gençlerinin ateizme yöneldiklerini savunabilmek oldukça zor bir tespit olabileceği gibi bütün gençlerin, politik tutum içinde olduğunu belirtmek de ayrıca kanıtlanabilirlik açısından zor bir durum teşkil etmektedir. Nihayetinde Türkiye toplumu çok kültürlü bir yapıya sahip olmakla beraber, her bölgenin insanı veya topluluğu aynı görüşte olmayabilir. Dolayısıyla araştırmada elde edilen bulgular tartışmaya açık olmakla birlikte, tespitlere yönelik eleştiriler de yapılabilir. Ancak araştırma, belli bir zaman diliminde gerçekleştiği için sonraki süreçlerde oluşabilecek yeni fikirlerden sorumlu olmamakla birlikte, çalışmanın sadece deneklerin güncel algılarını ve bu algıları meydana getiren faktörleri tespit etmeye dönük olduğu bilinmelidir.

SONUÇ

Yeni nesil Alevi gençliğinin Tanrısal veya metafizik konulara ilişkin düşüncelerini saptamak amacını taşıyan bu çalışmada, tarihsel ve siyasal olguların bilgisine başvurulmuştur. Çünkü bir toplumun ya da topluluğun güncel sosyolojik yapısı geçmişinden soyutlanarak değerlendirildiği takdirde, sağlıklı ve doğru bilgilere ulaşmak mümkün olmayabilir. Bu nedenle ele alınan grubun tarihsel geçmişi ile ilgili bilgilerin, bugünkü yansıması çalışma açısından önemli bir husustur. Söz konusu topluluğun, İslamiyet'in ilk dönemlerinde yaşayan bazı şahsiyetleri benimsemeleri ve onları lider olarak kabul etmeleri, konunun İslam tarihi ile ilişkisine yer vermek ihtiyacını doğurmaktadır.

Alevi zümrelerin, İslam tarihinde yaşamış Ali bin Ebu Talip ve O'nun oğullarının yaşadıklarını bir 'isyan' hareketi ile eşdeğer tutmaları, sonraki kuşakların da bu düşünce ile yetişmelerini meydana getirmiştir. Dolayısıyla bu topluluk, kendilerini başkaldırı kültürünün bir parçası olarak görüp, buna göre yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Öyle ki, cumhuriyet dönemine kadar birçok devlet oluşu ile karşı karşıya gelmişlerdir. Çünkü kırsal alanın göçebe yaşam biçimi ile hayatlarını sürdüren bu topluluk, zaman zaman otoritenin baskısını yaşamış ve buna karşı direnişte bulunmuştur. Kuşkusuz otoriteye yönelik karşı çıkışların, ekonomik ve siyasal nedenleri dışında dinsel sebepleri de bulunmaktadır. Çeşitli sebeplerden dolayı, uzun yıllar boyunca sosyal kapalılık özelliği ile yaşayan Aleviler, cumhuriyet ilanı ile başlayan yeni toplumsal yapıyla bütünleşme ve dünyanın içinde bulunduğu iktisadi gelişmelerden faydalanmak için, şehirlere doğru göç etmişlerdir.

Türkiye'de 1950'lerde başlayan tarımdaki makineleşme ve bununla beraber iktisadi gelişmeler, kırsal kesimde yaşayan insanların şehirlere veya bulundukları yere en yakın illere göç etme ihtiyacını meydana getirmiştir. Anadolu'nun bazı kırsal bölgelerinde yaşayan Aleviler de aynı ihtiyacı duymuşlardır. Böylelikle kentlere veya ekonomik ilişkilerin yoğun olduğu alanlara göç etmişlerdir. Sonraki süreçte bu topluluğun hızlıca şehirleşmesi ve giderek kendi gettolarını oluşturma durumu ortaya çıkmıştır. Aleviler, tam da sosyal yapıyla bütünleşme çabasına girmişken, toplumsal gerilimler, öğrenci hareketleri, faili meçhul cinayetler ve sosyal bunalımlar baş gösterir ve bunun sonucunda askeri darbe yaşanır.

Kuşkusuz askeri darbenin en büyük etkisi, Türkiye'de depolitizasyon sürecini başlatmasıdır. Nitekim siyasal alanda aktif olan bütün oluşumlar, bu müdahaleden etkilenmişlerdir. Söz konusu dönemde, Alevi kesimleri genellikle sol-sosyalist veya sosyal demokrat denilen ideolojik bir duruşa sahip oldukları için, darbenin yıkıcı tesirini yaşamışlardır. Bu nedenle ülkede kapitalizmin yavaş yavaş hissedildiği 60'lı yıllarda dışa açılan Aleviler, bu durumda tekrar aynı sosyal kapalılık sürecine girmişlerdir.

Bu sosyal kapalılık (marjinallik), yeni bin yıla (milenyum) kadar sürmüştür. Öyle ki, Türkiye toplumu da aynı süre içerisinde tekrar politikleşme eğilimi göstermiştir, ancak sosyal hafıza yaşanan gerilimli zamanlara karşı kayıtsız kalmamıştır. Aynı durum Alevi kesimlerinde de var olmuştur, nitekim bir müddet ara verilen siyasal alana, tekrardan dahil olunmuştur.

Toplumlar, canlı organizmalar gibi sürekli olarak bir değişim içerisinde olurlar. Her toplum aynı hızda veya seviyede bu değişimi yaşamayabilmektedir. Ancak son yüz yılın en önemli gerçeği olan küreselleşme olgusu, dünyadaki çoğu toplumu bir çatı altında topladığını savunabiliriz. Çünkü gelişen iktisadi ilişkiler, kitle iletişim araçları ve ortak politik adımlar, dünyanın çehresini değiştirmiştir. Dolayısıyla toplumsal ilişkiler, bu doğrultuda değişim geçirmektedir. Söz konusu küresel değişimler bireyin yaşam biçimini ve düşünce tarzını da etkilemektedir.

Türkiye toplumu, özellikle son yıllarda küresel sürecin içerisinde aktif bir şekilde yer almaktadır. Bu nedenle dünyanın içinde bulunduğu bu büyük değişime herhangi bir birey veya grup nihayetinde bir toplum, kayıtsız kalamamaktadır. Kapitalist iktisadi faaliyete dayalı olan küresel ilişkiler sistemi içerisinde insanlar, olabildiğince girişimlerde bulunmak ve hayatlarını garantilemek gibi mecburiyetleri taşımaktadırlar. Bu nedenle sosyal kapalılık veya dünyanın gidişatına ayak uyduramamak birçok sorunu beraberinde getirmektedir.

Söz konusu sistem içerisinde ihtiyaçlar, insanları sermaye sahibi olmak zorunda bıraktığı için, Alevi kesimleri de içinde bulundukları kapalılıktan tekrar dışa açılmak mecburiyetini taşımışlardır. Bu nedenle hem iktisadi hem de sosyal refah isteyen bu topluluk, gerilimli dönemlerden önce sürdürdükleri ekonomik faaliyetlere yeniden

başlamışlardır. Ancak bu durum sosyal hafızayı geriletmemiştir ve yaşanan acılar her zaman taze kalmıştır. Dolayısıyla Aleviler, geçmişte var olan politik girişimlerine tekrardan başlamışlardır. Ayrıca bu topluluk, siyasal tercihlerini yine de sol ideolojiden yana kullanmışlardır.

Politik ve ekonomik alanlarda yeniden faaliyet gösteren Aleviler, sahip oldukları kimliği koruma ve bu manada kültürel ilerleme sağlamak istemişlerdir. Ancak bu durum sanıldığı kadarıyla kolay olmamıştır. Nitekim sosyal değişme, siyasallaşma, seküler yaşam biçimleri gibi birçok faktör, Aleviliğin sürekliliği açısından olumsuz sonuçlar meydana getirmiştir. Ayrıca Alevilik konusu üzerine farklı yaklaşım ve düşünce biçimlerinin ortaya çıkması, durumu daha da zor bir sürece sokmuştur.

Bu sosyal düzen içerisinde gençlik, siyasal kimliğini daha çok ön plana koymaya çalışmaktadır. Esasında gençliğin sahip olduğu siyasal düşüncenin, her soruna çözüm bulacağı umudu vardır. Bu nedenle daha çok politika üretmek ve bu anlamda örgütlenmek her şeyden daha önemli sayılmaktadır. Alevi gençliği, sosyalist toplum düzeni sayesinde etnik, dinsel ve ekonomik sorunların ortadan kalkacağı ve bunun yerine özgür, refah içinde olan bir toplumsallığın yaşanacağını ümit etmektedirler. Söz konusu politik düşüncenin kendileri için çok önemli bir konumda olduğu savunulabilir. Nitekim gençlerin dünya görüşleri bu fikir üzerine kurgulanmıştır.

Araştırmada elde edilen en önemli bulgulardan biri olan sol-sosyalist düşünce eğilimi, Alevi gençlerinin düşünce yapısında belirleyici rol oynamaktadır. Geçmişte yaşanan sosyal gerilimler, küreselleşme, kentlileşme, karmaşık sosyal ilişkiler ve ekonomik faktörler gibi birçok unsurdan daha önemli olan bu politik eğilim, genç kuşağın yaşamını doğrudan etkilemektedir. Dolayısıyla bu faktörlere ilişkin değerlendirmeler ise, siyasal bakış açısı ile yapılmaktadır. İnsan, doğa ve evrene ilişkin yorumlar yine bu algı ile yorumlanmaktadır. Nitekim maddeci yaklaşımı savunan bu kuşak, Tanrı – alem ilişkisine dönük tartışmalara da yine aynı düşünce biçimi ile yaklaşmaktadır.

Bu çalışmanın temel ve alt hipotezlerinin doğrulanma derecesi şu şekilde özetlenebilir:

Araştırmanın birinci ve temel hipotezi olan; "Alevi toplulukların, İslamiyet'in ilk döneminden itibaren günümüze kadar farklı coğrafyalarda yaşadıkları dinsel ve toplumsal dışlanmışlık sorunu ve küresel çapta yaşanan değişimler, gelinen süreçte genç Alevi bireylerin sosyalist düşünce etrafında siyasallaşmasına ve netice itibariyle ateizm düşüncesini benimsemelerine neden olmuştur..." paragrafındaki *toplumsal dışlanmışlık, siyasallaşma, sosyalist düşünceyi benimseme* durumları, deneklerin hemen hemen hepsi için doğrulanabilmiştir. Şöyle ki görüşmecilerin ateizme yönelmesindeki temel faktörler farklı olmuştur; ancak ateizme yönelmenin en belirleyici unsuru olarak 'sosyalizm ya da komünizm' düşüncesini benimseme durumu olmuştur.

Ana hipotez ışığında bir paragrafta toplanan alt hipotezlerin doğrulanabilirlik tespiti şöyle sıralanabilir:

a. Alevi gençleri, Marksist anlayışa ya da sol-sosyalist siyaset anlayışa yakınlaşarak ateizmi benimsemiştir.

Fırat : "*Ben Marksizmi benimsiyorum.Günümüzde sınıfsal ayrımlar, katliamların yaşanması Tanrının adaletsizliğini gösteriyor. Tanrı olsaydı bunu engellerdi.*"

Fırat: "*Ben Marksist-Leninist'im. Savunduğum siyasal ideoloji ateizme yönelmemde doğrudan etkili oldu.*"

Özlem: "*Ben devrimciyim ve Marksist ideolojiye inanıyorum.*"

Mertcan: "*Kendimi bugüne kadar materyalist olarak tanımladım. Bu sebeple Marksizmi örnek aldım.*"

Bu örneklerde görüşmecilerin kendilerini *Marksist* anlayış çerçevesinde ifade etme durumu, deneklerin çoğunda tespit edilmiştir. Bu nedenle çalışmanın birinci alt hipotezi bu şekilde doğrulanabilmiştir.

b. Alevi toplulukların tarihsel sorunları, baskı ve şiddet olayları ve mezhepsel dışlanmışlık, onların dini tutumlarını zayıflatmıştır.

Ali Haydar: "*Alevilerin gördüğü baskı beni dinden soğuttu diyemem.*"

Cengiz: "*Alevilerin tarihsel olarak yaşadığı baskılar düşüncem üzerinde etkili oldu. Çünkü dünyadaki çoğu savaş din yüzünden meydana gelmektedir.*"

Hıdır: "*İnsan hayatında yaşadığı sorunlarda dolayı bazen inanca sığınmayı istiyor. Dolayısıyla din olgusu insan için çok önemlidir. Ama biz 38 Dersim'i yaşadık, katliamlar yaşadık sırf bu yüzden Allah'a inanmıyorum diye düşünemem.*"

Bu hipotez çerçevesinde sorulan soruya karşılık verilen yanıtlar farklı olmuştur. Kimi denekler yaşanan sıkıntıların kendilerini inançtan soğuttuğunu ve giderek ateistleştirdiğini savunurken, bazı görüşmeciler ise, bunun tam aksini savunmuşlardır. Bu sebeple söz konusu alt hipotezin kesin bir biçimde doğrulandığı savunulamaz.

c. Kırdan kente göç, şehirleşme, bireyselleşme, küreselleşme gibi toplumsal ve düşünsel gerçeklikler-değişimler, Alevi gençlerinin ateizm yönelimini hızlandırmıştır.

Özgür: "*Şehrin etkisini kesinlikle hissediyorum. Bazen burayı bırakıp gitmek istiyorum. Çünkü burada var olan ilişkiler çok yüzeyseldir ve doğallıktan uzaktır. Bu da kapitalizmin bir sonucudur.*"

Semra: "*Aslına büyük bir kalabalık içinde yalnız kalıyorsunuz. Ben 7 yaşında geldim buraya ve burada kendinize has bir kültür göremiyorsunuz. Yani bir aidiyet sorunu yaşıyorsunuz.*"

Serdal: "*Esasen ben hayata atıldıktan sonra tanrıya inanmamaya başladım.*"

Bu alt hipotez içerisinde geniş ve günümüz sorunlarına ilişkin konular olduğu için bütün deneklerin ve özellikle İstanbul'da yaşayan görüşmecilerin durumu kabul ettiği bir tespit elde edilmiştir. Yani görüşmecilerin aidiyet sorunu, yalnızlaşma veya sekülerleşme gibi olguların kendilerini etkilediğini dolayısıyla inanç anlamında değerlerinden uzak kaldığını savunabiliriz.

Dolayısıyla bu alt denencede geçen olguların yansımaları, deneklerin reddetmediği bir durum olduğu için doğrulanabilmiştir.

d. Materyalist felsefe anlayışı ve pozitivizmin bilim tapıcılığı düşüncesinden etkilenen Alevi gençleri, ateizmi benimsemişlerdir.

Engin: "*Valla gerçek olan yapabildiğimiz, dokunabildiğimiz her şeydir.! Somut olan gerçektir.*"

Ali Rıza: "*Hayattaki hakikatı biraz bilimsel gerçeklerden ve insan – doğa unsurunda arıyorum.*"

Tunç: "*Gördüğüm şeyler gerçektir. Görmediğim bir şeye kafa yormam.!*"

Son alt hipotez olan bilimsel bulgulara inanma faktörü görüşmecilerin çoğunda yani kendini ateist veya tanrıtanımaz olarak tanımlayan gençlerin savunduğu bir konu olmuştur. Hayattaki gerçekliği sadece dokunabildikleri veya görebildikleri şeylerde arayan bu kesimin bilim ve bilimin ürünlerine önemli ölçüde güvenmektedirler. Bu sebeple alt hipotezlerin sonuncusu doğrulanabilmiştir.

Günümüz Türkiye'sinde Aleviliğin dinsel ve kültürel kimliği için mücadele veren birçok oluşum söz konusudur. Ayrıca aynı konu ile ilgili temel talepler söz konusudur. Bu taleplerden en öncelikli olanı Cem evinin ibadethane statüsüne alınması ve Alevi kimliğinin yasal anlamda tanınmasıdır. Bunların dışında geçmişte Alevilere yönelik yapılan baskı ve şiddetin hukuksal manada aydınlığa kavuşması ve söz konusu nefret içerikli yaklaşımların ortadan kaldırılması temel istekleri oluşturmaktadır.

Bilhassa bu talepler uğruna hem siyasal hem de sosyal anlamda mücadele veren kuruluşlar (oluşumlar), araştırmanın bulgularına yönelik tepkisel yaklaşımlarda bulunabilirler. Gençlerin ateizm veya Tanrıtanımaz düşünce yapıları, Aleviler açısından olumsuz bir durum teşkil edebilir. Çünkü bir kültürün veya bir inancın

sürdürülebilir olması için genç kitleye ihtiyaç duyulmaktadır. Eğer bu kitle, kendi kültürüne veya inancına yabancılaşırsa, bu durum o topluluğun var olma çabasını tehlikeye düşürebilir.

Kuşkusuz bu araştırmanın birçok eksik yanları olabilir veya elde edilen bulguların sosyal gerçekliği de tartışılabilir. Ancak sonuç itibariyle saha çalışmasına dayalı tespitler sunan söz konusu araştırma, bilimsel bir emeğin ürünü konumundadır. Genç kuşağın içinde bulunduğu Tanrı tanımaz yönelimin tehlikeli bir durum oluşturacağını ve Alevilik ile ilgili bilgilerin zamanla yok olacağını düşünen Alevi kesimler için bu anlamda bir öneri sunulabilir. Bu öneri bir paragraf ile özetlenirse;

"Efendim biz Tasavvuf derslerini iki saat değil, on iki saat okutacağız". Eyvallah. "İbn Arabi dersi koyacağız". Eyvallah. Bunun mücadelesini verelim. Ben de sizinle birlikte bu mücadeleyi vereyim. Hallac okutacağız bir sene, okutalım; bir sene Makalat okutacağız, okutalım. Bizim çocuklarımız da okusunlar. Ama aynı sıralarda okusunlar. Ve geleceğimizi birlikte kuralım. Eğer bunu yapamazsak şu ana kadar yaptığımız bütün şeyler havandan su dövmektir arkadaşlar."[173]

Esasında bu ifade Aleviliğin temel kaynaklarına ulaşmak adına önemli bir tespiti içermektedir. Nitekim bu inanç veya kültürel gerçekliğin nereden, nasıl ve hangi yollar ile günümüze kadar taşındığı net olarak bilinmemektedir. Ayrıca bu konu hakkında birçok farklı yaklaşım söz konusudur. Ancak bir gerçek vardır ki, Aleviliğin İslam tarihi ile bağlantısı olduğudur. Bu nedenle İslami kaynaklara ulaşmanın yolu, Arapça yazılı eski metinleri çözümlemekten geçtiği için bu noktadan hareketle araştırmaların yapılması gerekmektedir. Söz konusu kaynaklar ise, üniversitelerin ilahiyat kurumlarında mevcut durumdadır ya da temin edilebilecek bir imkan bulunmaktadır.

Özetle genç kuşağın ateizm yöneliminden rahatsız olan-olacak Alevi kuruluşları ya da kesimleri var ise, Aleviliğin bir sonraki nesillere aktarılması adına yukarıda

---

[173] Yılmaz Soyyer, **Günümüz Aleviliğinde Eğitim Çalıştayı**, S.D.Ü İlahiyat Fakültesi Yayınları, Isparta, 2009, s.196.

ifade edilen bir çalışma yapılabilir. Nitekim bu öneri, gençlerin Sünni doktrini içerisinde erimelerini amaçlamayan ve sadece bilimsel çalışmayı öne süren bir yaklaşımdır. Ancak sonuç itibariyle bu yönelim özgür bir tercihin ürünü olduğu için bu konuda herhangi bir müdahale de yapılmayabilir.

KAYNAKLAR

Kitaplar

- ALVER, K. - DOĞAN N., (2011), **Kültür Sosyoloji**, Ankara, Hece Yayınları.

- ALTUNIŞIK, R. vd., (2007), **Sosyal Bilimler Araştırma Yöntemleri**, Sakarya, Sakarya Yayıncılık.

- A.WALLACE, R. - WOLF, A., (2004), **Çağdaş Sosyoloji Kuramları**, Çev. Leyla Elburuz – M.Rami Ayas, İzmir, Punto Yayıncılık.

- AYDIN, M., (1999), **Din Felsefesi**, İzmir, İfav Yayınları.

- AYDIN, E., (2008), **Kimlik Mücadelesinde Alevilik**, İstanbul, Kırmızı Yayınları.

- AKBULUT, A., (2001), **Sahabe Dönemi İktidar Kavgası**, Ankara, Pozitif Matbaacılık.

- BILTON, T. vd., (2008), **Sosyoloji**, Çev. Kemal İnal, Ankara, Siyasal Kitabevi.

- BOURGIN, G. - RIMBERT, P., (1974), **Sosyalizm**, Çev. Semih Tiryakioğlu, Ankara, Varlık Yayınevi.

- BAŞGÖZ, İ. vd., (2002), **Alevi Tarihi ve Kültürü**, Hzl. İbrahim Bahadır, Bielefeld, Bielefeld Alevi Kültür Merkezi Yayınları (BAKMD – Y).

- CANPOLAT, C., (2010), **Osmanlı Belgelerinde Aleviler Hakkında İdam ve Sürgün Fermanları**, İstanbul, Markiz Yayınları.

- ÇAKIR, S., (2006), **Toplumsal Bilimlerde Yeni Yöntem Anlayışı ve Temel Yaklaşımlar**, Isparta, Fakülte Kitabevi.

- DOZY, R.P.A., (2006), **İslam Tarihi**, Çev. Abdullah Cevdet, İstanbul, Gri Yayınevi.

- FREYER, H., (1964), **Din Sosyolojisi**, Çev. Turgut Kalpsüz, Ankara, Ankara Üniversitesi Basımevi.

■ GIDDENS, A., (1998), **Sosyoloji (Eleştirel Bir Yaklaşım)**, Çev. Ruhi Esengün – İsmail Öğretir, İstanbul, Birey Yayıncılık.

■ GIDDENS, A., (2000), **Sosyoloji**, Çev. Hüseyin Özel – Cemal Güzel, Ankara, Ayraç Yayınevi.

■ GÜLER, S., (2008), **Aleviliğin Siyasal Örgütlenmesi**, Ankara, Dipnot Yayınları.

■ GÖKBERK, M., (1999), **Felsefe Tarihi**, İstanbul, Remzi Kitabevi.

■ GILSON, E., (1986), **Tanrı ve Felsefe**, Çev. Mehmet Aydın, İzmir, Dokuz Eylül Yayınları.

■ GÖKÇE, B., (1992), **Toplumsal Bilimlerde Yöntem**, Ankara, Savaş Yayınları.

■ HOBBES, T., (1993), **Leviathon**, Çev. Semih Lim, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları.

■ HUBERMAN, L., (2010), **Sosyalizmin Alfabesi**, Çev. Hasan İlhan, Ankara, Alter Yayıncılık.

■ HITTI, P.K., (1980), **İslam Tarihi**, Çev. Salih Tuğ, İstanbul, M.Ü.İ.F.V Yayınları.

■ KONGAR, E., (1979), **Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği**, İstanbul, Bilgi Yayınları.

■ KONGAR, E., (1999), **Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği**, İstanbul, Remzi Kitabevi.

■ KİRMAN, M.A., (2004), **Din Sosyolojisi Terimler Sözlüğü**, İstanbul, Rağbet Yayınları.

■ KAYA, H., (2003), **Alevilik – Kızılbaşlık**, İstanbul, Senfoni Yayınları.

■ KAYGUSUZ, İ., (2009), **Görmediğim Tanrıya Tapmam**, İstanbul, Su Yayınları.

■ LENIN, I.V., (1995), **Karl Marx ve Doktrini**, Çev. Şiar Yalçın, Ankara, Bilim ve Sosyalizm Yayınları.

■ MARDİN, Ş., (1997), *Siyasal ve Sosyal Bilimler*, İstanbul, İletişim Yayınları.

- MANNHEIM, K., (2002), *İdeoloji ve Ütopya*, Çev.Mehmet Okyavuz, Ankara, Epos Yayınları.
- MARX K. - ENGELS F., (2004), **Felsefe Üzerine**, Der. Mehmet Türdeş, İstanbul, Morpa Kültür Yayınları.
- MARX K. - ENGELS F., (2008), **Komünist Manifesto**, Çev. Hasan İlhan, Ankara, Alter Yayıncılık.
- MARSHALL, G., (1999), **Sosyoloji Sözlüğü**, Çev. Osman Akınhay – Derya Kömürcü, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları.
- MASSICARD, E., (2007), **Türkiye'den Avrupa'ya Alevi Hareketinin Siyasallaşması**, Çev. Ali Berktay, İstanbul, İletişim Yayınları.
- MILLER, D., (1994), **Blackwell'in Siyasal Düşünce Ansiklopedisi**, Çev. Bülent Peker – Nevzat Kıraç, Ankara, Ümit Yayıncılık.
- ÖKTEM, N., (1995), **Laiklik, Din ve Alevilik Yazıları**, İstanbul, Der Yayınları.
- ÖZER, A., (2009), **Kürtler ve Türkler**, İstanbul, Hemen Kitap Yayınları.
- POLITZER, G., (2008), **Felsefenin Temel İlkeleri**, Çev. Erol Esençay, İzmir, İlya Yayınevi.
- RICKMAN, H.P., (2000), **Anlama ve İnsan Bilimleri**, Çev. Mehmet Dağ, Samsun, Etüt Yayınları.
- SLATTERY, M., (2010), **Sosyolojide Temel Fikirler**, Çev. Özlem Balkız vd., İstanbul, Sentez Yayıncılık.
- SARICAK, M., (2010), **Bütün Yönleriyle Dört Halife Dönemi**, İstanbul, Nesil Yayınları.
- SARIKAYA, S., (2009), **İslam Düşünce Tarihinde Mezhepler**, İstanbul, Rağbet Yayınları.
- SARTRE, J.P., (1993), **Varoluşçuluk**, Çev. Asım Bezirci, İstanbul, Say Yayınları.

■ ŞENER, C., (2004), **Alevilik Olayı: Bir Toplumsal Başkaldırının Kısa Tarihçesi**, İstanbul, Etik Yayınları.

■ TOLAN, B., (1991), **Toplum Bilimlerine Giriş**, Ankara, Adım Yayınları.

■ TASLAMAN, C., (2007), **Evrim Teorisi, Felsefe ve Tanrı**, İstanbul, İstanbul Yayınevi.

■ TOPALOĞLU, A., (2002), **Ateizm ve Eleştirisi**, Ankara, Diyanet İşleri Bakanlığı Yayınları.

■ TAYLAN, N., (1998), **Düşünce Tarihinde Tanrı Sorunu**, İstanbul, Ay Işığı Kitapları.

■ TAPLAMACIOĞLU, M., (1975), **Din Sosyolojisi**, Ankara, A.Ü.İF Yayınları.

■ TAŞ, K., (2005), **Üniversite Gençliğinin Dindarlık Kriterleri**, Ankara, Alter Yayıncılık.

■ TAŞ, K., (2011), **Sosyolojik Metodoloji**, Isparta, Hondu Kitap.

■ VERGİN, N., (2000), **Din, Toplum ve Siyasal Sistem**, İstanbul, Bağlam Yayınları.

■ YAMAN, A., (2007), **Alevilik ve Kızılbaşlık Tarihi**, İstanbul, Nokta Kitap.

■ YALÇIN, C., (2000), **Göç Sosyolojisi**, Ankara, Anı Yayıncılık.

■ WACH, J., (1995), **Din Sosyolojisi**, Çev. Ünver Günay, İstanbul, M.Ü.İ.F.V Yayınları.

■ WATERS, M., (2008), **Modern Sosyoloji Kuramları**, Çev. Zuhal Çiçek, İstanbul, Gündoğan Yayınları.

■ WEBER, M., (1998), **Sosyoloji Yazıları**, Çev. Taha Parla, İstanbul, İletişim Yayınları.

■ WEBER, A., (1964), **Felsefe Tarihi**, Çev. Vehbi Eralp, İstanbul, Remzi Kitabevi.

■ WEBER, A., (2009), **Nefret Söylemi El Kitabı**, Çev. Metin Çulhaoğlu, Strazburg, Avrupa Konseyi Yayınları.

Makaleler

- ASLAN, S. - YILMAZ, A., (2001), "**Modernizme Bir Başkaldırı Projesi Olarak Postmodernizm**" Sivas, Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, C.2., Bahar, S.2, ss. 93-108.
- ÇAYIR, K., (20120), "**Nefret Söylemi Nefret Suçlarının Sosyolojik Arka Planı**", Güncel Hukuk Dergisi, Haziran, No.6, ss. 36-37.
- ÇAMUROĞLU, R., (2011), (**Röportaj**), Dem Dergisi, Y.2., S.6, ss. 40-50.
- DURSUN, H., (1997), "**Damgalama Teorisi ve Suç**", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 3-4, ss. 309-322.
- ENGİN, İ., (1992), "**1860- 1908 Yılları Arasında Osmanlı Devletindeki Pozitivist ve Materyalist Akımlardaki 'Kültürel Değişim' Olgusu**", Ankara, ", Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi (OTAM), Ocak, S.3, ss. 180-190.
- FIRAT, K., (2005), "**Ankara'da Bir Alan Araştırması: Aleviliğin ve Dinsel Kimliğin Alevilerce Algılanması**", Ankara, Kırkbudak Dergisi, Yıl:1, S.1. ss. 50-70.
- HURÇ, R., (2003), "***Siyaset Bilincinin Oluşumu Bağlamında Dört Halifenin Seçim Sistemi***", Elazığ, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (FÜSBD), C.13, S.1, ss. 389-418.
- KOÇ, E., (2009), "**Klasik Materyalizm ve Pozitivizmin Türkiye'ye Girişi ve İlk Yansımaları**", Diyarbakır, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (DÜSBED), Kasım, C.1, S.2, ss. 75-96.
- ÖZMEN, F.A., (2011), "**Politik Bir Gençlik Kuşağı: Post 80 Alevi Gençliği**", İstanbul, Yeditepe Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, C. 3, No: 11, ss. 11-22.
- ÖZMEN, F.A., (2011a), "**Alevi Gençliğinin Siyasi ve Sosyo-Kültürel Kimlik Mücadelesi 1**", Alternatif Politika Dergisi, Mayıs, C.3., S.1, ss. 31-54.
- SÖNMEZ, V., (2010), "**Pozitivizm (Olguculuk)**", İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi (DEUHYO ED), S.3, ss. 161-163.
- TOPAKKAYA, A., (2008), "**Tarihsel Materyalizm Bağlamında Marx'ı Yeniden**

Okumak", Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Volume ½ Spring, ss. 379-395.

■ SAMBUR, B., (2010), "**Alevi Sorununda Paradigma Değişimi: Özgürlük ve Çoğulculuk**", Ankara, Liberal Düşünce Dergisi, Liberta Yayınları, Kış – Bahar, S. 57 - 58, ss. 5-15.

■ Uluslararası Hrant Dink Vakfı, (2011), "**Medyada Nefret Söylemi**", Mayıs –Ağustos, ss. 1-48.

■ YARDIMCI, G., (2011), "**Manevi Şiddet Temelinde Nefret Söylemi ve Nefret Suçları**", Ankara, 2.Hukukun Gençleri Sempozyumu: Şiddet Döngüsünü Kırmada Hukukun Rolü, 25-26 Kasım,.

Tezler

■ AVCI, Ö., (2010), "**Bir Özneleşme Örneği Olarak İstanbul'da Dindar Üniversite Gençliği**", İstanbul, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

■ AYDIN, A.R., (1995), "**Dini İnkarın Psiko-Sosyal Nedenleri**", Samsun, On dokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

■ BAKIŞ, M.L., (2008), "**Felsefi Bir Problem Olarak Ateizm**", Van, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

■ YILMAZ, H., (2008), "**Sosyal Değişme Sürecinde Alevilik**", Malatya, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

■ YÜCEL, M.Ö., (2011), "**Televizyonlarda Terör, Irkçılık ve Nefret İçerikli Yayınlar**", Ankara, Türkiye Cumhuriyeti Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, (Uzmanlık Tezi).

İnternet Kaynakları

■ www.youtube.com/watch?v=JZ7b9J-Q5jM

■ *www.youtube.com/watch?v=ybelylMDDy4&featura=related*

■ www.youtube.com/watch?v=hT0H_peflEw

■ http://www.lakb.at

EKLER

Ek:1 Mülakat Soruları

1. Olgusal Tespit Soruları:

   Ad-Soy ad:

   Yaş:

   Cinsiyet:

   Meslek:

   Eğitim Durumu:

   İkamet Edilen Bölge:

   Gelir Durumu:

2. Kendinizi inanç açısından nasıl ifade ediyorsunuz?
3. Alevilik size göre nedir?
4. Alevilerin ya da Aleviliğin günümüz sorunları nelerdir?
5. Yaşlılar ile aranızda ne gibi farklılıklar görüyorsunuz? (inanç açısından)
6. Aileniz Alevilik inancına bağlı mıdır?
7. Aleviliğin yaşadığı tarihsel sorunların sizde nasıl bir etki yarattığını düşünüyorsunuz?
8. Türkiye'deki Alevi Gençliği hakkında düşünceleriniz nelerdir, Gençlik Siyasallaşıyor mu?
9. Hangi siyasal ideolojiyi benimsemektesiniz? Açıklar mısınız?
10. Savunduğunuz siyasal parti/ideoloji, sizi etkilemektedir.
11. Göç, Şehirleşme ve hızla ilerleyen bireycilik olgusunun düşünceniz, inancınız ve yaşamınız üzerinde nasıl bir etki bırakmıştır?
12. Ateizm hakkında hangi bilgilere sahipsiniz?
13. Kendinizi hangi tür ateist ekolün içerisinde görüyorsunuz? Açıklar mısınız?
14. Ateizme yönelmenizdeki sebep veya sebepler nelerdir?
15. "Hakikat" size göre nedir?

Ek:2 Görüşmeciler ile İlgili Bilgiler

İSİM	YAŞ	EĞİTİM DURUMU	MESLEK	ŞEHİR	MÜLAKAT YERİ	GELİR DURUMU
Andaç	23	Üniversite	Öğrenci	Tunceli	İstanbul	1000
Ali Haydar	31	Üniv.M	İşçi	Tunceli	İstanbul	1000
Ali	21	Lise.M	Öğrenci	Malatya	İstanbul	500
Ali Rıza	20	Lise.M	İşçi	Tokat	İstanbul	500
Cengiz	27	Üniv. M	Öğretmen	Tunceli	İstanbul	2000
Deniz	27	Üniversite	Öğrenci	Sivas	İstanbul	500
Devrim	21	Üniversite	Öğrenci	Malatya	İstanbul	500
Eda	20	Üniversite	Öğrenci	Sivas	İstanbul	500
Emre can	21	Lise.M	Öğrenci	Tunceli	İstanbul	-
Engin	28	Üniv. M.	İşçi	Tokat	İstanbul	1000
Erçin	22	Üniversite	Öğrenci	Erzincan	İstanbul	500
Erdoğan	30	Üniv.M	Gemi Kaptanı	Tokat	İstanbul	2.500
Elif	27	Üniv.M	Öğretmen	Gaziantep	İstanbul	2000
Ercan	26	Üniversite	Öğrenci	Bingöl	İstanbul	500
Fırat	32	Üniv.M	Öğretmen	Tunceli	İstanbul	200
Fırat	26	Üniv.M	Eczacı	Sivas	İstanbul	1500
Feyza	28	Üniv.M	Tekstil	K.Maraş	İstanbul	1000
Fulya	25	Üniversite	Öğrenci	Sivas	İstanbul	500
Gizem	21	Üniversite	Öğrenci	Tunceli	İstanbul	500
Hıdır	30	Üniv.M	Serbest	Tunceli	İstanbul	1000
Öyküm	19	Üniversite	Öğrenci	K.Maraş	İstanbul	500
Özgür	22	Üniversite	Öğrenci	Erzincan	İstanbul	500
Özlem	30	Üniv.M	Sanatçı	Tunceli	İstanbul	2000
Ömür	28	Üniv.M	Teknisyen	Bingöl	İstanbul	2000
Semra	28	Üniv.M	Sosyolog	Tunceli	İstanbul	-
Serdal	28	Lise. M	İşçi	Tunceli	İstanbul	1000
Soner	27	Üniversite	Öğrenci	Tunceli	İstanbul	500

Tunç	22	Üniversite	Öğrenci	Sivas	İstanbul	500
Yaprak	24	Üniv.M	Muhasebe	Erzincan	İstanbul	1500
Volkan	25	Üniversite	Karikatürist	K.Maraş	İstanbul	-
Özlem	25	Üniv.M	Öğretmen	Muş	İstanbul	2000
Muharrem	22	Üniversite	Öğrenci	Tokat	İstanbul	500
Murat	26	Üniv.M	Yönetmen	Tunceli	İstanbul	2000
Mert kan	22	Lise.M	Gemi Kaptanı	Erzincan	İstanbul	2.500
Hüseyin	46	İlkokul	Alevi Dedesi	Malatya	İstanbul	Asgari Ü.
Gözde	20	Üniversite	Öğrenci	Malatya	İstanbul	500
Uğur	19	Lise	İşsiz	Sivas	İstanbul	-
Tolga	19	Lise Terk	Muhaberat	Muş	İstanbul	1000
Erdener	29	Lise.M	İşçi	Tunceli	İstanbul	1000
Çağdaş	25	Üniversite	İşsiz	Sivas	İstanbul	-
Zelal	21	Üniversite	Öğrenci	Tunceli	İstanbul	500
Metin	28	Üniv.M	Müzisyen	Adıyaman	İstanbul	1500
Duygu	24	Üniv.M	Muhasebe	Tokat	İstanbul	1000
Ozan	33	Üniv.M	Serbest	Çorum	İstanbul	1000
Gizem	22	Üniversite	Öğrenci	Hatay	İstanbul	500
Ceylan	26	Üniv.M	İşsiz	Tunceli	Tunceli	-
Simge	22	Üniversite	Öğrenci	Tunceli	Tunceli	500
Serdar	25	Üniversite	Serbest	Tunceli	Tunceli	-
Okan	24	Üniversite	Öğrenci	Tunceli	Tunceli	500
Mertcan	22	Üniversite	Müzisyen	Tunceli	Tunceli	1000
Elçin	22	Üniversite	Öğrenci	Tunceli	Tunceli	500
Perihan	24	Üniv.M	Öğretmen	Tunceli	Tunceli	2000
Behzat	19	Üniversite	Öğrenci	Tunceli	Tunceli	500
Ali Rıza	23	Lise.M	Serbest	Tunceli	Tunceli	-
Fırat	25	Lise.M	İşçi	Tunceli	Tunceli	1000
Yılmaz	28	Üniv.M	Müzisyen	Tunceli	Tunceli	1000
Ebru	27	Üniv.M	Memur	Tunceli	Tunceli	2000
Bülent	30	Lise.M	İşçi	Tunceli	Tunceli	1500
Sibel	21	Lise	Öğrenci	Tunceli	Tunceli	-
Dilek	20	Lise	Öğrenci	Tunceli	Tunceli	-

Murat	27	Üniv.M	Serbest	Tunceli	Tunceli	-
Tanju	25	Üniversite	Öğrenci	Tunceli	Tunceli	500
Hilal	24	Üniversite	Öğrenci	Tunceli	Tunceli	500
Erkan	27	Üniv.M	Tiyatro	Tunceli	Tunceli	1000
Hasan	25	Üniv.M	Memur	Tunceli	Tunceli	2000
Derya	23	Üniversite	Öğrenci	Tunceli	Tunceli	500
Mustafa	25	Lise.M	İşsiz	Tunceli	Tunceli	-
Ali	26	Lise.M	Tarım	Tunceli	Tunceli	1500
Rojbin	28	Üniv.M	Teknisyen	Tunceli	Tunceli	1500
Cem	25	Üniversite	Öğrenci	Tunceli	Tunceli	500
Selçuk	20	Lise	Öğrenci	Tunceli	Tunceli	-
Cansu	19	Lise	Öğrenci	Tunceli	Tunceli	-
Figen	21	Lise	Öğrenci	Tunceli	Tunceli	-
Sidar	25	Lise.M	Serbest	Tunceli	Tunceli	-
Hüseyin	20	Lise	Öğrenci	Tunceli	Tunceli	-

Ek 3 : Görüşmelerin Deşifreleri

(İSTANBUL)

(Kayıtlı Olan Mülakatlar)[174]

Adı: Andaç Yaş: 23 (09:44 d/s)

Kendimi hiçbir inanç sistemine yakın görmüyorum. Herhangi bir şeye inanmıyorum. İnsanın yaratıcısının olduğunu da düşünmüyorum. Alevilik bana göre İslamiyet'in bir parçasıdır. Alevilerin günümüz sorunları dışlanmışlıktır. Özellikle Sünni kesimler tarafından yaşatılan baskılardır. Bunların dışında hakim düşünce nazarında kabul görmeme, ötekileştirilme de ciddi sorunlar arasında yer alır.

Yaşlılar gençlere göre dine daha fazla bağlılık gösterirler. Bunun sebebi de yaşlıların daha az eğitim görmeleridir. Bu konuda okumak belli bir eğitim seviyesinde olmak çok önemlidir. Ailem Alevi inancına bağlı değildir. Ben, Ablam ve babam ateisttir. Annem ise, Tanrı inancına sahiptir.

Alevilerin tarihsel olarak yaşadığı sorunlar var, ancak bu sorunlar benim ateizmi benimsememde etkili olmadı. Yaşım ilerledikçe Aleviler ile ilgili baskıları öğrendim. Bir sorun olduğu için ateist olmadım aksine ateist olduktan sonra Alevilerin yaşadığı sorunları anlamaya başladım.

Ben kendimi hiçbir zaman sağcı veya solcu olarak tanımlamadım kendimi bildim bileli şehir koşullarında yaşadım. Şehirleşmenin sonuçlarından biri olan bireyselleşmeyi yaşadım. Bu durum sosyal yaşantımı etkiledi.

Ateizm hakkında bilgiye sahibim, çünkü yıllardır sorguluyorum. Ben hiçbir ilahi güce inanmıyorum. Bana göre gerçeklik, din dışındaki her şeydir.

---

[174] Burada verilen mülakatların sürelerine göre az olmasının temel sebebi, görüşmecilerin konu hakkında düşüncelerini aktarırken anlatım bozukluğu, konu ile ilgili olmayan cümleler, hakaret, duraksamalar gibi sorunlardır. Görüşmelerde esas alınan nokta sorulan sorulara verilen yanıtlardır, bu nedenle gereksiz anlatımlardan ziyade sadece istenen cevapların dökümü sunulmuştur. Ancak burada verilen görüşmelerde kullanılan cümleler değiştirilmeden sunulmuştur. Ses kaydına alınmayan mülakatlar sadece not alınarak sağlanmıştır. Örneğin 9 dakikalık bir görüşmenin dökümü yarım sayfa gösteriliyorsa sadece sorulan soruların yanıtları esas alınarak ve gereksiz anlatımlardan kaçınılarak konuşma kısaltılmıştır.

Adı: Ali Haydar Yaş: 31 (28:08 d/s)

Ruhani, metafiziksel olarak herhangi bir inancım yoktur. Alevilik dini bir inanıştır. Ancak diğer dinlerden farklı olarak kültürel özellikleri bağlamında öne çıkar. Ancak Aleviliğe ilişkin yorumlar arasında farklılık vardır. Bizim bulunduğumuz bölgede Alevilik katı bir inanç biçiminden uzak yaşam biçimi olarak görülür.

Ailem söylem itibariyle Aleviliğe bağlıdır. Bir takım geleneksel ibadetleri de yerine getirirler. Ancak düzenli olarak cem evine gitmek veya radikal anlamda tutucu yanları bulunmamaktadır.

Aleviliğin bir inanç olarak görülmemesi, tarihsel olarak baskıya maruz bırakılması Alevileri kendi geleneklerinden koparmıştır. Alevilerin kendilerini ifade etme önünde engeller var. Son süreçte Aleviliği İslam anlayışı içerisinde eritme davranışı hakimdir. Bu durum Alevi örgütlenmelerin ayrışmalarına neden olmaktadır. Alevilerin kendi içlerinde ayrışması birliğin bozulması anlamına gelmektedir. Aleviliğin yeniden tarif edilme yaklaşımları başka sorunları beraberinde getiriyor.

Sadece söylemde bile kalsa yaşlı kuşak Aleviliğe bağlılıklarını gösteriyorlar. Ancak bu nüfus içerisinden gelen genç kitle, aynı bağlılığı göstermiyor. Aleviliği bir yaşam biçimi olarak görmek gençler arasında yaygın bir görüştür. Kırsal ile kent arasındaki farklar giderek azalıyor. Kırsaldaki Aleviler de kentlerdeki yaşamı takip etme veya benzerini yaşama olanağına sahiptirler.

Alevilerin gördüğü baskı beni dinden soğuttu diyemem. Tanrının var olup olmadığına dair tartışmalara girmenin bir manası yoktur. Çünkü bu tartışma sonuçsuz kalmaktadır. Bu yüzden inandığım şey toplumun kendisidir ve toplumsal gerçekliklerdir. Soyut, metafizik olana inanma ben ve benim gibi insanların pratiği değildir. Zaten Alevilikte var olan gerçeklik insandır. İnsan rolü her şeyden daha önemlidir. İyiliği, doğruluğu, güzelliği soyut şeylerde değil direkt toplumda aramayı tercih ederiz. Zaten materyalist görüşe bağlı olduğum için hayata bakış açımı da böyle değerlendiriyorum. Var olana inanırım.

Kendimi sosyalist olarak ifade edebilirim. Ben şimdiye kadar hiç oy kullanmadım. Bu ülkede Alevi toplumu her zaman politikti. Çünkü Aleviliğin kendine rehber edindiği değerler belli bir politik yaklaşıma yakın değerlerdir. Yani toplumsallığın, eşitliğin, kolektif yaşamı kendi içinde güçlü bir biçimde vurgulayan politik görüşler Alevilik ile yakından ilgilidir. Yani Alevilik değerleri sol-sosyalist fikirlere yakındır. Bir taraftan bu nedenle bir taraftan da sürekli baskı altında tutulan bir toplum olduğu için, Aleviler her zaman politik olmuşlardır.

Ben kendimi Alevi olarak tanılamıyorum. Ancak o kökenden geliyorum. Sonuçta Alevilik bir dini inanış olduğu için kabul etmiyorum.

Adı: Cengiz Yaş:27 (18:35 d/s)

Kendimi hiçbir inanca ait hissetmiyorum. Ateist olarak tanımlıyorum. Şimdiki Aleviliğin kurumsallaştığını düşünüyorum. Ancak Alevilik bana göre, doğa ve insan sevgisine bağlı bir yaşam biçimidir.

Aleviler tarih boyunca hep baskı ve zulüm görmüşlerdir. Ancak buna rağmen hep mücadele eden bir topluluk oldu. Ancak bugün çoğu Alevi korkuyor. Kendini suni mezhebine ait hisseden bir kesim vardır.

Ailem aileviliğe bağlıdır. Ancak ben ve kardeşlerim bu konuda çok rahat büyütüldük. Çünkü ailemiz hiçbir zaman inanç yönünde bizlere baskı yapmadı. Yaşlılar Aleviliğe daha çok bağlıdır. Gençler sürekli olarak bir değişim içerisinde olduğu için iki kuşak arasında fark büyüyor. Gençlerin çoğu ateist olabiliyor. Çevremdeki bütün gençler Allah'a inanmıyorlar.

Alevilerin tarihsel olarak yaşadığı baskılar düşüncem üzerinde etkili oldu. Çünkü dünyadaki çoğu savaş din yüzünden meydana gelmektedir. Her kesim kendi inancını dayatma peşinde oluyor. Ben yatılı okulda okudum. Hem sunilik hem de Türkçülüğün dayatıldığını gördüm ancak daha çok sorgulayarak ateizmi benimsedim.

Aleviler siyasallaşmıyorlar. Çünkü Kemalizme takılı durmuşlar. Aslında sol bir tabanda olan Aleviler, seçim döneminde CHP'yi seçiyorlar. Belki de tarihteki dayatmalardan buraya gelindi.

Ben Kürt mücadelesini destekliyorum. Ayrıca bu mücadelenin herkes için kurtuluş olacağını düşüyorum. Eğer bu mücadele başarıya ulaşırsa eşit ve adil bir yaşam olur. Ayrıca sosyalizmin yaşanması için bu başarı gereklidir. Bu yüzden BDP'yi destekliyorum. Savunduğum ideoloji ateizme yönelmemde pek etkili olmadı. Bilimin her soruna cevap olabileceğini düşündüğüm için ateizmi benimsedim. Ancak ateizmin ne olduğunu araştırmadım. Yani ben bir yere sığınma gereği duymadım.

Dersimde bir Sünnileştirme politikası vardır. Ben yatılı okulda okuduğum zaman devlet baskısını iyice hissettim. Din derslerinin dayatılması gibi durumlar

ateizme yönelmem için bir dönüm noktası oldu. Gerçekliği bilimde arıyorum açıkçası. İlerde belki Tanrı kavramı ortadan kalkar. İnsanlar olmayan bir Tanrıya inandıkları için düştükleri konuma güleceklerdir.

Adı: Deniz Yaş: 27 (18:53 d/s)

Siyasal yaşamada dahil olduktan sonra her hangi bir inanışım kalmadı. Kendimi materyalist olarak ifade ediyorum ve maddeye inanıyorum.

Alevilik, hem aileden öğrendiğimiz hem de yazılı kaynaklardan öğrendiğimiz kadarıyla, İslami dininden kopan bir mezheptir. Yani aslında Ali'ye inananların Anadolu'daki yansımasıdır. Ailem ibadetlerini yerine getirmezler. Ayrıca Aleviliğe ne kadar bağlı olduklarını da bilmiyorum. Yani bunun sebebi kırsaldan kente göç ettikten sonra ekonomik kaygıların sonucudur. Özellikle 80'den sonra Alevilerin politikleşerek, Aleviliği sahiplendiğini görebiliyorum.

Şah İsmail döneminden itibaren Anadolu'da kök salarak gelen Aleviler, Osmanlı döneminden günümüze kadar hep yok edilen ve yok sayılan büyük bir sorunları vardır. Bugün aynı sorunları AKP döneminde yaşıyoruz. Örneğin Suriye meselesinde öne çıkan bir karakter var. Emperyalistler tarafından işgal edilmek istenen Suriye ve kendilerini Müslüman kardeşler olarak tanımlayan bir grup vardır. O grubun önde gelen bir üyesi Hatay'da silahlanıp, örgütleniyor ve bu adamın açıklamaları Alevilere karşı nasıl bir nefretin olduğunu en açık bir biçimde gösterir. Aleviler, hala düzen tarafından sıkıştırılmaya ve yok edilmeye çalışılıyor. Örneğin, sistem cem vakfı ile iyi ilişkiler kurarak düzenin Alevilerini yaratmak istiyor. Ancak Aleviler bu düzende hiçbir zaman söz sahibi olmadılar. Eşit yurttaşlığın sosyalizm ile sağlanacağını düşünüyorum. Eğer Aleviler ezilen halkaların yanında olamasaydı ve büyük sermayelerin peşinde olsalardı, dünyadaki yoksulluğu görmeselerdi bu sistem içinde istedikleri gibi yaşarlardı. Ama bu düzeni reddettikleri için Maraş'ta katledildiler.

Bana göre yeni nesil Alevilik düşüncesinde bağımsız kendi dünyalarını yaratıyorlar. Ancak Alevilerin bugün çok dindar olmadıklarını ve ibadetlerini sık sık yerine getirmediklerini görüyoruz. Şehirleşen Alevilerde hiçbir zaman kitlesel olarak semah döndüklerini görmedim. Ben sosyalisttim. Marksist-Leninist düşünceye sahibim. TKP'nin bir üyesiyim. Ailem bana hiçbir zaman inanç yönünde baskı uygulamadı. Ben de hiçbir zaman Tanrıyı, dini hayatımın merkezine almadım. Bilimsel olarak ateizmi sorgulamadım. Çünkü bir şeye inanma ihtiyacını

önemsemedim. Aleviyim veya ateistim bu tür şeyler benim için önemli değil. İnsanın doğadan gelen bir varlık olduğunu savunuyorum. Eğer bu durum ateizm ile açıklanıyorsa önemli değil ben kendimi materyalist olarak kabul ediyorum. Bence gerçek olan insanın kendisidir. Ezen ile ezilenin mücadelesidir.

Adı: Devrim Yaş:21 (14:38 d/s)

İnanç noktasında Marksizmi benimsemekle beraber diyalektik materyalizme inanıyorum. İnanç konularına bakış açımı da bu anlayış ile değerlendiriyorum.

Alevilik bana göre, yıllarca geçirdiği dezenformasyonlar ile beraber belli dini ritüelleri, belli kültürel koşulları olan bir yaşam biçimidir. Aslında her dinin çıkış noktasında bir yaşam biçimi özelliği vardır. Aleviliğin özü itibariyle bir kültür olduğunu düşünüyorum.

Ailem Aleviliğe bağlı değildir. Alevilik belli kalıplar ile sıkıştırılmaya çalışılıyor. Ve politik bir özne olarak kullanılıyor. Ancak şu sıralar Alevilerin toplumsal muhalefete kayıtsız olduklarını düşünüyorum. Yaşlılar ile gençler arasında kuşak çatışması söz konusudur.

Materyalist felsefeyi benimsememde Alevi katliamlarının etkisi olduğunu söyleyemem. Ancak yaşanan olaylar beni derinden etkilemiştir. Ben kendimi sosyalist olarak tanımlıyorum. Diyalektik materyalizmde var olan her şeyin bir kanıtı vardır ve var olan her şey bir sentezin ürünü olarak karşımıza çıkmaktadır. Diyalektik materyalizm felsefesini hayatın her alanında görebilirsiniz. Hayattaki her şeyi açıklamak için bir rehber niteliğini taşımaktadır. Yaşadığımız düzen sınıf çelişkileri üzerine kuruludur, ancak bu durum belli bir mücadeleyle yıkılacaktır. Komünist toplum düzeni ile ortadan kalkabilir. Ancak komünist topluma geçildiğinde bile çelişkiler bitmeyecektir. Bu defa insanın doğa ile mücadelesi devam edecektir. Yani çelişki kendine özgüdür. Doğanın en temel kanunudur çelişki. İnsan varlığını özü evrim ile tanımlanabilir. Bugünkü insanın düşüncesi ve fiziksel özellikleri evrim sonucunda meydana gelmiştir hayattaki gerçekliği materyalizmde arıyorum.

Sadece Aleviler değil bütün toplum politiktir aslında. Tepkisizlik bile bir politikanın sonucudur. Yani toplumun her kesiminde belli bir siyasal duruş vardır.

Adı: Eda Yaş:20 (09:42 d/s)

Tanrıya inanmıyorum diyebilirim. Alevilik netice itibariyle din kaynaklı olduğu için dini boyutunu önemsemiyorum. Daha çok kültürel bir yaşam biçimi olarak görüyorum. Ailem Aleviliğe değildir. Yaşlılarda körü körüne bir bağlılık vardır. Çünkü inanç konusunu sorgulamıyorlar.

Babam tarihsel sorunlardan dolayı ateizmi benimsemiş olabilir ama benim ateizmi benimsemem daha çok inançlı olarak büyütülmediğimden dolayıdır. Bunu yanında çocukluktan itibaren Tanrı konusunu sorgulama durumum vardı.

Alevileri sol anlayışa doğru eğilim içerisindedirler. Bunun sebebi ise yaşayıştan kaynaklıdır. Ancak boş bir siyaset anlayışları olduğunu düşünüyorum. Şehirleşmenin çok büyük zararları vardır. Ben aslında şehir yaşamını benimsemiyorum.

Ben komünistim. TKP'yi destekliyorum. Ancak benimsediğim siyasal ideoloji ateizme yönelmemde pek etkili olmamıştır. Çünkü ben daha öncesinde ateizmi benimsemiştim. Ateizmi bilimsel olarak araştırmadım. Ama bu konuda kendimi geliştireceğim. Bunu yanında dini kitaplar da okuyacağım. Toplumda var olan sömürü benim gördüğüm gerçekliktir.

Adı: Emre can Yaş: 21 (08:50 d/s)

Ben materyalizme inanıyorum. Ancak Alevi kimliğimi de koruyorum. Alevilik, bana göre bir yaşam tarzıdır. Aleviliğin köken olarak dini referansı var ama günümüzde Alevi gençliğinin bunu bir yaşam biçimi olarak gördüklerini düşünüyorum.

Babam inançlı biri değil. Annem ise, bazı ibadetleri yerine getiriyor. Ancak ailem tutucu değildir. Alevilerin tarihi boyunca ezildiklerini düşünüyorum. Fakat günümüzde sivil toplum ve Alevi örgütlerinin zorunlu din dersi sorunu, cem evi gibi konularına karşıyım. Yani Alevilerin talepleri bu konulara indirgendiği için karşıyım. Çünkü Alevilik bu konulara indirgendiği zaman sunilikten pek farkı kalmıyor. Sadece bu sorunların var olduğunu düşünmüyorum. Alevi gençliği aydındır, solcudur ancak bunlarla beraber çok büyük sorunları da vardır. Yani emek sorunu var sömürü sorunu var, dolayısıyla bu konuya sınıfsal bakılması gerekiyor bana göre, Alevi gençliği AKP tarafından sömürülmeye çalıştırılıyor.

Yaşlılar din konusunda daha tutucu oluyorlar. Bunun sebebi ise, eğitimden yoksun kalmalarıdır. Tarihsel olaylar ateizme yönelmemde etkili olmuştur ancak esas sebep komünist olmamdır. Bana göre dinler insanların yaratımıdır.

Türkiye'de dindar muhafazakar kesimin ezilen halklara beni ateizme yöneltti. Aleviler siyasaldırlar, ancak siyasal yaşamları daraltılmaya çalışılıyor. Akp tarafından bu sistem dayatılıyor. Gerçeklik insanın kendisidir bence. Ben insanın yaptıklarına bakarım.

Adı: Engin Yaş: 28 (39:38 d/s)

Lisede okuduğum zamanlar az da olsa inançlıydım. Ancak orada Alevilere karşın yargılar vardı. İnat yapıp, Aleviliği destekliyordum. Daha sonraları din ile hiçbir ilgim kalmadı.

Alevilik, diğer inançlar gibi soyut kavramlara bağlanan bir şeydir. Ancak Aleviliğin farklı yorumları vardır. Ezilmiş bir inanç olarak görülebilir. Neticede ben bu inancın da hakikatine inanmıyorum.

Aleviler, biz Aleviyiz diyorlar. Bizim inancımız var, diyorlar. Dolayısıyla devlet Sünniler'e tanıdığı olanağı bizlere de tanımalıdır diyorlar. Ama devlet ne yapıyor! Sunilik inancı ile Alevileri yetiştirmeye çalışıyor. Bu durum direkt o inancı yok saymak anlamına geliyor. Aleviler de buna inat biz varız diyorlar. Ancak bu insanlara ilköğretimden itibaren sunilik dayatılmıştır. Bugün sadece Alevilerin örgütlü olan kesimleri buna karşı çıkıyor. Din dersleri kaldırılsın veya zorunlu olmasın diyorlar. Bu insanlar bizim ibadet alanımız cem evidir diyorlar. Aleviler diyor ki, biz camiye karşı değiliz! Ancak biz de kendi ibadethanemizi istiyoruz. Bu talepten daha doğal bir şey var mıdır! Alevilik, devletin kabul etmediği bir şey olduğu için, devletin bütün kademelerinde Alevi karşıtlığı söz konusudur.

Yaşlılar ile gençler arasında ciddi bir fark var. Zaten yaşı ilerlemiş kişilerin inanca yönelimi belirgindir. Şimdiki gençlik ise, dinsel bağlılıkları zayıflamış. Çünkü artık kentsel alanlara giren insanlar daha farklı durumları görür. Dolayısıyla tek bir şeye bağlanmaktan ziyade daha çok şeye bağlanma zorunluluğu ortaya çıkar. Politik mücadelenin gençlik üzerindeki etkisi bariz bir durumdadır. Hele ki, varoş mahallelerde yaşayanlar doğuştan ezik olduğu için devlete karşı muhalif bir tutum alır. Açıkçası Alevi gençliğinin inançtan yoksun olmalarının en temel sebebi devrimciler ile olan münasebetlerine dayanır. Çünkü devrimcilik diyalektik materyalizme dayanır. Bu da dünyadaki inançları sorgulamaya dayanır.

Ailem Allah'a, Ali'ye ve Muhammed'e inanırlar. Ama yakın süreçte onlar da artık inançsızlığa doğru yönelmeye başladılar. Bunun sebebi de çocuklarıdır. Çünkü bizler devrimci mücadele ile tanıştıktan sonra bu anlayışı ailemize yansıttık.

Dolayısıyla şehir yaşamına geçişten sonra ciddi anlamda inanç zayıflığı yaşadı ailemiz. Hatta bazı zamanlarda anne ile babam "bizim dinle ilgimiz yok..." diyorlar.

Şimdi oturup şunu düşünüyorsun! Yav arkadaş diyorsun! Osmanlı gelmiş kesmiş, cumhuriyet gelmiş kesmiş, bugün hala bizim Erbaa ilçemizde en verimli topraklar sunilerin, en ücra köşeler Alevilerin, niye! Çünkü sürekli sürgün edilmişlerdir. Elektrik direkleri gelir ama Aleviye yok!şimdi bu ayrımı net bir biçimde görüyorsun. Ondan sonra düşünüyorsun bizim bir kurtarıcımız vardı diye! Ali vardı Muhammed vardı... Niye bunlar yardım etmiyor, niye Allah yardım etmiyor! Yani biz kurtarıcı olarak gördüğümüz her şeyden ümit kestik. Çünkü diyorsun lanet olsun! Bunların bizi kurtaracağı yok! Yani bu sorun senin sorunundur. Bu sorunu Ali'ye Allah'a havale etmenin faydası yok! Kurtarıcı biziz!

Ben kendimi komünist olarak tanımlıyorum. Bu düzenin tüm kurumlarının ortadan kalkacağı proleter devrimi savunuyorum. Bu nedenle ezilen tüm kesimlerin yanında duruyorum. Bireyselleşme meselesi kişinin tercihi değildir. Çünkü var olan düzenin insanlara dayattığı bir şeydir bu. Çünkü bu düzen insanları tek tipleştirerek ayakta kalır. Bu yönüyle insanlar kontrol altına alınmaya çalışılıyor. Kapitalizmde de bu söz konusudur.

Şimdi senin bu tez daha kolay bir biçimde yapılabilir! Ama bugün hangi kapıyı çalarsan kimse seninle konuşmaz. Çünkü herkes birbirinden korkar oldu. Bütün baskılar sonucu korku meydana geliyor. Bu düzen kolektif yaşamı da ortadan kaldırmıştır. Yaşanan göçler, sonucunda hem yaşam alanı daralmış hem de psikolojik sorunlar ortaya çıkmış.

Ateizmin türleri var mı yok mu bilmiyorum! Bildiğim şey dini, Tanrısı olmayan kişiye ateist denir. O yüzden herkesin ateist olmasını istiyorum. Çünkü somut olmayan hiçbir şeye inanmamak gerekir. Dogmatik hiçbir şeye inanmıyorum. Allah var ise, gelsin göreyim! Görürsem inanırım. Zaten materyalim bunu gerektirir.

Ateizme yönelmemde en temel şey, üzerimizdeki devlet baskısıdır. Birincisi ailemin bizleri rahat büyütmesi ikincisi onların da inanç yönünden yoksun olması etkili oldu. Ayrıca Alevilik içinde özgürce sorgulama imkanı da vardır. Tabi bunların dışında en büyük etkiyi devrimci mücadeleden edindiğim bilgilerdir.

Hem Aleviliği savunmam hem de ateist olmam çelişki değildir. Aleviliğe yönelik bir bağlılığım yok. Ancak Aleviliğin beni dinsizliğe iten yönlerini benimsedim. Örneğin Enel Hak fikri. Alevileri desteklemem onların ezilmişliğinden kaynaklanıyor. Devrimci olmanın en temel gereği ezilmiş olanın yanında durmaktır. Bu nedenle Aleviliği destekliyorum.

Valla gerçek olan yapabildiğimiz, dokunabildiğimiz her şeydir! Somut olan gerçektir. Tarih sınıflar savaşımıdır, bu da hayatın gerçekliğidir.

Adı: Erçin Yaş: 22 (16:29 d/s)

Materyalizme inanıyorum yani herhangi bir Tanrının varlığına inanmıyorum. Kabaca maddeye inanıyorum.

Alevilik bu ülkede ilerici değerler taşımaktadır. İlerici değer taşıması biraz da ezilmişliğinden kaynaklı ve egemen gücün bu topraklarda suniliği benimsemesidir. Ezilmişlik bir biçimde sol anlayışa yakınlaştırmıştır Alevileri. Aleviliğin bu ülkede gerçekliği budur. Alevilik esasında bir kültür olarak değerlidir. Çünkü Alevilik dayanışmayı ve toplumsal anlamda bütünleşmeyi, sorgulamayı öğretir.

Ailem Aleviliğe bağlıdır. Türkiye'deki Alevilerin cem evleri sorunu vardır. Ama ben çok gerekli görmüyorum bunu. (Ezan okundu! Soru: Ezan sesinden rahatsız mısın? Yanıt: Evet!) Bir diğer sorun zorunlu din dersidir. Bu çok baskı yaratan bir durum ve kaldırılması gerekir.

Tarihsel olarak yaşatılan baskılar düşüncem üzerinde etkili olabilir. Aynı durum Kürtlerde de vardır. Çünkü baskı gören Kürt halkı sol anlayışa yönelmiştir. Dolayısıyla sol hareket insanı ateizme veya materyalizme doğru yönlendirir.

Türkiye'de Alevi gençliğinin bütün olarak gittiği bir yer yoktur. Ancak bu ülkede dindar gençlik projesi söz konusudur. Buna rağmen kendisini istediği gibi yönlendiren bir Alevi gençlik kitlesi vardır.

Yaşlılar ile gençler arasında fark vardır. Yaşlılar inancına daha bağlıdır. Çünkü yaşlı kuşak zamanında eğitimden yoksun kaldıkları için Tanrıyı sorgulamamışlardır. Ama buna rağmen normal bir Alevi yaşlısı körü körüne bağlı değildir inanca. Çünkü söylüyor ama fiili olarak bir şey yapmıyor.

Aslında 80 öncesinde Aleviler daha çok siyasaldı ve sola yakın duruyordu. O dönemde sağcı Alevi yoktu. Ama bugün ciddi anlamda bölünmeler vardır. Mesela cem vakfı sağa yakın duruyor. Bu nedenle Aleviler hala politik ama bölünmüş bir şekildedir. Ama daha çok sol harekette bulunuyorlar.

Ben sosyalisttim, komünisttim. TKP'yi destekliyorum. Kişisel düşüncem üzerinde politik görüşüm etkili oldu. Ancak daha küçük yaşlarda Tanrı konusunu sorguladım. Çünkü bizlere inanmak zorunda olmadığımız bir inanç dayatıldı. Sosyalizm bilimsel temelli bir ideolojidir, dolayısıyla bilime önem verir, somut olana bakar. Bana gerçeklik budur. Tanrının varlığı veya yokluğu kanıtlanamaz. Ancak zaten gereksiz bir konudur.

Şehrin etkisi var üzerimde kuşkusuz. Eğer ben Erzincan'da devam etseydim belki okul okuyamazdım, kitap okuyamazdım dolayısıyla hayatı sorgulayamazdım. Ben hayatı ateizmden ziyade materyalist anlayış ile açıklıyorum.

Adı: Erdoğan Yaş: 30 (13:19 d/s)

Allah'a inanmıyorum. Somut olana inanıyorum. Alevilik, bir kültürdür. Yani bu kültür ile Müslümanlığın karışışımı, ayrı bir inanç olarak ta görülebilir. Ancak İslamiyet'ten ayrıldığı noktalar da vardır. İslamiyet'in ilk döneminde ezilmişliği yaşadılar. Alevilerin en büyük sorunu devletin kendilerini tanımamasıdır.

Yaşlılar daha tutucudurlar din konusunda. Alevi gençliği de kısmen bağlıdır inanca. Alevi gençliğinin benim gibi düşünmesi için hepsinin benim gibi devrimden yana olacaklar. komünist olması gerekir. Yani ya devletten yana olacaklar ya da

Ailem Aleviliğe bağlıydı ta ki Alevilikten kopuş yaşayana kadar. Aleviliğin baskıcı yönü olmadığı için ailem giderek ibadet yapmamaya başladı. Bu nedenle kopuş yaşandı. Tarihsel olayların yaşanması komünist olmamı tetikledi. Yaşanan olaylar devrim ruhunu uyandırdı bizlere.

Adı: Fırat Yaşı: 32 (08:15 d/s)

Somut olana inanıyorum ama soyut olan aşk, sevgi vb değerlere de inanıyorum. Alevliği kültür olarak seviyorum. Yani Alevilikteki hümanizm, kadın erkek eşitliğini benimsiyorum. Ailem Aleviliğe bağlıdır. Bu ülkede Alevilik hala bir inanç olarak kabul edilmiyor. Devlet ve Sünni anlayış Alevileri kabul etmiyorlar.

Alevi gençliği içinde politik mücadeleyi benimseyen de vardır, popüler kültürün peşinden giden de vardır. Tarihsel olayların üzerimde etkisi vardır. Çünkü bilinçaltına alıyoruz yaşananları. Ben ilkokul yıllarımda beri Tanrıyı sorguladım. Siyasal yaşama atıldıktan sonra daha net sorgulamaya başladım.

Ben Marksizmi benimsiyorum. Son süreçte BDP'yi destekledim. Türkiye'deki Aleviler siyasaldırlar. Ben ateizmi sorgulamaya ihtiyaç duymadım. Günümüzdeki sınıfsal ayrımlar, katliamların yaşanması Tanrının adaletsizliğini gösteriyor. Tanrı olsaydı bunu engellerdi. Gerçeklik hayatın kendisidir.

Adı: Fırat (2) Yaş: 26 (16:18 d/s)

Belli bir döneme kadar Tanrıya inancım vardı; ama daha sonra politik olarak bir yerlere kanalize olduktan sonra fikirlerim değişti. Yani şuan kendimi ateist olarak kabul ediyorum.

Alevilik bana göre, İslamiyet'in bir koludur. Ancak daha naif ve baskıdan uzak bir inançtır. Alevilerin tanınmama, ötekileşme ve çeşitli baskı, katliam gibi tarihsel sorunları olmuştur. Alevilere karşı toplumun algısı insani olmadığı için, ailem bizleri sürekli uyarırdı. Babam birçok defa Alevi olduğumu kimseye söylememem gerektiğini belirtmiştir. Ben hayatım boyunca birçok kötü yakıştırmalar ile karşı karşıya geldim. Ailem Aleviliğe bağlıdır.

Din adına işlenen cinayetler ve yaşanan katliamlar dine ve Tanrıya bakış açımı değiştirdi. Öldürmemeyi emreden bir dinin mensupları insan öldürdüğü zaman, siz o dine karşı güvensiz olursunuz. Bu durum daha sonra sizi inançsızlığa kadar götürebilir. Ancak ateizme yönelmemde temel sebep komünist olmamla alakalıdır. Ben kulluk anlayışına karşıyım.

Ben Alevileri ve Aleviliği savunuyorum, çünkü Aleviler, bugüne kadar birçok bedel ödedi. Bu sebeple onların yanında durmam gerekmektedir. Daha çok insani bir durum olduğu için Alevileri destekliyorum. Benim oturduğum mahalle 80 haneli bir yerdir ve hemen hemen hepsi Alevi ailelerden oluşmaktadır. O mahallede benden başka ateist yok, çünkü gençlerin çoğu politik değildir. Gençler, korkularından dolayı hem politikadan kaçınıyor hem de kendilerini koruma ihtiyacı duymaktadırlar.

Ben Marksist-Leninist'im. Türkiye Komünist Partisi'ni destekliyorum. Savunduğum siyasal ideoloji ateizme yönelmemde doğrudan etkili oldu. Ayrıca okuduğum kitaplar, Tanrı konusunda yaptığım sorgulamalar sonucu da bu düşünceyi benimsemeye başladım. İdeolojik olarak örgütlenme sürecinde öğrendiğim şeyler düşüncemi etkiledi. Ateizm konusunda herhangi bir araştırma yapmadım. Çünkü din bilinci benim için hiçbir şey ifade etmiyor.

Şehirleşme, bireycilik gibi durumlar insanları inancından soğutmaktadır. Babam ve annem şehre geldikten sonra cem evine gitmemeye başladı. Bu durum aslında kapitalist sistemin getirdiği sıkıntılardan kaynaklanıyor. Şehir yaşamının dezavantajları çok fazladır. Benim için hakikat insan ile alakalıdır. Her şey insandır. Benim kabem insan ve insan emeğidir. Bir devletin kendini sadece bir mezhebe bağlı kıldığından dolayı Aleviler, katliamlar yaşamıştır.

Adı: Gizem Yaş: 21 (19:54 d/s)

Gitgide azalan bir inanç durumu vardır, bizlerde. Anne ve babamın cem evine gittiklerini görmedim. Ben de bir Dersimli olarak cem evine hiç gitmedim. İnanç konusunda bazı şeyleri cevaplayamıyorum ve kendimi inançlı biri olarak ta görmüyorum. Yani bu konuda daha çok arafta bir yerde duruyorum. Ailemin inanç konusunda herhangi bir yönlendirmesi olamamıştır.

Benim için önemli olan insandır. Daha çok hümanist bakıyorum, zaten Aleviliğin temelinde de bu vardır. Eskiden Alevi olduğumu söyleyemiyordum ama şu sıralar bu sorun biraz daha çözülmüştür.

Yaşlılar ile gençler arasında iletişim sorunu vardır. Yaşlılar daha inançlıdır ama gençler inançtan uzaklaşmaktadırlar, çünkü farklı şeylerle ilgileniyorlar. Aslında toplum da aynısı yapıyor yani inançla uğraşmıyor ve giderek inançsızlaşıyor. Eskiden insanlar inançlarına daha bağlı bir durumdalardı.

Eğer ben Aleviliğin gereklerini yerine getirseydim, yaşanmış olan katliamlar beni etkilerdi. Ancak bu durum bende söz konusu değildir. Sırrı Süreyya Önder'e oy verdim. Kendimi sosyalist olarak tanımlıyorum ama pratik anlamda bu düşüncenin gereklerini yerine getirmiyorum. Türkiye'deki Alevi gençliği siyasallaşıyor, çünkü toplum içinde bütün bireyler aynı durumdadır. Herkes kendine siyasal bir dayanak arıyor.

Ateizm, dinin insanların özgürlüğünü elinden aldığı için bir isyan biçimidir, bir düşüncedir. Benim gittiğim kreşlerde Sünniler yoğunluktaydı. Öğretmenlerimiz bizleri Allah baba diye korkutuyorlardı. Şimdilerde ise Allah baba diye bir korkum yoktur. Ama bu anlamda her zaman korkutulmuşumdur.

Kadere inanmıyorum, rastlantısal olduğunu düşünüyorum her şeyin. Madde benim için önemlidir. Bir şeyi gözümle görmesem inanmam. Okuduğum biyoloji bilimi de bana bunu öğretmektedir. Gerçek bana göre, insandır, canlıdır. İnsan olmadan inanç olmuyor ve insan olmadan hiçbir şeyin anlamı yoktur.

Adı: Hıdır Yaş: 30 (11:54 d/s)

Ben öncelikle bilime inanıyorum. Alevilik düşüncesini de benimsiyorum. Çünkü baktığımız zaman en güzel düşünce şeklidir. Alevilik, Tanrıyı merkeze almıyor, Tanrı insan için odak noktası olmamalıdır. İnsan yaşar, kendi doğrularını ve yanlışlarını kendisi yapar. Bunu yöneten bir gücün olduğuna inanmıyorum. İnsan yaptığı şeylerden kendisi sorumludur.

Alevilik, hepimizin bildiği gibi bir düşünce şeklidir. Eşitliğe dayalı ve doğayı önemsediği için ben de seviyorum. Türkiye'de Aleviler diye bir toplum tanınmıyor. Sadece siyasal bir rant olarak kullanılmaya çalışılıyor partiler tarafından. Gençlik, kesinlikle ateizme yöneliyor. Kendi çevremde bu durumu net bir şekilde görüyorum. Dersimin gelenekleri artık gençler tarafından ilerletilmiyor. Geçmişte he rşeye saygı vardı, ancak şimdiki gençler bunu saptırıyor. Eski kuşak ile şimdiki gençler arasında çok fark vardır.

Siyasallaşma bana göre, ego tatminidir. Hangi taraf güçlü ise o tarafa yöneliyor insan. Şehirleşme düşüncemizi, hayatımızı etkiliyor. Gazi mahallesinde rahat hissetmiyorum kendimi, yani burada kendi kültürünü geliştiremiyorsun, düşünceni geliştiremiyorsun. Burası göç alan bir bölge olduğu için herkes kendine göre bir yaşam tarzı istiyor. Buradaki durumlar hiç iyi değil, eğer çocuğum olursa buradan göç etmeyi düşünüyorum.

İnsan, hayatında yaşadığı sorunlardan dolayı bazen inanca sığınmayı istiyor. Dolayısıyla din olgusu insan için çok önemlidir. Ama biz 38 Dersim'i yaşadık, katliamlar yaşadık sırf bu yüzden Allah'a inanmıyorum diye düşünemem. Bilim benim için daha önemlidir bu konuda. Herhangi bir siyasi ideoloji benimsemiyorum, çünkü güven eksikliği var bende. Hayattaki gerçekliği bilimde arıyorum, kaderci bir insan değilimdir. Ama hayatta şans faktörüne de inanıyorum.

Adı: Öykūm Yaş: 19 (09:04 d/s)

Tanrısal olarak hiçbir şeye inanmıyorum. Bedenden ayrı bir ruh olamaz. Alevilik bana göre, emeğin ön plana çıktığı bir durumdur. Dinsel referansları vardır mutlaka ama daha çok bir kültür olarak tanımlayabilirim. Ailem Aleviliğe bağlı değildir, hatta babam da ateisttir.

Zorunlu din dersi Aleviler için bir sorundur. Osmanlı döneminden bu yana Alevilerin ezildiğini görüyoruz. Bugün de siyasal İslam'ın baskısı mevcuttur. Yaşlılar kırsalda yaşadıkları için inançlarına daha çok bağlıdırlar. Ben bilimsel sonuçlar bağlamında ateist oldum. Alevilere karşı yapılan katliamların çirkin yüzü bellidir ama ben bu yüzden ateist olmadım. Egemenler sana baskı yaptığı zaman eşit yurttaşlık için sol ideolojiye yöneliyorsun.

Türkiye'de bugün AKP ile uyuşmayan bir Alevi kitlesi vardır. Sünni ile bir problemim yoktur. Benimle aynı ideolojiyi savunan insanlar ile ilişkilerim daha uzun sürer. Kent yaşamı bize daha rahat iletişim kurmamızı sağlıyor ve burada hareketlilik olduğu için insanlar arası temas daha çabuk oluyor. Ben metafizik gücün var olduğunu kabul etmiyorum. Daha çok insan emeği üzerine kurguluyorum bakış açımı. Çünkü insanın yapıp ettikleri, tarihi belirliyor. Aleviler de insan emeğine bağlı bir öğretiye sahiptir, dolayısıyla var olan egemen ideoloji karşısında kendi kimliklerini koruyacak bir sisteme ihtiyaç duymuşlardır. Bu nedenle eşit yurttaşlığın sağlanması adına sosyalizm düşüncesi bizlere yakın gelmektedir. Çünkü biz sahip olduğumuz kimlik ile ancak ve ancak sosyalist bir düzen içerisinde yaşayabiliriz.

Ben sosyalistim ve de TKP'yi destekliyorum. Bir aydınlanmacı olarak her şeyin bilim ve akıl yoluyla kavranabileceğini düşünüyorum. Bu bilinç ateizme yönelmemde etkili oldu. Ben ateizmi araştırmadım. Ama bana göre her şey insan aklı ile açıklanabilir. Metafizik olana inanmıyorum.

Adı: Özgür Yaş: 22 (20:25 d/s)

Eğer inanç dediğimiz bir olgu varsa ben ona inanmıyorum. Ben doğadaki dengeye inanıyorum. Doğanın düzeni kendiliğinden oluşmuştur. Alevilik bir felsefedir. Doğa ve insan sevgisine dayalı bir felsefedir. Bana göre Alevilik felsefesi İslamiyet'ten öncedir, fakat Müslümanlar bölgede hakim olduktan sonra Alevilik ile temas kurulmuştur.

Bana kalırsa Alevilik başlı başına bir sorundur. Alevilerin en büyük sorunu kendilerini Müslüman olarak kabul etmeleridir. Bu doğru değildir, çünkü Aleviler kendi düşüncelerinden, yaşam tarzlarından uzaklaşıyorlar. Yani Alevilerin öncelikle Aleviliği tam olarak tanımlamaları gerekir. Öncelikle isimlendirme konusunda Kızılbaş olarak nitelendirilmeleri gerekir.

Ailem Aleviliğe bağlıdır. Ancak onlar da Müslüman olduklarını düşünüyorlar. Yaşanan katliamların üzerimde etkisi kesindir. Bu baskılar yüzünden Aleviler kimliklerini sakladılar, bu yanlış bir şeydi. Ben bu gizlilikten sürekli kaçındım.

Ben sosyalistim. BDP'ye oy verdim. Günümüz dünyasında yoksulluğun giderilmesi için sosyalizme ihtiyaç vardır. 1938 Dersim katliamından sonra Erzincan'a daha sonra buraya geldik. Şehrin etkisini kesinlikle hissediyorum. Bazen burayı bırakıp kırsala gitmek istiyorum. Çünkü burada var olan insan ilişkileri çok yüzeyseldir ve doğallıktan uzaktır. Bu da kapitalizmin bir sonucudur. Doğayı katlediyoruz, ormanları yakıyoruz bunun yerine binalar dikiyoruz.

Ben aslından hiçbir şeye inanmıyorum. Düşünce anlamında daha çok nihilistim. Ama pratikte değilim. Beni Tanrıtanımazlığa iten sebeplerden biri de, özgür bir ortam içinde büyümemdir. Korkutulmadan büyütüldüm. Ailemin bana herhangi bir inancı dayatmadı. Bu nedenle, inanç konularında sorgulama şansım oldu. Biraz daha okuduktan ve araştırma yapmaktan sonra ateizmi benimsedim.

Alevi gençliğinin belli bir kesimi benim gibi düşünüyor. Çünkü her Alevi genci aynı değildir. Ama bence Alevi gençliğinin biraz daha ön plana çıkıp seslerini yükseltmesi gerekmektedir.

Adı: Özlem Yaş: 30 (21:55 d/s)

Ben Tanrıya inanmıyorum. İnsanların emeğine dayalı değişen dünyanın olduğuna inanıyorum. Alevilik, elbette bir inanç biçimidir ama başkalaşmış bir durumdadır şuan. Alevilik, kültürel anlamda daha belirgindir. Ama nihayetinde İslamiyet'in bir koludur.

Evet! Ailem ibadet yapıyor. Bulundukları yerde zaman zaman cem evine giderler. Ama daha çok kendi içlerinden yaşıyorlar inancı. Alevilerin sorunları tarihseldir. Öyle ki, dünden bugüne bir silsile olarak gelmiştir. Zorunlu din dersini almak istememelerine rağmen, onlara bu ders dayatıldı. Alevilerin en temel sorunu kendi inançlarını ve kültürlerini özgürce yaşayamamalardır.

Yaşlı kuşak ile genç kuşak arasında ciddi farklar vardır. Hem inanç hem de kültür anlamında farklılıklar vardır. Yaşlı kesim daha çok tutucu olmaktadır inanç konusunda. Genç kuşak ise değişime açık bir durumdadır. Dünyada büyük bir değişim vardır. Yani artık metafiziksel bilgiler yetersiz kalıyor ve bunun yerine bilim ön plana çıkıyor. Bu durum insanları etkiliyor. Zaten Alevilik biraz daha bilimsel bilgilere değer veriyor. Dolayısıyla bu durum geleneği de etkilemektedir. Alevilik için Tanrıtanımaz denemez ama biraz daha bilim yanlısı konumundadır.

Yaşadığımız baskılar ciddi etkilere sebep oluyor. Olumlu ya da olumsuz bir şekilde etkileniyoruz. Bu düzen içinde ya isyan edersiniz ya da asimile olursunuz. Lise döneminde oruç tutmuyordum ama arkadaşlarım tutardı. Dolayısıyla ben yalnızlaştığımı hissediyordum. Bu durumları düşünüyordum daha sonra Aleviler üzerindeki baskıyı görünce, öğrenince her şeye anlam verebildim. Yaşanan her şeyi sorgulamaya başladım.

Kişisel olarak Sünni ile bir problemim yoktur. Çünkü bir Sünni kadar ben de sistem içinde problemler yaşıyorum. Bütün sorun bizleri bu hale getiren devletten kaynaklanıyor. Ben devrimciyim ve Marksist ideolojiye inanıyorum. Savunduğum ideolojinin yaşamda karşılığını bulabilmekteyim. Sosyalist düşünce ile tanıştıktan sonra Tanrı konusunda düşüncelerim yerli yerine oturdu. Yani bu düşüncenin üzerimde etkisi çok oldu.

Ateistlik zor bir şeydir. Çok zor bir şey seçiyorsunuz sonuç itibariyle. Şehirde yaşamak bunu nasıl etkiliyor bilmiyorum ama ben şehir içinde kendimi güçlü hissediyorum ve yalnız hissetmiyorum. Ateizmi araştırmadım, daha çok Marksizm'e dayalı kitaplar okudum.

İlkokulda herkes camiye gidiyordu ama ben gitmiyordum. Daha sonra gitmek istediğimde annem izin vermedi. Ben de bir gün annemin tülbendini çaldım ve camiye gittim. Daha sonra namaz kılmayı öğrendim ve bir gün evde gizlice namaz kılmaya çalışırken annem beni gördü, şiddete maruz kaldım. İşte ilk defa Alevi olduğumu ve farklı olduğumu annemden öğrendim. Biz farklıyız, neden diğer grupların ibadetini yapalım ki! Tabi daha sonra yaşadığımız dışlamalar olayları iyice algılamamda yeterli oldu. Ben hakikati insanda arıyorum.

Adı: Semra Yaş: 28 (35:33 d/s)

Ben ateistim. Yani nesnel olan şeyler benim için önemlidir. Gerçek olduğuna inandığım değerler benim için önemlidir. Alevilik, bana göre bir kültürdür. Elbette dini boyutları vardır, ama benim için önemli olan Aleviliğin özüdür. Türkiye'deki Aleviler kendi yaşayış tarzlarını yitirmişler, çünkü Müslümanlıkla entegre olma çabası söz konusudur. Sanki Müslümanlığın bir koluymuş gibi algılanıyor. Zaten Müslümanlık şemsiyesi altına girdiğiniz zaman kendi özünden sıyrılıyor Alevilik. Alevilikte doğa ve insanı kutsama durumu vardır, ama İslamiyet içinde, teslimiyetçilik (kulluk) ve savaş kutsanır. İkisi özde birbiriyle çelişiyor zaten, yani bugün Aleviler büyük oranda öz benliklerini yitirmişlerdir. Bir ifade etme sorunu vardır. Çünkü her anlamda resmi ideoloji dayatması vardır. Türkiye'de yok sayma üzerine kurulu bir siyaset anlayışı mevcuttur.

Zaten genç olan Alevilerin büyük çoğunluğu ateizme yönelmiştir. Yaşlıların bir kısmında da vardır bu durum. Ama diğer yaşlı kesim Aleviliği yoz bir biçimde yaşamaktadır. Yaşlı kuşak içerisinde daha çok Alevi kültürüne dönük bir yaşayış tarzı vardır. Ama bizim kuşakta siyasi öğeler daha çok ön plana çıkıyor. Benim ateizme yönelmemde farklı durumlar vardır. Örneğin, babam ateisttir yani ailemin etkisi vardır. Ayrıca Alevilikte de özgür bir anlayış mevcuttur. Ben bu konuda çok düşündüm, sorguladım daha sonra bu inançsızlığı benimsedim.

Türkiye'deki Alevilerde, örneğin Dersim yöresinde siyasal bilinç hakimdir. Yani günümüz Alevi gençliği siyaseti bir gelenek olarak algılıyorlar. Evet! Şehir yaşamında yalnız olduğumu düşünüyorum. Aslında büyük bir kalabalık içinde yalnız kalıyorsunuz. Ben 7 yaşında geldim buraya ve burada kendinize has bir kültür göremiyorsunuz. Yani bir aidiyet sorunu ortaya çıkıyor. Aslında şehir yaşamı da ateizme yönelmemde etkili oldu diyebilirim. Kırsal ile kentte yaşayan Aleviler arasında farklılık vardır. Çünkü kent yaşamında insan yalnız kalıyor. Kırsalda da daha fazla devlet baskısı söz konusudur. Bu baskılar yüzünden kırsal alanda kültürel kopuşlar meydana gelmektedir.

Ben komünistim ve savunduğum ideoloji gereği iyi bir komünist iyi bir ateist olmak ile eşdeğer görüyorum. Beni ateizme iten çok farklı sebepler vardır. Ateist

olmak kişisel bir durum değildir, çünkü toplumsal sonuçları vardır. Bana kendini ateistim diye tanımlayan insanlar, ciddi sorgulamalardan sonra bu düşünceyi kabul etmişlerdir. Bana göre Alevi gençliği iktidarların çıkarları doğrultusunda hareket etmektedirler. Ben gerçekliği bilimde arıyorum. Zaman ilerledikçe bilim her şeyi açıklayabilecek bir pozisyona gelecektir.

Adı: Serdal Yaş: 28 (13:44 d/s)

Ben ortak yaşama, paylaşıma ve komünizme inanıyorum. Din, dünyada insanları daha rahat sömürmek için kullanılan bir araçtır. Kapitalizm de bu sistem içerisinde din kurumunu kullanmaktadır.

Ailem, akrabalarım inançlı olabilir ve Ali'yi peygamber olarak kabul edebilirler ama bu beni hiç ilgilendirmemektedir. Alevilere yapılan baskılar benim düşüncemi etkilemedi, bunlar zaten faşizan saldırılar. Esasında ben hayata atıldıktan sonra Tanrıya inanmamaya başladım.

Bence gençler siyasallaşmıyor. Geçmişte nasıl ise, şimdi de aynı durumdadırlar. Şehir yaşamı benim düşüncemi daraltmıyor. Ama insanın göç etmek zorunda kalması kötü bir şeydir. Bu durum da sistemin dayatmasıdır.

Sözde dinde hırsızlık yoktur. Ama gördüğüm dindarların tümü hırsızlık yapıyor. Ben komünistim. Savunduğum siyasal ideoloji ateizme yönelmemde etkili olmadı. Ben sadece sorguladım. Para kazanmaya başladığım zaman, hakkımı alamadığımı gördüm. Hak vermeyen insanlar, dindar insanlardı. Ama haktan hukuktan bahsediyorlardı.

Bana göre dine ve Allah'a inananlar genel olarak boş bir beyine sahiptirler. Gerçeklik, yaşanılan zamandır. Yaşıyorsam gerçek olan bu olur.

Adı: Soner Yaş: 27 (14:26 d/s)

Ben hiçbir dine inanmıyorum ve dinsel bağım bulunmamaktadır. Ama Alevi bir ailede büyüdüğüm için belli başlı değerler taşıyorum. Aleviler, toplum içerisinde ezilmiş kendi inançlarını yaşatamayan bir durumdadırlar.

Şimdilerde dersim alevliğinin belli kitabi bilgileri yok, daha çok aidiyet hissine dayalı bir tutum söz konusudur. Biz Dersim Aleviler'i doğaya, insana çok önem veririz. Bu nedenle her şeyden önce insan, bizim önceliğimizdir. Tanrısal bir varlığa yakınlık veya ihtiyaç duymayabiliyoruz.

Yaşlılar daha çok bağlıdır inanca ama bu durum her Alevi bölgesinde aynı değildir. Zorunlu göçten sonra Dersim [Tunceli] Aleviler'i arasında kuşak çatışması yaşanmaktadır. Şimdiki gençler ile yaşlılar tam anlamıyla birbirinden farklı düşünmektedir. Bunun sebebi hem toplumsal koşullar hem de inanç aktarımının olmamasıdır. Yaşlılar dersimin inanç kültürü ile yetişmişler ama gençler orada pek fazla durmadıkları için bu inancı sadece yüzeysel bir şekilde öğreniyorlar. İki kuşak arasında din aktarımı da yaşanmamaktadır. Benim ailemde de aynı şey yaşanmaktadır, kimseye inanç aktarımında bulunulmadı.

Aleviler, toplum içerisinde baskı yaşadığı için bazı Alevi liderler tarafında siyaset kurumları açılarak Aleviler siyasal hayatta aktif olmaya başlamışlardır. Bu siyasal konumda sol ideolojidir. Alevilikte inanç baskısı olmadığı için insanlar özgür bir şekilde hareket edebiliyorlar.

Edindiğim bilimsel ve siyasal bilgiler beni etkilemiştir. Özellikle komünist düşüncenin etkisini yaşadım. Benim inançtan net bir biçimde kopuşum bilinçlenme ile alakalıdır. Hakikat bana göre insanın kendisidir. Yani toplumda bulunduğun konum senin gerçekliğini ifade eder.

Adı: Tunç Yaş: 22 (13:07 d/s)

Bu yaşamda kolektif bir gücün ortaya koyduğu ürünün olduğuna inanıyorum. Bana göre, ilahi bir güç yoktur. Aleviliğin başlı başına bir din olduğunu ve kendine has ibadet tarzının olduğunu düşünüyorum. Ailem Aleviliğe bağlıdır. Alevilik, kişiden kişiye aktarılarak bu güne geldi ama tam bir Alevilik bilgisi bulunmuyor.

Güç dengesini ellerinde bulunduran egemenler sunilerden oluşmaktadır. Bu durum Osmanlı döneminden beri devam etmektedir. Alevilerin böyle bir siyasal gücü olmadığı için dinlerini yaşayamıyorlar.

Yaşlı kuşak ile yeni nesil arasında çok fark vardır. Çünkü yaşlılar Aleviliğe daha çok bağlıdır. Ayrıca bu toplum içerisinde bir baskı söz konusu olduğu için Alevilik yaşanamayabiliyor. Kırsal kesimlerde farklı bir Alevilik, kentte ise farklı bir Alevilik yaşanıyor. Kırsalda bir Alevi tapımı söz konusudur.

Ben şahsen konuya maddesel bakıyorum. Yaşanan katliamlar Alevilerin aydınlanmacı bir özelliğe sahip olmasını sağlamıştır. Yaşananlar Alevileri politikleştirmiştir. Ben komünistim ve TKP'yi destekliyorum. Bu siyasal ideolojiden etkilendim, düşüncemi de etkilemiştir. Ama politik olmadan önce de Tanrıya inanmıyordum.

Ben sadece Darwinizmi inceledim. Bu araştırmaları çok donanımlı bir biçimde yapmadım. Sonuçta kendi içimde reddettiğim bir durumdur. Ben bazen eğer Tanrı varsa bir şeyler göstersin diye düşünüyorum. Gördüğüm şeyler gerçektir. Görmediğim bir şeye kafa yormam.

Adı: Yaprak Yaş: 24 (11:55 d/s)

Benim hayatımda inanç konusuyla ilgili belli dönemler yaşandı. Belli bir yaşa kadar ateist olarak büyüdüm daha sonraları Allah'a inandım. 22 yaşımdan itibaren ise tam anlamıyla ateist oldum. Ben geleneksel bir ailede büyümedim.

Bana göre Alevilik, bir yaşam tarzıdır. Aleviliği kendi hayatımda bir baskı olarak yaşamadım. Dinin her zaman insanları şükürcülüğe ittiğini düşünüyorum. Bu durum Türkiye'de içimizi acıtmıştır. Türkiye'de Alevilere neler yaşatıldı, nasıl süreçler geçirildi her şey bellidir.

Benim ailem son 10 senedir Hıristiyanlığı benimsemiştir. Daha önce kendilerini Alevi ateist olarak tanımlayan ailem, daha sonra İsa'yı benimsediler. Yaşlı kuşak ile gençler arasında fark vardır. Yaşlıların gelenekçi tavırları gençlerde bulunmuyor. Alevi gençlerinin ateizme yönelimi çok fazladır.

Benim ateizme yönelmemde Türkiye'deki baskıların etkisi vardır ve ayrıca siyasal mücadeleye katıldıktan sonra inanç benim için geri planda kaldı. Şehirdeki yaşamın etkilerini yaşıyorum. Ateizme yönelmekte bireycilik etkili oluyor.

Ben komünistim ve TKP'yi destekliyorum. Ben siyasal mücadeleye katıldıktan sonra inanca karşı bakış açım netleşti. Hayatta bazı şeyleri yaşayınca dinin insan üzerindeki korkunç etkisini görebildim. Ben ateizmi araştırdım. Tanrıya inananlar, kolaycılığa çok fazla başvuruyorlar. O kadar sığınmacı bir durum var ki her şekilde kadercilik kendini belli ediyor.

Adı: Gözde Yaş: 20 (08:58 d/s)

Bu hayatta kendi düşünceme inanıyorum. Yani Marksist-Leninist düşünceye inanıyorum. Aleviliğin aslında dinin bir parçası olduğu gözle görülür bir şeydir. Materyalist düşündüğüm için Alevilerin kendi içindeki bütünlemesinin sebebi tam olarak ezilen bir yapıları olduğundan kaynaklı olduğunu düşünüyorum. Yani o ezilmişliği yaşamayan biri Aleviliği tam anlamıyla yaşayacağını düşünmüyorum.

Alevilerin günümüz sorunları gözle görülür bir şekilde vardır yani herkesin gördüğü bir ezilme yaşıyorlar sonuçta çocukluktan itibaren hiç kimse Alevi olduğunu söylemiyor ya da Alevi denildiği zaman dinsiz, ateist gibi ithamlarda bulunuluyor, aslında bu işin aslı böyle değildir. Benim ailem Aleviliği çok fazla savunan insanlardır. Allah'a inanışları vardır, Hz.Muhammed'e inanışları vardır, Hz.Ali'ye inanırlar, bu etrafta görülen böyle bir baskı vardır. Bunun dışında eğitim sistemindeki din kültürü ve ahlak bilgisi dersinde Aleviler, orda da ayrı bir şekilde ezilmektedir. Ayrıca ülkenin Sünni bir yapıya sahip olması, Aleviler için çok büyük sorunlar teşkil ediyor. İbadetlerini yerine getiremiyorlar, bunlar da genel sorunlardır.

Yani aslında yaşlılar ile aramızda pek büyük bir fark yok. Diyelim ki ben de Maraş katliamını yaşasaydım yaşlılar gibi Aleviliğe sıkı bir şekilde bağlı bir insan olabilirdim. Ama halen aslında her ne kadar materyalist düşünürsem de ya da daha farklı inanmasam da Alevi misin diye söylendiğinde Aleviyim diye cevap verme durumuna sahibim, o yüzden çok büyük bir fark olduğunu düşünmüyorum. Ateistlik konusunda Alevilerin sola yakın olmak ile alakalı olduğunu düşünüyorum. Aleviler evet sola yakındırlar, çünkü ezilen bir kesim olmuşlar ve kendilerini solda bulmuşlardır. Solun da belli düşünce yapıları vardır. Bu nedenle Tanrıtanımaz ya da ateist olduklarını düşünüyorum. Bence Türkiye'deki Aleviler genel olarak siyasallardı zaten. Yani hatta şuanda siyasallaşmaktan geri plana düşüyorlar.

Geçmişte yaşanan sorunların etkisi vardır. Ama bu sorunda daha çok Aleviliğe bağlanmamı sağlıyor. Alevileri, Alevilerin nerden geldiklerini nasıl bir coğrafyadan geldiklerini araştırdım ve zaten çevrem Alevi olduğu için tamamen o etkilerini gördüm. Şehir yaşamı beni etkiliyor zaten, kalabalık bir şehirde

yaşamamız yani ben burada değil de İstanbul'da değil de Malatya'da yetişseydim daha ayrı bir düşünceye sahip olurdum. Yani Aleviliğe daha çok tutunurdum, ateist olmazdım hala Tanrıyı tanıyabilecek durumda olurdum. Komünizmi benimsiyorum, şöyle bir düşünce var materyalist düşünce dediğimiz bir düşünce var ve bu düşünce bir nebze ateizme çekiyor ya da daha çok düşünmemi sağlıyor, yani belli kitaplar okuyorsun belli şeyler görüyorsun ve bu seni bir süre sonra bunların Tanrı tarafından yapılmadığını gösteriyor sana aslında. Yani benimsediğim siyasal ideoloji düşüncemde birçok etkisi olduğunu söyleyebilirim. Ateizm hakkında detaylı bilgim yoktur. Yani sadece evet bir Tanrı yok ve buna inanıyorum, evrim sürecine inanıyorum. Eğer bir Tanrı varsa ve söyledikleri gibi yüce ise bu insanların arasındaki eşitsizlik neden vardır diye düşündüm. Aslında başlangıç noktam buydu. Dediğim gibi sosyalist düşünceye kayarak böyle bir düşünceyi savundum.

Doğarken hepimiz eşitiz ama zaman geçtikçe mesela yolda yürüyen ayağı çıplak çocuk gördüğünde eğer bir Tanrı olsaydı, çocuğu bu halde bırakmazdı diye buradan başladım sorgulamaya. Ondan sonra okumalarla daha çok evrime yöneldim, evrim sempozyumlarına gittim ya da ne bileyim evrim ile ilgili bir şeyler okudum ve evrimin bir gerekliliği olduğuna inanmak değil evrim zaten bir oluşumdur. Hayattaki hakikati bilimde arıyorum. Dediğim gibi Alevilerin ateizme yönelmesinin sebebi sola yakınlaşmasıdır bana göre.

Adı: Hüseyin Yaş: 46 (39:05 d/s)

Alevilik, ben açık yüreklilikle söylüyorum İslam'ın özüdür yani neden İslam'ın özüdür! Çünkü Kuran-ı Kerim'de bile Ey Muhammed diyor biz bütün peygamberlere İslam dinini tebliğ ettik sana da aynısını tebliğ ettik. İslam dediğimiz zaman insanlar sevgidir, barıştır, huzurdur, mutluluktur bir lokmayı bir insanla paylaşmaktır.

Alevilik, Müslümanlığın ve İslam'ın tasavvufi yönüdür yani batini yönüdür. Alevilikte insanlar arasında hiçbir zaman ayrım yoktur. Yezid dediğimiz zaman bin dört yüz seneki yezide Alevisi de Sünnisi de lanet okuyor ama biz içimizdeki yezide lanet okuyoruz. Çünkü içimizdeki Yezid bizi Yezidleştiriyor, insanlık sıfatından çıkarıyor çok özür dilerim hayvani sıfata koyuyor. O yüzden de peygamberimiz Uhud savaşından dönerken diyor ki ashabına biz diyor küçük küçük savaşları kazandık ama öyle bir savaş kaldı ki bu da diyor nefsimizin savaşı! Biz de o nefis ile uğraşıyoruz.

Bizim Alevilikte Allah'tan korkunmuyor, Allah sevgisi vardır yani hiçbir zaman Allah'tan korkmayız ha neden korkarız, çünkü kötü bir iş işlediğimiz zaman korkarız. Alevilikte 72 millete aynı nazar ile bakmak vardır. Hiç kimseyi kimseden ayırt etmeden herkesi eşit bir şekilde bir nazarla bakarız.

Alevilikte mutlaka ibadetimize geldiğimizde bir lokmamızı bir insanla paylaşmak bizi mutlu eder yani biz biliyoruz ki sağ elinin verdiğini solun görmemesi için biz Allah'tan dağıtıyoruz, hiç kimseye gösteriş olsun diye değil böyle hiçbir iyilik görmeden yaparız. Haremlik selamlik yoktur, biz o kapıdan içeri girdiğimiz zaman hepimiz bir can oluyoruz, cinsiyet ayrımı yoktur. Biz girdiğimiz zaman cemlerimize analarımızla, bacılarımızla birlikte ibadetimizle meşgul oluyoruz.

Valla Alevilerin çok büyük sorunları var. Bu çalıştaylar oldu, çalıştaylara naçizane ben de katıldım. Alevilerin en büyük sorunu yani gençler olsun Alevi toplumu olsun biz hiçbir zaman Türkiye'de yani yaşadığımız ülkemizde hiçbir zaman azınlık, arka planda olmak istemiyoruz.

İbadethanemizin yasal statüye kavuşmasını istiyoruz, biz başkaları gibi efendim dedelere maaş verilsin şuna maaş verilsin bu mutlaka bizim hakkımızdır ama ibadet merkezleri belirlenmiş kilise, sinagog, havra, cami gibi inanç merkezleri belirlenmiş ama cem evi belirlenmemiş, bakıldığı zaman yani o anayasadaki hükümlere bakıldığında ibadet yerleri nasıl olsun denildiği zaman diyor ki bir insan diyor o ibadet yerine gittiği zaman diyor hiçbir ücret istemeden bütün her şeyini yaşıyorsan eğer hayatını geçiriyorsan bu ibadet yeridir yani biz de anlatıyoruz, her gün 365 gün yemek veriliyor, özür dilerim ayak yoluna gelindiği zaman para almıyoruz, çay içiliyor çay karşılığında hiçbir ücret talep etmiyoruz. Ama biz suyumuzu, doğalgazımızı, elektriğimizi veriyoruz ve tanınmıyoruz tabi bu en büyük sorunlarımız. Yıllardan beri bu sorunlar ile karşılaştık.

Çalıştaylar oldu ama çalıştaylardan hiçbir zaman sonuç elde edilmedi. Yani orada bütün sorunlarımızı gündeme getiriyoruz. Biz kıyıma uğrayanlar olduk, biz haksızlığa uğrayanlar olduk ama hiçbir zaman da hakkımızı yani aradık ama hakkımızı veren olmadı.

Yaşlılarımız tabi Anadolu'daki inanç sistemini yaşadıkları için, inanca bakış açıları daha farklı ama gençler yani şimdiki gençler okuyan gençler her şeyi araştırıyor. İkincisi gençlik büyük bir boşlukta bir yönde okul var okuldan sonra iş bulma sıkıntısı var tabi hele Alevi ise her hangi bir yerde karşısına dikiliyor iş bulma sıkıntısı.

Gençlik bir iş bulduğu zaman iş mücadelesine giriyor, bu nedenle inancını yaşayamıyor, inancını yerine getiremiyor. Alevi gençliği öyle bir boşlukta ki o boşluktan bir türlü çıkamıyor, çünkü sosyal yaşantı sağlaması için mutlaka çalışacak, çabalayacak ama bu çalışmanın sonucunda maalesef inançlarını yaşayamıyorlar, yaşamadıkları için de maalesef çeşitli gruplar Alevi gençliğini kendine çekiyor. Bizi korkutan olay da budur.

Şimdi tabi 1950'li yıllardan sonra çok büyük göçler başladı, bu göçler başladıktan sonra insanlar artık inançlarını, kültürünü maalesef kaybetti. Ne yaptı! Çoğunluğa uymaya çalıştı, inancını gizledi ama anne baba bunu yaptı, onlardan

sonra gelen nesil anne baba ne oruç tutuyor, ne ibadet ediyor ne de cem evine gidiyor.

Şimdi okulda aldığı eğitim Sünni eğitim, apartmanda aldığı eğitim Sünni eğitimdir, zaten anne baba Alevilik ile ilgili hiçbir bilgiye sahip değildir. Çocuk ne oldu! Onlara baktı bir de çevreye baktı, çocuk bir araştırma yaptı, Aleviler işte Kerbela'dan günümüze kadar araştırdı ben Aleviyim dedikleri zaman aynı akıbete uğrayacaklarını düşündükleri için biraz da çekindiler, çünkü kendilerini ifade edemedikleri için dini bilgileri zayıf olduğu için kabuğuna çekilip birbirlerine benzemeye çalışıyorlar işte Alevi gençlerinin en büyük sorunu budur.

Eskiden anne ve babalarımız CHP'den başka bir partiye oy vermezlerdi ama şimdi çoğu genç iktidara oy veriyor. Yani Aleviler hep sola oy veriyor diye bir şey yok. Şimdi yıllardan beri kandırıldık. Bakın! Çorum, Sivas, Maraş gibi olayların hepsi Cuma günleri olan olaylardır. Cuma hepimiz için kutsal bir gündür. Ama bu olayların hepsi sol görüşlü hükümetler zamanında oldu. Hakikat dediğimiz herkes özgürce düşüncesini ifade edebilen, inancını yaşayabilen o güzel değerlerdir. İşte biz yıllardan beri Arapçayı anlamadık, anlayamıyorduk, Kur'an'dan faydalanamadık, bize rehber olan kutsal kitabı anlayamadık.

(Ses Kaydı Olmayan Mülakatlar)

Adı: Muharrem Yaş: 22

Birebir müdahale edemediğim hiçbir şeye inanmıyorum mesela Tanrı denen şeyden bir şey beklemiyorum daha çok kendi yapabildiklerim üzerinden hareket ediyorum ondan dolayı da dediğin inançsızlık var. Evet somut olana inanıyorum. Bir şey yapamıyorsam zaten onların nedenlerini zaten kendimde görebiliyorum, şundan dolayı olmadı, direk zaten oraya zaten görülebilir etkenler giriyor. Alevi kökenliyim, bana göre Alevilik denilince inanç boyutundan ziyade nasıl işte ne derler oruçtur falan bilmem nedir daha ziyade sen bana ilk sorduğunda aklıma cem evi geliyor. Yani gerici bir şey gibi görüyorum.

Yani işte Alevilere Sünnilik gibi bir şey dayatıldığını biliyoruz, mesela okullarda din kültürü dersi okutulması gibi zorunluluklar var. Yaşlılar artık gençler ile bağları kopuktur, gençlerin ateistleştiğini tam savunamam ama bazen bu yönelimler olabiliyor. Hayır, ailem Aleviliği pek benimsemez.

Alevi olduğumuz için yani bizim elimizde değil ki Alevi olmak veya başka bir şey olmak, biz böyle doğduk bizim bir suçumuz yok ki burada. İşte bu yüzden görüyorsunuz Alevilere karşı nasıl bir bakışın olduğunu. Alevi gençliği yani herkes gibi onlar da hayat mücadelesi veriyor, evet hepsi için bir şey söylemesem bile çoğu siyaset ile uğraşıyor.

Ben Marksist-Leninist ideolojiyi benimsiyorum. Tabi sonuçta biz kendimizi bu ideoloji ile ifade edebiliyoruz. Ben mesela Tokat'ta olsaydım daha farklı düşünebilirdim, tabi ki şehirde yaşamak insanı değiştirebiliyor. Ateizm hakkında herhangi bir bilgiye sahip değilim, bildiğim şey diyalektik materyalizmdir. Bana göre hakikat da diyalektik materyalizmdir.

Adı: Ali Yaş: 21

Ben aslında görmediğim hiçbir şeye inanmıyorum, zaten göremediğim bir şey varsa ve bu beni yönetebiliyorsa her şekilde bu ortaya çıkacaktır ama ben diyelim ki şimdi inandım bundan sonra hayatımın zehir edilmesini istemem. Alevilik bana göre insanların ruhsal olarak kendilerini tatmin etmek için ortaya atılan bir inançtır. Burada yine insanlar görmediği bir şeye inanıyorlar. Evet, işte Alevi olmak ta başka bir sorun oluyor. Bu sefer de Alevi olduğunuz için dışlanıyorsunuz.

Biz genelde yaşlılara bağlı kalmayız, her türlü saygıyı veririz ama onların doğru dedikleri şeye de körü körüne bağlanmayız. Ama aramızda açık bir şekilde fark vardır. Ailemin içinde babam ateisttir. Evet, geçmişteki sorunlar etkiliyor bizi, yani sonuçta ben de bir Aleviyim. Gençlik genelde üniversiteye gidiyor ama bu eğitim hayatı onlar için çok değerlidir, çünkü gerçeği bulabilmek için bir fırsattır.

Ben diyalektik materyalizme inanıyorum. Aslında ilk okumaya başladığım zamanlar bana garip gelmişti daha sonraları doğadaki hareketler üzerine düşündüm ve gerçeğin aslında metafizik olmadığını kabul ettim. Ben sosyalisttim. Aslında İstanbul gibi bir şehirde yaşamak çok güzel bir şeydir ama gün geçtikçe daha tehlikeli bir yer oluyor.

Ateizm hakkında bilgi sahibi değilim ama dediğim gibi ben kendi okumalarım sayesinde diyalektik materyalizmi benimsedim. İşte en büyük etken de bu oldu inançsız olmamda. Hakikat görebildiklerimdir, yaşayabildiklerimdir.

Adı: Ali Rıza Yaş: 20

Ben Allah'a inanıyorum ama körü körüne bağlanmıyorum hiçbir şeye. Alevilik, İslamiyet'in bir koludur aslında yani her mezhep gibi. İşte İslamiyet içindeki diğer mezhepler tarafından aşağılanıyor mesela bu bizim için kötü bir şeydir. Biz mesela cem evine gittiğimiz zaman bizim arkamızdan kötü konuşmalar oluyor. Yani huzurlu bir şekilde ibadet edemiyoruz.

Yaşlılar ile aramızda fazla bir fark yoktur ama gençler burada kötü yola düşebiliyor örneğin cemlere katılmıyorlar, çirkin ilişkiler yaşayabiliyorlar. Ama tabi yaşlılarımızdan öğreniyoruz biz her şeyi. Tabi ki ailem Aleviliğe bağlıdır. Sizin bir inancınız var ve bu yüzden insanlar siz kötü davranabiliyorlar, çünkü aynı mezhepten olmadığın zaman dışlanabiliyorsun. Geçmişteki olaylar bizleri üzüyor ama bu olaylardan korkmak yerine daha çok Aleviliğe bağlanıyoruz.

Buradaki gençlerin çoğu zaten solcu partilere oy veriyor, o nedenle Alevi gençliği siyaseti seviyor. Ben inançlı bir insanım bana zarar verilmediği sürece sosyalizmi benimserim. Ama baktım ki zarar veriyor hemen çekilirim. Ama ben eylemlere falan katılmıyorum sadece seviyorum sosyalizmi. Benim üzerimde pek fazla bir etkisi yoktur sosyalizmin ama dediğim gibi sadece seviyorum.

Bazen görüyorum mesela çok işsiz var burada. İnsanlar aç oldukları için kötü yollara düşebiliyorlar yani mesela uyuşturucu kullanıyorlar bu onların geleceği için büyük bir tehlikedir. İşte şehir yaşamı kötü etkileyebiliyor insanları. Biz sonuçta bu dünyaya geliyoruz, bir ailemiz, bir kültürümüz var bunlarla ilgilenmek daha doğrusu şerefli bir yaşam sürdürmek bence hayatın gerçeğidir.

Adı: Elif Yaş: 27

Ben kendi düşüncelerime ve bu hayatta gördüklerime inanırım sadece. Benim için bir Tanrıya veya bir dine inanmak sadece kişinin ihtiyacı ile alakalıdır. Daha çok sorgulamak gerektiğini düşünüyorum bu şeylerin. Alevilik bana göre, aynı şekilde insanların ihtiyaçları için ortaya çıkmış bir din veya mezhep diyenler de vardır. Tabi biz Alevilik geleneği içinde büyümedik, çünkü Alevi olduğu için insanların orada burada yakılması herkesi korkuttu bu nedenle bizler o kültür ile büyümedik açıkçası.

Şimdi gençlerin çoğu iş arama derdi içindedir bu nedenle yaşlılar gibi sürekli ev yaşamını sürdürmüyorlar. Yaşlılar genelde köyde veya evdedirler ve ibadet yapabiliyorlar, kendi inançları için. Ama gençlerin böyle geniş zamanları olmadığı için pek fazla cemlere katılmazlar mesela. Ailem kendi halinde olan bir ailedir yani dışarı çıkmazlar zaten şimdilerde komşuluk ilişkisi olmadığı için artık onlarda evde zaman geçiriyorlar, bazen oruç falan tutuyorlar. Tabi etkiliyor, sonuçta geçmişte yaşatılan o acılar bütün Alevileri etkiliyor ama bu demek değildir bu sebeple ateist veya inançsız olmak.

Okulda da bazen görüyorum gençlerin hepsinde bir popüler kültür takıntısı vardır, tabi bu Alevi olan gençlerde de vardır. Ama siyasallık gerçeği de vardır tabi ki! Ben diyalektik materyalizmi benimsiyorum bu nedenle sol görüşlü bir insanım. Üniversite yıllarımda yoğun siyasi faaliyetlerim oldu ama şimdilerde böyle değildir, sonuçta insanın aktivitesi bir yerden sonra kırılıyor. Tabi o dönemde okuduğum kitaplar, yaptığım sorgulamaların büyük etkisi oldu inançsızlık boyutunda.

Ben mesela zaman sıkıntısı yaşıyorum İstanbul'da olduğum zaman. Çok zorlanıyorum, her geçen gün buranın nüfusu büyüyor, muhakkak bizler bu durumdan kötü etkileniyoruz. Sadece para peşinde koşmak zorunda kalıyoruz, okuyamıyoruz, zaman geçiremiyoruz. Eskiden Tanrı var mı, yok mu gibi tartışmaları çok yaptık arkadaşlarımızla birlikte. Zaten dediğim gibi ben inançsızım bunu kabul ettim sonuçta ama ateizmin böyle bilimsel şekillerini bilmiyorum. En büyük etken kendimi geliştirdiğim zamanlar oldu, ben sürekli kitap okurdum,

düşünürdüm ve Tanrıya inanmamaya karar vermiştim. Evet, bilimsel olan şeyler bana göre gerçektir.

Adı: Feyza Yaş: 28

Kendimi inanç açısından pasif olarak nitelendiriyorum. Çünkü eğer bir insan Allah'a inanıyorsa bunun için ne gerekiyorsa yapmalıdır. Maalesef bunu yapmıyorum, yapmadığım için de inançlı biri değilim. Alevilik bana göre sevgi ve saygı üzerine kurulmuş, işte bütün insanları eşit gören bir kültürdür. Bazen düşünüyorum Alevilerin kimseye zararı yok ama neden bu kadar dışlanıyorlar diye. Gerçekten bu toplumda Alevilere karşı bir nefret etme durumu vardır. Halbuki bu sorunlar eğitim ile çözülmesi gerekir, bu konuda eğitime daha çok harcama yapılmalıdır.

Yaşlılar bizden daha çok inancına bağlıdır doğal olarak. Ama bütün Aleviler aynı değildir, mesela benim kaldığı mahallede çocuklar olsun, gençler olsun büyüklerinin peşinden ayrılmazlar ama yine de arada çok fark vardır. Ailem Aleviliğe bağlıdır.

Yani yaşanan büyük acılar unutulmuyor tabi ama bunların hesabını sormak devlete kalmış bir iştir. Yani Maraş'ta, Sivas'ta yapılan acımasızlığın hesabını bizden önce devlet yetkilileri sormalıdır. Biz etkileniyoruz bu tür zararlı davranışlardan ama hayatımızı da zindan etmiyoruz.

Bence gençler eskisi gibi politik değildir, aksine giderek kötüleşen bir gençliğimiz var ama sonuçta her yerde bu vardır. Ben kendimi her hangi bir ideolojiye yakın görmüyorum, daha doğrusu ne siyasete ne de ideolojiye güvenmiyorum. Zaten bugün eğer ibadet yapamıyorsam ne bileyim kendi kültürümü geliştiremiyorsam bu şehirde yaşamanın zorluklarından kaynaklanıyor.

Ateizm hakkında fikrim yok. Yani evet, araştırmaya ihtiyaç duymadım. Dediğim gibi insan bir şeyi yapmak istese yapar ama içinden bir şey yapmak gelmiyorsa da yapmaz, inanç da bana göre böyledir. Hayattaki hakikat bana göre ailemdir.

Adı: Fulya Yaş: 25

Ben ruhani şeylere inanmıyorum, bana göre inanç kısmı çok anlamsız, kandırmaya yönelik bir şeydir. Aleviler de bu kandırmacının bir ürünüdür. Yani onlar da maalesef bu durumda kaderci davranıyorlar. İşte bana çok anlamsız bir şey gibi geldiği için Aleviliği araştırmadım.

Ben Alevi bir aileden geldim ve Alevi olmak suç değildir aslında bu beni elimde değildir. Ama işte sırf Alevisin diye seni dışlıyorlar yani sanki ben inanmak zorundaymışım gibi davranıyorlar. Ben birçok arkadaşım ile bu yüzden konuşmuyorum.

Yaşlılar bize göre daha çok Aleviliği savunuyorlar. Benim çevremdeki çoğu Alevi arkadaş inançsızdır. Erkek kardeşlerimin hepsi inanmıyor ama annem babam inanıyor. Bizim ailenin çocukları hepsi üniversite okuyor, bu tür olaylara daha bilimsel bakıyorlar. Şimdi ben ateistim Aleviliğe de inanmıyorum. Ben nasıl Aleviliği dışlayanlara Aleviliği anlatabilirim ki, anlatamam. Bu nedenle o tür ortamlarda bulunmuyorum sadece.

Alevilerin başına gelenler tabi ki bizleri de etkiliyor, bizde bu mağduriyetten bağımsız değiliz. Alevi gençliğinin siyasallaşmasından ziyade eğitime önem verdiklerini görüyorum. Zaten eğitimli olmaları siyasette onlara artı bir değer olacaktır.

Alevilerin hemen hemen hepsi sol ideolojiye yakındır, benim ailemde de bu durum vardır. Ben de sol görüşlü bir insanım. İdeoloji, hayatımızın bir parçasıdır, muhakkak etkilediği noktalar vardır ama bu inançsızlığımı ne derece etkiliyor bilmiyorum. Kalabalık bir şehirde yaşıyoruz, biz de göç ile geldik ve varoşlara yerleştik yani İstanbul'a gelen bir insan her türlü zorluğu çekiyor.

Ben ateizmi araştırmadım açıkçası yani sadece ruhani şeyleri kabul etmediğini biliyorum. Bana göre bir insan Tanrıya inanıyorsa bütün geleceğini ona göre belirliyor, yani başına bir şey geldiğinde kader diyor. İşte bu anlamsızlık bana

göre değildir, bu yüzden kabul etmiyorum. Hakikat insanın özgürlüğüne bağlıdır, eğer insan özgür ise bu onun için gerçektir.

Adı: Volkan Yaş: 25

Ben bilimsel çalışmalara inanıyorum, benim için önemli olan görebildiklerim, dokunabildiklerimdir. Alevilik, bana göre özgür inanç sistemi olan ve doğanın sevgisini ön plana koyan bir şeydir. Alevilikte, Tanrı inancı da çok özel bir durumdur. Mesela Tanrı Alevilerin gözünde her yerde olabilir. Tanrıyı görebildiklerini iddia ederler bazı Aleviler. Yani birçok inançta var olmayan şeyler vardır Alevilikte.

Ben tabi Aleviyim netice itibariyle Alevi olduğum için de yaşanan sorunlara duyarlıyım. Şimdi kavgalar, keşmekeşler geride kaldı artık insanlar uzaya bile çıkıyor hayat değişiyor aslında. Ama anlam veremediğim şey bu toplumda neden hala Alevilere veya diğer inanç gruplarına farklı bir gözle bakılıyor! Hala bakıyorsunuz orada burada Alevileri tehdit edercesine şeyler oluyor. Ben açıkçası bu sorunlardan usandım.

Yaşlı insanlar böyle İstanbul gibi yerlerde yaşamayı sevmezler. Biz çeşitli sebeplerden dolayı büyük şehirlere geldik çalışmak ve okumak zorundayız ama yaşlılar köyde kalıyorlar, işte bu ayrımdan dolayı aramızda dağlar kadar fark vardır. Ailem Aleviliği savunuyor ama inanç kısmında herhangi bir eylemde bulunmuyorlar.

Aleviler sol ideolojiye destek veriyor bu doğrudur. Çünkü ezilen toplumların veya insanların çoğu sola yakındır. Ben de sol görüşlüyüm. Daha doğrusu köydeyken böyle değildim çünkü bilmiyordum ama beş sene önce buraya okumaya geldim, ailem de daha sonra maddi yetersizliklerden dolayı buraya göç etti. Sadece okumak yeterli olmuyor bunun yanında bir de çalışıyordum. Ben bir dergide çalıştım karikatürist olarak orada bir siyasetçiyi çizdiğim için işimden oldum. Bu da yetmedi okuldan da atıldım. Yani şimdi bu ülkede gerici insanları bir kenara bırakıyorum, devlet bile rahat nefes bırakmıyor bizlere. Eğer solcu isen ezilirsin veya ne bileyim yandaş olman lazım onlara göre. Açıkçası ben ateizm ile ilgili kitaplar okumadım, sadece evrim teorisine yönelik ve bilimsel buluşlara yönelik

kitaplar okudum, kendimi bu şekilde geliştirdim Tanrı konusu ile ilgili. En büyük sebep üniversitede olduğum yıllar araştırma yaptım, kitaplar okudum bu şekilde inançsız oldum. Evet bana göre hakikat bilimdir.

Adı: Ercan Yaş: 26

Ben tam olarak Tanrıya inanmıyorum diyemem. Çünkü bazen cevabını bulamadığım şeyler oluyor. Ama ben dinlere itibar etmem. Bizim orda Alevilik inançtan ziyade bir kültür olarak değerlendirilir. Yani Alevi cemaati içerisinde nasıl davranmamız gerektiğine ilişkin kurallar vardır aslında doğru yaşamak ile ilgili bazı tespitler vardır.

Ben memlekette olduğum zaman cemlere de katılıyorum, dedeler ile sohbet de ediyorum. Bazıları Sünniler ile Aleviler arasında husumet çıkarmaktadır işte o nedenle bir sürü insan öldürüldü. Ama artık o kitlesel saldırılar yapılmıyor daha açık söylemem gerekiyorsa zaten Aleviler Alevi olduğunu bile söylemekten kaçındıkları için bir sorun çıkmıyor maalesef.

Yaşlılar ile gençler arasında çok fark vardır. Evet yaşlılar daha inançlı oluyor. Ailem Aleviliğe bağlıdır. Buraya üniversite okumak için geldim ama gerçekten çok zorlanıyorum kendime yabancılaşıyorum bu memlekette. Kendimi sosyalizm düşüncesine yakın görüyorum, çünkü istediğim düzen o düşüncede vardır. Ben Tanrı konusunda gerçekten arafta bir yerdeyim yani herhalde net bir düşünceye sahip olmam için uzun yılların geçmesi gerekir. Daha ateist olduğumu söyleyemem. Hakikat hayatıma anlam kattığım zaman hakikat olur benim için.

Adı: Ömür Yaş: 28

Ben de herkes gibi bir şeye inanıyorum tabi. Ama ben diyalektik materyalizme inanıyorum. Alevilik kardeşliktir bana göre. Alevilikte gördüğüm dayanışmayı hiçbir yerde göremedim. Alevilerin en büyük sorunu kendi içlerinde parçalanmalarıdır. Her biri ayrı düşünüyor, dolayısıyla ortak bir davranış sergilemiyorlar.

Eski insanlar ile yenileri arasında açık bir fark var. Yaşlıların zamanında telefon diye bir şey yoktu ama şimdi bakıyorsunuz gençler her şeyden faydalanıyor. Bunun dışında gençler eski insanlar gibi inançlarına bağlı değillerdir. Ailemin çoğu komünizmi benimsiyor bu nedenle Alevilik ile bağları zayıftır. Bana göre geçmişteki sorunlar Alevileri daha çok birbirine kenetledi, her şeye rağmen biz varız diyebildiler. Tabi insanın morali bozuluyor ama gene de dayanışma oluyor.

Gençler siyasallaşıyor ama hepsi değil, iyi eğitim almış, aklı başında kişiler gerçekten önemli işler yapıyorlar. Ben de komünizmi benimsiyorum. Komünizm bir barış toplumudur aslında ona ulaşmak için kapitalist sistemin bitmesi gerekir. Zaten şimdilerde de bu sistem kendi kendini fes etmektedir.

Ben mesela komünizm ile ilgili kitaplar okuyorum kendimi siyasal alanda geliştirmeye çalışıyorum, muhakkak kazanımlar oluyor benim açımdan. İnsanlar büyük şehirlerde bozuluyor gerçekten yani o kadar büyük sorunlar var ki insanı insanlıktan çıkarıyor adeta.

Ateizm hakkında tam anlamıyla bildiğim herkesin bildiği şeylerdir ama bilimsel olarak araştırmadım. Yani benim inançsızlığı benimsememdeki temel sebep diyalektik materyalizm meselesidir. Okuduğum kaynaklardan sonra doğanın kendi kendini değiştirip dönüştürdüğünü düşünüyorum. Hayattaki gerçek bence yaşadığınız andır.

Ad-Soyad: Ozan ~~[illegible]~~
Yaş: 33
Meslek: Serbest – Çorum 1.000

→ Ben bu saatten sonra Türkiye'ye mensup ne olur ki. Sivas'ta yaktılar, Maraş'ta katlettiler. Bunları yapan devletin, bunları yapan kendini müslüman sanan aptallardır. Ben asla inanmıyorum varsa da reddediyorum.

→ Alevilerin en büyük sorunu alevi olmalarıdır. Bu kimliğin mücadelesi verilmeli. Ancak İslamiyet dışına çıkma mücadelesi olmamalıdır. Ezilen bir halkın olmalıdır.

→ İnsanlar değişiyor yani herkes birbirine benzemeye başlıyor. Ama bana göre Alevi gençlerinde böyle bir yönelim vardır.

→ Alevi gençleri politik olamaz ise yaşayamazlar. Kalamazlar.

→ Ben sosyalistim. Hayatta en değer verdiğim şey, ezilen halkların verdiği haklı mücadeledir. Doğrudan da budur zaten.

→ Açılımı hakkında pek bilgim yok. Zaten ben bunları reddediyorum herhangi bir desteğe ihtiyacım yok.

Adı-Soyadı: Burcu [illegible]
Yaş: 24
Üniversite - 1000
Tokat

→ Ben daima sonsuz inancımdan Allah'a bağlı hissediyorum. Babam öldükten sonra daha çok tutundum dua ettim.

→ Burada yaşayan Aleviler pek önemsemiyor sorunlarını. Ama Tokat ortamındaki insanlar olsun dağda olsun çok sorun vardır.

→ Alevilik ile bir transformasyon içerisinde. Her insan herşeye inanabilir. Sadece bu konularda sınırlama olmamalıdır.

→ Benim büyüklerimin Aleviliğe gerçekten sıkı bir şekilde bağlılar. Ama gençler İstanbul'da değişiyorlar.

→ Gençler çok akıllı, bir siyaset yapamıyorlar ki. Sadece birşeyler yaptıklarını inanıyorlar ama bir iş yapamıyor.

→ Ben birçok sol örgüt içinde bulundum. Bunun bana faydaları da oldu zararları da. Ben sosyalizmi anladım. Ama çok sıkıntılı işlere de sebep oldu.

→ Ben herkes gibi sosyalistim diyip de Allah'ı inkar etmiyorum.

Adı-Soyadı: Metin Yer: Adıyaman
Yaş: 28 Meslek: Müzik -1.0.2

→ Ben kendimi marksist olarak tanımladığım için tanrıya inanmıyorum.

→ Alevilik aslında değerli bir kültürdür. Onu yaşatılmaya her zaman ihtiyaç vardır. Ama ben politikaya bulaşmasını istemiyorum.

→ Yani şimdi bir yaşlı gelip benim durumumda olmaz. Elbette ayrılıyorum, birçok konuda. Evet gençler daha çok inanmıyorlar.

→ Aleviler nerede yaşıyorsa bilinki orada şiddet vardır. Anlamadığım nokta budur. Aleviler, vatana göre ölmüşler, kimsenin hakkını yemediler. Şimdi bu haksızlık niyedir.

→ Ben Komünist Partisine oy veriyorum. Bana göre toplumsal bilinç yoktur. İnsanlar gözlerini asıl sınıfların durumuna göndü. Ama bugünkü yönetim gerçekleri göz boyamaktadır.

→ Şimdi ben gitar çalıyorum insanlar için bu benim için değişmez mümkün olmayandır. Ben buna inanıyorum işte.

Adı - Soyadı: Merthan Yaz 22
Dini: Erzincan M: Cemil kaptı - 2.500

⇒ İtikatım dine inanıyorum. Tam olarak şunda net bir fikrim yok. Alevilik ile belli bir yorum tarzı olan bir halktır.

⇒ Cem evi sorununu ön plana çıkıyor. Yıllardır kandırdılar, bugün doğada barajlar yapıyorlar oradaki insanların doğasını katlediyorlar yazık yazık yazık! Bu ülkenin insanına!

→ Yaşlılar inanca dine bu tür şeylere daha bağlıdır.

→ Şimdi siyasallaşmazsanız, söz sahibi olamazsınız. Haklarınızı korumalı ya bana [illegible]

→ Beni en çok değiştiren bu dinler arası hoşgörüsüzlük, savaş. Yani eğer inanıyorsam kendim için inanırım.

→ Yok etkilerinin bilimsel taraflarını biliyorum.

→ Aslında çevremdeki arkadaşların çoğu inanmıyor. Ben bunu fark ettiğimi söyleyebilirim.

TORVAXAL

Ad-soyad: Murat [illegible]
Aslen: Tunceli
Meslek: Öğretmen
Yaş: 26 - 2000

→ Ben aslında ezilen sınıfların hakkı mücadelesine inanıyorum. Gerçi şimdi hem din açısından hem de toplum açısından özgürlükten bahsediyoruz.

→ Alevilik bana göre sınıf mücadelesidir ve bu ülkede sürekli ezilen bir konumda olmuştur. Alevi halkın en büyük sorunu devlettir. Eğer devlet Alevilere istediği hakları tanırsa sorun olmaz. Ama bu katliamcı zihniyet devam ederse Alevilerin sorunları devam eder.

→ Yaşlılar bir zamanlar gençlere yol gösteren bir faaliyet içerisindeydiler. Ama şimdi ise bu yol bitecek kadar azdır. Bu haliyle gençler kendi çizgilerinde gidiyorlar.

→ Ailem Aleviliği pek benimsemez

→ Etkileri tabi. Yıllarca baskıya maruz kalacaksınız sırf Alevi olduğun için ve bir süre sonra bütün dinlerden

nefret etme seviyesine geliyorsun.

→ Gençler kendi haklarını arıyorlar, kendi kimliklerini yaşamak istiyorlar. Bu yönden siyasallaşıyorlar işte.

→ Ben kendimi sol sempatizan olarak tanımlıyorum. Aslında ~~HA~~BDP'yi destekliyorum.

→ Marx insanın düşüncesini aslında her şey belirler. Baskı olsun, asimilasyon olsun, devlet olsun herşey aslında.

→ Çok aktivizm hakkında derin fikirlere sahip değilim.

→ İşte bakıyorsun dünyadaki adaletsizliği, resmen sınıfların savaşı. Ben de bu durumda kime inanayım.

→ [illegible] yani evet gördüğüm şeyler önemlidir.

Ad-Soyad: Özlem [signature] TORVAXAL
Yaş: 25
Aslen: Muş
G-Durum: 2000
Meslek: Öğretmen

→ Ben tarikata girmemek için hiçbir sebep bulamıyorum. Çünkü insan bu kadar aciz olduğunu anlayamıyorum. Bu sebeple reddediyorum.
→ Alevilik bana göre bir mezheptir.
→ Tabi ki yaşlılar da bütün toplumlarda olduğu gibi daha çok inançlıdırlar. Ama gençler ateistleşmektedirler.
→ İnsan bir mezhebe ait olduğu için Ötekileştiriliyor hakaret ediliyor. Bu baskılar hayatın her alanında vardır.
→ Ailem inançlı bir aile değildir.
→ Sosyalleşiyor gerçekten Alevi gençleri. Bunun sebebi okumaktır sanırım. Çünkü insanlar okudukça anlamaya çalışıyor her şeyi. Ben sol görüşlü bir insanım. Sanırım bu hayatta en çok değer verdiğim anlayıştır. Evet beni etkilediğini düşünüyorum.

A

Ad-Soyad: Gizem [illegible]
Yaş: 22
Meslek: Üniv. öğr.
Aslen: Hatay
G. Durum: 500 [illegible]

→ [illegible] (Materyalist)
⇒ Aleviliğe inancım yok.
→ Yaşlıların inancı taklitçi tutucu.
Alevilik hakkında detaylı bilgiler yok
⇒ Ailem ibadetleri yapmıyor.
Anne tarafı ermeni.
→ Cemevi gerekli. Aleviler arasında kutuplaşma var. Sermaye kaynağı olarak görülür.
→ Boykot — Alevisizim
Sorgulayarak ateizmi kabul ettim
→ Araştırmaya ihtiyaç duymadan.
⇒ Alevilerin yaşadığı sıkıntılar etkin oluyor.
→ Gerçekleriyle ideolojide ayrıyım.

Ad-Soyad: [illegible]
Yaş: [illegible] [illegible]
Meslek: [illegible]
G-Durum: [illegible]

Ad-Soyadı: Ergdaş [illegible]
Yaş: 25
Meslek: İşsizim
C. Dini: Yok,
Aslen: Sivas / Zara

→ Bilmem [illegible]. [illegible]
→ Alevilikteki kültürel yönünü biliyorum,
→ Ailem aleviliğe bağlıdır.
→ Alevilerin Osmanlıdan bu yana sorunları vardır. Celladına tapan bir topluluk olmamışlar. Başyere isyana girmediler. Özgürlük arayışı içindedir.
→ Yaşlıların kuralları daha farklı. Onların bağlılıkları vardır. Cesur kuşak birbirlerine bağlıdır. Genç kuşak etkilenen bir sürü faktör vardır.
→ Aleviler genelde Türk milliyetçiliğine kaymaktadırlar.

→ Marksist – Leninist.

→ Gençlikte rahatlığa doğru gerekli.

→ Gençlik alevîliği duyduklarıyla biliyor.

⇒ Alevîlerde Tanrıya direkt bağlanma yoktur.

→ Babam ateist. Küçüklükten inanıyordum. Sonrasında bilimsel gerçekliğini gördük. Bu nedenle reddetmektir.

Maddeye inanırım. Metafiziksel duruma inanmıyorum. Olmayan görünmeyen bir şeye inanmıyorum.

→ Hakikat; insanlığın geçirdiği evreleri baktığımız zaman maddenin oluşum

---

Ad-Soyad: [illegible]

Yaş : [illegible]

~~Meslek : [illegible]~~

Aslen : [illegible]

Gelir Durumu: [illegible]

Ad-Soyad: Tolga ~~[illegible]~~
Yaş: 19. ([illegible]).
E. Durum: Lise terk.
Aslen: Muş-Varto
G. Dur: 1000
Meslek: Muhaberat.

Bir inanç varsa bile sorgulanarak iş kazanır. Eğer Tanrı varsa bu insanların neden bedeni vardır. Bu bir sorgulamadır. ~~[illegible]~~ sevdir yapıyor. ~~[illegible]~~ hissi bir durumudur. Ben o hissiyatı duymuyorum. Alevilik inançtır. Yaşlılar dini gerekleri yerine getiriyor. Gençlik ise; ~~[illegible]~~ dolmuk uğraşmamaktadır. Bana göre inanç insanları düzgünleştirmek içindir. ~~Zulüm bastığı~~ Alevi toplumu korku ve zulüm yaşamıştır. Onlarda bir özgüven eksikliği vardır. Devlet, devletin sözünde oyunları vardır. Alevi birliği yoktur. 4-6 sene önce toplantılarım vardı. Düşüne düşün reddetme yolun gittim. Aleviyi sorgulamaya girmedim. Buna ihtiyaç duymadım. Bana göre ~~[illegible]~~ inancı hissetmiyorum.

~~TORVAXAI~~

ADI: UĞUR
YAŞ: 49
ASLEN: SİVAS

⇒ Kureyşanlardan geliyorum. Kızılbaş kimliği olgusunu yüz ardı etmem. Tanrının varlığı yokluğu hakkında şüpheleniyorum. Eğer Tanrı dünyayı insanlar neden adaletsiz bir ortamda. Zengin – fakir sömürüsü. İlahi adalete inanmıyorum. Ailem aleviliğe bağlıdır. Eski kuşak inancına bağlıdır. Yeni kuşak tam tersi. Dinden İbadetten kopuk, kanallarından kopukça Kesgin de kemalizmden uzaklaşma yanda. Gazi mahallesinde herkes alevi olduğunu belirtir ama gereğini yerine getirmemektedir. Devletin bu mahallede yozlaştırma politikası vardır.

Beni ateizme yöneltenler ülkeler. 3-4 sene önce ~~[illegible]~~ birçok insanlar hakkı var söylemesi gelidiyordu birçok işe gidecektim param yoktu. Şoför binmeyi parasız almadı. Yukarıda adalet olsaydı böyle olmazdı.

Ad-Soyad: Erdener [illegible]
Yaş: 29-30
Meslek: Tesisat-İşçi
Eğitim Durumu: Lise M.
G. Durum: [illegible]
Aslen: Dersim

→ Doğanın kendi içindeki kurallarına inanırım. İnsanın herşeyi yarattığına inanırım, insan odaklı evren vardır.
→ Ailem aleviliğe bağlıdır.
→ Alevilik mezhep değildir. İslamla bağı yok. Ayrı bir din olarak görüyorum. Aleviliğe de kültür ağırlığını veriyorum.
→ Aleviliğin kendi içinde bütünlüğünü yitirdiler. Alevilerin talepleri kendi inançlarını kendi ibadethanelerinde yaşamaları gerekir. Osmanlıdan bugüne kadar Sünni ortodoks anlayışı uygulanarak

→ Dersim gençliği bırakın aleviliği yaşamıyor. Sadece kültüre bilerek yaşıyor.

→ Tarihsel sorunlar aleviliğe yönelmemde etki olmadı. Ben sorgulayarak aleviliği benimsedim. Zamanı içinde sorgulayarak vardım.

→ ~~Alevizmi sorgulama~~

→ Ben sorguladım. Bu dersane beni Tanrıyı sorgulamada yardımcı oldu. ~~[illegible]~~

→ İnsan tanrıyı yaratmıştır.

→ Türkiye'deki aleviler kendi kültürü ile bütünleşmeye çalışmalı. ~~[illegible]~~

→ Yaşamdaki hakikati yaşamında arıyorum insanda arıyorum.

TORVAXAL

Ad-Soyad : Zelal Konak
Yaş : 21
Meslek : Üniversite öğrencisi
Aslen : Dersim

→ Alevi hissediyorum. Kendimi ailemi alevîliğe bağlıdır. Sözde bağlılık vardır.

→ Aleviler alevîliğin ne olduğunu bilmiyorlar. Alevilik yok olma tehlikesi vardır.

→ Çevremdeki gençler alevîler çoğu inançsızdır.

→ Ama alevîliği seviyor.

→ Alevilik yaşatılmadığı için.

→ Eskimişlikten kaynaklı kent alevi gençliği siyasallaşıyor.

→ Neden inanmadığımı bilmiyorum. İçgüdüsel bir şeydir.

→ Alevîliği sorgulamaya ihtiyaç duyuyorum.

→ Ülkemizde hakikati göremiyoruz.

~~Ad Soyad : [illegible]~~
~~Yaş : [illegible]~~
~~Meslek : [illegible] Üniversite~~
~~[illegible]~~

(TUNCELİ)

(Kayıtlı Mülakatlar)

Adı: Ceylan Yaş:26 (15:26 dakika/saniye)

Herhangi bir dine ve Tanrıya inancım yoktur. Alevilik bana göre dinden ziyade bir felsefedir. Müslümanlık bir dindir. Sünnilik bir mezheptir. Ancak Alevilik yaşam biçimi olarak bunlardan ayrılmaktadır. Aleviliğin en büyük sorunları eğitim sisteminde yaşanıyor. Yani Alevilik hakkında bir eğitim-öğretim söz konusu değildir. İslamiyet'in Sünni mezhebine göre zorunlu eğitimi en büyük sorunlardandır. Ayrıca azınlığın getirdiği ezilmişlik problemi de mevcuttur. Buna benzer ırkçılık yine bu sorunlardan biridir. Alevi isen öldürülürsün öyle bir algı var toplumda. Mesela üniversitede okuyan bir arkadaşım, Alevilerin anne ve babası ile cinsel ilişki yaşadığını düşünüyordu. O kadar çirkin anlayışlar var ki Alevilere karşı düşmanlığı tetiklemektedir. Bu durumdan dolayı kendini ifade etmek zorunda kalıyorsun aslında böyle bir yükümlülüğümün olmaması gerekir. Yani ben kendimi kimseye anlatmak zorunda değilim.

Çevremde gördüğüm kadarıyla yaşlılar ile gençler arasında vurdun duymazlık sorunu var. Çünkü gençler umursamaz davranıyorlar. Gençlerin korku yüzünsen politikadan çekildiğini düşünüyorum. Gençler çocukluktan itibaren, Alevi kimliklerini saklamak zorunda kalıyor. Ayrıca hem toplumun hem de ailesinin asimilasyon baskısını yaşıyorlar.

Tarihte yaşanan olaylar ateizme yönelmeme neden oluyor. Aslında Tanrı tanımaz bir düşünceye sahip olmamın temel neden ailemdir. Annem Sünni babam ise Alevidir. Ancak ikisi de bana Allah inancını dayatmadılar. Çocuk yaşlardan beri Tanrı konusunda somut cevaplar aradım, bu gelişmeler bir bütün olarak beni etkiledi. Ancak bunların dışında ezilmişliğin getirdiği bir de isyan vardı. Yani eğer Tanrı ezilmişliği engelleyemiyorsa o Tanrı benim Tanrın değildir. Okuduğum kitaplar, benimsediğim ideoloji ateizme yönelmemi sağladı. Ben kendimi daha çok devrimci olarak tanımlıyorum. Devrimcilikte kaderciliğin yeri yoktur, kaderci

olursan isyan edemezsin. Eğer bir Tanrıya inanırsan şükretmek zorunda kalırsın. Ama ben bunu kabul etmiyorum.

Din kültürü dersini veren hoca sapıktı. Bizi taciz ediyordu. Bana böyle bir din eğitimi veren insanın Tanrısına ve dinine inanmam. Ben hiçbir zaman Allah inancına bağlı olmadım. Munzur baba gibi mitolojik karakterlere inanmıyorum. Ateizme dair bir bilgim yok. Dersimli gençlerin politikleştiğine inanıyorum. Gerçeği yaşadığım hayatta, çevremde ve mücadele ettiğim alanda arıyorum.

Adı: Simge Yaş:22 (13:55 d/s)

Aslında bir dine ve yaratana inanmıyorum. Bu durum çocukluktan beri gelen bir şeydir, inançsızım diyebilirim. Biz Aleviliği şöyle gördük: mesela insan vurgusu çok vardır, hak yeme olayı Alevilikte yoktur. Ancak günümüzde hem Sünnilerde he de Alevilerde hak yeme sorunu vardır. Ben sadece Aleviliğin insan ve doğa vurgusunu önemsiyorum.

Alevilerin temel sorunu, Sünni inancın baskısı altında yaşıyor olmasıdır. Bizler kendi inancımızı özgürce yaşayamıyoruz. Zaten toplumda büyük bir ayrımcılık vardır ve Aleviler üzerinde bu çok fazladır. Mesela 4+4+4 eğitim sistemi ile hem Aleviler hem inançsızlar üzerinde bir baskı yaşanacak. Yine cem evleri sorunu söz konusudur. Devlet kendi isteğine göre Alevi kimliği şekillendiriyor. Gençler ile yaşlılar arasında büyük farklar vardır. Gençler ibadetleri yerine getirmiyor. Ayrıca Aleviliği de pek bilmiyorlar. İslamiyet'in başlangıcından bu yana Aleviler üzerinde yaşanan bu baskıların şahsım üzerinde etkisi vardır. Ancak inançsız olmamda Aleviler yönelik yaşanan baskılar tam olarak etkili olmamıştır. Daha çok İslamiyet'in çelişkileri etkileri etkili olmuştur.

Dersim halkı her zaman politik görünüm içerisindedir. Ancak 1938'de Dersimde katliam yapanlara hala oy verebilmektedir. Burada katiline aşık olma sorunu vardır. Kırsalda yaşayanlar inançlarını yaşayabiliyorlar. Ancak şehirlerde bu çok azdır. Şehirlerde Alevilik kültürü çabuk unutuluyor.

Savunduğum ideoloji ateizmi benimsemem de etkili olmuştur. Ben sosyalistim ve sosyalizmde dini inanca sahip olmak mümkün değildir. Bu ülkede Müslümanlar her zaman sosyalistlerin karşısında olmuşlardır. Zorunlu din kültürü dersinin baskısı Tanrıyı sorgulamama sebep oldu. Zaten ailem beni bu konuda sıkmadı. Küçük yaşlardan itibaren Tanrıyı sorguladım.

Aleviler sadece kendilerinin haklı taleplerini ön plana çıkarıyor. Toplumun diğer sorunlarını önemsemiyorlar. Örneğin Kürt sorunu. Gençlerin de politik kimlikten ziyade Alevi kimlikleri ile ortaya çıktığını düşünüyorum. Ateizmde bir dine inanmamak gerekir. Ben bu konuda pek fazla araştırmaya gerek duymadım. Ateizm bu ülkede özgürce yaşanan bir durum değildir. Sünni'ye karşı benim bir

problemim var mı? Aslında onların bize karşı bir problemin olduğunu düşünüyorum. Bu problemi mahalle baskısı ile yaşabiliyorum. Hakikati insanlarda görüyorum. Eşit paylaşım ve eşit kazanımda görüyorum. Ayrıca metafizik şeyler ile açıklıyorum gerçeği.

Adı: Serdar Yaş:25 (05:38 d/s)

Kendimi Alevi olarak tanımlıyorum ve Allah inancına da sahibim. Alevikte Zerdüşlük'ten gelen bir takım özellikler mevcuttur. Ateş, su gibi doğanın önemli özellikleri inancımızda bulunmaktadır. Günümüzde Alevilik tam olarak yaşanmıyor. Ancak geçmişte yaşayan Alevilerin Ali simgesini önümüze engel olarak koyduklarını düşünüyorum. Çünkü Ali namaz kılardı ama biz kılmıyoruz. Bu çelişkiler beni rahatsız ediyor. Bence gerçek Aleviliği ortaya koymamız gerekiyorsa, Aleviliği Ali kılıfından çıkarmamız gerekir.

Alevilerin en büyük sorunu Ali'dir. Çünkü bütün tartışmalarda karşımıza çıkıyor. Daha sonra cem evlerinin ibadethane olamama sorunu vardır. Ayrıca toplum içerisinde kendimizi rahatça ifade edemiyoruz.

Ailem Aleviliğe bağlıdır. Dersim'de çoğu zaman genç arkadaşlarımızla fırsat bulduğumuzda cem evine gideriz. Ama genel itibariyle gençlerin kaygıları vardır. Dersim gençliği hep siyasaldı zaten, çünkü bulunduğumuz toplumun şartları öyle gerektirdi. Kendimizi siyaset içerisinde buluyoruz haliyle. Bizden sonraki nesil de siyasal olacaktır. Ancak kültür ve inanç konusunda nasıl olur bilemem.

Dindar gençlik projesi koyun kültürünün sonucudur. Oluşturulmak istenen sistem koyun sürüsü olmaya dayanıyor. Bu durum din yoluyla yapılıyor. Ben hayattaki hakikatı Tanrıya sığınarak buluyorum.

Adı: Okan Yaş: 24 (09:04 d/s)

Biz Tunceli'de Aleviliğin hakim olduğu bir yörede yaşıyoruz. Aleviliğe göre Tanrının doğa olduğu anlatıldı bizlere. Alevilik her zaman ötekileştirilen bir şey olarak karşımıza çıkar. Biz Tunceli'de bunun sıkıntısını çekmiyoruz ama buranın dışına çıkan arkadaşlarımız sorunlarla karşılaşıyorlar. Ancak burada sorunlarla karşılaşmadık. Rahat bir şekilde cem evlerinde ibadet ediyoruz.

Ailem Aleviliğe bağlıdır. Mesela dedelik inancı ailemde önemlidir ancak biz gençler de bu durum çok azaldı. Burada her Perşembe ceme gidilir ve saygıda kusur edilmez. Sistemin dayattığı koşullardan dolayı şimdiki genç nesil, Alevilikten uzak bir yaşam sürdürüyorlar. Daha çok sözde Alevilik ya da ateistleşme, deistleşme yaşanmaktadır şimdiki gençlerde.

Bizde mesela önce güneşe dua edilir. Biz her zaman inanan insanların dürüst olduğuna inandık. Sistem her zaman Aleviliği karalayan söylemler ortaya atarak ötekileştirdi. Bu durum Alevilik inancının azalmasına neden oldu. Daha çok doğa inancı ve ziyaret inancı yaygın durumdadır.

Evet, dersim gençliği siyasallaşıyor. Özellikle son 30 yıldır bir politikleşme vardır. Çünkü insanların talepleri var. Dersimde tarım alanları, meralar askeriyenin baskısı altında dolayısıyla insanlar politikleşerek isyan ediyorlar. Yani kendi sorunlarına çözüm bulacak politik sığınak arıyor. Munzur baba, Hızır gibi figürlere olan inanç bizde daha fazladır. Sünni olan ile problemim yok. Bütün insanların eşit olduğu, alt-üstlük sistemin kalktığı, sermayenin eşit olduğu bir yaşam istiyorum.

Dindar gençlik, kindar gençliktir. Bugün dibi kurumlara ayrılan bütçe her yerde fazladır. Çünkü insanları en rahat bir şekilde birlikte tutmak için bu kuruma ihtiyaç duyulur. Yani kuran kurslarından tutun, camilerden tutun yani bir ilde 80 okul varsa 100 tane cami vardır, bunlar her yerde çoğunluktadır. Bu kontrol merkezi yeşil sermayeye dayanıyor.

Bana göre eğer bir Tanrı herkesin Tanrısı ise ve kuranı herkes için indirdiyse neden herkese eşit dağıtılmadı. Neden bazı özgürlükler getirilmedi. Neden kadına yönelik kısıtlamalar getirildi. Yani bu çelişkileri sorgularken benim için Tanrının

yeri olmamıştır. İdeolojik düşüncem inanca bakışımı etkilemiştir. Sosyalist düşüncede olan insanlar her şeye açıktır. İstediğin dine mensup olabilirsin bu ideolojide. Eğer insanların dil, din, ırk eşitliğini istiyorsan sosyalist düşünceyi savunman gerekir. Ben hakikati insanca yaşamakta arıyorum. İnsanın şerefinin önemsendiği bir yaşam ve düzen istiyorum.

Adı: Mertcan Yaş: 22 (22:09 d/s)

Öncelikli olarak maddi gerçekliğe inanıyorum. İdeolojik görüşümden de kaynaklı olarak maddenin dönüşüm geçirerek bugünkü yaşamın var olduğuna inanıyorum. Yani esasında diyalektik bir duruma inanıyorum.

Aleviliğin inançsal kökenleri üzerine çok fazla araştırmaya girmedim. Ama birçok Alevi kurumsal örgütlülük içerisinde yer aldım. Bana göre Alevilik daha çok kültürel bir yaşamdan ibarettir. 16-17 yaşıma kadar Aleviliği incitirsen de incinme, emek, doğa ve insan olarak görüyordum ve öyle hareket ettim. Bana göre Aleviler her zaman ezen-ezilen ikileminin de ezilen kesim olarak kalmışlardır. Hiçbir zaman iktidar boyutuna gelmemişlerdir ve birileri tarafından ötekileştirilmişlerdir. Bunun yanında katliama, zulme ve baskıya maruz kaldılar. Ancak en büyük katliamları Yavuz Sultan Selim döneminden itibaren yaşamışlardır. Yani tarihsel olarak bu coğrafyada öncelikle Kürtlere kimliklerinden dolayı zulüm edilmiş, Alevilere ise inançlarından dolayı. Ama geldiğimiz süreçte Alevilerin haklı talepleri vardır. Örneğin, Diyanet'in lağvedilmesi. Ancak sistem buna karşı gelmektedir. Bizim istediğimiz, gençlerin maruz kaldığı zorunlu din derslerinin etkisinden kurtulmasıdır.

Ailemin Sünni kesime karşı tepkisinden dolayı biz çocukları inanç ile büyütmediler. Yani aile içerisinde inançlı bireyler olarak yetiştirilmedik. Beniz ateizme yönelmemin asıl sebebi politik örgütlenme ile yaşandı. Ailem içerisinde Yezid ismi sürekli kötü olarak anlatıldı bizlere. Din kültürü öğretmenimiz vardı, o bizlere abdest almayı öğretiyordu. Ve evde abdest alıp gelmemizi istiyordu. Tabi ailemiz karşı çıktı bu duruma. Ama kimileri ise, dersimin ezilmişliğinden dolayı bu duruma ses çıkarmadı. Daha sonra ben hocaya abdest öğrenmek istemediğimi söyledim. Kendisi bana tokat attı. Ben de buna karşı dedim ki; "başlarım sizin Allah'ınıza..." Allah sizlere abdest almayana tokatı basın mı diyor! Dolayısıyla çocukluktan itibaren Tanrıya tepkili oldum. Biz ilahi adaletin adil tarafına hiçbir zaman denk gelmedik. Allah Allah diyerek dedelerimizi katlettikleri için çocukluktan beri tepkiliyim Tanrı olgusuna.

Genelde Kürdistan bölgesi özelde ise Dersim bölgesi olmak üzere o kadar aşağılık bir zulme uğramış ki yani buradaki insanlar baskının en büyüğünü görmüşlerdir. Buradaki baskı o kadar içselleştirilmiş ki korku hakim olmuştur. O dönemin baskısını yaşayan dedelerimiz korkudan Atatürk'ün posterini asıyorlar ve bunu bize içselleştiriyorlar. Dolayısıyla gençler ile yaşlılar arasında bir tartışma var bu konuda. Dersimde üniversite kurulduktan sonra Sünni cemaatin etkisi artmaya başladı. Devlet, dersim için özel bir çaba gösteriyor. Bizde tepkilerimiz gösteriyoruz. Dersim, bütün sol örgütlere destek vermiştir. Sol örgütlerin buradaki desteği ile birlik artmıştır.

Bilimsel olarak daha çok ateizme bakmadım açıkçası. Kendimi bugüne kadar materyalist olarak tanımladım. Bu sebeple Marksizmi örnek aldım. Marks'ın tarihsel materyalizm teorisinden yola çıkarak Tanrı olgusunu eleştirdim. Dolayısıyla Tanrıyı bu yönde sorguladım. Ancak ateizmi araştırmadım. Hakikati somut gerçeklikler üzerinde açıklarım. Yani aslında

Adı: Elçin Yaş:22 (17:43 d/s)

Aleviliği kültürel değerler olarak tanımlıyorum. Tanrı inancı olsun, din kavramı olsun ya da inanca bakış açısı olsun ve doğayı tanımlaması gibi özellikler ile içerisinde kültürel ve dini öğeyi barındıran inanış olarak kabul ediyorum. Aleviliği inanç açısından daha çok kültürel getirileri, insana bakışı olarak değerlendiriyorum.

Alevi bir ailede büyümeme rağmen inanç olarak tam bir bağlılık hissetmiyorum. Ancak hem Aleviliğin kültürel boyutunu hem de Ali, Hızır gibi figürleri önemsiyorum. Çünkü bu karakterler dersimde çok önemli bir yere sahiptirler. Tanrı ve din kavramları eski çağlardan itibaren biriktirilen mitsel kavramlardır.

Aleviler, Türkiye'de muhalif bir konumda kalmışlardır. Onların yaşadığı sıkıntılar ve katliamlar aşikardır, bu nedenle haklı talepleri vardır. Ancak eleştirel baktığım noktalar da vardır. Örneğin Aleviliğin kurumsallaşması kötü sonuçlar doğurdu. Bana göre sadece Aleviler değil toplumun geneli politikadan uzak duruyor. Çünkü politik mücadele alanında bir duruş yoktur. Alevilerin yaşadığı bölgelerde yaşanan baskılar onları sol görüşe doğru itmiştir. Ancak tam olarak politik olduklarına inanmıyorum.

Yaşlılar hala gelenekleri sürdürüyorlar. Ancak yaşlılar kendi dönemlerinde yaşadıkları sorunlardan dolayı gençlere her hangi bir aktarımda bulunmamışlar. Gençler ise, Dersim'de yozlaşmış bir kültüre sahip. Dersimli olup belli bir alanda mücadele eden kesimler Aleviliği daha çok kültürel bir öğe olarak görürler.

Aleviler hem kültürel hem de inançsal kimliklerinden dolayı tarihsel olarak ötekileştirildiler. Ancak bu baskı onları yıldırmadı, aksine bir arada bulunmalarını sağladı. Şehir yaşantısında Aleviler tam anlamıyla kültürlerini yaşayamıyorlar ama kırsal alan bu duruma müsaittir. Dersimde Alevilik inancının doğa ile bütünlüğünü görebiliyoruz. Ancak şehir yaşamında bu durum söz konusu değildir. Yetiştirilme tarzı olarak Tanrı kavramı bizlere dikte edilmedi. İnanç bize göre, Ali, Muhammed ve Allah idi. Tanrıyı çok büyük bir şey olarak görmedik. Ancak Tanrının

görünmezliğinden dolayı kendisini sakallı yaşlı biri olarak görüyordum. Tabi bu durum korkularımızın bir ürünü idi.

Anarşist felsefeye yakın hissediyorum kendimi. Tanrısal konulara ise, bilimsel olarak bakıyorum. Okuduğum, bildiğim şeylerden dolayı Tanrının toplumlar üzerindeki etkisi, ilk örgütlenmeler, devlet kavramı ve bunlardan sonra dinlerin kurumsallaşması ile ilgili sosyalistlerin açıklaması vardır. Sosyalist bir örgütlenme içerisinde bulunduğum için ise, bu şekilde düşünüyorum. Ateizmi araştırmadım. Çünkü Tanrıyı kavramlar yoluyla sorgulamadım. Hayattaki hakikat insanlık adına yaşamak. Bilimsel olarak Tanrını hayatta hiçbir önemi yoktur. Ben Tanrının insan yaratımı bir kavram olduğunu düşünüyorum. Ancak insanlar kendilerini inanç ile ifade edebilir. Bu durumu yadırgamıyorum.

Adı: Perihan Yaş: 24 (11:00 d/s)

Allah'a inanıyorum ama dinlere inanmıyorum. Yani dinin gerçekliğine inanmıyorum. Allah'ın varlığına inanma ihtiyacı duyuyorum. Korktuğum için sığınmak istiyorum. Alevilerin hem sorunlarının olduğunu düşünüyorum hem de birçok sorunun ortadan kalktığını düşünüyorum. Önceden Aleviyim diyemiyorduk. Ancak şimdi rahatça söyleyebiliyoruz. Yine de dersim dışına çıktığım zaman sorunlar ile karşılaşıyorum. Ben aile ortamında inançlı olarak büyümedim. Aleviliğin özgür bir inanç biçimi olduğunu düşünüyorum. Aleviler, eğitime ve kendi gelişimlerine önem veriyorlar.

Biz gençler ibadet etmiyoruz ama yaşlılar yapıyor. Alevi gençliği yine de her zaman Aleviliği savunuyor. Aleviler, genellikle sol gruplarda yer alıyor ve Dersimli gençlerin politik olduğunu düşünüyorum. Bu anlamda inanç konusunda daha çok muhaliftirler. Yani genel olarak ta Dersimli gençlerin politik olması muhalif olmayı ve dolayısıyla ateist olmayı tetikliyor. Ailem Aleviliğe bağlı ancak Aleviliğin kültürel değerlerini daha çok önemserler. Örneğin, Ramazan ayında alkol alırlar, özgürce hareket ederler. Babam için ateist diyebilirim.

Sivas'ta yaşanan olaylar, ya Allah diye insanları öldürmeleri ve sadece Sünnilerin Allah'ı varmış gibi olayların yaşanması bizleri giderek isyankar ediyor. Genel olarak Sünni olanların dini kendi tekellerine almaları Aleviler için sorun oluyor. Ben zaten din ile büyütülmediğim için abdest-namaz hiçbir zaman olmadı hayatımda. Küçük kardeşlerim bayramda Sünni arkadaşlarıyla namaza gitmek istediklerinde babam kendilerine kızıyordu.

Ben Alevi olduğum için gurur duyuyorum. Sünni'ye karşı sorunum yok. Ancak bu durum karşımdaki insanın ne kadar bağnaz olduğuna bağlıdır. Mesela Sünni biriyle evlenmek istersem aileme bunu nasıl anlatabilirim. Alevi olursa daha iyi olur. Hakikat bana göre insandır. Görebildiklerim, dokunabildiklerim daha önemlidir. Allah inancı içimde vardır ama insan daha önemlidir.

Adı : Behzat Yaş: 19 (10:40 d/s)

Evet! Aleviler, Türkiye'dedirler. Türkiye gibi bir çeşninin içerisindedirler. Ancak bu zenginlik içerisinde söz sahibi değillerdir. Aleviler, geçmişe nazaran inançlarını daha rahat ifade ediyorlar. Ancak tam olarak değil. Bana göre temel sorun Alevilerin ifade özgürlüğünün kısıtlanmasıdır.

Ben deistim, evet! Bir şekilde yaratanın olduğuna inanıyorum. Ama bu körü körüne bir bağlılık değildir. Çünkü yorumlamaya ve anlamaya çalıştığım zaman işin içinden çıkamıyorum. Belki benimki kolaycılıktır. Yani kolay bir yola kaçıyorum böyle yapmakla.

Yaşlılar ile gençler arasında çok büyük farklılıklar vardır. Öncelikle Dersimli gençler kendi kültürlerini önemsemiyorlar. Örneğin bir arkadaşım önümüzdeki 50 yıl içinde Zazaca'nın yok olacağını söylüyor. Çünkü gençler, kendi dillerine kendi kültürlerine hakim değillerdir. İnanç noktasında da böyle bir eksiklik söz konusudur. Eski insanların anlatımı ile şu anki gençlerin anlattıkları veya düşündükleri arasında farklar vardır. Gençler, inanç noktasında kendilerini ateist veya deist olarak tanımlıyorlar ama bunun farkında değillerdir. Neden böyle düşündüklerini mantıklı bir biçimde açıklamıyorlar. Ben de bu duruma dahilim işte! Dersimli gençlerin ateizm yönelimi sadece laf boyutunda kalıyor. Biz ateistiz diyebiliyorlar. Çünkü kendi kültürlerinden beslenmek istemiyorlar. Ben Alevilerin yaşadığı sorunlara tamamıyla insani boyutta bakıyorum. Evet! Aleviler, katliamlara maruz kalmışlardır, öldürülmüşlerdir ve yakılmışlardır. Elini vicdanına götüren herkes bunu söylemek zorundadır. Aleviler, yadırganıyorlar, hor görülüyorlar ve kabul edilmiyorlar. Gördüğüm kadarıyla Türkiye'deki Aleviler arasında gruplaşma söz konusudur. Tokat Alevisi, Sivas Alevisi, şuradaki buradaki Aleviler inançlarını aynı seyirde yürütmüyorlar. Bu ayrışmanın sebebi politiktir. Batıda veya doğuda yaşayan Alevilerin politik tutumlarında farklılık vardır.

Ailem inançlarını bağlı insanlardır ve her türlü ibadetleri de yapıyorlar. Ben inanç noktasında ailemin tutumlarını izliyordum. Bu durum küçük yaşlarda başladı ve son 5 yıldır da deistim diyebiliyorum. Benimsediğim siyasal ideoloji, eğitim

durumu deizmi benimsememe sebep oldu. Deizm hakkında akademik bilgiye sahip değilim.

Kırsal alan ve kentsel alan arasında fark var. Şehir yaşamında insandan makine gibi olunması isteniyor. Şehir kalabalığından, temposundan etkilenen insan ibadetlerinden uzaklaşıyor. Kırsaldaki insan daha rahat yapabiliyor ibadetini. Bana göre illaki bir Tanrıya inanmak şart değildir. Evet! Her gerçekliği bilimde arıyorum. Dersim gençliği sol geleneği ilerletmek istiyor. Politik tutum dışında bir koyun kültürü olarak ateist olabiliyorlar.

Adı: Ali Rıza Yaş:23 (13:14 d/s)

Alevilik üzerine bilimsel kaynaklar olmadığı için bazı belirsizlikler yaşıyoruz. Özellikle bu belirsizliği ben çok yaşadım. Bana göre Alevilik, bir kültür yani yaşam biçimidir. Aleviliği bir mezhep olarak kesinlikle kabul etmiyorum. Ailem Aleviliğe bağlıdır hatta dedem dedelik bile yapmıştır. Alevilerin en büyük sorunu öncelikle örgütlenememe sorundur. Belli bir merkez etrafında güçlü bir biçimde durmuyorlar. Cem vakfı başta olmak üzere birçok dernek ve federasyon bu konuda pasif kalmaktadır. Bir başka sorun ise, Alevi gençliğinin yozlaşma sorunudur. Gençler, Aleviliğin ilerici değerlerini yaşatmakta güçlük çekiyorlar. Alevilerin çok sık yaşadığı yerlerde özellikle İstanbul'da gençlerin uyuşturucu kullanımı mevcuttur. Bu sorunların temelinde sistemin dayattığı şeyler ile alakalıdır.

Dersimdeki yaşlılar günün her anında doğanın bütün güzelliklerine dua ederler. Güneşe, toprağa, suya vs için bir çift söz söylerler. Ancak gençlerde bu durum söz konusu değildir, çünkü gençler kendi toprağına ve kültürlerine yabancılaşıyor. Özellikle üniversiteye giden gençler politikleşiyor ve aynı zamanda Tanrı konusunda sorgulamalara gidiyor. Ancak burada ciddi hatalar vardır. Örneğin Aleviliği hiçbir değer unsuru taşımadığını kabul etmeleri başlı başına bir sorun. Bununla beraber yanılgılar söz konusudur. Bunun temel sebebi kendi kültüründen kopuştur. Ayrıca bu durum siyasallaşmanın getirdiği bir takım sorunlardır.

Aleviliğin tarihsel olarak yaşadığı sorunlar, katliamlar Tanrıyı sorgulamama sebep olmuştur. Şöyle bir sorgulamaya gidiyorum Tanrı konusunda. Cem evlerinde Ali posterinin yanında Atatürk'ün resmi bulunuyor, Kürtçe anadiline sahip olmamıza rağmen Türkçeyi kullanıyoruz. Bu örnekler tarihsel baskının birer sonucudur. Munzur baba figürüne şu şekilde inanıyorum. Nasıl ki bugün destanlar, efsaneler varsa bu da öyle bir şeydir. Yani bu figürleri kabul ediyorum. Ben İbrahim Kaypakkaya'nın görüşlerini benimsiyorum. Yani sosyalist kimliğe sahibim. Dersimli gençler sol-devrimci kurumlar ile iç içedir. Belki bu siyasal yönelim önceden hesaplanmamış bir tercih olmuştur. Ancak neticede biz bu ideolojiyi benimsiyoruz. Lise yıllarıma kadar benim siyasal faaliyetlerim yoktu. Üniversite yıllarımda politik mücadele içerisinde yer aldım. Alevilik ile kitaplar okuduktan sonra Aleviliğin inanç dışındaki boyutlarını öğrendim ve Tanrı inancını sorguladım.

Siyasetin Tanrı inancımda bir nebze etkisi vardır, ancak daha önceleri zaten bir belirsizlik içerisindeydim. Belli materyalist görüşlerin üzerimdeki etkisi kesindir.

Din kavramının devrimci bir özelliğinin bulunduğunu düşünüyorum. Örneğin Filistin'de İsrail'e karşı haklı bir mücadele içerisinde dinin çok büyük bir etkisi vardır. Orada Filistinlileri bir arada tutan anti-emperyalist güç değildir, dinin kendisidir. Bu anlamda dine ilerici bir misyon yükleyebiliyorum. En son Amerika'nın Irak'ı işgalinde Felluce örneği yaşanmıştır. Amerika, dinin getirdiği birliktelikten kaçmak zorunda kalmıştır. İnsanların ilişkileri bitme noktasına geldiği din, toparlayıcı undur olarak devreye girer.

Dindar gençlik projesi, bugün dindar, tutucu bir özellik taşıyor. Ancak bu projede amaçlanan nesil zaten ilk okuldan itibaren yetiştiriliyor. Kendimi ateist olarak tanımlıyor muyum! Biraz zor bir soru aslında. Çünkü Tanrının varlığı veya yokluğu bilimsel bir tartışma değildir. Ateizm zaten geniş bir kavram sadece Tanrıyı reddetmek ile bitmiyor bu konu. Bu anlamda henüz kendimi ateist olarak görmüyorum. Çünkü ciddi soru işaretlerimi daha çözemedim. Ancak özellikle ateizm ve Aleviliği yani ikisini bir kefeye koyarsam, bir insanın ateist-Alevi olmasına karşı değilim. Böyle bir fikir var olabilir. Aleviler Tanrı inancını sonradan mı aldı yoksa kendi içine bu inanç var mıydı! Bu tartışmalar devam ediyor. Kaynakları tükenmesinden dolayı henüz net bir sonuç bulunmuyor. Ama göreceksiniz ki bir sonraki süreçte ateist-Alevi tartışmaları ciddi manada yükselecektir. Hayattaki hakikatı biraz bilimsel gerçeklerden ve insan-doğa unsurunda arıyorum. Doğa mucizeler ile dolu ancak insanın da yapamayacağı şeyler yoktur.

(Ses Kaydı Olmayan Mülakatlar)

Adı: Fırat Yaş: 25

Ben kendimi inanç açısından materyalist olarak tanımlıyorum. Çünkü evrende gerçekleşen bütün olayların kaynağında maddenin olduğunu düşünüyorum. Bu nedenle Tanrısal kaynaklardan beslenen hiçbir şeye inanmıyorum.

Alevilik bana göre, bir halkın oluşturduğu kültürdür daha doğrusu yaşam biçimidir. Bu öyle bir yaşam biçimi ki, demokratik, insan haklarına saygılı ve şiddetten uzak özelliklere sahiptir. Ben Aleviliği bir din olarak görmüyorum hatta dinsel özellikleri olmasına rağmen ben buna karşı çıkıyorum. Çünkü Aleviliği dinsel kalıplara sığdırdığınız zaman karşınıza İslam diye bir şey çıkıyor, işte ben bunu asla kabul edemem. Benim için yüz yıllar boyunca süre gelmiş bir kültürdür.

Yani siz Sünnilik diye bir şeyi bütün topluma dayatırsanız geri kalan halkların kültürleri, inançları yaşanmaz ki! Ben Tunceli dışına çıktığımda çok sorun yaşamaktayım. Her şeyden önce Alevi kimliğim kabul edilmiyor, bunun dışında zaten yıllardır var olan asimilasyon politikaları, karalamalar her zaman yaşanıyor. Bu ülkede öyle anlamsız şeyler yaşanıyor ki, yani ne olsa herkes kendi dinine herkes kendi kimliğine inansa bunda ne var ki!

Tabi biz gençler gerçekten Alevilikten uzak bir yaşam sürdürüyoruz. Çünkü hayat şartları çok zor, zaman sorunu oluyor. Burada iş olanakları yoktur. Bazen İstanbul'a Antalya'ya gidiyorum iş için yani her şeyden önce ekmeğimizi düşünüyoruz. Bu nedenle yaşlılar gibi Alevilik ile iç içe değiliz. Onlar her fırsatta Aleviliği yaşayabiliyorlar.

Alevilerin yaşadığı sıkıntıları zaten bugün de yaşıyoruz. Tabi ki de beni etkilemiştir. Geçmişte yaşanan katliamları bırakalım hala da Alevi kimliği kabul edilmiyor. Ailem inançlıdır, ibadetlerini yerine getiriyor. Alevi gençliği dağınık bir durumdadır. Yani her biri kendi geçimini sağlamak için ya da okul okumak için farklı şehirlere gidiyorlar. Bu sebeple ailevi bağlar kopuyor, kendi kültüründen uzaklaşıyor. Ben sosyalizmi benimsiyorum. Bir toplumda haksızlık, adam kayırma,

adaletsizlik var ise, sosyalizmin gelmesi şarttır. Benim bütün düşüncemi belirleyen zaten siyasal görüşümdür. Tabi az önce belirttiğim gibi insanlar mecburen farklı şehirlere gidiyorlar kendi özlerinden uzaklaşabiliyorlar. Ben ateizmi araştırmadım, sadece Tanrı denen şeye inanmıyorum. Yani bu dünya bu insanlar Tanrı tarafından yaratılmadı bu nedenle ateistim diyebilirim. Hayattaki gerçeği sosyalizmde görüyorum.

Adı: Yılmaz Yaş: 28

Ben aslında inanç olarak kendimi agnostik olarak tanımlayabilirim. Çünkü Tanrı var mıdır yok mudur tartışmalarından sonuç çıkmıyor. Bu durumda ben kendimi böyle tanımlasam daha iyi olur.

Alevilik dinsel ve kültürel özellikleri olan bir değerdir. Aslında Alevilerin bir sorunu yoktur, çünkü sorunu yaratanlar onlardan bağımsız veya onları kabullenmeyen topluluklardır. Zaten bunlar da ortadadır. Aleviliğe zarar vermek isteyen, onu yaşatılmaz kılan baskıları yaratanlar başlı başına bir problemdir.

Yaşlılar kendi kabuğuna çekilmiş daha çok ibadet eden bir konumda olup gençler ise, bunun tam aksine giderek dinden uzaklaşan daha liberal yaşayan bir konumdalar. Dolayısıyla iki kuşağın arasında çok büyük farklar vardır. Bu zaten normal bir şeydir. Dünyanın her tarafında bu gerçeklik yaşanmaktadır. Ailem Aleviliğe bağlıdır, evet.

Tarihsel sorunlar tabi ki de sizi etkiliyor. Çünkü ait olduğunuz halkın yaşadığı zulüme kayıtsız kalamıyorsunuz. Mesela beni en çok etkileyen Maraş'ta olan bitenlerdir. Her hatırladığımda tüylerim diken diken oluyor ve daha çok soğuyorum hayattan.

Alevi gençliği tabi ki siyasal yaşamdan bağımsız değildir. Çünkü onları ayakta tutabilecek şey siyasettir. Ben komünistim. Komünizm insanlığın eşitlenmesi için gerekli bir düzendir. Tabi ideolojik durumum düşüncemi etkilemektedir. Çünkü ben dünyaya bakışımı bu ideolojiden beslenerek değerlendiriyorum.

Kapitalist bir dünya düzeni ile karşı karşıyayız ve insan insanın kurdudur bu düzen içinde, bu anlamda bireycilik had safhada oluyor herkes kendini kurtarma ve karşısındakini ezmek gibi düşüncelere sahiptir. Hayır ateizm hakkında bilgim yok! Hayattaki hakikati yaşamın kendisinde görüyorum.

Adı: Ebru Yaş: 27

Ben hiçbir dine inanmıyorum. Hatta bu türden inanışlar bana anlamsız geliyor sadece insanların korkularından kaynaklı olduğunu düşünüyorum.

Alevilik bir inanç olduğu için ben ona da inanmıyorum. Alevilerin sorunları hakkında söylenecek çok şey vardır. En başında cem evleri gibi temel bir hak talebi her zaman reddediliyor. Sünnilerin ibadet ettiği cami var ama bu insanların ibadet ettiği cem evi hiçbir siyasal dayanağı olmayan ve sürekli baskı altına alınmak istenmektedir. Toplum bakışı da Alevileri kötü etkilemektedir. Çok acayip yaftalamalarda bulunuyorlar, sanki Aleviler insan değilmiş gibi davranılıyor.

Yaşlılar tabi dine daha çok bağlıdırlar. Ama gençlerde bu durumun pek olduğunu sanmıyorum. Hayır ailem inançlı değildir. Zaten biz bütün aile olarak Tanrıya inanmıyoruz. Açıkçası yaşanan sorunlar beni etkiliyor. Çünkü her ne kadar kabul etmezsem bile Aleviliği sonuçta ben bir Aleviyim yani bu topluluktan geliyorum. Bu nedenle yaşanan sorunlar benim düşüncemi etkilemektedir.

Alevi gençliği aslında kimisi tamamen burjuvaziye hizmet ediyor kimisi de siyasal olarak Aleviler için mücadele ediyor yani her yerde aynı olmayabilir. Ama çevremdeki gençler genelde siyasette aktif bir konumdalar. Ben komünizmi benimsiyorum. Komünizm benim düşüncemi belirleyen en büyük ideolojidir. Ben insanların eşit yaşamasından ve refahtan yanayım. Ateizm hakkında araştırma yapmadım. Ama bildiğim ateizm dine ve Tanrıya inanmamaktır. Yani ben küçük yaşlardan beri hep eleştiriyordum, sorguluyordum daha sonra politik yaşamda aktif oldum ve gerçek anlamda reddettim inancı. Gördüğüm, dokunduğum her şey gerçek olandır.

Adı: Bülent Yaş: 30

Tanrıya inanıyorum diyebilirim. Yani mantığıma ters düşen birçok şey vardır ama yine de inanma ihtiyacı duyuyorum.

Alevilik, İslam dininden kopan bir mezheptir ama bu mezhep insanı daha çok özgür bırakan zorlamadan ibadet ettirebilen bir özelliğe sahiptir. İşte bu baskıcı inanç özelliğinden uzak bir şey olduğu için herkes Aleviliği kötülemektedir.

Hem devlet hem de toplum Aleviliği bir inanç olarak görmüyor. Bunu bir kenara bırakalım Alevilerin yaşadığı yerlerde rahat verilmiyor. Geçenlerde yine Alevilerin evlerini işaretlemişler. Yani resmen linç etmek istiyorlar. Bunu neden yapmak istiyorlar gerçekten anlamıyorum.

Yaşlıların bizden pek farkı yoktur, onlar sadece kendi hallerindedir. Evet ailem inançlıdır, bütün ibadetleri yerine getirirler. Mesela Alevilere yönelik yapılan hunharca katliamlar beni etkiledi. Bazı insanlarla aramızda sınır var çünkü bizi sevmezler.

Alevi gençliği zaten siyasaldılar. Çünkü siyaset yapmadan kazanımlar elde edemezsiniz. Bunun için gençler, haklarını korurlar. Ben Marksizmi benimsiyorum. Çünkü bir toplum eğer birçok sınıftan oluşuyorsa burada ezen ezilen ilişkisi kaçınılmazdır. Ben bu yüzden işçilerin mücadelesini destekliyorum.

Evet herhalde ben savunduğum ideoloji ile hayata bakmaktayım. Eğer büyük ve kalabalık bir şehirde yaşarsanız, kendi dininizin gerektirdiği ibadetleri yapamazsınız ama biz köy yaşantısında olduğumuz için burada zaman çoktur. Gerçeklik bana göre, emeğin sömürülmediği bir düzendir galiba.

Adı: Sibel Yaş: 21

Ben Tanrıya inanmıyorum daha çok gerçek olana inanıyorum. Bilimsel olarak açıklanabilecek her şeye inanırım ama görünmeyen bir şeye asla inanamam.

Alevilik her şeyden önce bir yaşam biçimidir. Gerçi insanlar İslamiyet ile bağdaştırmaya çalışıyorlar ama bence kendi özünden çıkmayan bir yaşam tarzıdır. İşte en büyük sorun sanki Alevilik bir İslam parçasıymış olarak görülmesi. Bunun dışında Aleviliğin ilerde yaşanabilmesi için olanaklar sınırlı kalıyor. Çünkü istenmeyen belli bir kalıba sokulmak istenen bir kültür olduğu için bir türlü bağımsız olarak ilerleyemiyor. Zaten baskılar her yerde yaşanıyor. Burada o sıkıntılar yok ama başka yerlerdeki Alevilerin başına neler geliyor buna herkes şahittir.

Yaşlılar ile aramızda çok büyük farklar var. Öncelikle onlar kendi inandıklar ibadetleri yapıyorlar ve sakin bir hayat sürdürüyorlar. Ama gençler ibadet etmiyorlar hatta Alevilik nedir pek bilmezler. Annem ibadetlerini yapıyor ama babam ateisttir.

Tabi ki de etkilemektedir. Düşünün bağımsız olmadığınızı her zaman tutsak kaldığınızı. Kim olursa olsun bunu kabul edemez. Alevilerin en büyük sorunu budur zaten baskı onları her geçen gün bitiriyor. Yani yıllar önceki katliamları unutmak mümkün değildir.

Dediğim gibi gençler ibadet etmiyorlar daha çok siyasal ibadeti yapmaktadırlar. Çünkü genelde sosyalist partilere üye oluyorlar ve buralarda aktif oluyorlar. Ben de sosyalisttim. Sosyalizm, ezilen toplumların mücadelesini verdiği bir ideolojidir. İdeolojik düşüncem benim için çok önemlidir. Çünkü ben gelişimi mi bu ideoloji sayesinde gerçekleştiriyorum. Bu konuda sürekli kitap okuyorum tartışmalarda bulunuyorum.

Ateizm hakkında bilgiye sahibim. Ateizm Tanrıya inanışını kabul etmemektir. Ama türleri hakkında fikrim yok. Ateist olmamdaki en büyük sebep babamın bana öğrettikleri idi. Ve daha sonra siyaset ile tanıştım bu arada Alevilerin nasıl bir tarihi olduğunu öğrendim bunlar hepsi benim düşüncemi şekillendirdi diyebilirim. Hakikat, istediğim düzeni yaşabilmemdir bana göre.

Adı: Dilek Yaş: 20

Ben materyalizme inanıyorum. Alevilik bana göre, Hz. Ali'nin öğretileri üzerine kurulmuş bir dindir. Alevilerin birçok sorunları vardır. Bunların başında özgür bir biçimde ibadet edemiyorlar. Çünkü yıllarca asimile edilmeye çalışılmış ve bununla beraber yok edilmeye çalışılmaktadır.

Yaşlılar ile gençler arasında bariz farklar var. Mesela yaşlılar politik değillerdir sadece kendi inançlarını sürdürmektedirler. Ama gençler dinsel tabulardan hoşlanmıyorlar. Özgür bir yaşamdan yana tavır takınıyorlar. Ailem ibadetleri yapmaz ama yine de inançlıdır.

Yaşanan sorunlar zaten beni dinden soğuttu. Yani size ve dini tercihinize karşı yıllarca şiddet uygulanacak tabi ki de bu durumdan rahatsız olacaksınız. Alevi gençliği için tam olarak genel bir değerlendirme yapamam ama benim çevremdeki arkadaşların çoğu Tanrıya inanmıyor.

Ben Marksistim. Marksizm benim düşüncemi belirledi. Alevilerde ezilen bir halktır bu nedenle sosyalist düşünceye daha yakın duruyorlar. Bireyselleşme dünyanın bir gerçeğidir. Zaten şehirde yaşayan insan da her türlü değerden uzaklaşarak makineleşiyor.

Ateizmi bilimsel olarak araştırmadım. Sadece Tanrıyı reddediyorum o kadar. Dediğim gibi en büyük sebep yaşanan baskılardır yani bir dinin tabuları bizlere dayatıldı veya bir din yüzünden insanlar katledildi bunların kaynağından yeterince soğudum. Bu nedenle inanmıyorum artık. Hayattaki gerçekliği hayatın kendisinde görüyorum.

Adı: Murat Yaş: 27

Ben sadece insanın ürettiklerine inanıyorum yani bilime inanıyorum. Alevilik bana göre, bir kültür biçimidir. Hem ahlaki olarak hem de dini olarak başlı başına bir halk kültürüdür. Alevilerin günümüzdeki en büyük sorunu Sünni inancını ön plana çıkaran ve bundan nemalanarak siyaset yapan iktidardır. Bir diğer ise, cem evi sorunudur. Tabi bu sorunların çözümleri demokratik bir yönetimden geçer.

Yaşlılar ile gençler arasında çok büyük farklar yok sonuçta aynı toprağın insanlarıdırlar. Ama yaşlılar biraz daha inançlıdırlar. Ama gençler de bu durum söz konusu değildir. Hayır, ailem Aleviliğe bağlı değildir yani ibadet kısmında kopuk yaşamaktadırlar.

Mesela bir Kerbela veya Çorum'da yaşananları düşündüğüm zaman elbette içim sızlıyor ve daha çok Tanrısızlaşıyorum ama bunun aksine Aleviliği ve Alevileri daha çok tutuyorum. Evet Alevi gençliği zaman zaman daha sert bir şekilde siyasallaşıyorlar ama bu sıralar devletin baskıları sonucu gençlerin bu anlamda aktivitesini kırmış durumdadır.

Ben daha çok komünist olarak tanımlıyorum kendimi çünkü komünizm bizim gibi insanların sırtını dayadığı bir kaynaktır. Şüphesiz savunduğum ideoloji bana göre doğru olandır ve düşüncemi de belirleyendir. Sonuçta herkesin bir dünya görüşü vardır dolayısıyla benim de bir dünya görüşüm var ve ben ona göre hareket ederim.

Ben ateizmi bilimsel olarak araştırmadım yani kim ateist kim değildir ben bu konulara pek takılmadım benim için yaptığım sorgulamalar ne kadar mantıklı sonuçlar ortaya çıkarır o önemlidir. Dolayısıyla okuduğum kitaplar yaptığım sorgulamalar beni Tanrı konusundan uzaklaştırdı. Hakikatı evet bilimsel olanda arıyorum.

Adı: Tanju Yaş: 25

Dünyadaki savaşların çoğu Tanrıya olan ihtiyaçtan meydana gelmiştir. Çok gariptir ki insanlar görmediği bir şey için kavga ederler. Ben bunu düşündükçe neye inanmam veya inanmamam gerektiğini çok iyi anlıyorum.

Aleviliği sadece bir halkın yaşam biçimi olarak görüyorum. Kesinlikle başka dinlerin mezhebi veya kolu falan değildir. Tek başına bir halkın ürettiği bir kültürdür. Zaten bu kültür hiçbir zaman kabul edilmedi, kimisi İslam dedi kimisi de şeytan dedi her neyse Alevilik kılıftan kılıfa sokuldu ama yine de ayakta kalmayı başarabildi.

Gençler, yaşlılara nazaran daha bilimsel düşünebiliyorlar. Öyle her şeye inanmak gibi bir durumda değillerdir. Ama yaşlılar inançlıdır. Ama giderek bu inanış da ortadan kalkıyor. Evet, ailem inançlıdır.

Elbette Aleviler hangi zulmü yaşamışlarsa hepsi hatırımdadır ve hiçbir zaman da unutmayacağım. Çünkü onlara yapılanlar insanlığa karşı işlenen suçlardır. Bakın Sivas'ta can yakanların çoğu şimdi aramızda ne oldu şimdi! Bir insanı yakarak cennete gidilebiliyorsa o zaman şimdi yakalım birbirimizi! Bunlar bizim düşüncemizi son derecede etkilemektedir.

Alevi gençliği daha önce de siyasaldılar. Şimdiki gençler daha sorgulayıcı mantık çerçevesinde hayata bakan daha bilimsel bakıyorlar. Dolayısıyla yoz ilişkiler ve yoz düşüncelerden uzak kalmaktadırlar.

Ben demokrasiye inanıyorum ya da sosyalisttim diyebilirim. Yani şu sebeple bunu söylüyorum ben siyasetin gerektirdiği hiçbir eylemi yerine getirmediğim için tam olarak şu partidenim diye bir şey söyleyemem. Ben sosyalizmi seviyorum yaşanıldığı takdirde toplumsal eşitliğin gerçekleşeceğini düşünüyorum.

Şimdi Dersim'de insan kalmadı. Herkes büyük şehirlere göç ediyor, çünkü buraya gereken yatırım yapılmıyor her zaman üvey evlat muamelesi görüyor. Bu nedenle insanlar büyük şehirlerde kendi gerçeklerinden uzaklaşıyorlar veya Alevilik unutulabiliyor.

Ateistim ama birkaç kitap dışında öyle detaylı araştırmadım. Yani bir Tanrıya inanmak hele ki onun için insanların kan dökmesi benim mantığıma çok ters düşüyor bu nedenle hiç inanmadım zaten. Gerçeklik, işte görüyorsunuz ne bir meslek ne bir iş gerçek budur.

Adı: Hilal Yaş: 24

Ben kendimi agnostik olarak tanımlayabilirim inanç açısından. Çünkü varsa vardır yoksa yoktur Tanrı, benim için pek bir önem taşımamaktadır. Alevilik bana göre, önceden dinsel özellikleri olan ama şimdilik sadece sözlü geleneğe bağlı olarak yaşatılmaya çalışılan bir şeydir yani. Alevilerin sorunları konuşa konuşa bitmez ki! Şu zamanda insanların kapılarına Alevileri karalayan yazılar yazılabiliyorsa ve bunlara hiçbir şey yapılamıyorsa diyecek bir şey de yoktur.

Yaşlılar gençlere oranla daha muhafazakar bir durumdadırlar. Yani geçmiş ile bağları kopmamıştır. Ama gençler hem kendi geleneğinden hem de yaşam tarzlarından giderek ayrılıyorlar. Tabi hayat şartları bunları meydana getirebilmektedir. Evet ailem Aleviliği benimsiyorlar.

Sonuçta ben bu halkın bir parçasıyım ve onların yaşadığı sıkıntılar beni de düşüncemi de doğrudan etkiliyor. Alevi gençliği siyasallaşıyor, evet aslında inanç konusunda da pasif kalabiliyorlar.

Ben komünist düşünceye yakın görüyorum kendimi. Çünkü bu hayatta benim düşünceme en uygun olan da bu düzendir. Pek fazla ideolojik aktivitelerde bulunmadığım için savunduğum ideoloji belirleyici olmuyor. Agnostik konusunda daha detaylı bilgilere sahip değilim. Yani bakıyorsunuz çok seviyesiz tartışmalar yaşanıyor Tanrı konusunda ben de haliyle bu konular ile uğraşmak istemiyorum. En iyisi susmak ve beklemektir diye düşünüyorum. Gördüğüm şeyler, hayatın gerçekliğidir.

Adı: Erkan Yaş: 27

İnançlı bir insan değilim. Alevilik, doğayı, insanı temel alan ve bununla birlikte katı dini kurallardan bağımsız bir inançtır. Aslında şu zamanda Alevilerin neden sorunları var diye sorulması lazım. Zaten artık dinler eskisi gibi önemli görülmemektedir yani insanlar giderek Tanrı inancından olmasa bile dinlerden uzaklaşıyor ama hala Aleviliğin özgünlüğüne karşı din sebep gösterilerek saldırılıyor. Bu durum insanların keyfine göre davrandıklarını gösteriyor.

Kuşaklar arasın çatışma Türkiye toplumunda açık bir şekilde görülmektedir. Gençlerin talepleri yaşlılarınkinden daha farklıdır. Eski ile yeninin zıtlığı söz konusudur. Hayır ailem Aleviliğin gerektirdiği ibadetleri veya başka zorunlu şeyleri yerine getirmiyor.

Alevilere yönelik dışlanma, öteki sayılma gibi durumlar istesek de istemesek de bizi haliyle düşüncemizi etkilemektedir. Bir yere giderseniz orada Alevileri hor görme durumu varsa mecburiyetten kendi kimliğinizi saklıyorsunuz. Alevi gençliği şimdi tabi bu yörenin gençleri aktif olarak siyaset ile uğraşıyorlar ve evet bir yandan da dinsizleşiyorlar ama bu çok doğal bir süreç zaten çünkü zaten Tanrıya ilişkin düzeni reddeden bir politika yaparsanız inançsız olusunuz.

Kendimi hümanist ya da sosyalist olarak tanımlıyorum. Evet ideolojim başımın tacıdır muhakkak beni etkiliyordur. Ben sadece inanmamayı tercih ettim ateizmin bilimselliğini değil. Beni bu duruma sürükleyen en büyük sebep aslında sanata çok önem veririm sanat da insan üretimidir bu nedenle insanın ortaya koyduğu eserler daha inandırıcıdır. Bu nedenle görünen dokunulan daha gerçektir.

Adı: Hasan Yaş: 25

İnanç açısından kendimi ateist olarak tanımlayabilirim. Alevilik bana göre, bir dindir. Aslında herkes mezhep olarak görmekte ama ben kadim bir inanç olarak görüyorum. Evet İslam öncesinde var olduğuna inanıyorum.

Alevilik bir mezhep olarak sayıldığı için diğer mezheplerden olanlar mesela Sünniler ile arasında problemler yaşanıyor. Halbuki Aleviliği tek başına bir din olarak kabul etseler o zaman sorunlar ortaya çıkmaz. İşte bu ayrım yapılmadığı için cem evi sorunu ortaya çıkıyor, ne bileyim başka halkların baskısına maruz kalıyor.

Yaşlılar ile gençler büyük ölçüde birbirinde ayrılıyorlar. Çünkü gençler daha çok hızlı bir yaşam sürüyorlar, evet aslında gençlerin yaşlılara oranla ateist ya da dinsiz olduklarını söyleyebilirim. Ailem aileviliği savunur ama cem evine gitmezler mesela, ayinlere falan katılmazlar.

Tabi ki etkiliyor beni. Alevilik bir din olarak görülmüyor bu sebeple her zaman dışlanıyor zaten burada da baskıyı yaşıyoruz. Daha önceleri Maraş'ta, Çorum'da burada yaşananlar zaten bizleri etkilemektedir. Yani gençlik siyasallaşıyor diyebilirim. Bazen duraksadıkları zamanlar oluyor ama genel itibariyle siyasallaşma oluyor. Genelde yurt dışında veya şehirlerde yaşayan gençler kendi kültürlerine yabancı kalıyorlar.

Evet ben Marksist ideolojiyi benimsiyorum. Marksist ideoloji ile ilk tanıştığımda lisedeydim işçilerin ve genel olarak ezilen kişilerin haklarını savunmaya çalışması ben de büyük bir etki yarattı. Bu nedenle her zaman kendimi Marksist olarak ifade ediyorum. Tabi bu ideoloji beni ateizme yönlendirdi diyebilirim.

İşte şehir yaşamının birçok olumsuzlukları vardır insanlar bencilleşiyor çünkü ekonomik sıkıntı ortaya çıkıyor. Bu şehirde yaşayan Alevileri etkiliyor zaten. Hayır ben bilimsel olarak araştırmadım ateizmi. Yani en büyük sebep olarak lise yıllarımda okuduğum kitaplar ne bileyim dünyadaki kötülükler Tanrının olmadığını düşündürdü bana. Gerçeklik, ben varsam gerçek budur.

Adı: Derya Yaş. 23

Ben Aleviliğe inanıyorum ama Aleviliği bir dinden ziyade yaşam biçimi olarak görüyorum. Evet bir kültürdür, çünkü doğa ve insan sevgisi üzerine kurulmuş ve bunu aşılayan bir şeydir. En büyük sorun Aleviliğin bilinmemesidir. Kimse nasıl bir şey olduğunu bilmeden sürekli suçluyor. Aleviler hakkında çok garip ön yargılar vardır mesela mum söndü diye bir absürd karalama vardır.

Gençler, genelde Aleviliğin değerlerinden uzak bir yaşamı tercih ediyorlar. Zaten yaşlılar korkudan olsa gerek bu değeri gençlere öğretmiyor. Haliyle gençler dinsiz olma yolunda ilerliyorlar. Ailem, Aleviliğe bağlıdır bütün ibadetleri de yerine getiriyorlar.

Aleviliğin yaşanmasına müsaade edilmiyor. En önemlisi cem evi meselesi ve ön yargılardır. Devletin görevi bunların önüne geçmektir. Bu sorunlar beni etkiliyor muhakkak. Yani işte beni kabul etmeyen benim değerlerime hakaret eden insanlardan olabildiğimce uzak duruyorum. Ve gerçekten onlara karşı da samimi olmuyorum.

Ben daha çok komünist ideolojiyi benimsiyorum. Komünizm yaşanılmaz yaşanılsa da erken çöker diye tartışmalar sürüyor ama bu beni ilgilendirmiyor önemli olan nasıl bir sistem olduğudur. Ben bu sistemin var olacağına inanıyorum. Çünkü halkların kurtuluşundaki anahtar komünizmde vardır. Komünist olmanın sorumlulukları vardır ben bu sorumlulukları elimden geldiği sürece yapmaya çalışıyorum.

Ben aslında tam olarak ateist olduğumu iddia edemem çünkü inandığım bir değer vardır. Ama diğer dinlere karşı inançsızım ve Tanrı konusunda da net bir düşüncem yoktur. Bu nedenle ateizmi araştırmaya gerek duymadım. Bana göre hakikat, yaşadığın sürece ürettiğin her şeydir.

Adı: Mustafa Yaş: 25

Ben Tanrıya inanmıyorum bunun yerine politik mücadeleye inanıyorum. Alevilik, bana göre bir safsatadır. bana göre Tanrı denen şeye boyun eğen her şey anlamsızdır. Tabi Alevilerin Alevilik yüzünden yani bir mezhep olma hasebiyle sorunları meydana gelmiştir. Yani bu Alevilik sadece bir kültür olsaydı onlara karşı geliştirilen baskılar bu kadar büyük olmazdı. Ben Aleviliğe de inanmıyorum.

Evet, gençler ateistleşiyor daha doğrusu aydınlanıyor, bu konuda yaşlılardan ayrılıyorlar. Yaşlılıktan kaynaklı insan inanma ihtiyacı duyabiliyor bu sebepler yaşlılar daha inançlıdırlar. Bunun aksine gençler okuyorlar, sorguluyorlar ve kendi gerçeklerini görebiliyorlar. Hayır, ailem Aleviliğe bağlı değildir.

Her ne kadar Aleviliğe inanmasam bile onların yüz yıllarca çektikleri acının doğru olduğunu kabul etmiyorum. Yani insanların bir inancı olabilir buna en fazla saygı gösterirsiniz, asimile etmek veya yok etmek bunlar çare değildir. Toplumdaki yobazların Alevilere karşı yaptıkları saldırılar beni Tanrı inancından daha çok uzaklaştırdı.

Dediğim gibi Alevi gençliği giderek aydınlanıyor ve zaten politik olmalarından kaynaklı daha sorgulayıcı olabiliyorlar. Ben sosyalistim. Sosyalizmin eşitlik anlayışı, ilerici değerleri beni etkilemiştir. Şehirleşme, kapitalizmin bir sonucudur. Küresel kapitalist sistem dünyadaki bütün toplumların belası olmuştur. İnsanlar, bireyci oluyor ve artık kimse kimsenin umurumda olmuyor.

Ben ateizm hakkında araştırma yapmadım. Sadece okuduğum kitaplardan ve kişisel sorgulamalarımdan sonra ateist oldum. İnsanların inanma ihtiyacı korkudan kaynaklıdır. Yani öldükten sonra ne olacağını bilmeyen insan, Tanrısal bilgilere sığınıyor. İşte ben bunu anlamsız bir çaba olarak görüyorum. Evet benim için bilimsellik gerçek olandır. Dokunduğum gözle gördüğüm şeyler bana göre gerçektir.

Adı: Ali Yaş: 26

Ben Allah'a inanıyorum ama dinlere inanmıyorum. Dinler, doğruyu gösterme konusunda yanlışlara düşüyor. İnsan, kendi gerçeğini kendisi görmelidir. Alevilik, bir inançtan ziyade kültürdür. Ama İslamiyet'ten bağımsız olduğunu düşünüyorum. Kendi kendini tamamlayan başlı başına bir kültür sistemidir. Alevilerin günümüz sorunları başında mesela Alevi olduğu için ayrımcılık ile karşı karşıya kalan insanlar var. Yani Alevi olmak bir suç gibi bakılıyor. Her yerde Alevileri tehdit eden mektuplar, yazılar yazılıyor bu bilinçsizlikten kaynaklanıyor.

Yaşlılar ile gençler arasında çok fark vardır. Mesela gençler artık eskisi gibi cemlere gelmiyorlar hatta reddediyorlar. Yaşlılar ise, kalan ömürlerini tamamlamaya çalışıyorlar işte. Ailem Aleviliğe bağlıdır, evet. Alevilerin yaşadığı sorunlar beni Tanrıdan uzaklaştırmadı aksine daha çok bağlandım Aleviliğe.

Alevi gençliği yani her yerde aynı değildir. Bu konuda net bir şey söyleyemem ama burada gördüğüm kadarıyla hemen hemen hepsi sol partilerde siyaset yapıyorlar, her gün eylem yapıyorlar. Tabi bunlar bizim için yapılıyor yani halkın huzuru için yapılıyor ama işte bunları yaparken de Allah'a da inanmıyorlar.

Ben sosyal demokratım. Yani benim pek siyaset ile işim olmuyor aslında bu nedenle pek umursamıyorum. Hakikat bana göre karnını doyurman için verdiğin savaştır.

Adı: Rojbin Yaş: 28

Ben Tanrısal olan hiçbir şeye inanmıyorum. Kendimi inanç açısından maddeci olarak tanımlıyorum. Alevilik bana göre, insan sevgisine dayalı bir kültürdür. Alevilerin günümüz sorunları arasında bütünlükçü bir mücadelenin olmamasıdır. Eğer Aleviler bir olabilirse çözemeyecekleri sorun yoktur ama günümüzde parçalanma aşamasındadır.

Yaşlılar, gençler ile ilgilenmiyor. İki kuşak da birbirlerinden habersizdir bu da farklı olmalarını meydana getiriyor. Evet ailem cem evine gider, Hızır oruçlarını tutarlar yani bütün koşuşturmaları bu yöndedir. Kuşkusuz Dersim katliamı, Maraş katliamı insanlık dışı olaylardır. Burada bazen yaşlılar anlatıyor olan biteni çok ağrıma gidiyor ve düşündükçe daha çok öfkeleniyorum. Aleviler, kime ne zararda bulundu anlamıyorum ki!

Alevi gençliği her zaman siyasaldır. Çünkü gençler, en temel insani taleplerini siyaset kanalları ile iletebilmektedir. Dersim'deki gençler belki de kültürlerine yabancılaşıyor ama genel itibariyle Alevilik adına var oluş mücadelesi de vermektedirler.

Ben sosyalizmi benimsiyorum, sosyalizm bütün toplumların yaşayacağı evrelerden biridir. Elbet bu ülkede de sosyalizm yaşanacaktır. Tabi ki savunduğum ideoloji benim için bir rehberdir, ben kendi yaşamımı bu sosyalizme göre şekillendiriyorum. Evet aslında sosyalist düşünce maddeci anlayışı desteklemektedir bundan etkilendiğimi söyleyebilirim.

İnsanlar kapitalizmin kıskacı altındadır bu nedenle artık herkes kendine bile yabancılaşıyor, şehirleşme veya bencillik bu durumun bir nedeni veya sonucu konumundadır. Ben ateizmi araştırmaya ihtiyaç duymadım çünkü zaten gereksiz bir tartışma olacaktır. Afrika'da insanlar açlıktan ölüyor, Avrupa paranın sefasını sürüyor eğer Tanrı olsaydı bu adaletsiz niye vardır o zaman. Evet, ben gördüğüme inanırım, hakikat budur bana göre.

Adı: Cem Yaş: 25

Herhangi bir dine inancım yoktur. Evrenin tesadüfi olarak ortaya çıktığını düşünüyorum, evet materyalist bir anlayış ile yorumluyorum. Alevilik de her dinde olduğu gibi insanları kaderciliğe, şükürcülüğe itaat ettirmek için ortaya atılan bir şeydir. Ama ben sadece Aleviliğin dayanışmacı özelliğini kabul ediyorum. Alevilik olgusu buradaki insanları bir arada tutmak için önemli bir etkendir.

Bizler burada Alevi olduğumuz için dışlanmıyoruz çünkü buradaki herkes Alevidir. Ama başka şehirlerde yaşayan özellikle Anadolu'nun bazı şehirlerinde yaşayan Aleviler aynı seviyede özgür değillerdir. Bana göre en büyük sorun aşağılama veya dışlamadır.

Yaşlılar ile gençler arasında çok fark bulunuyor aslında. Sonuçta gençler çalışmak ve para kazanmak zorundadır ama yaşlılar köyde oldukları için pek bir ihtiyaçları olmuyor bu durumda gençler sürekli başka yerlere göç ediyor. Tabi gençler, yaşlılar kadar inançlı değildir. Aslında bu her yerde var olan bir şeydir ki! Ailem Aleviliğe pek bağlı değildir.

Tarihsel sorunlar bizi etkiliyor sonuçta. Yaşanan onlarca katliam unutulacak bir şey değildir. İnsanlar din için birbirlerini yakıyorlar bu kabullenilecek bir olay değildir. Türkiye'deki Alevi gençliği eskisi gibi siyasal değildir bence. Çünkü devlet insanları politikadan iyice uzaklaştırmıştır. İnsanlar politikayı sadece oy kullanmak olarak biliyorlar halbuki gerçek olan da bu değildir.

Ben kendimi herhangi bir partiye yakın görmüyorum ama Marksistim diyebilirim. Tarihsel materyalizme inanıyorum, her şeyin diyalektik bir sürecin ürünü olduğunu düşünüyorum sadece. İnsanlar kendi bölgelerini terk ettikleri zaman kendi değerlerinden de uzaklaşıyorlar ve yabancılaşıyorlar, özlerini kaybediyorlar.

Ateizmi araştırmadım ama bildiğim kadarı bana yeterdir, ben zaten maddeciyim. İşte en büyük sebep tarihsel materyalizme inanmam ile başladım ateizm serüvenim. İnsanlar, doğar, büyür ve sonsuz boşluğa düşerler bu bana göre hakikattir.

Adı: Selçuk Yaş: 20

Kendimi inanç açısından herhangi bir şeye bağlı görmüyorum. Benim için önemli olan ideolojik duruşum ve mücadelemdir. Alevilik şimdi herkese göre değişiyor yani mesela burada insanların en çok değer verdiği şeydir. Ama bir başka yerde Alevilik için farklı yorumlar yapılabiliyor. Günümüzde en büyük sorun Alevilerin ortak bir mücadeleden yoksun olmalarıdır. Tabi ki birçok sorun vardır her şeyden önce cem evi sorunu vardır, işte bunların bir çözüme kavuşturulması için Alevilerin ortak hareket etmesi gerekiyor.

Yaşlılar ile aramızda fazla bir münasebet yoktur, çünkü onlar dağda bayırda kendi işleri ile uğraşır fazla konuşmazlar, dolayısıyla bize rehber olmazlar. Biz de kendi yolumuzu kendimiz çiziyoruz. Tabi ki de yaşlılar gençlere oranla daha çok dine bağlıdır. Ailemde annem cem evine gider ibadet eder ama geriye kalanlar hemen hemen hiçbir ibadet yapmazlar.

Yani en yakın örnek olarak Dersim katliamını verebiliriz. Burada olanlar hiçbir yerde olmamıştır. İnsanlar öldürülüp, Munzur çayına atılmışlardır. Sebep nedir? Asimile etmek, kontrolü sağlamak gibi saçma sapan fikirler yüzünden. Bunu haricinde hiçbir Alevi ben güvenli bir durumda olduğunu düşünmüyorum. Zaten bu olan bitenler bize ders oluyor, ne zaman nasıl davranmamızı gösteriyor. Hayır, intikam duygusu hiç olmadı ben de, sadece kendi var olma mücadelemizi vermek zorundayız.

Benim yaşıtlarım veya çevremdeki genç arkadaşlar son derece solcu bir duruşa sahiptirler. Sanki bizim dünyamız apayrıdır, öyle diyebilirim. Evet aslında çevremdeki gençlerin çoğunun ateist olduğunu söyleyebilirim.

Ben sosyalizmi ideolojiyi benimsiyorum. Elbette sosyalizm olmasaydı ben kendi mücadelemi veremezdim. Burada pek fazla bir nüfus yoktur, herkes yavaş yavaş buradan dışarı çıkıyor ve geri döndüklerinde de çok fazla bir değişim yaşıyorlar.

Evet ateizmi araştırdım, sol görüşlü birçok yazar ve Darwinizm üzerine olan kitapları okuyorum, çünkü kendimi geliştirmek zorundayım. Ben sadece inanmıyorum desem bu yetersiz olacaktır. Ben liseye başladığım yıllarda siyaset ile tanıştım, o gün bu gündür ateistim diyebilirim. Hayattaki gerçek kendi mücadelemde görüyorum.

Adı: Cansu Yaş: 19

Kendimi inanç açısından deist olarak tanımlıyorum, bana göre Tanrı vardır yani bizi yöneten bir güç vardır ama bunu bilmek için dinlere ihtiyaç yoktur, dinler sadece senin Tanrı ile aranda bir komisyoncu konumundadır.

Alevilik bana göre, bazı insanların karalama kampanyasına maruz kalmış ve sürekli örselenmiş bir kültürdür. Aslında sade bir kültürdür, bazı yobaz dedeler yüzünden Alevilik bir mezhepmiş gibi gösteriliyor, bana göre bu doğru değildir. Aleviliğin temel sorunlarından biri başka insanlar tarafından kabul görmemesidir.

21. Yüz yılda yaşıyoruz, insanlar demokratikleşiyor ama bizim toplumda hala bir anti-demokratik anlayış mevcuttur. Ailem Aleviliğe bağlıdırlar ama böyle kör bir biçimde değil, sadece kendi değerlerine saygı gösteriyorlar. Yaşlılar tabi bize göre daha inançlıdırlar ama bu demek değildir ki bütün Aleviler ateisttir.

Yaşanan sorunların muhakkak ki etkisi vardır, mesela korku içinde yaşayabiliyorsunuz, Alevi olduğunuz için her an size saldırılabilir yani. Alevi gençliği bana göre bilinçli bir kitleyi oluşturuyor, yani her alanda söz sahibi olmak ve kendini geliştirmek için mücadele veriyorlar. Bana göre buradaki gençlik diğer bölgelerdeki Alevilerden daha bilinçlidir, çünkü sürekli okuyorlar, tartışıyorlar.

Ben sol görüşlü bir insanım. Tabi ideolojinin kazanımları oluyor her şekilde ama kendimi tam olarak ideolojiye adamıyorum. Evet, insanlar giderek bencilleşiyor ama bu kimsenin suçu değildir, içerisinde bulunduğumuz vahşi kapitalizmin bir sonucudur. Hakikat ne olabilir, sanırım hayatta kalabilmektir.

Adı: Figen Yaş: 21

Ben diyalektik materyalizme inanıyorum, insanların da doğanın bir ürünü olduğunu düşünüyorum. Alevilik bana göre, bir yaşam şeklidir. Alevilerin değerleri tarihseldir ve dinden bağımsızdır.

Bana göre en önemli sorun din kültürü ve ahlak bilgisi dersinin Aleviler dayatılmasıdır, bakın Türkiye'de birçok farklı dini grup vardır, bunların hepsine siz Sünniliği dayatırsanız bir yerden sonra kaos oluşur. Çözüme kavuşturulması gereken en temek sorun budur. Bunun dışında zaten katliamlardan bir haberiz ama katliamcı zihniyet bugün Alevileri hala tehdit etmektedir.

Yaşlıların biz gençlerden tek farkı daha dindar olmalarıdır ama zaten insan yaşlandıkça sığınak arıyor yani bu normal bir davranıştır bana göre. Babam ateisttir, ama diğerleri inanıyor.

Eğer adalet diye bir şey varsa Alevilere karşı yapılan haksızlığın cezasını verir ama ben buna inanmıyorum biz yaşadıklarım yanımızda kar kaldı. Kesinlikle yaşanan sorunlar beni çok etkilemiştir ama nefret etmedim başka insanlara karşı. Alevi gençliği mesela buradaki gençler, şehir dışına çıktıkları zaman 360 derece değişiyorlar, popüler kültürün takipçisi oluyorlar, nereye doğru yol aldıkları hakkında net bir fikrim yok.

Ben materyalistim ve materyalist düşünce ile hayatı yorumluyorum. Zaten savunduğum düşünce veya ideoloji olmasaydı belki bugün dindar biri olurdum. Ateizm hakkında detaylı bir araştırma yapmadım. Ateizmin türleri hakkında da fikrim yok. Evet bana göre gördüğüm şeyler hakikattir.

Adı: Sidar Yaş: 25

Yani bakıyorsun etrafına kimisi çok zengin kimisi çok fakir, her gün insanlar anlamsız savaşlar yüzünden ölüyor ama Tanrı ortada yok! Şimdi ben bu kadar adaletsizliğin olduğu bir dünyada nasıl inanayım!

Aleviler de tarihin mağdur halklarından biridir, her zaman dışlandılar. Arkadaş! Türkiye'de Alevi diye bir şey var mı, var! Bu insanların inandıkları bir şey var mı, var! İbadetleri var mı, var! Bunlar da aynı Allah'a inanıyorlar mı, inanıyorlar! Peki neden bu kadar zulüm, yani Aleviler kime ne yaptı da bu kadar aşağılandılar! Gerçekten bunu anlamakta zorlanıyorum, faşist, gerici zihniyet olduğu sürece hiç kimse özgür olamaz.

Evet, yaşlılar bize göre daha dindardırlar. Ailem daha çok doğaya inanıyorlar yani doğa onlar için kutsal bir şeydir. Tabi ki de beni etkiliyor yani Aleviler kendi aralarında cinsel ilişkiye giriyor diyecekler siz buna tahammül eder misiniz! Ben asla kabul etmiyorum, dediğim gibi ortada faşizan bir gerçeklik var ben de sağ olduğum sürece onlara karşı mücadele vereceğim.

Bütün gençler hakkında bir şey söyleyemem onlara haksızlık olur ama tanıdığım insanların çoğu materyalist takılıyor. Ben komünistim! Elbette komünizm gericiliğe karşı bir düzendir, ben de bu düzeni istiyorum.

Mesela ben kendi memleketimden dışarı çıkmak istemiyorum, çünkü başka yere gidersem bozulacağımdan korkuyorum. Ben ateistliğin Tanrıyı kabul etmediğini biliyorum ama başka hangi konuları vardır bilmiyorum gerçekten.

En başında dediğim gibi eğer bir Tanrı olsaydı bu kadar zorbalığın olduğu bir yaşama son verirdi, insanlar mutlu yaşardı bu nedenle reddediyorum. Hayattaki hakikat sensin, çünkü sen hayatına anlam katabildiğin kadar varsın.

Adı: Hüseyin Yaş: 20

Ben metafiziksel olaylara inanmıyorum, evren doğanın diyalektik döngüsüne göre oluşmuştur. Alevilik doğa sevgisine dayalı, insanlığın barışı ve huzur içinde yaşamasını üzerine kurulu bir yaşam biçimidir aslında.

Bu ülkede ya Sünni olacaksın ya da yok sayılacaksın. İşte Alevilere de bu şekilde yaklaşıldı her zaman. Ama Aleviler direndiler, kendi mücadelelerini her alanda verdiler, haksızlığa karşı göğüs gelebildiler.

Şimdi gençlerin bulunduğu ortamlar farklıdır, yaşlıların bulunduğu ortam farklıdır. İkisini aynı kefeye koyamayız ama gençlerin kendilerine göre bir yaşam tarzı vardır, evet aslında gençlerin dine karşı ilgisiz kaldıklarını söyleyebilirim. Evet, ailem olabildiğince ibadet yaparlar.

Tarihsel sorunlar unutulmamalıdır, çünkü insanlar geçmişini unutmadığı sürece geleceğine bakabilir. Ben de öyle yapıyorum zaten. Mesela İstanbul'un çoğu Alevi mahallesinde gençler arasında uyuşturucu kullanımı yaygındır ama Dersim halkı bu zararlı davranışları tasvip etmediği için gençler hu konuda daha dikkatli davranıyorlar, bunun dışında siyasaldırlar evet, zaten siyaset yapmasalar kendilerine çeki düzen veremezler.

Evet ben komünizmi benimsiyorum. Komünizm bütün insanlığın yaşayacağı bir toplumsal düzendir, bu diyalektiğe göre kaçınılmazdır. Tabi savunduğum ideoloji bana hayattaki yolu gösteriyor, davranışlarımı ve düşüncelerimi belirliyor. Dediğim gibi şehir yaşamında gençler uyuşturucu kullanıyor bu da şehrin olumsuzluklarından kaynaklanıyor. Ateizm hakkında bilgiye sahibim. Ama türleri hakkında fikrim yoktur.

Ben aslında ergenlik çağımdan bu yana Tanrı ile ilgili, evren ile ilgili sorgulamalar yaptım, kitaplar okudum bunu üzerine ateist veya materyalist oldum. Evet, bilim gerçek olandır. Doğaüstü olan bir şey yoktur.

ÖZGEÇMİŞ

1986 yılında Mardin'in Kızıltepe ilçesinde doğdu. İlk ve orta öğrenimini Mardin ilinde tamamladı. 2006 yılında Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyoloji Bölümüne başladı ve 2010 yılında bu alandan mezun oldu. 2010 yılında Süleyman Demirel Üniversitesi'nde Din Sosyolojisi bilim dalında yüksek lisansa başladı. 18 – 20 Nisan 2012'de Batman Üniversitesi'nin organize ettiği "Uluslar arası Bilim ve Kültür Sempozyumu" kapsamında Yezidiler ile ilgili bildiri sunmuştur. 2006 yılından beri her yıl farklı bir üniversitede gerçekleştirilen Sosyoloji Öğrenciler Kongresi'ne aktif anlamda katılım sağlamaktadır.